

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

JUHAN TULDAVA

Rootsi keele
grammatika

SVENSK GRAMMATIK

TARTU 1969

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

JUHAN TULDAVA

Rootsi keele
grammatika

SVENSK GRAMMATIK

TARTU 1969

Eessõna

Käesolev "Rootsi keele grammatika" on mõeldud õppevahendiks Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilastele, kes võtavad osa ülikooli fakultatiivsetest rootsi keele kursustest. Foneetika osas tutvustatakse rootsi keele häälikuid, tähtsamaid hääldamisreegleid, kõnekeele iseärasusi ning antakse lühike ülevaade õigekirjutusreeglitest. Põhjalikult vaadeldakse rootsi dünaamilis-muusikalist rõhku, ilma milleta pole võimalik omandada õiget rootsi hääldamist. Metoodilistel kaalutlustel on paljudes õpiku peatükkides muusikaline rõhk rootsi sõnadel ära märgitud (akuudi- või graavisemärgiga). Morfoloogiat ja süntaksit käsitletakse koos, mis praktilises õppetöös on end õigustanud. Nii näiteks järgnevad iga sõnaliigi vormiõpetusele kohe peatükid antud sõnaliigi süntaktilisest kasutamisest. Eraldi käsitletakse sõnajärjestust.

Autor on püüdnud võimaluse korral vaadelda rootsi ja eesti keele nähtusi kõrvutavas plaanis. Õppeotstarbelistel eesmärkidel on eri teemade lõpul toodud kokkuvõtlikud ülevaadet ja skeemid.

J. T.

Tartus, jaanuaris 1968.

Förord

Denna svenska grammatik är avsedd för studerande vid Tartus statliga universitet, som deltar i universitetets fakultativa (frivilliga) kurs i svenska språket. Först ges en översikt i fonetik: svenska ljud, viktigaste uttalsregler, talspråkets särdrag samt rättstavningsregler.Utförligare behandlas den svenska dynamisk-musikaliska accenten som är en förutsättning för ett riktigt svenskt uttal. För att underlätta inlärandet av den svenska musikaliska accenten har akut och gravis markerats i de flesta exemplen. Morfologin och syntaxen behandlas tillsammans, vilket i praktiken har visat sig vara en fördel; t. ex. efter formläran av en viss ordklass följer omedelbart dess syntax. Ordföljden behandlas för sig.

Författaren har försökt, där så varit möjligt, att göra jämförelser mellan svenskan och estniskan. Till hjälp vid inlärandet har översikter, scheman och modeller genomgående utarbetats.

J. T.

Tartu i januari 1968.

F O N E E T I K A

T ä h e d j a h ä ä l i k u d

Tähestik

§ 1. Rootsi tähestik koosneb 29 tähest:

A a /a:/	K k /ko:/	U u /u:/
B b /be:/	L l /ɛll/	V v /ve:/
C c /se:/	M m /ɛmm/	W w /dübbält-ve:/
D d /de:/	N n /ɛnn/	X x /ɛks/
E e /e:/	O o /u:/	Y y /y:/
F f /ɛff/	P p /pe:/	Z z /sè:ta/
G g /ge:/	Q q /kü:/	Å å /o:/
H h /ho:/	R r /ärr/	Ä ä /ä:/
I i /i:/	S s /ɛss/	Ö ö /ö:/
J j /ji:/	T t /te:/	

a o u å on tagavokaalid, e i y ä ö on eesvokaalid;
b d g j l m n r v on helilised, f h k p s t on helitud
konsonandid; q ja w esinevad ainult üksikutes isiku- ja
kohanimedes, z esineb laensõnades.

Märkus: Siin ja järgnevalt on rootsi sõnade transkriptsioon toodud püstsulgudes. Vokaalide pikkus on märgitud kooloniga vokaali järel, konsonantide pikkus aga kahekordse kirjutamisega. Dünaamiline pearõhk on tähistatud rõhulise silbi vokaali kohal märkidega (´) ja (`), mis samaaegselt märgivad sõna muusikalist liht- või liitrõhku, vt. § 17.

Häälikute vältus

§ 2. Rootsi keeles võivad häälikud olla lühikesed või pi-

kad. Pikk konsonant kirjutatakse tavaliselt kahekordselt, vokaali pikkust aga otseselt kirjas ei märgita -- seda saab kindlaks määrata järgneva konsonandi pikkuse järgi:

kui järgnev konsonant on lühike, siis vokaal on pikk, näit.:

tal /ta:l/ 'kõne'

väg /vɛ:g/ 'tee'

kui aga konsonant on pikk, siis eelnev vokaal on lühike:

tall /tall/ 'mänd'

vägg /vɛgg/ 'sein'

ka konsonantühendi ees on vokaal lühike:

talk /talk/ 'talk'

väst /vɛst/ 'vest'

Täpsemad reeglid häälikute vältuse kohta vt. §§ 3 - 4.

§ 3. Rõhulises silbis on v o k a a l p i k k:

1) lühikese konsonandi ees: tal /ta:l/ 'kõne', tala /tà:la/ 'rääkima, kõnelema';

2) ühesilbiliste sõnade lõpus: ha 'omama', se 'nägema', õ 'saar';

3) sageli konsonantühendite rd, rl, rn ees, milliseid hääldatakse nagu supradentaalsed ɖ, ɽ, ɳ (§ 6): bord /bu:ɖ/ 'laud', kärl /çä:l/ 'anum, nõu', järn /jää:ɳ/ 'raud';

4) mõningate teiste konsonantühendite ees üksikutes sõna-des, nagu: moln /mo:ln/ 'pilv', rodna /rò:dna/ 'punastama', dold /do:ld/ 'peidetud', morgnar /mó:ɳar/ 'hommikud';

5) vokaal jääb erandins pikaks ka sõna grammatilisel muutumisel, näit.: aker /ó:kar/ 'põld' - ákrar /ó:krar/ 'põl-

lud', läsa /lɛ:ssa/ (s kohta vt. § 6) 'lugema' - läste /lɛ:stə/ 'luges', fin /fi:n/ 'kena' - fint /fi:nt/ 'kenasti';

aga: sjö /šö:/ 'meri; järv' - sjön /šönn/ (postpositiivse artikliga -n) 'meri; järv', tro /tru:/ 'uskuma' - trodde /trüdde/ 'uskus', hög /hö:g/ 'kõrge' - högt /hökt/ 'kõrge, kõrgelt'.

§ 4. Rõhulises silbis on v o k a a l l ü h i k e:

1) pika konsonandi või konsonantühendi ees: tall 'mänd', källa 'kutsuma', kästa 'viskama';

2) j ees: kaj /kai/ 'kai', koja /kõia/ 'hütt';

3) sõnalõpuliste m ja n ees, mida järgnevatel sõnades hääldatakse pikalt: vem /vemm/ 'kes', som 'kui; mis', om 'kui', fram 'ette', hem 'kodu; koju', rum /rümm/ 'tuba, ruum', dröm 'unistus', han 'tema' (meessugu), hon /hunn/ 'tema' (naissugu), den 'see', man 'mees', män /männ/ 'mehed', men /männ/ 'aga' (vrd. men /me:n/ 'kahju'), igen /ijénn/ 'jälle', in 'sisse', min 'minu', din 'sinu', sin 'tema, oma', mun /münn/ 'suu', än /énn/ 'kui', vän /vänn/ 'sõber', kan 'võib';

eesliites an-, näit.: anställa 'tööle võtma';

liitsõnades, mille algul on kun-, näit.: kungöra /künn-jõ:ra/ 'teatavaks tegema';

kahekordselt kirjutatakse pikk m sõna lõpus ainult mõningates sõnades, näit.: damm 'pais', ramm 'leevaramm', lamm (lamba)tall' -- et hoida neid sõnu lahus pikavokaalsetest dam /da:m/ 'daam', ram /ra:m/ 'raas', lam /la:m/ 'jõuetu';

4) üksikutes sõnades, nagu: döma /dömma/ 'otsustama', hade /hädde/ 'omas, (tal) oli'.

Märkus: rõhutus silbis on rootsi keeles tavaliselt kõik häälikud lühikesed (§ 16).

Hääldamine

§ 5. Vokaalid:

- a /a:/ pikk a, tagapoolsema artikulatsiooniga kui eesti keeles; rootsi häälik on ka kergelt labialiseerunud (huuled ümmardunud), mis lähendab teda å-le: tal /ta:l/ 'kõne; arv', hat /ha:t/ 'vihkamine';
- /a/ lühike a nagu eesti keeles; tall /tall/ 'määnd', hatt /hatt/ 'kübar';
- e /e:/ pikk e nagu eesti sõnas 'leek'; se /se:/ 'nägema', lèka 'mängima', vèta 'teadma';
- /e/ lühike e nagu eesti sõnas 'kell': ett 'üks', eld 'tuli', vècka 'nädal'; siin on võimalik lahtisem hääldamine:
- /ɛ/ e ja ä vahepealne lühike häälik (Stokholmi hääldamises), eriti p järel: penna 'sulepea';
- /ɛ̃/ r ees lühike ä nagu eesti keeles; herr /hærr/ 'här-ra', berg /bærj/ 'mägi';
- /ə/ redutseeritud häälik rõhuta silpides, umbes nagu lõpp-e eesti sõnades 'mitte', 'mulle'saarte murretes; gosse /gòssa/ 'poiss', fågel /fó:gəl/ 'lind';
- i /i:/ pikk i, eespoolse artikulatsiooniga; kõrvale tundub, nagu järgneks rootsi i-le j-häälik; fri 'vaba', hit 'süüa', visa /vi:ssa/ 'näitama';
- /i/ vastav lühike i: vind 'tuul', hitta 'leidma';
- o /u:/ pikk u, kitsamini labialiseeritud kui eesti keeles (huuled rohkem torus); tavaline hääldamine lühikese konsonandi ees: blod 'veri', stor 'suur', bröder 'vend', ko 'lehm';
- /u/ vastav lühike u; esineb mitmuse lõpus -or: flickor /flikkur/ 'tüdrukud'; sufiksis -dom: ùngdom 'noorus';

muutevormides nagu bodde /bõdde/ 'elas' (vrd. bo /bu:/ 'elama'), trõdde 'uskus' (tro /tru:/ 'uskuma');

tuletussõnades nagu rodd /rudd/ 'sõudmine' (vrd. ro /ru:/ 'sõudma');

samuti paljudes sageli kasutatavates sõnades, näit.: ond /und/ 'kuri', bõnde 'talupoeg', blõmma 'lill', ost 'juust', hõsta 'kõhima', õxe 'härg', stõmme 'kere', sõcken 'kihelkond', tom 'tühi', õnsdag 'kolmapäev', hon 'tema' (naissugu), hos 'juures', orm 'uss, madu';

/o:/ pikk o, kitsamini labialiseeritud kui eesti oo; esineb paljudes sõnades, eriti n ja v ees: son 'poeg', hõnung 'mesi', kõnung 'kuningas', hov 'õukond', sõva 'magama', lov 'luba', lõva 'lubama', kol 'süsi', tjog '20 tükki' (mõõt), villkor 'tingimus';

ka mõningate konsonantühendite ees: moln 'pilv', põrla 'sulisema', sõrla 'sumisema', õrdning 'kord', sõvra 'välja valima', rõdna 'punastama', dold 'peidetud', mõrgnar 'hommikud';

paljudes võõrsõnades nagu: katalóg 'kataloog', despót 'despoot', brosch 'pross, rinnanõel', telefon 'telefon' (võib hääldada ka /telefú:n/);

/o/ lühike o nagu eesti sõnas 'kolm'; tavaline hääldamine pika konsonandi ja konsonantühendi ees: komma 'tulema', sõppa 'supp', konst 'kunst', folk 'rahvas', kõsta 'maksma', bort 'ära', kort /kot/ 'lühike' (vrd. kort /kuʃ/ 'kaart');

/o/ hääldatakse ka j ees: koja /kõia/ 'kütt', skoja /skõia/ 'petma';

mõnedes sõnades m ees: om 'kui; ümber', som 'kui; mis', kom '(ta) tuli', ja sõnas honom /hõnom/ 'teda' (meessugu);

- u /u:/ pikk u, mis aga erineb eesti üü-st: hääldatakse et-
telükatud ümmardatud, kuid ühtlasi kokkusurutud
huultega, hääliku lõpul võib tekkida frikatiivne v
(w); du 'sina', nu 'nүүд', hus 'maja', ut 'välja';
- /ü/ spetsiifiline rootsi häälik, nn. avatud lühike ü,
on labialiseeritud, kuid ilma huuli ette lükkamata,
mingi vahepealne häälik eesti ü ja ö vahel: rund
'ümmargune', küna 'võima', upp 'üles', skulle
'võiks, peaks';
- y /y:/ pikk vokaal, hääldatakse teravamalt (enam i-taoli-
selt) kui eesti üü; hääliku lõpul võib tekkida fri-
katiivne j: ny 'uus', fýra 'neli', lysa /lý:ssa/
'valgustama';
- /y/ vastav lühike häälik, teravam kui eesti ü: sýster
'õde', nytta 'kasu';
- å /o:/ pikk o nagu eesti sõnas 'loom': gå 'minema', måla
'maalima';
- /o/ lühike o nagu eesti sõnas 'kolm': lång 'pikk',
åtta 'kaheksa';
- ä /ä:/ r ees nagu eesti ää: här 'siin', lära 'õppima';
- /ä/ r + konsonandi ees nagu eesti ä: värk 'valu', märka
'märkama';
- /ε:/ pikk e ja ä vahepealne häälik: nät 'võrk', läsa
'lõ:ssa' /'lugema'; siin võib hääldada ka pikk /e:/
(Sto kholmi hääldamises);
- /ε/ lahtine lühike e: häst 'hobune', äpple 'õun';
- ö /œ:/ r ees lahtisem kui eesti öö; föra 'juhtima', öre
'öör' (rehaühik);
- /œ/ r + konsonandi ees avar ö: mörk 'tume', dörr 'uks';
- /ö:/ pikk labialiseeritud ja kinnine öö: snö 'lumi',
öga 'silm', söka 'otsima';

/ö/ lühike labialiseeritud, veidi lahtisem kui /ø:/:
höst 'sügis', fönster 'aken'.

Märkus: Kaasaegses rootsi keeles puuduvad diftongid, nad võivad esineda ainult vöörsonades nagu Europa /eürú:pa/, neutral /neütrá:l/, audiens /aüdiéns/, augusti /aügüsti/.

§ 6. Konsonandid ja konsonantühendid:

b /b/ heliline b: be 'paluma', brev 'kiri', tub /tü:b/ 'tuub';

/p/ helitu konsonandi ees: stabs (genitiiv) 'staabi';

c /ss/ eesvokaalide (e, i, y, ä, ö) ees: céntrum 'tsentrum', cýkel 'jalgratas';

/k/ konsonantide ja tagavokaalide ees: clown /klaun/ 'klaun', cup /küp/ 'karikas', Carl (eesnimi);

cc /ks/ accent /aksént/ 'aktsent', succé /süksé/ 'menu';

ck /kk/ tack 'tänan', flicka 'tüdruk', ökså 'ka';

ch /š/ vöörsonades: charm 'sarm', chauffeur /šofö:r/ 'autojuht', chef 'šeff'.

Märkus: och 'ja, ning' hääldatakse /okk/ või /o/.

d /d/ heliline d: där 'seal', rída 'ratsutama';

dj /j/ sõna algul: djup /jú:p/ 'sügav', djärv /järv/ 'julge'; (vrd. sõna keskel /dj/: stödja /stö:dja/ 'toetama', kedja /čè:dja/ 'kett');

ds /ts/ lühikese vokaali järel genitiivi vormis: göds/ägare /guts-/ 'maaomanik' (võimalik hääldada ka /gudds-/);

ds /ss/ genitiivi vormis sõnast stad 'linn', kui see esineb liitsõnades, näit. stadsbud /stässbü:d/ 'pakikandja', ja järgmistes sõnades: ledsen /læssén/ 'kurb', brådska /brösska/ 'kiire', skridsko /skríssku/;

f /f/ fåra 'sõitma', fem /femm/ 'viis' (arv).

Märkus: Vanas kirjaviisis (enne 1906. a. ortograafiareformi) tähistati v-häälikut sõna lõpul f-ga ja sõna keskel f ja fv-ga: bref (praegu: brev) 'kiri', hafva (háva) 'omama', tafla (távla) 'pilt' maal; tahvel'.

g /g/ heliline g:

1) konsonantide ja tagavokaalide (a, o, u, å) ees: glida 'libisema', gäta 'tänav', gå 'minema, käima';

2) e ees rõhuta silpides: fågel /fó:gel/ 'lind', mager /má:gar/ 'kõhn';

3) silbi lõpus (välja arvatud l ja r järel): svag /sva:g/'nõrk', segra /sè:gra/ 'võitma';

/j/ nagu eesti j sõnas 'jaam' eesvokaalide (e, i, y, ä, ö) ees: get /je:t/ 'kits', göra /jò:ra/ 'te-gema'.

/j/ spirantne j (vt. j) sõnades säga /sè:ja/ 'ütleva', säger /sè:jar/ 'ütleb', säg! /sè:j/ 'ütle!', mig /mè:j/ 'mind', dig /dè:j/ 'sind', sig /sè:j/ 'ennast'.

/š/ helitu sibilant (vt. sj), hääldatakse e ja i ees võõrsõnades: geni /šè:ní:/ 'geenius', ingenjör /inšè:njò:er/ 'insener', tragedi /trašè:dí:/ 'tra-göödia', energi /enärší:/ 'energia', bagage /ba-gá:š/ 'pagas', garage /gará:š/ 'garaaž';

gj /j/ sõna algul: gjuta /jù:ta/ 'valama', gjorde /jù :dø / 'tegi';

lg, rg /lj, rj/ sõnades, nagu: älg /è:lj/ 'põder', helg /hè:lj/ 'püha', talg 'küünlarasv', arg 'kuri', varg 'hunt', berg /bè:rj/ 'mägi', färg /fè:rj/ 'värv', korg /kò:rj/ 'korv', sorg /sò:rj/ 'lein', torg /tò:rj/ 'turg', orgel /ò:rjæl/ 'orel', Norge /nò:rjə/ 'Norra'. Sverige /svè:rjə/ 'Rootsi'.

Brandid: kirurg /ší:rürg/ 'kirurg', Belgien

/bélgiən/ 'Belgia', helgedom /hèlgədum/ 'pühadus'.
gs, gt /ks, kt/: slagsmål /slàks-/ 'kaklus', högt /hòkt/
'kõrgelt', sagt /sakt/ 'ütelnud';

h /h/ esineb ainult sõna algul vokaalide ees ja sufiksias
-het, hääldatakse nagu eesti h (haige): hand
'käsi', här 'siin', frihet 'vabadus'.

Märkus: Vanas kirjaviisis tähistati v-häälikut
sõna algul vahel hv-ga: hvad (praegu: vad) 'mis',
hvilken (vilken) 'milline'.

hj /j/ sõna algul: hjul /jü:l/ 'ratas', hjälpa /jèlpa/
'aitama', Hjalmar /j'èlmar/ (eesnimi);

j /j/ sõna algul nagu eesti keeles; ja 'jah', jul /jü:l/
'jõulud';

/I/ vokaalide järel hästi spirantne j, umbes nagu
eesti 'majja': kaja /kàja/ 'hakk', koja /kòja/
'hütt', höja /hòja/ 'tõstma', haj /hai/ 'hai',
nej /neï/ 'ei';

/š/ helitu nagu eesti sõnas 'šokolaad', esineb võõr-
sõnades, nagu journal /šurná:l/ 'žurnaal', pro-
jekt /prošékt/ 'projekt', just /šyst/ 'õige, õig-
lane' (vrd. just /jüst/ 'just, parajasti');

k /k/ helitu, aspireeritud (hõngatud, s.t. järgneb lü-
hike h-häälik), hääldatakse eriti tugevalt sõna
algul:

1) tagavokaalide (a, o, u, å) ees: komma 'tu-
lema', kust /küst/ 'rand';

2) e ja i ees rõhuta silpides: vacker 'ilus',
tråkig 'igav';

3) konsonantide ees ja järel: kniv 'nuga',
mörkret 'pimedus';

4) sõna lõpus: bok 'raamat';

5) eesvokaalide ees mõningates võõrsõnades:

monarki /monarki:/ 'monarhia', kõ /kõ:/ 'järe-
kord, saba', kõr /kõ:r/ 'koor', parkett, kokett;

/õ/ või /ç/ eesvokaalide e, i, y, ä, õ ees; /õ/ on
helitu afrikaat, umbes nagu vene ч, saksa -tch-
sõnas "tchen": moodsas hääldamises kaob sageli
t-häälik afrikaadi algul ja jääb järele vaid saksa
ich-häälikut meenutav helitu spirant /ç/; näit.:

kedja /çè:dja/ ehk /çè:dja/, Kina 'Hiina',
kõnna /-è-/ 'tundma', kõr /-ä:-/ 'kallis',
kõra /-çè:-/ 'sõitma';

kj /õ/ kjol /õu:l/ 'seelik'; ka /ç/, vt. ülal;

l /l/ nagu eesti keeles; land 'maa', tala 'rääkima';

lj /j/ sõna algul: ljud /jü:d/ 'hääli, heli', ljus /jü:ss/
'valgus', ljuga /jü:ga/ 'valetama'.

Märkus: l ei hääldata sõnades värlid /vä:d/
'maailm', karl /ka:r/ 'mees' (vrd. Karl /ka:l/ -
eesnimi).

m /m/ nagu eesti keeles; mål 'eesmärk', moder /mü:dər/
'ema';

n /n/ nagu eesti keeles; natt 'öö', namm 'nimi';

ng /ŋ/ nasaalhäälik (ilma g-lõputa!): lång /loŋ/ 'pikk',
finger /fiŋər/ 'sõrm', långre /lŋrø/ 'kauem';

nk /ŋk/ nagu eesti sõnas 'tank'; tänka /tèŋka/ 'mõtlemä',
bank 'pank'.

Märkus: Mõningates võõrsõnades hääldatakse n
konsonantide ees kui /ŋ/ : annons /anõŋss/ 'kuu-
lutus', pension /paŋšü:n/ 'pension'.

gn /ŋn/ kui g ja n kuuluvad samasse silpi: vagn /vaŋn/
'vanker; vagun', lugn /lũŋn/ 'rahulik, vaikne',
eesnimedes Ägnes, Ragnar, Signe;

vrd. lagning /là:gniq/ 'valmistamine' - g ja n
on eri silpides: lag- + -ning (laga 'valmistama'),
egna /è:ɣna/ 'omad' (egen 'oma');

p /p/ helitu, aspireeritud (hõngatud) p , hääldatakse eriti tugevalt sõna algul: park 'park', papper 'paber';

q /k/ ainult nimeses, ühendustes qu või qv , mida mõlemaid hääldatakse /kv/: Quarnström, Lundqvist;

r /r/ keeletipu r nagu eesti sõ nas 'rahu': bryta /brý:ta/ 'murdma', lära / lå:ra/ 'õppima', arm /arm/ 'käsi'; võib hääldada ka helilise tagapoolse frikatiivse r-na, eriti sõna algul, nagu röd 'punane', rida /ri:ða/ 'ratsutama';

rd, rl, rn, rs, rt - hääldatakse tavaliselt nagu supradentaalsed (ehk retroflekssed) /d/, /l/, /n/, /ʃ/, /t/ - s.t. r kaob ja järgnevad konsonandid hääldatakse r artikuleerimiskohas (taha suundunud keeleotsaga): hård /ho:d/ 'kõva', sorl /so:l/ 'sulin', bern /ba:n/ 'laps', först /fœʃt/ 'esiteks', ort /u:t/ 'koht';

sõnalõpuline r mõjustab ka järgneva sõna esimest konsonanti, näit.: vad gör du? /va joe:dü/ 'mis sa teed?', var så god! /vaʃogú:/ 'palun!'.

Märkus: Lõuna-Rootsis, kus r hääldatakse üldiselt tagapoolse velaarise frikatiivina /R/, puuduvad ülalnimetatud supradentaalid; näit.: hård /ho:Rd/.

s /s(s)/ alati helitu ja intensiivselt hääldatud s , umbes nagu eesti ss; transkriptsioonis märgime vokaalide vahel ja sõna lõpul kahekordse s'ga, näit.: resa /rèssa/ 'reisima', läsa /lè:ssa/ 'lugema', läs! /lé:ss/ 'loe!'; teistel juhtudel ühekordse s'ga: sal /sa:l/ 'saal';

sk /sk/ konsonantide ja tagavokaalide (a, o, u, å) ees: skriva 'kirjutama', skola /skù:la/ 'kool';

- samuti tüve lõpus: flisken /fiskən/ 'kala'
 (fisk + postpositiivne artikkel -en);
- /š/ helitu sibilant (vrd. sj) eesvokaalide (e, i, y, ä, ö) ees: ske /še:/ 'juhtuma', skina /ši:na/ 'paistma', skydda /šydda/ 'kaitsma', skära /šä:ra/ 'lõikama', skön /šö:n/ 'ilus';
- samuti sõnades marskalk /máršalk/ 'marssal', människa /mènniša/ 'inimene' (aga: mänsklig /mènskli(g)/ 'inimlik';
- sch /š/ helitu sibilant (vt. sj) võõrsõnades nagu schack /šakk/ 'male', marsch 'marss', duSCH 'dušš', krasch 'krahh';
- sc /ss; š/ võõrsõnades nagu scen 'sse:n/ 'stseen', discipel /dissípəl/ 'õpilane', konvalescens /konvalæsséns/ 'haigusest toibumine', võib hääldada ka /-šéns/, lasciv 'nilbe, rõve', võib hääldada /-ssi:v/ või /-ši:v/, crescèndo /-š-/;
- sh /š/ inglise laensõnades nagu sheriff 'šerif', shilling 'šilling', shorts 'lühikesed püksid', show 'etendus; revüü';
- sj /š/ helitu sibilant, tagapoolsem kui eesti š 'šokolaad'; sju /šü:/ 'seitse', själ /šè:l/ 'hing', sjö /šö:/ 'järv; meri';
- skj /š/ skjuta /šü:ta/ '(püssist) laskma', skjorta /šü:ta/ 'särg';
- stj /š/ stjärna /šä:pa/ 'täht (taevas)', stjåla /šè:la/ 'varastama'.

Märkus: Võõrsufiksid -sion ja -ssion hääldatakse /-šu:n/ : division /divišü:n/ 'diviis', profession /profšü:n/ 'elukutse'.

- t /t/ helitu aspiireeritud dentaal, hääldatakse eriti tugevasti sõna algul: tak /ta:k/ 'katus', tack /takk/ 'tänan', torn /tu:n/ 'torn'.

Märkus: võõrsufiks -tion hääldatakse tavaliselt

/-šuu:n/, näit.: lektion /lekšú:n/ 'õppetund',
generation /jɛnɛrašú:n/ 'generatsioon'; üksikutes
sõnades võib hääldada ka /-tšuu:n/: nation /na(t)-
šú:n/ 'natsioon', motion /mo(t)šú:n/ 'motsioon',
portion /por(t)šú:n/ 'portsjon';

-tie ja -tia- hääldatakse võõrsõnades /tsiə/
ja /tsia/: aktie /áktiə/ 'aktsia', initsiativ
/initsiatí:v/ 'initsiativ'; -tior /-(t)sior/:
recentior /ressɛn(t)sior/ 'noortudeng';

tj /č/ helitu afrikaat: tjugo /čú:gu/ 'kakskümmend',
tjänst /čɛnst/ 'teenistus', tjock /čɛkk/ 'paks';
moodsas hääldamises esineb ka siin saksa ich-
-häälikut meenutav helitu spirant /ç/(vrd. ich ees-
vokaalide ees);

v /v/ nagu eesti v: vara/và:ra/ 'olema', liv /li:v/
'elu';

/f/ helitu konsonandi ees: till havs /til háfs/ 'me-
rel';

w /v/ ainult nimedes: Wien /vi:n/ 'Viin', Wlkström.
Béskow;

x /ks/ exempel /eksɛmpɛl/ 'näide', läxa /lɛksa/ 'kodune
ülesanne'

Märkus: Sufiks -xion hääldatakse /-kšú:n/ :
reflexion. Linnanimi Växjö hääldatakse /vɛkšö:/.
.

z /ss/ zoologi /sso:logi/ 'zooloogia', zon /sso:n/
'tsoon'. Erand: Schweiz /šveits/.

zz /ts/ razzia /rátsia/ 'haarang'.

§ 7. Kokkuvõtlik ülevaade rootsi keele häälikute kohta:

V o k a a l i d:

	Eesvokaalid	Keskvokaalid	Tagavokaalid
Kinnised	i: y:		u u:
	i y	ü:	
Poolkinnised	e: e ö: ö	ə	o:
	: œ: œ	- ū	o
Lahtised	ä: ä		a a:

Ülaltoodud skeemi kohaselt saame kokku 23 täishäälikut. Neile võib veel lisada kõnekeeles kohati tekkivad pikkade vokaalide /ü:/, /a:/ ja /o:/ lühikesi variante rõhuta silpides, eriti sõnaühendites; need lühikesed variandid võivad säilitada vastava pika vokaali kvaliteedi, näit.: musik /müssi:k/, võimalik ka /müssi:k/, sõnaühendites nagu ta in /ta inn/ 'võta sisse' (sõnas ta võib siin esineda lühike tagapoolne a, vrd. ta /ta:/ 'võtma'), gå bort /go bót/ 'mine ära' (vrd. gå /go:/ 'minema').

Fonoloogiline analüüs annab meile rootsi keeles aga ainult 9 vokaalset foneemi: /i/, /e/, /ɛ/, /y/, /ü/, /ö/, /u/, /o/, /a/. Foneemide väiksem arv on seletatav sellega, et 1) vokaali pikki ja lühikesi vorme loetakse vastava foneemi variantideks, 2) häälikud ə ja ä (ja nende pikad vasted) on foneemide /ö/ ja /ɛ/ positsioonilised variandid r ees ning redutseeritud ə on foneemi /e/ variant.

K o n s o n a n d i d:

	Klusiilid	Spirandid	Nasaalid
Bilabiaalid	b p		m
Labiodentaalid		v f	
Dentaalid	d t	s l	n
Supradentaalid	ð ð	ʃ ʎ r	ŋ
Palataalid		j ç š	

Velaarid

g k

ŋ

Larüngaalid

h

Meie tabelis on 23 kaashäälikut, kusjuures pole arvestatud mitmesuguseid murdepäraseid variante (näit. r hääldamises). Kui supradentaale d, t, s, l, n lugeda omaette foneemideks, siis saame 23 konsonantset foneemi, vastasel juhul 18. (Vastavas teaduslikus kirjanduses esinevad mõlemad lahendused.)

Helilisuse-helituse tunnuse põhjal on seotud kuus paari: b - p, d - t, g - k, v - f, j - ç. Helitutel foneemidel /s/ ja /š/ puuduvad rootsi keeles helilised vasted.

§ 8. Ülevaade tähtsamatest hääldamisreeglitest:

V o k a a l i d:

1. Erinev kvaliteet lühikesel ja pikal vokaalil:

a	/a/ - /a:/	<u>tall</u> - <u>tal</u> (eespoolsem - tagapoolsem)
o	/o/ - /u:/	<u>bort</u> - <u>bo</u>
	/u/ - /o:/	<u>blomma</u> - <u>söva</u>
	/o/ - /o:/	<u>bort</u> - <u>söva</u> (lahtisem - kinnisem)
u	/ü/ - /ü:/	<u>full</u> - <u>ful</u> (lahtisem - kinnisem)
ö	/ö/ - /ö:/	<u>höst</u> - <u>hög</u> (lahtisem - kinnisem)

Sageli ka (eriti Stokholmi hääldamises):

e	/ɛ/ - /e:/	<u>penna</u> - <u>peta</u> (lahtisem - kinnisem)
---	------------	--

2. Erinev kvaliteet r ees ja mujal:

ö	/œ/ r ees - /ø/ mujal	<u>mörk</u> - <u>höst</u> (lahtisem-kinnisem)
	/œ:/ " - /ø/ "	<u>höra</u> - <u>höga</u> (" ")
ä	/ä/ r ees - /ɛ/ mujal	<u>märke</u> - <u>mätt</u> (" ")
	/ä:/ " - /ɛ:/ "	<u>lära</u> - <u>läsa</u> (" ")
e	lühike /ä/ r ees - pikk /e:/ r ees ja mujal	<u>berg</u> - <u>lera</u>

3. Labialiseerituse kolm astet (kinniselt lahtisele):

/y:/, /y/ - /ü:/ - /ü/ syr, synd - sur - sund
 /ö:/ - /ö/ - /œ:/, /œ:/ hög - höst - dörr, hör

K o n s o n a n d i d :

4. Suur vahelise heliliste ja helitute klusiilide vahel:

b, d, g (helilised) - p, t, k, (tugevad ja aspireeritud,
 s.t. nende juures kuulub veel h-häälik)

bar - par
dam - tam
gall - kall

5. c, g, k, sk erinev hääldamine ees- ja tagavokaalide ees:

	e, i, y, ä, ö ees:	teistes asendites:
c	/ss/ <u>céntrum</u> , <u>precís</u> , <u>cýkel</u> , <u>cáasar</u>	/k/ <u>cup</u> , <u>clown</u>
g	/j/ <u>génom</u> , <u>glva</u> , <u>gýllene</u> , <u>gåst</u> , <u>göra</u>	/g/ <u>gámmal</u> , <u>glad</u>
	/g/ rõhuta lõppsilbi ees: /j/	sõna lõpul l, r järel:
	<u>fáigel</u> , <u>máger</u> , <u>séger</u>	<u>hlg</u> , <u>berg</u> , samuti <u>Svéridge</u> , <u>Nóрге</u>
	/š/ võõrsõnades: <u>gení</u> , <u>ingejör</u> , <u>gest</u> , <u>reli-</u> <u>giös</u>	/ŋ/ n ees samas tüves: <u>vagn</u> , <u>regn</u> , <u>lagna</u>
k	/č/ <u>kédja</u> , <u>kind</u> , <u>kýrka</u> , (/ç/) <u>kär</u> , <u>köra</u>	/k/ <u>kamp</u> , <u>krig</u>
	/k/ rõhuta lõppsilbi ees ja mõningates võõrsõnades: <u>kelt</u> , <u>kö</u> , <u>kakel</u>	
sk	/š/ <u>ske</u> , <u>maskín</u> , <u>skýldig</u> , <u>skágg</u> , <u>skön</u> ja erandina <u>människa</u>	/sk/ <u>skál</u> , <u>skrika</u> , <u>fisk</u>

/sk/ rõhuta lõppsilbi ees ja
mõningates võõrsõnades:
físken; skelétt

6. Konsonant + j hääldamine:

dj, gj, hj, lj - /j/ djur, djup, djärv, djävul
gjörde
hjul, hjälpa, hjärta, hjärna
ljus, ljud

kj, tj - /ç/ kjol, kjörtel
(/ç/) tjata, tjock, tjugo, tjuv, tjänare

7. Ülevaade /š/ hääldamisest:

soh, sh, sj, skj, stj, ssj, si(on), ssi(on) - /š/
schack, dusch, krasch, shilling
sjunga, sjö, sju, själ, sjuk
skjörta, skjuta
stjärna, stjäl
výssja
explosión, división
diskussión, professión

ch - /š/ chef, chock, choklád

tion - /šu:n/ lektiön, statiön, revolutiön

xion - /kšu:n/ reflexiön

sk eesvokaalide ees, vt. punkt 4.

8. Supradentaalsed (retrofleksed) häälikud:

rd - /d̥/ ord, bord

rt - /t̥/ ort, bort, karta

rl - /l̥/ sõrla, põrla

rn - /n̥/ barn, järn, horn

rs - /s̥/ kors, mars, första

9. ng ja gn hääldamine:

ng - /ŋ/ (g ei kuuldu!) ring, ringa, finger

gn - /ŋn/ regn, règna

Kõnekeele iseärasused

§ 9. Rootsi kirjakeele ja (haritud) kõnekeele vahel leidub suuri erinevusi. Peamised kõnekeele iseärasused hääldamises on järgmised:

1) lõppkonsonantide kadu (eriti g, d, t), näit.:

jag 'mina' - /ja:/, /ja/

vad 'mis' - /va:/, /va/

med '-ga' - /me:/, /mä/

det 'see' - /de:/, /de/

mycket 'palju' - /mÿkkə/

litet 'vähe' - /li:tə/

dag 'päev' - /da:/, artikliga dagen /da:n/, mitmus: dagar
god 'hea' - /gu:/, mitmus: goda /gù:a/ /da:r/

-ig adjektiivil lõpus /-i/: ständig 'alaline' /stèndi/,
mitmuses -iga /ia/

och 'ja' - /o:/, /o/, ka /ok/

är 'on' - /e:/, /e/, /ɛ/, /ə/, ka /ä:r/

var 'oli' - /va:/, /va/

skall 'saab, peab' - /ska:/, /ska/

nej 'ei' - /nɛ:/, /nɛ:ɛ/, /nɛhɛ:/

2) rõhutute silpide kadu sõna lõpul ja keskel:

taga 'võtma' - /ta:/ (võib kirjutada ka: ta)

hava 'omama' - /ha:/ (hɑ)

kläda 'riietama' - /klɛ:/ (klä)

bliva 'saama' - /bli:/ (bli)

sade 'ütles' - /sa:/ (sa)

lade 'asetas' - /la:/ (la)

kastade 'viskas' - /kàsta/

staden 'linn' - /sta:n/ (stan)
sedan 'siis' - /stɛnn/ (sen)
sådan 'selline' - /sonn/
något 'midagi' - /not/
någonsin 'kunagi' - /nõnssin/
ladugård 'laut' - /lâ:gođ/

3) assimilatsioonijuhud:

ledsen 'kurb' - /lɛssɛn/
skridsko 'uisik' - /skri:ssku/
stund 'hetk' - /stũnn/
morgon 'hommik' - /mõrron/

4) muud näited:

de 'nemad' - /di/ , /domm/
dem 'neid' - /domm/
mig 'mind' - /mɛi/ (mej)
dig 'sind' - /dɛi/ (dej)
sig '(teda) ennast' - /sɛi/ (sej)

Ortograafia

§ 10. Rootsi ortograafias kehtivad mitmesugused eri printsiibid:

1) m o r f o l o o g i l i s u s e printsiip lubab kirjas ära tunda etümoloogiliselt suguluses olevad sõnad ja mingi sõna selle eri muutevormides, vaatamata erinevale hääldamisele, näit.: våga /vò:ga/ 'julgema' - vågsam /vò:kсам/ 'ohtlik'; hög /hõ:g/ 'kõrge' - högt /hökt/ 'kõrgelt';

2) f o n e e t i l i s u s e printsiip, näit.: röd /rõ:d/ 'punane' - rött /rött/ (neutrum); skriva 'kirjutama' - skrift 'kiri';

3) konservatiivse printsiibi alusel on säilitatud vana traditsiooniline kirjaviis, kuigi hääldamine on vahepeal muutunud, näit.: hjälpa /jëlpa/ 'aitama', ljus /jü:ss/ 'valgus', djur /jü:r/ 'loom'; siia kuulub ka /š/ ja /č/ kirjas märkimine (vt. § 6) ja paljude võõrsõnade kirjutamine, näit. journal /šurná:l/ 'žurnaal', chauffeur /šofé:r/ 'autojuht'.

§ 11. Häälikute pikkuse märkimisest kirjas vt. §§ 2 - 4.
Järgnevalt mõningad täiendavad reeglid:

1. Kui rõhulisele lühikesele vokaalile järgneb samas tüvesilbis kaks või enam erinevat konsonanti, kirjutatakse need igaks ühekordselt. Näit.: vända /vën da/ 'pöörama', hätak /hetsk/ 'vihane, vimmane'.

2. Kahekordne konsonant jääb püsima:

a) muutevormides -de, -d, -te, -t, -s ees: byggde 'ehitas', byggd 'ehitatud', visste 'teadis', byggt 'ehitanud', byggs 'ehitatakse' (vrd. bygga 'ehitama'); snabbt 'kiiresti' (snabb 'kiire'); kropp 'keha' (genitiiv sõnast kropp).

Erand: n ei kirjutata kahekordselt -d ja -t ees, näit.: kände /čën da/ 'tundis', känd 'tuntud', känt 'tundnud' (vrd. känna /čëнна/) 'tundma'); tunt 'õhuke' (neutrumi vorm adjektiivist tunn /tünn/, sant 'tõsi' (sann);

vahel ka g: lagd 'asetatud', lagt 'asetanud' (lägga 'asetama');

l sõnades skilde 'lahutas', skild 'lahutatud', skilt 'lahutanud' (vrd. skillnad 'vahe');

b) sufiksitate -bar, -dom, -het, -sam, -skap, -vis ees: brännbar 'põlev', sällskap 'seltskond', ställvis 'kohati' jt.

Samuti sufiksitate ees, mis algavad häälikutega l, n, r:

gnissla 'krigisema', kvinnlig 'naiselik', pÿssling 'kääbus', öppna 'avama', stilla 'vaikima, rahunema', lyssna 'kuulama', büllra 'käratsema', ÿttre 'väline'.

Erandid: månskap 'meeskond', künskap 'teadmine' (künna 'võima'), vänlig 'sõbralik', inre 'sisemine' jt.; ka Finland 'Soome' (finn 'soomlane').

3. Pikk intervokaalne m ja n kirjutatakse harilikult kahekordselt, näit.: kamma 'kammima', finna 'leidma'; ka muutevormides sõnadel nagu rümnet (vrd. rum /rüm/ 'tuba, ruum'), vänner (vrd. vän /venn/ 'sõber'). Vrd. § 4:c.

Erandid: Intervokaalne m kirjutatakse ühekordselt sõnade dom 'kohus' ja Rom 'Rooma' tuletistes, näit.: domare /dømmarə/ 'kohtunik', döma /dömma/ 'otsustama', romare /rømmarə/ 'roomlane'.

§ 12. Sõnade poolitamine:

1. Põhireeglina kehtib, et lihtsõnade poolitamisel viiakse ainult üks konsonant üle teisele reale: väs-ter 'vasak', hèd-ra 'austama'.

2. Kui mingit häälikut märgitakse kirjas mitme tähe kombinatsiooniga, võetakse seda kui ühte konsonanti: du-schen /dúššən/ 'dušš', männi-ska /mènniša/ 'inimene'.

3. x ja ng ei viida üle teisele reale: våx-er /våksər/ 'kasvab', ríng-en 'sõrmus, rõngas'.

4. ck /kk/ poolitatakse: myc-ket /mÿkkə/ 'palju'.

5. Lihtsõnad poolitatakse liitosade järgi: be-tråffa 'puutuma', üt-om 'peale, välja arvatud', in-uti 'sees', hålv-ö 'poolsaar'.

§ 13 S u u r e a l g u s t ä h e g a kirjutatakse:

1) pärisnimed, näit.: Gunnar, Stöckholm, Malmö; kui nimi koosneb kahest sõnast, millest teine sõna pole pärisnimi, kirjutatakse suure algustähega ainult esimene sõna: Svarta hävet 'Must meri', Förenta ståterna 'Ühendriigid';

linnade ja maade elanikke tähistavad substantiivid kirjutatakse aga väikese algustähega. näit.: stöckholmare 'stokholmlane', malmöbo / malmöbu: / 'malmölane (Malmö elanik)'; samuti adjektiivid, mis tähistavad rahvust: en svensk turist 'rootsi turist';

2) pöördumissõnad kirjades: Du 'Sina', Ni 'Teie' ja nende muutevormid; samuti isiku tiitel kirjades: Bäste Doktor Nilsson 'austatud doktor Nilsson'.

§ 14. K i r j a v a h e m ä r k i d e kasutamisest:

1. Komaga eraldatakse:

a) pea- ja kõrvalause liitlause, näit.: jag vét, att du kan hjälpa mig 'ma tean, et sa saad mind aidata': jag vét inte, om jag kan komma i morgon 'ma ei tea, kas ma saan homme tulla'; seda reeglit ei järgita rangelt;

b) osalauseid rindlause - ka siis, kui neid ühendab sidesõna och 'ja': sólen skén, och fåglarna kvittrade 'päike paistis ja linnud sädistasid';

2. Koma ei tarvitata:

a) juhul, kui kõrvalause sõltub prepositsioonist: jag är ledsen /læssan/ öv er att jag inte kan komma 'mul on kahju, et ma ei saa tulla'; han längtar e f t e r att de skall komma 'ta igatseb selle järele, et nad tuleksid;

b) kui osalausestes on mingi ühine lauseliige, näit.:

mänen lüser men värmer icke 'kuu paistab, kuid ei soojenda' (ühine alus: mänen); av skådan blir man vís men inte rík 'kahjust saab targaks, kuid mitte rikkaks' (ühine öeldis: blir);

c) infinitiivi ees: jag har inte tid a t t v ä n t a här 'mul pole aega siin oodata';

d) relatiivpronoomeni som 'kes, mis' ees ühendites nagu: den som '(see,) kes', vem som 'kes', vad som '(see,) mis', vilken som '(selline,) kes' jt.; näit.: den som léver får sé 'kes elab, see näeb'.

3. Järgarvsõnade järel ei tarvitata punkti: den 12 september '12. september'.

4. Sõnade lühendamisel kasutatakse sageli koolonit: d:r ehk dr (dõktor), f:a (firma), s:a (sümna), l:a klass (fõrsta klass 'esimene klass'); ka kroonide ja öõride vahel: 2:50 (kr.) '2 krooni 50 öõri'.

5. Jutumärgid seisavad alati ülal: "Vi kómmer strax", sáde han 'me tuleme kohe, ütles ta'.

§ 15. Mõningaid rootsi lühendeid:

<u>anm.</u>	ánmärkning	'märkus'
<u>bl. a.</u>	bland annat	'muuhulgas, muuseas'
<u>d. s.</u>	densámme	'seesama'
<u>dvs = d. v. s.</u>	det vill säga /de vil stäa/	'see tähendab'
<u>e. = el. = l.</u>	éller	'või, ehk'
<u>e. m.</u>	éftermiddagen	'pärast lõunat'
<u>ex.</u>	exémpel	'näide'
<u>f. d.</u>	före detta	'endine'
<u>f. m.</u>	förmiddagen	'enne lõunat'
<u>fr. o. m.</u>	från och med	'alates ...'

<u>f.ö.</u>	för övrigt	'muide, muuseas'
<u>följ.</u> = <u>f.</u> = <u>ff.</u>	och följande	'ja järgnevad'
<u>ht</u>	hösttermin	'sügissemester' (ülikoolis)
<u>isht</u> = <u>i sht</u>	i sýnnerhet	'eriti'
<u>i st. f.</u>	i stället för	'... asemel'
<u>jfr.</u>	jämför	'võrrele'
<u>kl.</u>	klass; klöckan	'klass; kell'
<u>m. fl.</u>	med flera	'ja teised'
<u>m. m.</u>	med mera	'ja nii edasi, ja muud, ja teised'
<u>n. b.</u> = <u>nb</u>	nédre bóttén	'esimene korrus' (aadressil)
<u>nr</u> = <u>n:r</u>	númmér	'number'
<u>o. a.</u>	och ändra	'ja teised'
<u>obs.</u>	observéra!	'tähelepanu!'
<u>o. d.</u> = <u>o. dyl.</u>	och dýlíkt	'ja muud sellesarnast'
<u>osv</u> = <u>o. s. v.</u>	och så vidare	'ja nii edasi'
<u>p. c.</u>	procént	'protsent'
<u>p. g. a.</u>	på grúnd av	'... põhjusel, tõttu'
<u>s.</u>	sídan	'lehekülg'
<u>s. k.</u>	så kallað	'niinimetatud'
<u>t. ex.</u>	till exémpel	'näiteks'
<u>und.</u>	úndantag	'erand'
<u>ung.</u>	ungefär /únjáfä:r/	'umbes'
<u>vt.</u>	vårtermin	'kevadsemester' (ülikoolis)

Märkus: Punkti ei tarvitata lühendites, milles on jäetud sõna algus- ja lõpotäht, näit.: hr (herr 'härä'), dr ehk d:r (döktor).

R õ h k

Dünaamiline ja muusikaline rõhk

§ 16. Rootsi keeles on olemas dünaamiline rõhk, s.o. tavaline pingerõhk, ja muusikaline rõhk (intonatsioon), mis on helikõrguse liikumine sõnas ja lauses. Mõlemad rõhud funktsioneerivad rootsi keeles liitunult.

D ü n a a m i l i s t r õ h k u on rootsi keeles nelja liiki:

pearõhk, mida tähistame tugevuspalliga	3;
tugev kaasarõhk	" 2;
nõrk kaasarõhk	" 1;
nullrõhk (rõhu puudumine)	" 0.

Igal sõnal on olemas pearõhk (3), s.t. sõna teatud silpi hääldatakse suurema jõulisusega (pingega) kui teisi silpe. Pearõhulisel silbil on rootsi keeles alati tõusev või tõusev-langev intonatsioon. Pearõhk asub rootsi sõnades tavaliselt esimesel silbil ja on tugevam kui pearõhk eesti keeles.

Tugev kaasarõhk (2) on veidi nõrgem pearõhust ja esineb peamiselt liitsõnades. Tugeva kaasarõhuga silbil on intonatsioon tõusev või tõusev-langev.

Pearõhuga ja tugeva kaasarõhuga silpe hääldatakse pikalt.

Nõrk kaasarõhk (1) on intensiivsusest nõrgem tugevast kaasarõhust, kuid intonatsioon on siingi tõusev või tõusev-langev.

Nullrõhu (0) puhul hääldatakse silpi väikese intensiivsusega ja intonatsioon on siin ühtlaselt tasane või langev.

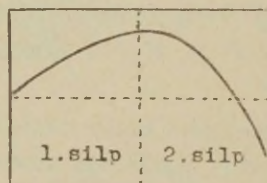
Nõrk kaasarõhk ja nullrõhk asuvad silpidel, mida tavaliselt kutsume rõhuta silpideks - nendes silpides on rootsi keeles kõik häälikud lühikesed. Rõhuta asendis lühenenud

vokaalid säilitavad aga harilikult oma kvaliteedi, s.t. nad ei redutseeru täielikult, näit.: god dag (rõhuskeem: 0-3) /gudá:(g)/ 'tere'- vrd. god /gu:d/ 'hea'. Ainult e võib redutseeruda /ə/-ks (vrd. § 5): fågel (rõhuskeem: 3-0) /fó:gal/ 'lind'.

§ 17. Rootsi keelele on iseloomulik sõna m u u s i - k a l i n e r õ h k, s.t. helikõrguse muutumine ühe sõna piires. Võik rootsi keele sõnad jagunevad selle põhjal kahte gruppi, olenevalt sellest, kas neil on üks või kaks helitõusu tippu. Eristame seega kahte liiki muusikalist rõhku:

- 1) Uhetipuline lihtrõhk (aktsent 1 ehk "akuut");
- 2) kahetipuline liitrõhk (aktsent 2 ehk "graavis").

L i h t r õ h k on heli ühekordne tõus ja langus, umbes nagu eesti keele kolmanda välte sõnades: (lähem) linna, (kaks) kaalu. Rootsi keeles on lihtrõhk alati ühesilbilistes sõnades. Mitmesilbilistes sõnades on rootsi liitrõhule iseloomulik heli tõus ja kõrge toon paarõhuga silbis, millele järgneb võrdlemisi järsk heli langus - umbes heliredeli kahe tooni võrra - sõna järgnevates silpides. liitrõhuga rootsi keele sõna on seega tooniline ühik, mida iseloomustab intonatsiooniskeem: tõus-tipp-langus.

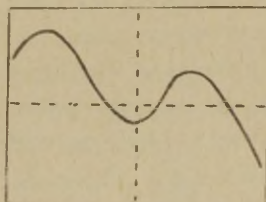

Rootsi lihtrõhk (akuut) Stockholmi häälduses (E.A.Meyeri järgi)

Lihtrõhku tähistame akuudimõrrega (´) sõna paarõhuga silbi vokaalil, näit. tálet 'kõne', hánden 'käsi', hánderna 'käed'.

L i i t r õ h k esineb ainult kahe- ja enamsilbilistes sõnades. Liitrõhk jagab sõna tinglikult kaheks tooniliseks üksuseks, millele mõlemale on iseloomulik intonatsiooniskeem: tõus-tipp-langus.

Iga liitrõhuga rootsi sõna võib seega vaadelda kui moodustist, millel on kaks "kõuru" (toonilist üksust) vastavalt kahe tipuga. Tooni tipud asuvad tavaliselt vokaalidel või helilistel konsonantidel. Piir "kõurude" vahel asub kahe- ja enamsilbilistes sõnades morfoloogiliste silpide vahel, enamsilbilistes sõnades kuskil sõna keskel (vt. lähemalt §§19: 2 ja 20). Esimese "kõuru" tipp asub Stokholmi häälduses heliliselt veidi kõrgemal kui teise "kõuru" tipp, kuid murdeliselt ja individuaalselt võib olukord vastupidine olla: teine tipp on heliliselt kõrgem kui esimene.

Rootsi liitrõhk
(graavis) Stokholmi
häälduses (E.A.Meyeri
järgi)

Liitrõhku tähistame graavisemärgiga (˘) sõna paarõhuga silbi vokaalil: tåla 'rääkima', flicka 'tüdruk', flickorna 'tüdrukud'.

§ 18. Rootsi muusikaline rõhk pole kõikjal ühtlane ja esineb palju murdelisi erinevusi. Lihtrõhk on näiteks mõnes Lääne-Rootsi murdes ainult tõusev, kuna liitrõhk on seal ja Lõuna-Rootsis vähem esiletõlgiv kui Ida-Rootsi ja Stokholmi kõnekeeles. Dalarna murdes ja ka Soome rootslaste keeles puudub aga liitrõhk üldse, kusjuures Dalarna murdes selle asemel on langev rõhk, mis siiski erineb tavalisest

lihtrõhust. Olenemata detailidest rõhumeloodias, jääb aga kõigis riigirootsi (mitte Soome rootsi) dialektides püsima kahe muusikalise rõhutüübi teineteisele vastandamine, missageli aitab eristada sõnu ja vorme. Muusikalisel rõhul on seega rootsi keeles fonoloogiline ülesanne.

Liht- ja liitrõhu kasutamisel on kõikuvusi ka kirjakeeles. Üldjoontes aga kehtivad järgnevates paragrahvides toodud reeglid. Rõhkude tundmaõppimine ja õige kasutamine tagab välismaalasele rootslasega rootsi keelt kõneldes parema vastastikuse mõistmise ja hoiab ära nii mõnegi arusaamatuse. Nagu öeldud, oleneb rootsi keeles muusikalise rõhu tüübist vahel ka sõna tähendus, mille kohta toome näiteid:

- lihtrõhk -	- liitrõhk -
<u>änden</u> 'part'	<u>änden</u> 'vaim'
<u>äxel</u> 'õlg'	<u>Äxel</u> (eesnimi), <u>äxel</u> 'telg'
<u>bíten</u> 'tukk'	<u>bíten</u> 'hammustatud'
<u>brúnnen</u> 'kaev'	<u>brúnnen</u> 'põlenud'
<u>búren</u> 'nuur'	<u>búren</u> 'kantud'
<u>hóna</u> 'pesad'	<u>bóna</u> 'poonima'
<u>hèden</u> 'nõmm'	<u>hèden</u> 'paganlik'
<u>móder</u> 'moed'	<u>móder</u> 'ema'
<u>sláget</u> 'lõök'	<u>sláget</u> 'löödud'
<u>slútet</u> 'lõpp'	<u>slútet</u> 'lõpetatud'
<u>tánken</u> 'tank'	<u>tánken</u> 'mõte'
<u>tómten</u> 'krunt'	<u>tómten</u> 'haldjas'

Vrd. samuti järgmisi lauseid (C.-C. Elerti järgi):

Han ríktade stégen mot fónstret 'ta suunas sammud akna poole'

Han ríktade stégen mot fónstret 'ta asetas redeli vastu akert'.

Selliseid sõnapaare leidub rootsi keeles kokku umbes

500, kuid paljudel juhtudel on üks paari elementidest harvaesinev sõna. Muusikalise rõhu fonoloogiline toime tuleb aga märksa sagedamini esile siduskõnes (hääldatud sõnaühendis või lauses) mõningate tavaliste foneemijärjendite morfoloogilisel identifitseerimisel, eriti lõppsilpide puhul, näit.:

om jag vətat... /vè:tat/ 'kui ma oleksin teadnud...';
om jag vət att... /vé:tat/ 'kui ma tean, et ...'.

Peale selle on muusikalisel rõhul vahel ka stilistiline funktsioon, nii näiteks esineb liitrõhk vandesõnades nagu kätten, tüsan, vrd. lihtrõhuga kätten 'kass', tüsen 'tuhat'.

§ 19. Kui võrrelda erineva muusikalise rõhuga sõnu, näit. tálet 'kõne' (lihtrõhuga sõna) ja tála 'rääkima' (liitrõhuga sõna), siis võime täheldada vahet ka nende sõnade dünaamilise rõhu jaotuses. Nii on viimane silp sõnas tálet nullrõhuga (0), s.t. sõna rõhuskeem on 3-0, kuna aga sõnas tála viimane silp on nõrga kausrõhuga: rõhuskeem 3-1. Muusikaline rõhk on seega tihedalt seotud dünaamilise rõhuga ja ainult liitunult moodustavad nad rootsi keelele tüüpilised rõhuvormid.

Järgmisi reegleid tuleb arvestada rootsi rõhkude tundmaõppimisel:

1. Muusikalise lihtrõhuga (´) sõnades võib peale dünaamilise pearõhu (3) esineda veel langeva intonatsiooniga nullrõhk (0) või kõne rütmist olenevatel tingimustel ka nõrk kausrõhk (1). Viimane on aga sel juhul ebaolulise intonatsioonitõusu-langusega, mistõttu see ei muuda üldreeglit (§ 17), mille kohaselt lihtrõhuga sõna on ühetipuline. Üldreeglid muusikalise lihtrõhuga sõnade kohta on järgmised:

a) kui dünaamiline pearõhk on esimesel silbil, siis on kõigil järgnevatel silpidel nullrõhk: fá³ge⁰l 'lind',

hán³de⁰rna⁰ 'käed', kó³ffe⁰rta⁰rna⁰ 'kohvrid';

b) kui dünaamiline pearõhk on teisel silbil, siis võib eelneval rõhuta silbil olla kas nullrõhk (tavaliselt lühikestel prefiksitel) või nõrk kaasarõhk: be⁰tá³la⁰ 'maksma', o¹rdé³nli⁰g 'korralik'; pearõhule järgnevatel silpidel on nullrõhk;

c) kui dünaamiline pearõhk on kolmandal silbil või kaugemal sõna algusest, võivad eelnevates silpides nullrõhk ja nõrk kaasarõhk rütmiliselt vahelduda, kusjuures nõrk kaasarõhk on tavaliselt igal teisel silbil pearõhnust tagasi lugedes: ka¹ta⁰ló³g, u¹ni⁰ve¹rsi⁰té³t, gra¹tu⁰lé³ra⁰;

pearõhule järgnevatel silpidel on tavaliselt nullrõhk, kuid võib ka esineda nõrk kaasarõhk rütmiliselt nullrõhuga vaheldudes: bi¹bli⁰o¹te⁰ka³ri⁰e¹ 'bibliotekaar'.

2. Muusikalise liitrõhuga (´) sõnades võivad pearõhule (3) järgneda kõik ülejäänud dünaamilise rõhu tüübid (2, 1, 0), kuid nii, et vähemalt ühel pearõhule järgneval silbil oleks kas tugev kaasarõhk (2) või nõrk kaasarõhk (1), s.t. rõhud, millega kaasneb tõusev-langev intonatsioon. Ka nõrk kaasarõhk (1) on liitrõhuga sõnades olulise tõusu-langusega, mis tagab sellistes sõnades kahetipulisuse (§ 17). Tuleb aga silmas pidada, et kuigi nõrga kaasarõhu (1) puhul on toon kõrge, on silp ise lühike, näit. sõnas tála (3-1) ei tohi viimast a-d venitada!

Kehtivad järgmised reeglid liitrõhuga sõnade kohta:

a) kahe-silbilistes lihtsõnades on teisel silbil nõrk kaasarõhk: fli³cka¹ 'tädruk', fli³oko¹r 'tädrukud'; enam kui kahe silbilistes sõnades on nõrk kaasarõhk tavaliselt viimasel silbil ja nullrõhk (ühtlasi nõgu "küüruude" vahel) vahepealsetel silpidel: fli³cko⁰rna¹ 'tädrukud', õ³vni⁰nga⁰rna¹ 'harjutused';

b) liitsõnades ja rõhuliste prefiksitega tuletussõnades on teisel liitosal, resp. tüvisõnal, vähemalt üks tugev kaasrõhk, ülejäänud pearrõhuta silpidel on nullrõhk (vrd. aga § 24:c), näit.:

jä³rnvä²g 'raudtee', lä³ro⁰bo²k 'õpik', bä³ndspe²la⁰re⁰
 'magnetofon' (liitsõnad);
ml³ssta²g 'viga', d³ly²cka⁰ 'õnnetus', bè³a⁰rbe²ta⁰
 'töötlemä', ü³nde⁰rsö²ka⁰ 'uurima' (tuletussõnad);

c) kui pearrõhk on mujal kui esimesel silbil (erandsõnades), siis võivad eelnevatel silpidel esineda ebaoluline nõrk kaasrõhk või nullrõhk: pri¹nsè³ssa¹ 'printsess',
lä¹ra⁰ri³nna¹ 'naisõpetaja'.

§ 20. Kokkuvõtlik ülevaade tähtsamatest rõhu- ja intonatsiooniskeemidest.

L i h t r õ h u g a s õ n a d (ühesilbilistes sõnades toon tõusev-langev; enamisilbilistes sõnades pearrõhuga silp tõusev, ülejäänud silbid langevad või ühtlaselt madalad):

3	<u>tal</u>	'kõne'
3-0	<u>talet</u>	'kõne' (lõppartikliga)
3-0-0	<u>händernä</u>	'käed'
3-0-0-0	<u>koffertärnä</u>	'kohvrid'
0-3	<u>bērôm</u>	'kiitus'
0-3-0	<u>bētala</u>	'maksma'
0-3-0-0	<u>bētaladē</u>	'maksis'

L i i t r õ h u g a s õ n a d (pearrõhuga ja kaasrõhkudega silbid tõusvad-langevad, nullrõhuga silbid langevad või

ühtlaselt madalad):

3-1	<u>tala</u>	'rääkima' (viimane silp lühem!)
3-0-1	<u>talade</u>	'rääkis'
3-0-0-1	<u>õvningärna</u>	'harjutused'
3-2	<u>leksak</u> /lè:kse:k/	'mänguasi'
3-2-0	<u>leksakēn</u>	'mänguasi' (lõppartikliga)
3-2-0-0	<u>leksakērnā</u>	'mänguasjad'
3-0-2	<u>vardāgsrum</u>	'elutuba'
3-0-2-0	<u>vardāgsrummēt</u>	'elutuba' (lõppartikliga)

Dünaamilise rõhu kasutamine

§ 21. Dünaamiline p e a r õ h k on rootsi keeles hari-likult sõna esimesel silbil, näit.: bóken 'raamat', fälla 'kukkuma'. Märgid (´) ja (˘) tähistavad pearõhku ja ühtla-
si sõna muusikalist liht- või liitrõhku, vrd. § 17.

Pearõhk ei ole esimesel silbil:

a) paljudes võõrsõnades, näit.: professor, paragráf, revolutión, socialísm, grammatík;

b) sõnades sufiksitega -era, -eri, -inna: marschéra 'marssima', tryckerí 'trükkikoda', lärarinna 'naisõpetaja';

c) peasegu alati sõnades, mis algavad prefiksitega be-, för-, ent-: betála 'maksma', förklára 'seletama', entlédiga 'vallandama';

neljasilbilistes sõnades nihkub rõhk rütmi mõjul prefik-
sitele be- ja för-: bèarbeta 'töötleva', förolämpa 'sol-
vama';

rõhk on ka eessilbil för- sel juhul, kui selle tähendus on 'ees-, eel-, esi-'jms., näit.: förnamn 'eesnimi', förstuga 'eestuba', fördom 'eelarvamus', förfäder 'esivanemad' (aga: föräldrar 'vanemad'), förbereda 'ette valmistama';

d) kolme- ja enamsilbilistel adjektiividel sufiksitega -ig ja -lig, näit.: barnhärtig 'halastav', egentlig /ejé- 'tegelik', ordentlig 'korralik', väsentlig 'oluline', fiéntlíg 'vaenulik' (vrd. fiénde 'vaenlane');

e) ilma kindla reeglita sõnades nagu omkríng 'ümber', ígén /-j-/ 'jälle', íblánd '(vahete)vahel', eméllan '(millegi) vahel', emót 'vastu', tyvärr 'kahjuks', varándra 'üksteist, teineteist', liitarvsõnades nagu tjugofém '25', mõnedes kohanimeses, näit. Göteborg / jötébórfj., Västerås / væstæró:ss/.

Märkus: Mõnedes sõnades on pearõhk kõikuv, näit.: tíllräcklig = tíllräcklig 'küllaldane', nödvändig = nöd-vändig 'vajalik', úrsákta = úrsákta 'vabandage'.

§ 22. T u g e v k a a s r õ h k (2) on:

a) liitsõna teise liitosa mingil (harilikult esimesel) silbil: ka³pp/sä²ck 'kohver', va³rdags/ru²mmet 'elutuba', vä³ckar/klo²cka 'äratuskell', u³nder/sö²ka 'uurima', centra³l/statio²n 'peajaam'; siia gruppi kuuluvad ka mõned vanad liitsõnad, näit.: a³nda²kt 'hardus, palvus', dy³li²k 'selletaoline', a³rbe²te 'tõõ';

b) sufiksitel -bar, -dom, -het, -lek, -sam, -skap, -aktíg -faldíg, -haftíg: u³ppenba²r 'ilmne', u³ngdo²m 'noorus', skö³nhe²t 'ilu, iludus', kä³rle²k 'armastus', lä³ngsa²m 'aeglane', sä³llska²p 'seltskond', små³a²ktíg 'väiklane', e³nfa²ldíg 'kohtlane', ma³nha²ftíg 'mehine';

c) sõnades eesliidetega an-, av- bi-, er-, här-, in-, med-, miss-, mot-, o-, pä-, till-, um-, und-, ur-, van-, vid-, Ä-, över- jt.; eesliitel asub paarõhk ja tüvisõnal tugev kaasrõhk: a³nbli²ck 'vaade', mi³ssta²g 'viga, eksimus', u³ndfly² 'pääsema'; kahesilbilise tüvisõna puhul on tugev kaasrõhk tüvisõna esimesel silbil: e³rsä²tta 'asen-dama', o³ly²cklig 'õnnetu', u³rsä²kta 'vabandama'; vrd. aga: o³orde²ntlig 'korratu', i³ak²tta²ga 'vaatlema';

d) neljasilbilistes sõnades prefiksitega be- ja för- (vrd. § 9:c): be³arbe²ta 'töötlema', fö³rolä²mpa 'solva-ma'.

§ 23. N õ r k k a a s r õ h k (1) esineb:

a) muusikalise liitrõhuga liitsõnades harilikult viimasel silbil: ta³la¹ 'rääkima', ta³lade¹ 'rääkis'; fli³cka¹ 'tüdruk', fli³cko¹r ja lõppartikliga fli³ckorna¹ 'tüd-rukud'; hu³vu¹d ja lõppartikliga hu³vude¹t 'pea', hu³vudena¹ 'pead'; lu³stigare¹ 'lõbusam';

b) kui paarõhk (3) on kolmandal silbil või veel kaugemal sõna algusest, asub nõrk kaasrõhk (1) ühel või mitmel eel-neval silbil (harilikult rütmiliselt igal teisel silbil pea-rõhulisest silbist lugedes): ka¹talo³g, u¹nive¹rsite³t, gra¹tule³ra 'õnnitlema' (vrd. § 19);

c) liitsõnas muutub tugev kaasrõhk (2) nõrgaks (1), kui see sõna on omakorda teise liitsõna osa, näit.: u³ndervi²s-ning 'õpetus' - u³ndervi¹sningsmeto²d 'õpetusmeetod'.

§ 24. N u l l r õ h k (0) on ülejäänud paarõhuta sil-pidel, näit.:

ta³la⁰de¹, u¹ni⁰ve¹rsi⁰te³t, u³nde⁰rvi¹eni⁰ngsme⁰to²d.

Võib esile tõsta järgmisi juhte, kus reeglipäraselt on nullrõhk:

a) muusikalise lihtrõhuga mitmesilbilise sõna kõigil pearõhule järgnevatel silpidel: fä³ge⁰l 'lind', va³cke⁰r 'ilus', sju³nge⁰r 'laulab', ta³le⁰t 'kõne' (vrd. liitrõhuga sõna ta³la¹t 'rääkinud'), po³jka⁰rna⁰ 'poisid', ko³ffe⁰rta⁰rna⁰ 'kohvrid';

b) pearõhule eelnevatel silpidel võib nullrõhk vahelduda nõrga kaasarõhuga: be⁰ta³la⁰ 'maksma', be⁰ta³la⁰de⁰ 'maksis', o¹rde³ntli⁰g 'korralik', o¹rde³ntli⁰ga⁰re⁰ 'korralikum', di¹re⁰ktõ³r, di¹re⁰ktõ³re⁰rna⁰ 'direktorid' (vrd. § 19);

c) liitsõna muutelõppudes: na³tt/õ²vni⁰nga⁰r 'õised harjutused' (vrd. õ³vni⁰nga¹r 'harjutused'), sa³kt/mo²di⁰ga⁰re⁰ 'leebem' (vrd. mo³di⁰ga⁰re¹ 'julgem');

d) liitsõnas võib pearõhk rütmi mõjul muutuda nullrõhuks, kui seeliitsõna on omakorda teise liitsõna osa, näit.: fa³rty²g 'laev' - ã³ngfa⁰rty²g 'aurik'.

Muusikalise rõhu kasutamine

§ 25. M u u s i k a l i n e l i h t r õ h k (akuut) esineb järgmistel juhtudel:

1) kõigil ühesilbilistel sõnadel, näit.: tál 'kõne; arv', fót 'jalg', hús 'maja', stárk 'tugev', sé 'nägema', gá 'minema';

2) paljudel kahesilbilistel sõnael, mille lõpus on -el, -en, -er:

fágel 'lind', nágel 'küüs', bóttén 'põhi', sócken 'kihel-

kond', vápen 'relv', vátten 'vesi', fínger 'sõrn', séger 'võit', vácker 'ilus', vínter 'talv', óster 'ida'jt. - need on sõnad, mis varem on olnud ühesilbilised ja millele hiljem on lisandunud siirdevokaal e /ə/ konsonandi ja sõnalõpulise l, n või r vahele. näit.: vana-rootsi foghl, vatn, fínger > fågel, vatten, fínger;

semuti järgmistel laensõnadel alamsaksa keelest: médel 'vahend', ádel 'õilis', hándel 'kaubandus', fróken 'preili', sáker 'kindel';

sidesõnal éller 'või', ehk', eessõnadel óver 'üle, peal', únder 'all', asesõnal éder 'teie (oma)'.

Brandid: mõningad sõnad lõppsilbiga -el, -en või -er on liitrõhuga, näit.: fáder 'isa', móder 'ema', bróder 'vend', dóttér 'tütar', fáster 'sõtse (isa õde)', móster / múster 'tädi (ema õde)', hlímmel 'taevas', àngel 'ingel', spègel 'peegel', nýckel 'võti', pápper 'paber', trógen 'truu, ustav', áven 'isegi, ka'; rõhk kõigub sõnas sýster - sýster 'õde'.

Ülaltoodud sõnade mitmuse vormides on liitrõhk, vrd.: fågel 'lind' - fåglar 'linnud', fróken 'preili' - fróknar 'preilid', vácker 'ilus' - väckra 'ilusad'jne., välja arvatud mitmuse vormid lõpuga -er, näit.: fáder 'isad', bróder 'vennad'(vrd. punkt 5), régler 'reegliid'(vrd. punkt 6).

3) suuremal osal laensõnadel, näit.: pójke 'poiss' (< soome k.: poika), ángest 'hirm'(alamsaksa k.: angest), áktie 'aktsia', série 'seeria', kóffert 'kohver', práxis 'praktika', artíkel 'artikkel', piáno 'klaver'; ka nende sõnade mitmuse vormid säilitavad liitrõhu: pójkar 'poisid', kóffertar 'kohvrid';

4) sõnadel, mille pearõhk on mujal kui esimesel silbil:

privát 'isiklik', biblioték 'biblioteek', gratuléra 'õnnit-
 lema', fõrklára 'seletama', vãlsigna 'õnnistama', omkring
 'õmber';

mõned näited selle kohta, kuidas eesliite lisamine viib
 paarõhu esimesest silbist kaugemale ja muudab ka muusika-
 list rõhku:

liitrõhk	-	lihtrõhk
<u>tála</u> 'rääkima'	vrđ.	<u>betála</u> 'maksuma'
<u>hälla</u> 'hoidma'		<u>behälla</u> 'säilitama'
<u>sõka</u> 'otsima'		<u>besõka</u> 'küllastama'
<u>fõlja</u> 'järgnema'		<u>fõrfõlja</u> 'jälitama'
<u>dõdlig</u> 'surelik'		<u>odõdlig</u> 'surematu'

Erandid: emellan 'vahel', emedan 'sest', ehõru 'kuigi'
 ja vrđ. ka § 27:4. Rõhk kõigub sõnades fõrütom - fõrútom
 'välja arvatud', fõrútan - fõrútan 'ilma', tillsámmans -
tillsámmans 'koos'.

5) substantiivide mitmuse vormidel, mis on moodustatud
 metafooniaga (umlaudiga) ja lõpuga -er, vrđ.:

ainsuses	<u>bék</u> 'raamat'	-	mitmuses	<u>bõcker</u>
	<u>fót</u> 'jalg'	-		<u>fõtter</u>
	<u>hánd</u> 'käsi'	-		<u>händer</u>
	<u>bõnde</u> 'talupoeg'	-		<u>bõnder</u> jt.

Erandid: son /só:n/ 'poeg' - mitm. sõner; lèdamot
 'liige' - lèdamõter. Reegli alla ei käi samuti mõned sõ-
 nad, millel metafoonia esineb ka ainsuses, näit.: vãn /vãnn/
 'sõber' - mitm. vãnner; bõn /bõ:n/ 'palve' - bõner.

6) paljude laensõnade mitmuse vormidel lõpuga -er:

ainsuses	<u>régel</u> 'reegel'	-	mitmuses	<u>régler</u>
	<u>múskel</u> 'muskel'	-		<u>múskler</u>
	<u>dõktor</u> 'doktor'	-		<u>doktórer</u> jt.
	/dõktor/			/doktú:rər/

Lihtrõhuga on ka sõna péngar 'raha'.

Rõhk kõigub sõnas sàker - sàker 'asjad'.

7) lõppartikliga substantiividel, mille vastavatel artiklita vormidel on lihtrõhk; see kehtib nii ainsuses kui ka mitmuses, näit.:

ainsuses:

artiklita	<u>hánd</u>	'kási'	-	lõppartikliga	<u>hánden</u>
	<u>fágel</u>	'lind'	-		<u>fágeln</u>
	<u>tál</u>	'kõne'	-		<u>tálet</u>
	<u>vátten</u>	'vesi'	-		<u>váttnet</u>

mitmuses:

artiklita	<u>hándér</u>	'käed'	-	lõppartikliga	<u>hánderna</u>
	<u>fóttér</u>	'jalad'	-		<u>fótterna</u>
	<u>bárn</u>	'lapsed'	-		<u>bárnen</u>
	<u>bón</u>	'pesad'	-		<u>bóna</u>

Kui aga artiklita vormil on lihtrõhk, siis on ka lõppartikliga vormil alati lihtrõhk, näit.: fllocka - fllockan 'tädruk', fröknar - fröknarna 'preilid'. Seega on üldine reegel: sõna m u u s i k a l i n e r õ h k e i m u u t u l õ p p a r t i k l i l i s a m i s e l.

8) lihtrõhk on alati verbide preesensivormidel lõpuga -er, vrd.:

infinitiv	<u>kõmma</u>	'tulema'	-	preesens	<u>kõmmer</u>
	<u>lèka</u>	'mängima'	-		<u>léker</u>
	<u>skriva</u>	'kirjutama'	-		<u>skríver</u>
	<u>sjunga</u>	'laulma'	-		<u>sjúnger</u>

Preesensivormidel lõpuga -ar on aga alati lihtrõhk, näit.: tàla 'rääkima' - tàlar.

9) komparatiivivormidel lõpuga -re: bättre 'parem', större 'suurem', mindre 'väiksem'.

Komparatiivivormidel lõpuga -are on aga alati liitrõhk: väckrare 'ilusam'.

10) liitrõhk on paljudel adjektiividel sufiksiga -sk, näit.: kómisk 'koomiline', nórdisk /nú:disk/ 'põhjamaa-', éngelsk 'inglise'; kui aga adjektiiv on tuletatud liitrõhuga substantiivist, säilitab ta liitrõhu: stöckholmsk 'stockholmi', vrd. Stöckholm.

11) mõningatel liitsõnadel, mida kaasaja keeletunnetus võtab liitsõnadena, näit.: trädgård /tré:gođ/ 'aed', slågsmål /sláksmol/ 'kaklus', vérkstad /värksta/ , 'tõkkoda', riksdag /riksda/ 'riigipäev, parlament', nende hulgas vanad liitrõnad úsel 'vilets', állting 'kõik';

nädalapäevade nimetustel: söndag /sönda/ 'pühapäev', måndag 'esmaspäev' jt.;

arvude nimetustel: hundra (vana liitsõna) 'sada', túsen 'tuhat'; rõhk kõigub liitarvudel lõpuga -tio: trètti(o) ehk trétti(o) '30', fýrti(o) /föti/ ehk fýrti(o) '40' jt.; aga: liitrõhk on arvsõnal tjúgo '20' ja liitarvsõnadel lõpuga -ton: trètton '13', fjórton /fjù:ton/ jt.

sanuti paljudel liitadverbidel, näit.: därför 'seepärast', värför 'mispärast', frámåt 'ette, edasi', úppåt 'üles', därefter ehk däréfter 'seejärel'.

§ 26. M u u s i k a l i n e l i i t r õ h k (graavis) on seega ülejäänud sõnadel, mis ei kuulu § 25-s loetletud juhtude alla.

Tähtsamad grupid on siin järgmised:

1) suurem osa kahe- ja enamsilbilisi (mitte laen-) sõnu,

millel rõhk asub esimesel silbil, näit.: flicka 'tüdruk', gösse 'poiss', källa 'kutsuma', böja 'käänama, pöörama', gammal 'vana', hemma 'kodus', üte 'väljas', mèdan 'kuna';

samuti kahe- või enamsilbilised muutevormid (välja arvatud juhud § 25: 5-8): flickan 'tüdruk', flickor, flickorna 'tüdrukud'; källar 'kutsus', källade 'kutsus', källat 'kutsunud', källad 'kutsutud'; böjde 'käänas, pööras'; bunden, bundet 'seotud'; vàrit 'olnud'; gàmla 'vanad'; ka sel juhul, kui algvorm on ühesilbiline, näit.: stól 'laud' - stòlar, stòlarna 'lauad' (aga: stólen! vrd. § 25:7); fést 'pidu' - fèster, fèsterna; stàrk 'tugev' - stàrkare 'tugevam' (vrd. § 25:9), tró 'uskuma' - tròdde 'uskus';

2) liit- ja tuletussõnad, millel pearõhk asub esimesel silbil (vrd. § 25:11): skòlflicka 'koolitüdruk', skòlflickor 'koolitüdrukud'; ungdom 'noorus'; ànkøst 'saabumine'; välkommen 'tere tulemast' (ka välkømmen);

sealhulges liitarvsõnad, nagu nittønhundra 'tuhat üheksasada', ka siis, kui pearõhk pole esimesel silbil, näit.: trettiofyra 'kolmkümmend neli', halvànnan 'poolteist';

3) sõna des ladina sufiksiga -or (ainult ainsuses!), näit. dòktor /-or/, lòktor; ka siis, kui pearõhk pole esimesel silbil: profèssor, inspèktor, kondìtor 'kondiiter';

mitmuse vormides nihkub rõhk nendes sõna des sufiksile ja muutub lihtrõhuks: doktòrer /-ú:rər/ 'doktorid';

4) naisisikuid tähistavad sõnad sufiksitega -inna, -essa, -anska, -enska, kusjuures pearõhk asub sufiksil: lärarinna 'naisõpetaja', prinsèssa 'printsess', amerikànaska 'ameeriklanna', italiènaska 'itaallanna'.

Märkus: Kolme- ja enamsilbilised substantiivid ja adjektiivid sufiksiga -ska, mis tähistavad keeli, on lihtrõhuga,

näit.: (han talar) italiániska '(ta räägib) itaalia keelt';
kahesilbilised on üldreegli kohaselt liitrõhuga: (han talar)
svenska '(ta räägib) rootsi keelt'.

§ 27. Muusikaline rõhk p ä r i s n i m e d e s:

1. Eesnimed:

a) Suurem osa eesnimesid on lihtrõhuga, eriti need, mis lõpevad silpidega -er, -ar, -it, -y: Birger, Ivar, Dágmár, Birgit, Jónny; samuti saksa päritoluga nimed Ótto, Lúdvig, Rickard jt.

b) Liitrõhk on kahesilbilistel eesnimedel, mis lõpevad häälikutega -a, -e, -in: Èva, Tàge, Kàrin. Enamasilbilistel nimedel kõigub rõhk, näit.: Charlòtta - Charlòtta, Viktòria - Viktòria.

Liitrõhk on veel paljudel sageli esinevatel eesnimedel nagu Gústav, Èrik, Ólof /u:lof/, Tòrsten /tòstèn /. Siin võib aga esineda ka lihtrõhk.

2. Perekonnanimed:

a) Lihtrõhk on kahesilbilistel nimedel lõpuga -son: Hánsson, Nílsson, Jónsson /júnsson/; kolmesilbilistel on aga liitrõhk: Àndersson, Jòhansson /jù:ansson/.

b) Kahesilbilistel nimedel lõppudega -berg, -blad, -blom /blum/, -borg /borj/, -bäck, -dal, -fors /fos/, -gren, -ström jt. on tavaliselt liitrõhk, kuid võib olla ka liht-
rõhk: Stríndberg - Stríndberg, Líndgren - Líndgren; kolme-
silbilistel on aga alati liitrõhk: Rúneberg, Líndegren.

3. Kohanimed:

a) Suuremal osal mände nimedel on lihtrõhk: Svèrige /svärjə/ 'Rootsi', Nòrge /nórjə/ 'Norra', Dánmark 'Taani',

Finland 'Soome', Éstland / lühike e-/ 'Eesti', Rüsgland
'Venemaa', Týskland 'Saksamaa', Itálien 'Itaalia', Spánien
'Hispaania' jt. Rõhk kõigub: Kina ja Kína /çi:na/ 'Hiina',
Jápan - Jápan, Ukráina - Ukráina, Ísrael - Ísrael.

Lihtrõhk on Rootsi maakonnanimedel, nagu Södermanland,
Ángermanland, Bóhuslän, Närke üksikute eranditega: Skåne,
Östergötland, Västerbotten, Härjedalen.

Kolme- ja neljasilbilistel rootsi kohanimedel lõppudega
-berg, -borg, -hamn, -holm, -stad, -sund, -ås jt. on pea-
rõhk viimasel silbil ja lihtrõhk: Sundbyberg, Göteborg
(jõtaborj), Drottningholm, Västerås; peaarõhk on eelviima-
sel silbil: Kristianstad /krišánsta/. Erandid liitrõhuga:
Råsunda, Karlskrona /-krú:na/, Kinnakulle, Norrtälje.

b) Kahesilbilistel rootsi kohanimedel on tavaliselt
liitrõhk, näit.: Stöckholm, Malmö. Erandid: Kárlstad
(ká:lstá), Hálmstad (sta/ , Borås /buró:ss/ , Djurshólm
(júshólm/.

Rõhud siduskõnes

§ 28. Siduskõnes kehtib rootsi keeles r ü t m i l i -
s u s e printsip, s.o. rõhuliste ja rõhutute silpide vaheldumine. Rootsi lauset siduskõnes võib seega vaadelda kui silpide jada, mille hääldamisel kehtivad omad seadused. See toob endaga kaasa sõnade algsete rõhkude nihkumisi.

On tähtis silmas pidada järgmisi reegleid:

1. Sõnaühendis ja lauses säilitavad oma algse rõhu ainult üksikud (tavaliselt mõtte edasiandmise seisukohalt tähtsamad) sõnad. Ülejäänud sõnaades:

a) dünaamiline rõhk nõrgeneb ja toimub nullrõhu ning nõr-
ga kaasarõhu rütmiline vaheldumine olenemata üksikute sõnade

piiridest;

b) nõrgenenud silpide häälikud lühenevad;

c) rõhutus asendis kaob kontrast muusikalise liht- ja liitrõhuga sõnade vahel.

Vrd.:

ta³la¹ / tã:la/ 'rääkima' -

ta¹la⁰u³t /tala ú:t/ 'välja rääkima';

ho¹te³ll 'hotell' -

ho¹te⁰ll Sve³a¹ 'hotell "Svea" -

ho⁰te¹ll Ku⁰ng Ka³rl 'hotell "Kung Karl"'.
-

Samuti järgmises lauses:

Svén ska(11) kasta i väf bollen 'Sven viskab palli ära'
/sve³n ska⁰ ka¹ stai⁰ ve:³g bo³llə⁰n/

Kiiremas kõnes võivad rõhuliste silpide kõrval mitu silpi korraga muutuda täiesti rõhutuks, näit. (C.-C. Elerti järgi):

Det var inte något märkvärdigt i paketet 'pakis ei olnud midagi märkimisväärset'.

/dəvaintənot mä³rkvä:²ditipa ke:³tət/

2. Rõhulised sõnad säilitavad lauses üldreeglina oma muusikalise rõhu tüübi: liitrõhuga sõnad on ühetipulised ja liitrõhuga sõnad kahetipulised. Väike muutus seisneb selles, et lause keskel või küsilause lõpul on sõnade lõpus intonatsioon tõusev:

a) liitrõhulistel sõnadel on lause keskel pidevalt tõusev või ühtlane intonatsioon:

handen är varm 'käsi on soe';

vrđ. eraldi sõnana: handen.

b) liitrõhulistel sõnadel võib lause keskel põhiskeemi tõusev-langev-tõusev-langev (vt. § 17) asemel esineda ainult langev-tõusev intonatsioon (kahetipulisus jääb aga põhimõtteliselt püsima), näit.:

alla gossar kan inte simma 'kõik poisid ei oska ujuda';

vrđ. eraldi sõnadena: alla, gossar, simma.

c) küsilauseis hääldatakse viimane tonaalne silp alati tõusva intonatsiooniga, vrđ.:

liitrõhuga sõna: handen 'käsi' - handen? 'käsi?'

liitrõhuga sõna: bunden 'seotud' - bunden? 'seotud?'

3. Liitrõhuga sõna koos eelneva rõhuta sõnaga võib moodustada sõnaühendi, kus liitrõhk asendub liitrõhuga samal põhimõttel kui eessõna lisamisel sõnale (tåla 'rääkima' - betåla 'maksma', vt. § 26:4), näit.:

<u>gåmmal</u>	'vana'	-	<u>för gåmmal</u>	'liiga vana'
<u>liten</u>	'väike'	-	<u>för liten</u>	'liiga väike'
<u>mýcket</u>	'palju'	-	<u>för mýcket</u>	'liiga palju'
<u>mörgon</u>	'hommik'	-	<u>god mörgon</u>	'tere hommikust'

(ka: god mörgon)

MORFOLOOGIA JA SÜN-TAKS

S u b s t a n t i i v

Grammatiline sugu

§ 29. Rootsi keeles on substantiividel kaks grammatilist sugu: utrum ja neutrum.

U t r u m (ladina k. uter 'kumbki, mõlemad', s.o. mõlemasse soosse kuuluv) ühendab endas maskuliini, feminiini ja nn. reaali.

Maskuliini (meessugu) ja feminiini (naissugu) eristatakse kaasaja rootsi keeles ainult nende substantiivide puhul, millel on loomulik sugu: neid võib asendada vastavate pronoonenitega, näit.:

pójke 'poiss' - han 'tema'(mask.)
floka 'tüdruk' - hon /hun/ 'tema'(fem.)

Asjanimedega puhul asendab vanemas rootsi keeles esinenud maskuliini ja feminiini ühine reaal:

fot /fu:t/ 'jalg' (varem mask.) } den 'see' (reaal)
hand 'käsi' (varem fem.) }

N e u t r u m ehk kesksugu:

bord /bu:ð/ 'laud' - det /de:/ 'see'

§ 30. Utrumi sõnadele võib kas ette asetada määramatu artikli en või lisada taha määratud lõppartikli -(e)n (vrd. §§ 36, 37), näit.:

en händ - händ-en, en pójke - pójke-n.

Neutrumi sõnadel on vastavad artiklid ett ja -(e)t:
ett bórd - bórd-et, ett äpple 'õun' - äpple-t.

On võimatu anda täielikke reegleid substantiivide grammatilise soo jaotuse kohta ja seepärast on soovitatav sõnad ära õppida koos artikliga; vajaduse korral tuleb sõnaraamatust järele vaadata.

Mõningad üldreeglid on aga järgmised:

§ 31. U t r u m i d on:

1) isikut märkivad sõnad: studént-en 'üliõpilane', människa-n /mènnišan/ 'inimene', kvlnna-n 'naine', männ-en 'mees' (en man);

2) suurem osa loomade nimetustest: häst-en 'hobune', åсна-n 'eesel', örn-en 'kotkas';

3) puude nimetused: ék-en 'tamm', björk-en 'kask', póppel-n 'pappel';

4) aastaegade, kuude, nädalapäevade ja pühade nimetused: höst-en 'sügis', tísdag-en 'teisipäev', júl-en 'jõulud';

5) substantiivid sufiksitega -a, -are, -dom, -else, -het, -nad, -ing, -ion, -lek, -skap: blómma-n 'lill', lákare-n 'arst', ungdom-en 'noorus, noorsugu', händelse-n 'juhtum', fríhet-en 'vabadus', byggnad-en 'ehitus', tíðning-en 'ajaleht', statión-en 'jaam', kärlek-en 'armastus', vètenskap-en 'teadus';

erandiks on mõned substantiivid sufiksitega -are, -else

ja kollektiivnimetused sufiksiga -skap, näit.: änkare-t 'ankur', fångelse-t 'vangla', månskap-et 'meeskond', sällskap-et 'seltskond', måsterskap-et 'meistrivõistlused, esivõistlused';

6) Skandinaavia järvede ja jõgede nimed: Mälaren, Vättern, Lågan jt.

§ 32. Neutrumid on:

1) maailmajagude, maade, linnade ja asulate nimed: Európa, Àsien, Sverige /svärja/ 'Rootsi', Éstland, Stöckholm; näit.: det modérna Stöckholm 'moodne Stokholm', det gamla Európa 'vana Euroopa';

kohanimed on neutrumis ka siis, kui neil on mitmuse kuju, näit.: det vackra Dålarna 'ilus Dalarna';

erand: Sovjéttuniónen 'Nõukogude Liit', sest sõna union /ünjú:n/ on utrumis.

2) erandlikult mõned isikut märkivad sõnad: bárn-et 'laps', frúntimr-et 'naisterahvas' (ett frúntimber), vittne-t 'tunnistaja', sõnad sufiksitega -bud ja -råd: sändebud-et 'saadik', ståtsråd-et 'riiginõunik, minister';

3) mõned loomade nimetused: bi-et 'mesilane', får-et 'lammas', fól-et 'varss', hóns-et 'kana', kid-et / õi:dæt/ 'kitsetall', lámme-et 'lambatal', lèjon-et 'lõvi', sto-et /stú:æt/ 'mära', svín-et 'siga';

4) substantiivid sufiksitega -erí, -döme, -um ja abstraktsed substantiivid sufiksitega -ande, -ende: tryckerí-et 'trükikoda', ömdöme-t 'otsus, hinnang', álbum-et 'album', förhållande-t 'suhe', betéende-t 'käitumine';

5) kreeka laensõnad, mille lõpus on -a, nagu schema-t /šé:mat/ 'tunnioleand', dilémma-t 'dilemma', samuti kolm rootsi sõna: hjärta-t 'süda', öga-t 'silm', öra-t 'kõrv';

6) kirjatähtede nimetused: ett a. á-(e)t 'a'.

§ 33. Grammatiline sugu kõigub paljudes sõnades, näit.:
en finger. finger-n ehk ett finger, fingr-et 'sõrm', sa-
muti sõnades näbb 'nokk', blod 'veri', sylt 'keedis'jt.,
eriti sageli võõrsõnades, näit.: paraply-n ehk paraply-et
'vihmavari', hektár, margarín.

Mõningatel juhtudel oleneb grammatilisest soost sõna tä-
hendus, näit.:

<u>dámm-en</u>	'pais, tamm'	-	<u>dámm-et</u>	'tolm'
<u>grúnd-en</u>	'põhi, põhjus'	-	<u>grúnd-et</u>	'madalik, kari'
<u>lág-en</u>	'seadus'		<u>lág-et</u>	'võistkond'
<u>nót-en</u>	'pähkel'		<u>nót-et</u>	'veis'
<u>rós-en</u>	'roos'		<u>rós-et</u>	'kiitus'

Liitsõnadel on viimase koostissõna geenus, vrd.:

<u>sák-en</u>	'asi'	-	<u>lèksak-en</u>	'mänguasi'
<u>rád-et</u>	'nõunik'	-	<u>stàtsråd-et</u>	'riiginõunik'

§ 34. Pronoomeniga asendamisel kasutatakse maskuliini
han 'tema' ja feminiini hon 'tema' vastavalt meessoost
ja naissoost isikute kohta ka neil juhtudel, kui isikut
märgiv sõna on neutrumis, näit.:

Stàtsrådet är sjuk, han har förkylt sig 'riiginõunik
on haige, ta on külmetunud'.

Maskuliini pronomeniit han kasutatakse sageli ka suu-
remate loomade kohta (olenemeta loomulikust soost):

elefánt-en - han, hást-en 'hobune' - han, örn-en
'kotkas' - han. Võib aga kasutada ka pronomeniit den.

Feminiini pronomeniit hon kasutatakse vahel loomade
kohta, mille nimetused lõpevad -a'ga: ásna-n 'eesel' -

hon, rätta-n 'rott' - hon, dùva-n 'tuvi' - hon, samuti sõnadega människa-n 'inimene', klöcka-n 'kell', näit.:

Hur mycket är klöckan? Hon är halv åtta.

'kui palju on kell? ta on pool kaheksa'.

Artikkel ja substantiivi määratu ning määratud vorm

§ 35. Rootsi keeles on järgmised artiklid:

- 1) määratu artikkel (öbestäm d artikel),
- 2) määratud lõppartikkel (bestäm d artikel),
- 3) määratud vaba artikkel (bestäm d fristående artikel).

Substantiivil võib olla määratu vorm (öbestäm d form), millel puudub artikkel, näit.

ainsuses hand 'käsi', bord 'laud'

mitmuses händer 'käed', bord 'lauad'

või määratud vorm (bestäm d form), kui määratule vormile on lisatud määratud lõppartikkel:

ainsuses hánd-en, bórd-et

mitmuses händer-na, bórd-en

§ 36. Määratu artikkel on en utrumi ja ett neutrumi sõnadel ainsuses, kuna mitmuses määratu artikkel puudub. Määramatut artiklit kasutatakse substantiivi määratu vormi ees:

en pójke, en flícka, en hand, ett bord.

Määratu artikliga substantiiv tähistab mingit varem mainimata isikut või asja, näit.:

det är en pójke 'see on poiss'

här är ett bórd 'siin on (üks) laud'

Märkus: en ja ett on rõhuta ning erinevad selle poolest arvsõnadest en, ett 'üks', mis on alati rõhulised.

§ 37. M ä ä r a t u d a r t i k k e l, mida kutsutakse ka postpositiivseks ehk lõppartikliks (slütartikel), lisatakse rootsi keeles substantiivi määramatu vormi lõppu:

-en, -n (ainsuse utrum): hánd-en, pójke-n

-et, -t (ainsuse neutrum): bórd-et, äpple-t

-na, -a, -en (mitmuses): händer-na, äpplen-a, bórd-en

Ainsuse määratud artikleid -en, -et kasutatakse siis, kui substantiiv lõpeb konsonandiga (hánd-en, bórd-et); -n ja -t aga siis, kui substantiiv lõpeb vokaaliga (pójke-n, äpple-t).

Mitmuses lisatakse artikkel -na substantiividele, mille mitmuse vorm lõpeb -r ga (händer-na), -a lisatakse siis, kui mitmuse lõpus on juba -n (äpplen 'õunad' - äpplen-a), -en lisatakse neutrumi substantiividele, mis ainsuses ja mitmuses on samakujulised (bórd 'laud; lauad' - bórd-en 'lauad').

Määratud artiklit kasutatakse substantiividega, mis tähistavad mingit varem mainitud või tuntud isikut või asja, näit.:

Det är ett rum. I rúmmet finns det en student.
Studenten heter Gunnar. 'See on tuba. Toas on üliõpilane. Üliõpilase nimi on Gunnar'.

§ 38. M ä ä r a t u d v a b a a r t i k k e l (ehk nn. adjektiivartikkel) on den utrumi ainsuses, det /de:/ neutrumi ainsuses, de /di, dom/ mõlema grammatilise soo mitmuses.

Vaba artiklit kasutatakse koos substantiivi määratud vormiga peaausjalikult sel juhul, kui substantiivile eelneb atributiivne adjektiiv, näit.

ainsuses: den unga flickan 'noor tüdruk'

det stora húset 'suur maja'

mitmuses: de unga flickorna 'noored tüdrukud'
de stora husen 'suured majad'

§ 39. A i n s u s e määratud vormi e r i j u h u d:

1. Utrumid rõhutute lõppudega -el, -er, -or moodustavad määratud vormi lõppartikliga -n (mitte -en):

en fågel - fågel-n 'lind'
en såger - såger-n 'võit'
en doktor - doktor-n 'doktor'

2. Neutrumid rõhulise lõppvokaaliga saavad lõppartikli -et, näit.: bí-et 'mesilane', hó-et 'hein'.

3. Võõrsõnadel, mis lõpevad rõhulise vokaaliga, võib olla nii lühem kui ka pikem määratud vorm:

en idé - idé-n ehk idé-en 'idee'
poesi - poesi-n ehk poesi-en 'poeesia'
ett kafé - kafé-t ehk kafé-et 'kohvik'

4. Neutrumid lõppudega -el, -er ja mõlemast soost substantiivid lõpuga -en kaotavad määratud vormi moodustamisel artiklile eelnevas silbis vokaali -e-:

ett exempel - exempl-et 'näide'
ett finger - fingr-et 'sõrm'
ett tecken - téckn-et 'märk'
en botten - bóttn-et 'põhi'

Brandid: papper - papper-et 'paber', siden - siden-et 'siid', bäcken - bäcken-et 'vaagen; nõgu'; sõnal himmel 'taevas' võib määratud vorm olla himmel-en, himmel-n või híml-en.

Lühikese vokaali järel kirjutatakse kondonandid m, n kahekordselt sõnades, nagu:

en kam	-	<u>kámm-en</u>	'kaam'
ett rum	-	<u>rúmm-et</u>	'tuba, ruum'
en man	-	<u>mánn-en</u>	'mees'

6. Utrumid lõpuga -are kaotavad kõnekeeles lõppartikli ees vokaali -e:

en källare	-	<u>kállar-n</u>	'kelder'
en skòmakare	-	<u>skòmakar-n</u>	'kingsepp'

Sõnal hèrre 'härä' on määratud kuju herr-n (Hèrre-n kasutatakse jumala kohta).

7. Ladina lõppudes -eum ja -ium kaob -um määratud vormis:

ett musé-um	-	<u>musé-et</u>	/-ssé:-/ 'muuseum'
ett laboratóri-um	-	<u>laboratóri-et</u>	'laboratoorium'

8. Ladina laensõnadel lõppudega -us ja -um võib määratud vorm olla ilma lõppartiklita:

ett génus /j-/	-	<u>génus</u> ehk <u>génus-et</u>	'geenus, sugu'
ett céntrum	-	<u>céntrum</u> ehk <u>céntrum-et</u>	'keskus'
ett fàktum	-	<u>fàktum</u> ehk <u>fàktum-et</u>	'fakt'

Aga alati: en cirkus - cirkus-en 'tsirkus', ett álbun - álbun-et 'album'.

9. Lõppartiklita määratud vorm on:

a) verbaalsubstantiividel lõpuga -an, näit.: början 'algus', långtan 'igatsus', vántan 'ootus', lnbjudan 'küllakutse';

b) mõnedel substantiividel lõpuga -n, näit.: (en) exámen 'eksam', fróken 'preili', orden /óðæn/ 'orden';

c) kuunimetustel: januári, februári jt.

§ 40. Mitmuse määratud vormi erijuhud:

1. Utrumid lõpuga -are kaotavad -e- artikli -na ees:

lärare 'õpetaja; õpetajad' - lärar-na 'õpetajad'
källare 'kelder; keldrid' - källar-na 'keldrid'

2. Neutrumite rõhutuse lõpus -el, -en, -er kaob -e- mitmuse määratud artikli -en ees:

exémpel 'näide; näited' - exémpl-en 'näited'
técken 'märk; märgid' - téckn-en 'märgid'
mönster 'muster; mustrid' - mönstr-en 'mustrid'

Aga: papper 'paber; paberid' - papper-en 'paberid'.

3. VI deklinatsioonil neutrumitel on kõnekeeles mitmuse määratud artikli -en asemel võimalik ka -(e)na:

hus 'maja; majad' - hús-en ehk hús-ena 'majad'
fönster 'aken; aknad' - fönstr-en ehk fönster-na 'aknad'

Vrd. ka: barn 'laps; lapsed' - bárn-en ehk (lüh.) barna.

Sõnal hùvud 'pea; pead' on mitmuse määratud vorm slati hùvud-ena (kõnekeeles lüh. hùvena).

4. Ebareeglipärase mitmuse määratud vorm:

män 'mehed' - männ-en
gäss 'haned' - gäss-en
möss 'hiired' - möss-en
ögon 'silmad' - ögon-en
öron 'kõrvad' - öron-en

5. Pidulikus, vanamoodsas keeles esineb (tavaliselt mees- isikuid tähistavatel) substantiividel mitmuse lõpuga -ar või -are määratud vormis lõppartikkel -ne (-na kõrval), näit.

kùngar 'kuningad' - kùngar-ne ehk kùngar-na
pójkar 'poisid' - pójkar-ne ehk pójkar-na
lärare 'õpetajad' - lärar-ne ehk lärar-na

Artikli kasutamine

§ 41. M ä ä r a m a t u t a r t i k l i t kasutatakse peamiselt järgmistel juhtudel (vrd. § 36):

- 1) kui mingit isikut või asja mainitakse esimest korda:

Det här är en stól 'see (siin) on tool'.

Det där är ett bórd 'see (seal) on laud'

- 2) öeldistäitega, mis tähistab liiki:

Järnet är en metáll 'raud on metall'.

Hästen är ett djúr 'hobune on loom'.

- 3) vahel substantiiviga, millel on üldistav tähendus:

Det är älltför svårt för en nybörjare 'see on liiga raske algaja jaoks'.

Det kan ett barn begripa 'sellest saab lapski aru'.

4) tavaliselt substantiiviga, millele eelneb sådan 'sel-line' ja dýlik 'selline, säärane': en sådan lärobok 'sel-line õpik', ett sådant barn! 'milline laps!', en dýlik höplevelse hade han äldrig förr haft 'säärast elamust polnud tal kunagi varem olnud';

5) mõningates väljendites, nagu: till en dé! 'oselt', en hél dé! '(suur) hulk', en hálv tímme 'pool tundi'. vrd. ka: vi var en tjúgo persóner 'meid oli oma kakskümmend inimest'.

§ 42. M ä ä r a t u d a r t i k l i t kasutatakse: (vrd. § 37):

1) kui juttu on tuntud või varem mainitud isikust või asjast:

Det gick en pojke och en flicka på gatan. P o j k e n tycktes vara tio och f l i c k a n åtta år. 'Poiss ja tüdruk läksid mööda tänavat. Poiss paistis olevat kümme ja tüdruk kaheksa aastat vana.'

2) kui juttu on antud juhul ainuvõimalikust asjast:

Stäng dörren, var så god! 'pane uks kinni, palun!'

3) kui substantiiv tähistab asja, mis on ainus oma liigis:

Sólen skíner varmt i dag 'päike paistab täna soojalt'.

Jórden är rúnd 'maaker on ümmargune'.

4) kui substantiiv tähistab mingit liiki tervikuna, sealhulgas abstraktseid mõisteid üldises tähenduses:

Ráven är ett rövdjur 'rebane on röövloom'.

Húnden är en människovän 'koer on inimese sõber'.

Sådan är ungdomen 'selline on noorus'.

Ljúset går förtare än ljúdet 'valgus levib kiiremini kui heli'.

Tíden går 'aeg läheb (möödub)', (aga: Tíd är pengar 'aeg on raha').

Han skydde aldrig fåran 'ta ei kartnud kunagi hädaohu'.

5) sageli Rootsi tänavate. jõgede, järvede, merede nimesed: Sturegatan (tänav), Klårälven (jõgi), Mälaren (järv), ka: Östersjön 'läänemeri'; näit.:

Han bor på Odensgatan /'u:dəns-/ 'ta elab Odensgatanil (Odeni tänavas)'.

6) tiitlite ja elukutsenimetuste puhul kõnetluses (kui nimi ei järgne):

Kán jag få tåla med professorn? 'kas ma võin teiega

rääkida, (här) professor?

Magistern /-jī/, jag kán inte min läxa i dag 'õpetaja, ma pole tänaseks õppinud'.

Aga: Sitt stilla, pójke! 'istu vaikselt, poiss!' (sõnadel, mis pole tiitlid ega elukutsenimetused, on kõnetluses määramatu vorm).

7) aastaegade, nädalapäevade ja päevaosade nimetustes üldises tähenduses:

Vären är en härlig årstid 'kevad on tore aastaaeg'.

Om sömrarna bör vi på landet 'suvi elame maal'.

Affärerna är stängda om måndagarna 'ärid on kinni esmaspäeviti'.

Vi gick út efter midda(ge)n 'me läksime pärast lõunat välja'.

8) kui substantiivile eelnevad demonstratiivpronoomenid den (det, de) 'see', den här (det här, de här) 'see (siin)' den där (det där, de där) 'see (seal)', näit.:

dén sáken är klár 'see asi on selge';

den här pójken 'see poiss';

det där húset 'see maja (seal)';

de här pójkarna (húsen) 'need poisid (majad)'

Märkus: Kui pronoomenit den (det, de) tarvitatakse determinatiivselt ja järgneb relatiivlause, on substantiivil määramatu vorm:

Dén mán, som stár där, är min gamla vän 'see mees, kes seal seisab, on mu vana sõber' (vrd. § 94:2b).

9) kui substantiivile eelnevad indefiniitsed pronoomenid båda (båge) 'mõlemad', själva 'isegi, iseenesest' ja -dera-lõpulised (någondera 'keegi neist', ingendera 'ei keegi neist', vårdera 'kumbki, igauks neist'jt.):

Båda pójkarna var ùte 'mõlemad poisid olid väljas';
pà ingendera sidan 'ei kummalgi pool'.

Samuti väljendis: pà denna sidan (av flóden) 'siinpool
(jõge)'.

10) indefiniitsete pronoomenite alla 'kõik' ja de flèsta
'enamjagu' järel on substantiiv määratud vormis, kui tähis-
tatakse piiritletud hulka, ja määramatus vormis, kui tähis-
tatakse piiritlemata hulka, näit.:

Alla pójkarna i klässen ðeltog i tävlingen 'kõik poi-
sid klassis võtsid võistlusest osa'.

Vrd.: Alla mèdborgare /-borjare/ har rätt till àrbete
'kõigil kodanikel on õigus tööle'.

De flèsta eléverna hade rèdan gått hém 'suurem osa
õpilastest oli juba koju läinud'.

Vrd.: De flèsta människor vét det 'suurem osa inimesi
teab seda'.

11) paljudes väljendites, nagu:

hèla dâgen 'terve päev'; hålva nâttén 'pool ööd';
till námnet 'nimega'; till ýrket 'ameti poolest';
till útseendet 'välimuselt'; tre gånger om året, om
dâgen, i vèckan, i tímnen 'kolm korda aastas, päevas,
nädalas, tunnis'; förlóra tålamodet 'kannatust kaota-
ma' jt.

§ 43. Määramatu vorm i l m a a r t i k l i t a on:

1) mitmuses juhtudel, kui ainsuses kasutatakse määrama-
tut artiklit (§ 41), näit.:

Det gick månader 'möödusid kuud' - vrd. det gick en
månad 'möödus kuu'; sådana böcker 'sellised raamatud' -
vrd. en sådan bok 'selline raamat';

2) pärisnimedel, näit.: Karin, Gunnar, Stöckholm,
Estland, erandid: Sovjätuniónen 'Nõukogude Liit', Förenta
staterna 'Ühendriigid', Nèderländerna 'Madalmaad', Turkiet
/-ki-/ 'Türgi' (vrd. aga § 42:5);

3) abstraktsetel substantiividel ja ainenimetustel
üldises tähenduses: välet av yrke 'elukutse valik', jag
föredrar té framför kaffe 'ma eelistan teed kohvile';

4) substantiivil öeldistaitena, kui see tähistab
rahvust, elukutset, vanust, sugulust, sõprust jm.:

Denna man är svensk, est, ryss, finn 'see mees on
rootslane, eestlane, venelane, soomlane'.

A. är vètenskapsman, sjöman, studént 'A. on tead-
lane, meremees, üliõpilane'.

Rèdan som bärn skrev han dikter 'juba lapsena kir-
jutas ta luuletusi'.

Han är kusín till profèssorn 'ta on professori nõbu'

Han är vän till min brór 'ta on mu venna sõber'-

aga: Det är en vän till min brór 'see on mu venna sõber'
(§ 41:1).

Han arbetade som sláv på plantågen 'ta töötas orjana
(s.t. oli ori) istanduses'- aga: Han arbetade som en sláv
på plantågen 'ta töötas nagu ori istanduses' (määramatu
artikliga sõna iseloomustab omaduse poolest).

Märkus: Kui sõnal on atribuut või järgneb täiend-
lause, lisatakse määramatu artikkel, vrd.:

B. är läkare till yrket 'B. on ameti poolest arst';

B. är en u t m ä r k t läkare 'B. on suurepärase
arst';

B. blir kanske en läkare, s o m à l l a ù p p -
s k a t t a r 'B'st võib saada arst, keda kõik hindavad'

See reegel ei kehti väljendites: våra god vän, bli god vän 'hea sõber olema, heaks sõbraks saama', näit.:

Han var god vän till min brór 'ta oli mu venna hea sõber'.

5) substantiivil, mille ees on genitiiviattribuut või possessiivpronoomen:

pójkens bók 'poisi raamat', árets slút 'aasta lõpp';
min vän 'minu sõber', vårt land 'meie maa', hans föräldrar 'tema vanemad';

6) substantiivil, mille ees on mingi muu pronoomen (välja arvatud juhtudel § 42, punktid 8, 9, 10) või numeraal (arvsõna), näit.:

denna flicka 'see tüdruk', detta hús 'see maja';
dessa pójkar 'need poisid';
vilken bók? 'milline raamat?';
varje studént 'iga üliõpilane';
ingen människa 'ei ükski inimene';
några tídingar 'mõned ajalehed';
vi barn 'meie, lapsed';
fém pójkar 'viis poissi';

7) nn. absoluutse superlatiivi järel (§ 75:6b):
med största nöje 'suurima heameelega';

8) sõnapaarides ja loetluses:

Far och son 'arbetade dag och natt 'isa ja poeg töötasid ööl kui päeval'.

Han köpte hått, skór och håndskar 'ta ostis kübara, kingad ja kindad'.

9) pärast mõningaid adjektiive, nagu nåsta 'järgmine', närmaste 'lähim, järgmine', följande 'järgnev', föregående 'eelnev', övannämnda 'ülalmainitud', samma '(see)sama' jt., näit.:

nåsta vecka, sömmar, år 'järgmine nädal, suvi, aasta';
följande dag 'järgmine päev';
i samma ögonblick 'samal silmapilgul'.

Aga: Jag träffade honom förra veckan 'ma kohtasin teda eelmisel nädalal', förra året 'eelmine aasta', förra gången 'eelmine kord'.

10) paljudes väljendites:

a) det är kväll 'on õhtu';

jag har huvudvärk (tändvärk) 'mul on peavalu (hambavalu)';

jag har fått brev 'ma sain kirja';

han skriver brev till Karin 'ta kirjutab Karinile kirja';

han väntar på svar 'ta ootab vastust';

han stég av vid fél station 'ta tuli (rongilt) vales jaamas maha';

ta plåts! 'võta (võtke) istet!'

det är på höger (vänstra) sida 'see on paremal (vasakul) pool';

b) eriti kehaosade ja riiete nimetustel:

han har böjd näsa 'tal on kongus nina';

ta paraply méd dig! 'võta vihmavari kaasa!'

c) spèla fòtball, kort /kut/, piáno 'jalgpalli, kaarte, klaverit mängima';

d) paljudes ajamäärustes:

söndag mörgon 'pühapäeva hommikul';

måndag kväll 'esmaspäeva õhtul';

han är född år 1922 'ta on sündinud aastal 1922';

11) prepositsiooniväljendites:

a) i dag 'täna', i mörgon 'homme', i kväll 'täna õhtul', i nått 'täna öösel', i år 'tänavu';

i norr 'põhjas', i söder 'lõunas';

b) fåra med bil, med buss, med järnväg, med båt 'sõitma autoga, bussiga, rongiga, laevaga' (kõnekeeles ka: åka bil, buss, tåg, båt);

- c) på allvar, på skämt 'tõsiselt, naljaks';
i jämförelse 'võrreldes';
med glädje 'rõõmuga';
till tåck, till belöning 'tänuks, tasuks';
till heder, till stråff 'auks, karistuseks';
till exempel 'näiteks';
- d) välja till ordförande 'esimeheks valima';
 vara vid liv 'elus olema';
 gå på jakt 'jahil käima';
 kasta i fångelse 'vanglasse heitma';
 höra i radio 'raadiost kuulma';
 bo på hotell 'hotellis elama';
 äta på restaurång 'restoranis sööma';
 åka på semester 'puhkusele sõitma';
 vara på semester 'puhkusel olema'.

Kääne

§ 44. Kaasaja rootsi keeles on substantiivil kaks käänat:

1) p õ h i k ä ä n e (gründform), milles on ühte sulanud vanemas keeles esinenud nominatiiv, akusatiiv ja daativ; näit.:

<u>en flicka</u>	või määratud vorm	<u>flickan</u>	'tüdruk'
<u>flickor</u>	"	<u>flickorna</u>	'tüdrukud'

2) g e n i t i i v (gènitiv), mis moodustatakse käändelõpu -s põhivormile lisamise teel:

en <u>flicka-s</u>	bók,	<u>flickan-s</u>	bók	'tüdruku raamat'
dessa <u>flickor-s</u>	mór	'nende tüdrukute ema'		
<u>flickorna-s</u>	föräldrar	'tüdrukute vanemad'		

Märkus: Säilmeid vanadest käänetest võib leida paljudes väljendites ja liitsõnades, näit.:

gå till våga 'toimima, talitama';

våra till sålu 'müügil olema';
 gå män ur hüse 'tervikus välja minema';
 i åndanom 'vaimus';
 i så mätto 'sel määral';
 i frånvaro, i närvaro 'äraolekul, juuresolekul';
gätubelysning 'tänavavalgustus';
läroverk 'keskkool';
männamod 'mehemeel'.

§ 45. Genitiivi moodustamise e r i j u h u d :

1. Kui substantiiv lõpeb sisihäälikuga (-s, -z, -sch, -st, -x, -xt), ei lisata genitiivis käändelõppu -s; kirjas tähistatakse genitiivi sel juhul apostroofiga, näit.: Paris' gator 'Pariisi tänavad'. Tavaliselt aga välditakse selliseid vorme ja võetakse genitiiv sõna määratud vormist või kasutatakse prepositsiooniväljendit, vrd.:

en lax' ögon - laxens ögon 'lõhe silmad'
 ett hús' ták - tákét på ett hús 'maja katus'
Schwéiz' álper - álperna i Schwéiz 'Šveitsi alpid'

2. Skandinaavia kohanimedes, mis lõpevad vokaaliga (ja kohanimes Kalmar) on alalistes väljendites genitiivi vorm lõputa, näit.:

Bromma flygplats 'Bromma lennuväli';
Såla silvergruva 'Sala hõbedakaevandus';
Kålmår lán 'Kalmari maakond (lään)';
Uppsala universitét 'Upsala ülikool'.

Vrd. ka: Tårtu universitét 'Tartu ülikool' - aga:
Bolõgnas universitét 'Bologna ülikool'.

Kui aga pole tegemist alalise väljendiga, tuleb genitiivi vormile lisada -s: Uppsalas äldsta invånare 'Upsala vanim elanik', ståden Tårtus befólkning 'Tartu linna elanikkond'.

3. Ladina laensõnades kasutatakse vahel ladinapärast genitiivi, näit.:

kollégi beslút 'kolleegiumi otsus';
dekáni förslåg 'dekaani ettepanek';
medicine (lad. medicinae) doktor 'meditsiinidotor';
filosoffe licentiát 'filosoofia litsentsiaat' (teaduslik kraad);
(põhivormid: kollégium, dekanus, medicin, filosofí).

Käänete kasutamine

§ 46. Substantiivi põhikäänete kasutamise üksi või prepositsioonidega. Peamised kasutusjuhud on järgmised:

1) lause alusena:

Põjken sjunger 'poiss laulab'.

Bly är en metall tina on metall'.

2) öeldistätitena:

Han är sjöman 'ta on meremees'.

3) akusatiivse sihitisena:

Jag sér húset 'ma näen maja'.

4) datiiivse sihitisena:

Mór gav bárnen att dricka 'ema andis lastele juua'.

Kahe sihitise puhul seisab datiiivne sihitis enne akusatiivset sihitist, vrd.:

Får köpte põjken en bók 'isa ostis pojale raamatu'.

Hon visade flickorna sin nya klänning 'ta näitas tüdrukutele oma uut kleiti'.

Datiivset sihitist võib väljendada ka prepositsioonide ät, till, för abil; võrreldagu sõnade järjekords:

Får köpte en bók ät põjken.

Hon visade sin nya klänning för flickorna.

5) intransitiivsete verbidega, nagu fättas 'puuduma',

hända 'juhtuma', likna 'sarnanema', lyckas 'õnnestuma',
mèddela 'teatama', pàssa 'sobima', tillhõra 'kuuluma'
jt., näit.:

Vad fàttas bàrnet? 'mis lapsel puudub?'
Han liknar sin brór 'ta sarnaneb oma vennaga'.
Bóken tillhör min mór 'raamat kuulub mu emale'.

6) paljude adjektiividega, nagu bekánt 'tuttav,
teada', lýdig 'sõnakuulelik', skýldig 'võlgu', till-
given 'ustav, andunud', trõgen 'ustav', vàrd 'väärt',
õverlågssen 'üleolev, tugevam' jt., näit.:

Är det dòktorn bekánt att ... 'kas doktorile on
teada, et ...'.

Han var sin vàna trõgen 'ta oli ustav oma harju-
musele'.

Bóken är sitt prís vârd 'raamat on oma hinda väärt'.

Han var õverlågssen sin môtståndare 'ta oli oma vas-
tastest üle'.

Flickan är lík sin mór = ... lík med sin mór
'tüdruk on oma ema sarnane'.

7) partitiivse lisandina hulga tähistamisel:
ett glås våtten 'klaas vett';
en flåska vín 'pudel veini';
en hóp människor 'hulk (trobikond) inimesi';
ett par skór 'paar kingi';

8) koha- ja ajamäärusena:

Han bór Stùregatan 16 'ta elab Sturegatan nr. 16'
Mannen arbetade dåg och nâtt 'mees töötab õöl kui
päeval'.

En dåg träffades de igén 'ühel päeval kohtusid nad
jälle'.

§ 47. G e n i t i i v i kasutamine:

1. Substantiivi genitiivis kasutatakse esmajoones substantiivi atribuudina ja ^{see} peab rootsi keeles seisma põhisõna ees, kusjuures põhisõna on alati määramatus vormis, s.t. ilma artiklita:

flickans bók, böcker 'tüdruku raamat, raamatud';
flickornas bók, böcker 'tüdrukute raamat, raamatud'.

2. Erinevalt eesti keelest võib genitiivi üksi kasutada ka öeldistaitena:

Bóken är flickans 'raamat on tüdruku oma'.

Ljúsets hástighet är större än ljúdets 'valguse kiirus on suurem kui heli oma'.

3. Genitiiv võib tähistada omamist, tegevuse subjekti või objekti jm., näit.:

studéntens föräldrar 'üliõpilase vanemad';

ljúdets hástighet 'heli kiirus';

bárnens lék 'laste mäng';

bárnens uppfostran 'laste kasvatus'.

4. Genitiivi kasutatakse sageli Rootsi kohanimeses sõnade stad 'linn', köping 'älv', söcken 'kihelkond', län 'maakond (lään)' jt. ees:

Stöckholms stád (=staden Stöckholm) 'Stokholmi linn';

Jämtlands lán 'Jemtlandi maakond';

vrđ. ka: Kinas fólkrepublík 'Hiina Rahvavabariik'.

5. Genitiivi kasutatakse sageli väljendites, mis tähistavad hulka, aega, liiki:

húndratals áskádare 'sadasid pealtvaatajaid';

ett tré váningsars hús 'kolmekorruseline maja';

fém minúters väg 'viie minuti tee';

tré veckors seméster 'kolmenädalane puhkus';

vid fýrtio árs álder 'neljakümneaastaselt';

tvá sorters papper 'kahte sorti paberit';

étt slags lámpa 'teatud liiki lamp';

vrđ.: òlika slags 'mitmet sorti, liiki', àlla slags
'kòiki sorte, kòiksuguseid', mánge slags 'palju sorte,
liike'.

6. Koos pärismimedega ja elukutse nimetustega kasu-
tatakse genitiivi ilma põhisõnata (korter, perekond jt.):

Han bör hos Gustavsons 'ta elab Gustavsoni juures'.

Karlsons har redan kommit tillbaka 'Karlsonid (Karl-
soni perekond) on juba tagasi tulnud'.

Bokhallarens har kalás 'raamatupidaja juures on
pidu'.

7. Kui isikut või asja tähistab mitu sõna, lisatakse
genitiivi lõpp -s viimasele sõnale (nn. grupigenitiiv):

kungariket Sveriges gränser 'Rootsi kuningriigi
piirid';

Alexander den stòres rike 'Aleksander Suure riik';

staden Tartus invånare 'Tartu linna elanikud';

tändläkaren Gustav Svenssons adress 'hambaarst
Gustav Svenssoni aadress';

en del av befòlkingens önskingar 'elanikkonna
ühe osa soovid';

rèktor vid läroverket i Uppsalas yttrande 'Upsala
keskkooli direktori avaldus' - kirjakeeles eelistatakse
siiski sellisel juhul: rèktors vid läroverket i Uppsala
yttrande; võib ka väljenduda ilma genitiivivormi kasuta-
mata: det av rèktor vid läroverket i Uppsala ävgivna
yttrandet (vrđ. punkt 8).

8. Genitiivi vorm asendatakse sageli prepositsiooni-
väljendiga; see tendents on tugevnemas kaasaja rootsi
keeles, kusjuures kasutatakse peamiselt prepositsioone
av, i, på, till, ka efter, hos jt. Näit.:

vålet av ordförande 'esimehe valimine';

tóppen av berget 'mäe tipp';

i början, i slútet av vèckan 'nädala algul, lõpus'.

gätorna i städen 'linna tänavad';
priset på böken 'raamatu hind';
nämnet på städen 'linna nimi';
författare till böken 'raamatu autor';
dörren till rummet 'toa uks';
ett ord till tack 'tänuõna';
änkan efter professorn 'professori lesk';
hërre över situatiónen 'olukorra peremees'.

Samuti eelistatakse prepositsiooniväljendit juhul, kui esineb mitu genitiivi vormi järjest:

Svériges städens invånare 'Rootsi linnade elanikud'
- parem: invånare i Svériges städer.

Vrd. ka: böken till pojzens brór 'poisi venna raamat', siin tuleb kahte genitiivi vormi järjest igal juhul vältida.

9. Genitiiv esineb paljudes alalistes sõnaühendites ja väljendites, näit.:

till sjöss, till hävs /hafs/ 'merel';
resa till lánds 'reisima maad kaudu';
gå till bórd 'lauda istuma';
gå till sängs 'voodisse minema, heitma';
till fóts 'jalgsi';
våra till hánds 'käepärast olema';
hjärtans glád 'kõigest südamest rõõmus';
utomlands 'välismaal';
hur dágs /daks/? 'mis kella ajal?';
vad slágs? 'mis sorti?'.

Mitmus ja deklinatsioonitüübid

§ 48. Mitmuse moodustamise järgi jaotatakse rootsi substantiivid kuude deklinatsiooni:

	mitmuse lõpp		artikkel	näited	
1. dekl.	-or	-na		<u>flickor</u>	- <u>flickorna</u>
2. dekl.	-ar	-na		<u>gössar</u>	- <u>gössarna</u>
3. dekl.	-er	-na		<u>tider</u>	- <u>tiderna</u>
4. dekl.	-r	-na		<u>skör</u>	- <u>skörna</u>
5. dekl.	-n	-a		<u>äpplen</u>	- <u>äpplena</u>
6. dekl.	---	-en/-na		<u>hús</u>	- <u>húsen</u>
				<u>mán</u>	- <u>mánnen</u>
				<u>lärare</u>	- <u>lärarna</u>

Märkus 1: Mõnedes rootsi keele grammatikates võib kohata ka teist laadi jaotust, nimelt viis deklinatsioonitüüpi: 1. ja 2. deklinatsioon nagu ülal, 3. deklinatsiooni loetakse substantiivid mitmuse lõpuga -er ja -r, 4. deklinatsiooni substantiivid mitmuse lõpuga -n ja 5. deklinatsiooni substantiivid ilma mitmuse lõputa.

Märkus 2: Vanemas keeles kasutati meessoost substantiivide lõppartiklina -ne, näit.: lärarne 'õpetajad', gössarne 'poisid'.

§ 49. Substantiivi p õ h i v o r m i d .

Substantiivi deklinatsiooni määramiseks esitatakse tavaliselt kolm põhivormi:

- (1) ainsuse määramatu vorm;
- (2) ainsuse määratud vorm (lõppartikliga vorm);
- (3) mitmuse määramatu vorm;

näit.: flicka, flickan, flickor 'tüdruk' -
ehk lühendatult
flick/a, -an, -or 'tüdruk'.

Õppeotstarbel on kasulik nimetada esimest põhivormi koos määramatu artikliga ja lisada neljanda põhivormina mitmuse määratud vorm:

en flicka, flickan, flickor, flickorna 'tüdruk'.

§ 50. 1. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp -or /-ur/, mitmuse lõppartikal -na:

määramatu vorm

määratud vorm

a) en <u>flick/a</u>	<u>flicka/n</u>	(ainsus)
<u>flick/or</u>	<u>flickor/na</u>	(mitmus)
b) en <u>ros</u> /rú:ss/	<u>rös/en</u>	(ainsus)
<u>rös/or</u>	<u>rösor/na</u>	(mitmus)

Esimesse deklinatsiooni kuuluvad ainult utrumid:

a) substantiivid, mis ainsuses lõpevad -a'ga, kusjuures -a kaob mitmuse lõpu ees, näit.: flicka 'tüdruk', kvinna 'naine', människa /männiša/ 'inimene', blomma /blümma/ 'lill', skola /skù:la/ 'kool', penna 'sulepea', tävla 'tahvel, maal', krita 'kriit', klöcka 'kell', fråga 'küsimus', sida 'lehekülg, külg', vecka 'nädal', rësa 'reis', flägga 'lipp', kröna 'kroon', mössa 'müts', skjorta /šù:ta/ 'särg', strumpa 'sukk', näsa /nè:ssa/ 'nina', träppa 'trepp', tunga 'keel', skida /ši:da/ 'suusk';

erandid: históri/a, -en, -er 'ajalugu, lugu', kollég/a, -an, -er 'kolleeg; neutrumid hjärta 'süda', öga 'silm' ja öra 'kõrv' vt. 5. dekl.

b) mõned utrumid, mis ainsuses ei lõpe -a'ga ja mille ainsuse määratud vormi lõpul on -(e)n, näit.: ros

/rú:ss/, -en, -or 'roos', våg, -en, -or 'laine', áder
 (=ádra), -n, ádror '(vere)soon', tóffel, -n, tófflor
 'tuhvel', svan, -en, -or (ka: -ar) 'luik', vad, -en, -or
 (ka: -er) 'säaremari'.

Märkus 1: Ainult mitmuses kasutatakse: ánor 'esi-
 vanemad' (ainsusevorm ána esineb erialakirjanduses),
bánnor 'noomitus, laitus', inálvor 'sisikond', mátvaror
 'toiduained'.

Märkus 2: Kõnekeeles asendatakse sageli mitmuse lõpp
-or /-ur/ lõpuga -er /-ær/, näit.: flickor hääldatakse
 /flickær/.

Märkus 3: Mitmuse vormid lõpuga -or hääldatakse
 muusikalise liitrõhuga: blómmor, skólor, távlor.

§ 51. 2. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp
-ar, mitmuse lõppartikkel -na:

määramatu vorm	määratud vorm
a) en <u>gòss/e</u> <u>gòss/ar</u>	<u>gòsse/n</u> (ainsus) <u>gòssar/na</u> (mitmus)
b) en <u>dág</u> <u>dág/ar</u>	<u>dág/en</u> <u>dágar/na</u>
c) en <u>fágel</u> <u>fágl/ar</u>	<u>fágel/n</u> <u>fáglar/na</u>
d) en <u>bro</u> /brú:/ <u>brò/ar</u>	<u>bró/n</u> <u>bròar/na</u>

Teise deklinatsiooni kuuluvad ainult utrumid:

a) utrumid, mis lõpevad rõhutu -e'ga, kusjuures -e kaob mitmuse lõpu ees, näit.: gõsse 'poiss', põjke 'poiss', tänke 'mõte', gubbe 'vanamees', hërre 'härra' (nime ees: herr), ände 'vaim', båge 'kaar, vibu', båcke 'küngas', hjälte 'kangelane', spåde 'labidas', håre 'jänes', åbborre 'ahven';

timme ehk timma 'tund', mitmus ainult timmar;

b) suur hulk ühesilbilisi utrumeid, mis lõpevad konsonandiga, näit.: dag 'päev', stol /stu:l/ 'tool', dörr 'uks', arm 'käsivars, käsi', våg /vɛ:g/ 'tee', vågg /vɛ gg/ 'sein', kväll /kvɛ ll/ 'õhtu', del 'osa', hatt 'kübar', bil 'auto', båt 'paat, laev', buss 'buss', hund 'koer', fisk 'kala', häst /hɛ st/ 'hobune', vagn 'vanker, vagun', gård 'õu', sten 'kivi', kniv 'nuga', skog /sku:g/ 'mets', ek 'tamm', gran 'kuusk', tall 'mänd', lek 'mäng', hål 'auk', kropp 'keha', höst 'sügis', vår 'kevad', sång /sɛ ŋ/ 'voodi', tår 'pisar', eld 'tuli', värld /vä:d/ 'maailm', säck /sɛ kk/ 'kott';

nende hulgas paljud rahvusenimetused: svensk 'rootslane', finn 'soomlane', ryss 'venelane', dansk 'taanlane', tysk 'sakslane'; aga: est - 3. dekl.;

stall, -en (ka: -et), -ar 'tall';

neutrum fjäll, -et 'tundur, paljasmägi' — luulekeeles mitmus: fjällar;

ka liitsõnad, mille viimane liitosa on siia gruppi kuuluv sõna: spårvagn 'traum', trädgård 'aed', kåpsäck 'kohver' jt. ;

samuti substantiivide rõhutute sufiksitega -dom, -ing, -ling, -ning, -ung, näit.: sjukdom 'haigus', äning 'aimdus', utlänning 'välismaalane', våning 'korter, korrus', sögling 'purjetamine', hälsning 'tervitus', tidning 'ajaleht', könung (kung) 'kuningas';

c) utrumid, mille lõpus on -el, -er, -en, kusjuures -e kaob mitmuse lõpu ees, näit: fågel 'lind', spègel 'peegel', nÿckel 'võti', cÿkel 'jalgratas', artikel 'artikkel'; himmel, himmeln (e. himmelen e. himplen), himmelar 'taevas';

sÿster 'õde', séger 'võit', vinter 'talv', teåter 'teater', fjåder 'sulg', åker 'põld', tiger 'tiiger', finger (ka neutrum: ringer, fingret, vt. 6. dekl.) 'sõrm';

botten, böttnen, bottnar 'põhi, pind', óken, óknen, ökna 'kõrb', fróken, fróken, fróknar 'preili';

samuti sõnad åfton, -en, åftnar 'õhtu', morgon, -en, morgnar /mò:nar/ 'hommik', sömmar, -(e)n, sömrar 'suvi', djävul /jè:vul/, -en, djävlar 'kurat';

kaks sõna umlaudiga mitmuses: moder /mù:dær/, -n, mödrar 'ema', dotter /döttar/, -n, döttrar 'tütar';

d) mõned ühesilbilised utrumid, mis lõpevad vokaaliga: bro /brú:/ 'sild', by 'küla', sky /šÿ:/ 'pilv, taevast'; sjö /šö:/, sjön /šönn/, sjöar 'järv, meri'; fru 'proua', å 'jõgi', ö 'saar'.

Märkus 1: Ainult mitmuses kasutatakse: föråldrar

'vanemad', tvillingar 'kaksikud', péngar 'raha' (en peng 'münt').

Märkus 2: Mitmuse vormid rõhuga esimesel silbil ja lõpuga -ar hääldatakse muusikalise liitrõhuga: dågar, fåglar, bròar; aga: péngar liitrõhuga.

§ 52. 3. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp -er /-ər/, : mitmuse lõppartikkel -na:

määramatu vorm	määratud vorm
a) en <u>tíd</u> <u>tíd/er</u>	<u>tíd/en</u> (ainsus) <u>tíder/na</u> (mitmus)
b) en <u>hånd</u> <u>hånd/er</u>	<u>hånd/en</u> <u>händer/na</u>
c) en <u>régel</u> <u>régl/er</u>	<u>régel/n</u> <u>régler/na</u>
d) en <u>studént</u> <u>studént/er</u>	<u>studént/en</u> <u>studénter/na</u>
d) en <u>dòktor</u> <u>doktór/er</u>	<u>dòktor/n</u> <u>doktórer/na</u>
f) ett <u>tryckerí</u> <u>tryckerí/er</u>	<u>tryckerí/et</u> <u>tryckeríer/na</u>
g) ett <u>muséum</u> <u>musé/er</u>	<u>musé/et</u> <u>muséer/na</u>

Kolmandasse deklinatsiooni kuuluvad utrumid ja neutrumid:

a) paljud ühesilbilised utrumid, mis lõpevad konsonandiga, näit.: tíd 'aeg', sak 'asi', klass 'klass', plats 'koht', bild 'pilt', vas 'vaas', rad 'rida',

röst 'hääł', gång 'kord' (gång, -er, -ar 'käik', plan
 'plean', katt 'kass', blad 'leht', grad 'kraad', flod
 'jögi', gräns /grɛ nss/ 'piir', sed 'komme, tava', strid
 'võitlus', färg /färj/ 'värv', mängd 'hulk', park 'park',
form 'vorm', fest 'pidu', gäst /jɛ st/ 'külaline', vän,
vänner, vänner 'söber'; mõned rahvuste nimetused: est
 /ɛst/ 'eestlane', lett 'lätlane', grek 'kreeklane',
tjeck 'tšehh', slav 'slaavlane';

kahe- ja enamasilbilised utrumid sufiksitega -ad,
-het, -när, -skap: månad 'kuu', byggnad 'ehitus', häm-
lighet 'saladus', frihet 'vabadus', nyhet 'uudis',
könnär 'kunstnik', kunskap 'teadmine, oskus', väten-
skap 'teadus', egenskap 'omadus'; aga: neutrumid säll-
skap 'seltskond', mänskap 'meeskond' jt. - 6. dekl.;

b) järgmised utrumid umlaudiga mitmuses:

hand 'käsi' - händer, land 'maa' - länder, and 'part'-
änder, brand 'tulekahju' - bränder, rand 'äär' - ränder,
strand 'rand, kallas' - stränder, tand 'hammas' - tänder,
natt 'öö' - nätter, stad 'linn' - städer, bokstav
 '(kirja)täht' - bokstäver; stång 'ritv, latt' - stänger,
tång 'tangid' - tänger;

son /só:n/ 'poeg' - söner, ledamot /lè:damu:t/
 'liige' - ledamöter; bok /bú:k/ 'raamat' - böcker, fot
 /fú:t/ 'jalg' - fötter, rot /rú:t/ 'juur' - rötter;

siia gruppi kuuluvad ka: get /jé:t/ 'kits' - gätter,
nöt /nó:t/ 'päkel' - nötter;

c) utrumlaensõnad, mille lõpus on -el, -er, kasjuures -e- kaob mitmuse lõpu ees, näit.: régel 'reegel', múskel 'muskel', móbel 'mööbel', fórmel 'vormel', fábel 'valm', néger 'neeger';

ka ságen /s é :gøn/ (e. ságn /s é nn/), ságnen, ságnen 'muistenä'; neutrum sékel, séklet, sékler (e. sékel) 'sajand, aastasada';

d) paljud laensõnad rõhuga viimasel silbil, näit.: studént 'üliõpilane', kamrát 'seltsimees', lektion /lɛ kšú:n/ 'õppetund, loeng', nation /na(t)šú:n/ 'rahvus', station /stasú:n/ 'jaam', famílj 'perefond', kostým 'ülikond', gardín 'kardin', fabrík 'vabrik', metáll 'metall', natúr 'loodus', elév 'õpilane', minút 'minut', sekúnd 'sekund', telefon /-fú:n e. -fó:n/ 'telefon', turíst 'turist', person /pəšú:n/ 'isik';

akademí, -(e)n, -er 'akadeemia', idé, -(e)n, -er 'idee', armé, -n, -er 'armee', allé, -n, -er 'puies-tee', statý, -n, -er 'kuju', byrå /byró: e. bý:ro/, -n, -er 'büroo; kummut'

ka rahvuste nimetused: spanjor /-jú:r/ 'hispaanlane', portugís 'portugallane', japan /japá:n/ 'japanlane', germán 'germaanlane', skandináv 'skandinaavlane' jt.

e) laensõnad rõhutu sufiksiga -or /-or/, millele mitmuses kandub pearõhk ja mida hääldatakse mitmuses /-ú:r-/: vaadeldagu ka muusikalise rõhu muutumist, näit.:

dõktor, -n, doktõrer 'doktor', lèktor, -n, lektõrer
'lektor', motor /mù:tor/, -n, motorer /mutú:rær/ 'mootor',
profèssor, -n, professõrer 'professor';

ka: kõnsul, -n, konsúler 'konsul';

f) neutrumid sufiksiga -eri /- ærí:/ ja rõhulise
lõppvokaaliga, näit.: tryckerí, -et, -er 'trükkikoda',
bagerí, -et, -er 'pagaritõökoda, pagariäri', samuti:
konditori /-orí:/, -(e)t, -er 'pagariäri, kohvik';

geni /šɛ ní:/, -(e)t, -er (e. -n) 'geenius', partí,
-(e)t, -er 'partei', kompaní, -(e)t, -er 'kompanii',
kafé, -(e)t, -er 'kohvik, õllebaar', relä /-lÉ:/, -(e)t,
-er 'relee';

g) neutrumid laensõnad ladina sufiksitega -eum ja
-ium, kusjuures -um- kaob määratud vormis (vrd. § 39:7)
ja mitmuse lõpu -er ees: musé/um /mussé:um/, -et, -er
'muuseum', jubilé/um, -et, -er 'juubel', lycé/um, -et,
-er 'lütseum', laboratõri/um, -et, -er 'laboratoorium',
samuti auditõrium 'auditoorium', kollégium 'kolleegium',
privilégium 'privileeg', gymnásium /j-/ 'gümnaasium'
jt.;

ka mõned utrumid sufiksiga -us kaotavad -us- mitmuse
lõpu -er ees: dekánus, dekánus, dekáner 'dekaan',
géni/us /g-/ , -en, -er (e. géni/e, -n, -r) 'kaitsevaim,
vaim';

aga: církus, církusen, církuser 'tsirkus' - 2.
dekl.

Märkus 1: Erigrupi moodustavad mõned neutrumid ainenimetused, mis mitmuses tähistavad aine liike või sorte, näit.: te, -(e)t, -er 'tee', mitm. 'teesordid', vin, -et, -er 'vein, veinisordid', salt, -et, -er 'sool', garn, -et, -er 'lõng', lärft, -et, -er 'lina, lõuend'.

Märkus 2: Ainult mitmuses kasutatakse: kläder 'riided, rõivad', grönsaker 'aedvili', ränker 'riukad, intriigid', kalsonger 'aluspüksid', finanser 'finantsid, raahasjad' (ains. finans 'rahamaailm'), specerier /spɛssəri:ə r/ 'maitseained, gastronoomiakaubad', viktualier 'toiduained', böter 'rahatrahv', tavaliselt ka férier 'puhkeaeg, (kooli)vaheaeg'.

Märkus 3: Muusikaline rõhk varieerub sõnades mitmuse lõpuga -er. Ühesilbiliste sõnade mitmuses on reegli kohaselt liitrõhk, näit. tid - tíder, fest - fèster, välja arvatud laensõnad nagu bomb 'pomm' - bómber, nerv 'närv' - nérver, rahvuste nimetused est - éster jt. ja sõnad, mis moodustavad mitmuse umlaudiga (vt. punkt b): hand - händer (erandid: sõner, lëdamöter). Mitmesilbiliste laensõnade mitmusel on lihtrõhk, näit.: régel - régler, studént - studénter.

§ 53. 4. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp -r, mitmuse lõppartikkel -na:

määramatu vorm	määratud vorm
a) en <u>sko</u> /skú:/	<u>skó/n</u> (ainsus)
<u>skó/r</u>	<u>skór/na</u> (mitmus)

b) en händelse
händelse/r

händelse/n
händelser/na

Neljandasse deklinatsiooni kuuluvad:

a) utrumid, mis lõpevad vokaaliga (harva -a): sko /skú:/ 'king', ko /kú:/ 'lehm', klo /klú:/ 'küüs, sörg', tå 'varvas', mõ ja ungmö 'neiu, imb', jungfru 'neiu, neitsi', hustru /hüstrü/ 'abikaasa, naine', bastu /bástü/ 'saun', vallmo /vállmu/ 'moon', vrå, -n, -r (ka: -ar) 'nurk, vinkel', fiende /fi:ändə/ 'vaenlane', frände /frè ndə / 'sugulane, hõim', bonde /bündə / 'talupoeg';

paar sõna, mis lõpevad -a'ga: lústa 'himu, iharus', vrd. ka städgar 'põhikiri, statuut' - mitmusevorm sõnast städga 'eeskiri, määrus' (städgor 'eeskirjad, määrused');

liitsõnad lõppliitega -bo /-bu:/ : lántbo 'maaelanik', stådsbo 'linnaelanik', Målmöbo 'Malmö elanik, malmölane';

b) utrumid ja neutrumid sufiksiga -else ja utrumid sufiksitega -arie, -ie: händelse, -n, -r 'juhtum', båkelse, -n, -r 'kook'; fångelse, -t, -r 'vangla';

bibliotekarie /- á:riə / 'bibliotekaar', vikarie 'asetäitja, vikaar', áktie /áktsiə / 'aktsia'.

Märkus: Ühesilbiliste sõnade mitmuses on muusikiline lihtrõhk, näit.: skó 'king' - mitm. skór(na). Mitmesilbiliste rootsi sõnade mitmuses on liitrõhk, laensõnades aga lihtrõhk, näit.: fiende 'vaenlane' - mitm.

fländer(na); áktie 'aktsia' - áktier(na). Rõhk muutub järgmiste sõnade mitmuses: bõnde 'talupoeg' - bõnder(na); frände 'sugulane, hõim' - fränder(na) e. fränder(na).

§ 54. 5. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp -n, mitmuse lõppartikkel -a:

	määramatu vorm	määratud vorm	
a)	ett <u>ápple</u> <u>ápple/n</u>	<u>ápple/t</u> <u>ápplen/a</u>	(ainsus) (mitmus)
b)	ett <u>bí</u> <u>bí/n</u>	<u>bí/(e)t</u> <u>bín/a</u>	

Viiendasse deklinatsiooni kuuluvad ainult neutrumid, mis lõpevad vokaaliga:

a) mitmesilbilised neutrumid, mis lõpevad rõhutu vokaaliga, näit.: ápple 'õuna', bálte 'vöö', mòte 'kohtumine', nòje 'mõnu', stýcke 'tükk', stállle 'koht', ríke 'riik', 'arbete' 'töö', frímärke 'postmark', ánförande 'kõne, ettekanne', árhundrade 'sajand', hjáarta 'süda';
foto /fú:tu/ 'foto, ülesvõte', porto /pòtu/ '(posti) saatekulu', kvitto /-u/ 'kviitung', fiásko /-u/ 'fiasko', piáno /-u/ 'klaver', gúmmi 'gummi', kólli /-o-/ 'pakk, kamps';

kaks ebareeglipärase mitmusega sõna:

õga, õgat, õgon, õgonen 'silm';

õra, õrat, õron, õronen 'kõrv';

b) ühesilbilised neutrumid; ainsuse määratud artikkel võib olla -t või -et: bí 'mesilane', bo /bú:/ 'pesa', frö 'seeme', knä 'põlv'.

§ 55. 6. deklinatsioon - mitmus lõputa,
mitmuse lõppartikkel -en või -na:

määramatu vorm	määratud vorm
a) ett <u>hús</u>	<u>hús-et</u> (ainsus)
<u>hús</u>	<u>hús-en</u> (mitmus)
b) en <u>mán</u> / <u>mánn</u> /	<u>mánn-en</u>
<u>mán</u> / <u>ménn</u> /	<u>mánn-en</u>
c) en <u>lärare</u>	<u>lärare/n</u>
<u>lärare</u>	<u>lärar/na</u>

Kuendasse deklinatsiooni kuuluvad neutrumid ja utrumid:

a) neutrumid, mis lõpevad konsonandiga; mitmuse määramatu vorm on võrdne ainsuse määramatu vormiga, mitmuse lõppartikkel on -en:

hus 'maja', bad 'suplus, kümblus', band 'pael',
barn /bá:n/ 'laps', bord /bú:d/ 'laud', brev 'kiri',
fel 'viga', djur /jü:r/ 'loom', glas /glá:ss/ 'klaas'
(aga: glass, -en, -er 'jäätis'), golv /-o-/ 'põrand',
horn /hú:n/ 'sarv', kök /čö:k/ 'köök', lakan 'lina',
liv 'elu', ljud /jü:d/ 'heli; häälik', ljus /jü:ss/
'valgus; küünal', namn 'nimi', par 'paar', ord /ú:d/
'sõna', skepp /š: pp/ 'laev', fårtyg 'laev', skinn /šínn/
'nahk, karusnahk', slut 'lõpp', språk 'keel', tak
/tá:k/ 'katus', torg /tórj/ 'turg', träd 'puu', år
'aasta', ägg /ε gε/ 'muna';

rida grammatilisi termineid: kásus 'kääne', génus
/g-/ 'sugu', tempus 'aeg, ajavorm', verb, adjektiv jt.;
m'ga lõppevatel sõnadel kahekordistub m lõppartikli

eel: rum, rúmmet, rum, rúmmen 'tuba, ruum', hem, hémmet,
hem, hémmen 'kodu', vrd. § 39:5;

-er, -el ja -en sõna lõpus - lõppartikli eel kaob
-e: fönster, fönstret, fönster, fönstren 'aken', númmet,
númmet, númmet, númmen 'number', väder, vädret, väder,
vädren e. väderna 'ilm', exémpele, exémplet, exémpele,
exémplén 'näide', técken, técknet, técken, técknen
'märk, tundemärk'; aga: papper, papperet, papper, papperen
e. papperna 'paber', vrd. § 39:4;

substantiiv fínger 'sõrm' käändub tavaliselt fínger,
fíngret, fíngrar, fíngarna (vanemas keeles mitmus: fín-
ger, fíngren);

substantiivid näbb 'nokk' ja borr 'puur' käändu-
vad nii 6. kui ka 2. deklinatsiooni järgi;

tavaliselt ainult mitmuses kasutatakse substantiive
höns, -et, -, -en 'kana' ja sýskon /-on/, -et, -, -en
'õed-vennad';

erandlikult käänatakse sõna hùvud, hùvudet 'pea',
mitmuses määramatu vorm hùvud e. hùvuden, määratud vorm
hùvudena; kõnekeeles mitmuses määramatu vorm hùvun e.
hùven, määratud vorm hùvuna e. hùvena;

siia gruppi võib lugeda ka mõõtühikuid - nii neutru-
me kui ka utrume - millel mitmuse määramatu vorm on võrd-
ne ainsuse määramatu vormiga ja puudub mitmuse määratud
vorm, näit.: ett grám /grámm/, grámmet, grám 'gramm',
ett (en) kilo /č- e. k-/ 'kilo', ett ton /tónn/ 'tonn',
ett öre 'öör' (rahaühik); en méter 'meeter', en líter 'lii-
ter', en kilométer /č- e. k-/ 'kilomester'.

b) järgmised utrumid, mis moodustavad mitmuse ainult metafoonia (umlaudi) abil; mitmuse lõppartikkel on -en või -na:

en <u>man</u> 'mees'	<u>mánn/en</u>	<u>mán</u>	<u>mánn/en</u>
	/mánn/	/m é nn/	
en <u>gás</u> 'hani'	<u>gás/en</u>	<u>gáss</u>	<u>gáss/en</u>
	/gó:ss/	/j é ss/	
en <u>mus</u> 'hiir'	<u>mús/en</u>	<u>möss</u>	<u>möss/en</u>
	/mü:ss/		
en <u>lus</u> 'täi'	<u>lús/en</u>	<u>löss</u>	<u>löss/en</u>
	/lü:ss/		
en <u>fáder</u> 'isa'	<u>fáder/n</u>	<u>fáder</u>	<u>fáder/na</u>
		/f é :d ə r/	
en <u>bróder</u> 'vend'	<u>bróder/n</u>	<u>bróder</u>	<u>bróder/na</u>
	/brù:d ə r/		

c) utrumid - elukutse- ja ametinimetused - lõppudega -are, -ande, -er; mitmuse määramatu vorm on võrdne ainsuse määramatu vormiga, mitmuse lõppartikkel on -na:

lärare 'õpetaja', läkare 'arst', arbetare 'töölaine', bågare 'pagar', dömare /dúmmarə / 'kohtunik', mästare 'meister', skömakare /skù:-/ 'kingsepp', snickare 'puusepp, tisler' - mitmuse lõppartikli eel kaob -e: lärarna 'õpetajad';

ka mõned teised substantiivid lõpuga -are: visare 'näitaja, osuti', ståndare 'post, piit';

substantiividel hämmare 'haamer, vasar', kämmare 'kamber', källare /č è llarə / on võimalikud ka mitmuse vormid hämrar(na), kämrar(na), källrar(na);

isikunimetused lõpuga -ande käänduvad nagu résande /rè:ss-/ , résanden, résande, résandena 'reisija': ördförende /ù:d-/ 'esimees, eesistuja', händlande 'kaupleja' jt.;

isikunimetused lõpuga -er nagu mùsiker /mù:ssikə r/, mùsikern, mùsiker, mùsikerna 'muusik': fýsiker /fý:ss-/ 'füüsik', mõningad rahvusenimetused nagu bèlgiar 'belglane', indiar 'hindu'.

§ 57. Laensõnade deklinatsioon:

a) Mõnedel inglise laensõnadel on mitmuse lõpuks -s, näit.: en baby /bé:bi/ 'beebi' - mitm. babys; ett trick 'trikk' - tricks, mitm. määratud vorm tricksen; en jumper /jùmpə r/ 'džemper' - mitm. jumpers e. jumprar(na); en sweater /své ttə r/ 'sviiter' - sweaters e. sweatrar(na).

b) Mõnedel ladina võõrsõnadel on mitmuses ladina lõpud, näit.:

ett faktum, faktum(et) 'fakt' - mitm. fakta;
ett centrum /ssè- e. ssé-/ , määratud vorm centrum(et) e. centret 'tsenter, keskus' - mitm. centrum e. centra e. centerer;

en exámen, määratud vorm samuti exámen '(lõpp)eksam' - mitm. exámina;

en tentámen, määratud vorm tentámen 'eksam, arvestus' - mitm. tentámina. Vrd. § 52:g.

c) Kreeka laensõnad lõpuga -a võivad moodustada mitmuse vormi lõpuga -ta, näit.:

ett tema /té:- e. të:-/, temat 'teema' - mitm.
temata; samuti ett schema /sé:- e. šè:-/ 'skeem', ett
kómma 'koma'; uuemas keeles aga moodustatakse mitmus 5.
deklinatsioonijärgi, s.t. lõpuga -n: téman, schéman, kóm-
man.

§ 58. Homonüümid - erinevate mitmuse vormidega:

en <u>bank</u> :	<u>bänkar</u> 'leetseljakud, pangad (järsud kaldad)	<u>bänker</u> 'pangad (rahaasutused)
en <u>bok</u> /bú:k/:	<u>bökar</u> 'pöögid'	<u>böcker</u> 'raamatud'
en <u>byrå</u> :	<u>byråar</u> 'kummut'	<u>byråer</u> 'bürood'
en <u>gång</u> :	<u>gångar</u> 'käigud, teed'	2 <u>gånger</u> '2 korda'
en <u>mask</u> :	<u>måskar</u> 'ussid, tõugud'	<u>måsker</u> 'maskid'
en <u>not</u> /nú:t/:	<u>nötar</u> 'noodad'	<u>nöter</u> 'noodid'
en <u>skänk</u> : /šéŋk/	<u>skänkar</u> 'puhvetid'	<u>skänker</u> 'kingitused'
en <u>slav</u> :	<u>slåvar</u> 'orjad'	<u>slåver</u> 'slaavlased'
en <u>vad</u> :	<u>vådar</u> 'noodad'	<u>våder</u> e. <u>vådor</u> 'sääremarjad'
en <u>vals</u> :	<u>vålsar</u> 'valtsid, rullid'	<u>vålser</u> 'valsid (tantsud)'
en <u>våg</u> :	<u>vågar</u> 'kaalud'	<u>vågor</u> 'lained'

§ 59. Ainsuse ja mitmuse erijuhud:

1. Mõningaid sõnu, peamiselt abstraktseid mõisteid ja ainenimetusi, kasutatakse rootsi keeles ainult ainsuses, näit.:

hopp, -et 'lootus' (vrd. hopp, -et, mitm. hopp 'hüpe')
skämt /šémt/, -et 'nali'

tack, -et 'tänu' (aga: tåsen tack 'tuhat tänu')
glädje, -n 'rõõm'
föda, -n 'toit(aine)'
mat, -en 'toit, söök'

vrđ. § 52, märkus 1.

Utrumid lõppudega -an ja -sel ei moodusta mitmuse vorme, näit.:

(en) början, määratud vorm samuti början 'algus', samuti önskan 'soov' (mitmuses tuleb kasutada vormi önskningar 'soovid'); hörsel, -n 'kuulmine'.

2. Juhud, kus rootsi keeles kasutatakse sõna ainult ainsuses, eesti keeles aga tavaliselt ainult mitmuses:

<u>sax</u> , -en	'käärid'	<u>hår</u> , -et	'juuks(ed)'
<u>hålm</u> , -en	'õled'	<u>ögonhår</u> , -et	'ripsmed'
<u>mässling</u> , -en	'leetrid'	<u>jul</u> , -en	'jõulud'
<u>måsterskap</u> , -et	'esi- võistlused	<u>bröllop</u> , -et	'palm(ad)'

Näit.: Hon kände på det mjuka håret 'ta katsus pehmeid juukseid'.

3. Rootsi keeles mitmus - eesti keeles ainsus:

<u>pengar</u>	'raha'	<u>bannor</u>	'noomitus, laitus'
<u>böter</u>	'rahatrahv'	<u>inålvor</u>	'sisikond'
<u>sopor</u> /sù:-/	'praht, prügi	<u>grönsaker</u>	'aedvili'

Vrd. ka av ålla kråfter 'kõigest jõust'; de här möblerna är sålda 'see mööbel on müüdüd'.

Ainult mitmuses kasutatakse ka: klåder 'rõivad', bènkklåder 'püksid', måtvaror 'toiduained', föråldrar 'vanemad' jt., vrđ. § § 50-52 märkused.

§ 60. Kokkuvõtlik ülevaade mitmuse moodustamisest:

U t r u m i d:

- 1) utrumid lõpuga -a saavad mitmuse lõpu -or /-ur/:
en flicka - flèra flickor 'paljud tüdrukud';
- 2) teiste vokaalidega lõppevad utrumid moodustavad mitmuse lõpuga -r (väljaarvatud utrumid sufiksitega -are või -ande, vt. allpool):
en sko - ett par skor 'paar kingi';
- 3) ülejäänud utrumidest suurem osa moodustab mitmuse lõpuga -ar või -er, laensõnad peamiselt lõpuga -er:
en dåg - två dågar 'kaks päeva';
en tíd - gòda tíder 'head ajad';
en studént - många studénter 'palju üliõpilasi';
- 4) mõningad utrumid moodustavad mitmuse ainult metafoonia (umlaudi) abil:
en mán - många mån 'palju mehi';
- 5) utrumid sufiksitega -are, -er või -ande on mitmuse määramatus vormis lõputa:
en lärare - flèra lärare 'paljud õpetajad'.

N e u t r u m i d:

- 1) neutrumidel, mis lõpevad konsonandiga, on mitmuse vorm lõputa:
ett hús - flèra hús 'paljud majad';
- 2) neutrumid, mis lõpevad rõhuta vokaaliga, saavad mitmuse lõpu -n:
ett äpple - tre äpplen 'kolm õuna';
- 3) neutrumid, mis lõpevad rõhulise vokaaliga, moodustavad mitmuse lõpuga -er:
ett partí - många partíer 'palju parteisid',

4) neutrumid lõpuga -else saavad mitmuses lõpu -r:
ett fångelse - flera fångelser 'päljud vanglad'

§ 61. Ülevaade tähtsamatest deklinatsioonitüüpidest.

Reegli kohaselt ei muutu sõna muusikaline rõhk lõppartikli lisamisel (§ 26:7), küll aga võib rõhk erineda ainsuse ja mitmuse vahel:

1. dekl.:	en flicka en rós	flickan rósen	flickor rósor	flickorna rósorna
2. dekl.:	en gösse en dag	gössen dagen	gössar dagar	gössarna dagarna
3. dekl.:	en tid en hand en doktor ett parti	tiden händen doktorn	tider händer doktorer	tiderna händerna doktorerna partierna
4. dekl.:	en skó en bõnde	skón bõnden	skór bõnder	skórna bõnderna
5. dekl.:	ett äpple ett bí	äppet bí(e)t	äpplen bín	äpplena bína
6. dekl.:	ett hús en mán en fäder en lärare	húset mánnen fädern läraren	hús mán fäder lärare	húsen mánnen fäderna lärarna

A d j e k t i i v

Adjektiivide deklinatsioon

§ 62. Adjektiivil on rootsi keeles kaks muuteviisi: määramatu ja määratud. Sellele vastavalt räägitakse adjektiivide määramatust (ehk nn. "tugevast") ja määratud ("nõrgast") deklinatsioonist. Deklinatsioon seisneb adjektiivide kongruerumises substantiiviga arvus ja geenuses.

Adjektiivide määramatute muuteviisil on kolm vormi, näit.: adjektiiv stor 'suur':

- (1) ainsuse utrum ilma lõputa: stor /stú:r/
- (2) ainsuse neutrum lõpuga -t: stor-t /stú:t/
- (3) mitmuse utrum/neutrum lõpuga -a: stor-a /stú:ra/

Adjektiivide määramatute vorme kasutatakse:

a) atributiivselt substantiivide määramatu vormi (lõppartiklita vormi) ees:

en <u>stór</u> stád	-	<u>stóra</u> stáder
'suur linn'		'suured linnad'
ett <u>stórt</u> hús	-	<u>stóra</u> hús
'suur maja'		'suured majad'

b) predikatiivselt (õeldistäitena), kusjuures ka siin adjektiiv kongruerub substantiiviga arvus ja soos:

stáden är <u>stór</u>	-	stáderna är <u>stóra</u>
'linn on suur'		'linnad on suured'
húset är <u>stórt</u>	-	húsen är <u>stóra</u>
'maja on suur'		'majad on suured'

(Punktis b toodud näidetes on substantiivid lõppartikliga, s.t. määratud vormis, sest eeldatakse, et on tegemist tuntud või mainitud esemetega; predikatiivne adjektiiv on aga alati määramatus vormis, olenemata sellest, kas subjektina esinev substantiiv on lõppartikliga või ilma.)

§ 63. Adjektiivivi määratud muuteviisil on ainult üks vorm - lõpuga -a: stor-a /stù:ra/. Määratud vormi kasutatakse ainult atributiivselt substantiivi määratud vormi ees koos määratud vaba artikliga den, det, de (§ 38):

den <u>stòra</u> stàden	-	de <u>stòra</u> stàderna
'suur linn'		'suured linnad'
det <u>stòra</u> hùset	-	de <u>stòra</u> hùsen
'suur maja'		'suured majad'

Adjektiivivi määratud vormi kasutatakse ka adjektiivivi substantiveerimisel, vt. § 76.

Märkus: Vanamoodsas, pidulikus keeles, vahel ka suurema selguse mõttes, kasutatakse meessoost sõnade ees adjektiivivi määratud vormi lõpuga -e, näit.:

<u>Stòre</u> Gúd!	'suur jumal!'
<u>Àdle</u> vän!	'kallis (õilis) sõber!'
Den <u>ùnge</u> (ka: <u>ùnga</u>) mannen	'noor mees'
Den <u>stòrate</u> (ka: <u>stòrsta</u>) pójken	'kõige suurem pois'

B. B.! (= Bàste Brór!) 'kallis sõber!' (sõnasõnalt 'parim vend' --- Rootsis tavaline kirja algus kirjavahetuses meessõprade vahel).

§ 64. Adjektiivivi põhivormid.

Adjektiivivi muutelõpud võib kokku võtta järgnevalt:

määramatu vorm:	(1) ainsuse utrum: -- (lõputa)
	(2) ainsuse neutrum: -t
	(3) mitmuse utrum } -a
	mitmuse neutrum }
määratud vorm:	(4) ainsuse utrum } -a
	ainsuse neutrum }
	mitmuse utrum }
	mitmuse neutrum }

Et adjektiivivi määramatu mitmuse vorm ja määratud vorm kokku langevad (lõpp -a), saame üldse kolm võimalikku adjektiivivi muutevormi: lõputa, lõpuga -t ja lõpuga -a. Neid nimetatakse adjektiivivi p õ h i v o r m i d e k s , näit.:

stór, stórt, stòra 'suur'
 ehk lühendatult
stor, -t, -a 'suur'.

§ 65. Adjektiivivi deklinatsiooni m u d e l i d .

Kokkuvõtlikult võime adjektiivivi deklinatsiooni kujutada järgmiste mudelite kujul:

1. Atributiivse adjektiivivi + substantiivi deklinatsioon:

UTRUM:	en stór stád		den stòra stáden
	stòra stáder		de stòra stádena
NEUTRUM:	ett stórt hús		det stòra húset
	stòra hús		de stòra húsen

2. Predikatiivse adjektiivivi deklinatsioon:

UTRUM:

stáden (en stád) är stór - stádena är stòra

NEUTRUM:

húset (ett hús) är stórt - húsen är stòra

§ 66. Adjektiivivi g e n i t i i v :

Atributiivne adjektiiviv kongruueerub substantiiviga arvus ja soos, kuid jääb muutumatuks, kui substantiiv on genitiivis, vrd.:

en stór stád - en stór s t á d s ...
 den stòra stáden - den stòra s t á d e n s ...
 "suur linn" "suure linna ..."

Atributiivsel adjektiivil võib olla genitiivi lõpp -s ainult kahel juhul:

1) kui atributiivne adjektiiv seisab substantiivi järel, näit.: Alexander den støres søner 'Aleksander Suure pojad'; genitiivilõpp -s ei kuulu siin aga mitte ainult adjektiivile, vaid kogu sõnaühendile tervikuna (substantiiv + adjektiiv);

2) kui on tegemist substantiveeritud adjektiiviga (§ 76:3): de ungas vän 'noorte sõber'.

Adjektiivi vanade käänete säilmeid leidub mõningates väljendites:

göra upp saken i gödo /gũ:du/ 'heaga kokku leppima';
i ljusan låga 'lausa tules' (heledas leegis);
bygga på lösan sånd 'lahtisele liivale ehitama'.
lyckan står den djävom bi 'õnn naeratab julgetele'.

Adjektiivi erivormid

Mõnede adjektiivide deklinaerimisel tuleb silmas pidada järgmisi reegleid:

§ 67. Määratud vorm ja mitmuse vorm lõpuga -a:

1. Adjektiivid rõhuta lõppudega -al, -el, -en, -er kaotavad vokaali muutelõpu -a (ja -e ees, vt. § 63 märkus):

<u>gamal</u>	'vana'	-	<u>gamla</u> (<u>gamle</u>)
<u>ädel</u>	'õilis'	-	<u>ädla</u>
<u>trógen</u>	'ustav'	-	<u>trógna</u>
<u>vácker</u>	'ilus'	-	<u>väckra</u>

Näit.:

määramatu vorm - en gamal man 'vana mees'

määratud vorm - den gamla (gamle) mannen

mitmus: gamla män 'vanad mehed'

de gamla männen

2. Adjektiividel blå 'sinine' ja grå 'hall' paudub sageli määratud vormis ja mitmuse vormis lõpp -a, näit.:

den blå (ehk: blåa) kjólen 'sinine kleit'
grå (ehk: gråa) kjólar 'hallid kleidid'

3. Adjektiivil liten 'väike' on määratud vorm lilla (lille) ja mitmuse vorm suplettiivne små, näit.:

en liten flicka - den lilla flickan 'väike tüdruk'
små flickor - de små flickorna 'väikesed tüdrukud'
en liten pojke - den lilla (lille) pojken 'väike poiss'
små pojkar - de små pojkarna 'väikesed poisid'

§ 68. Määramatu neutrum lõpuga -t:

1. Järgmiste adjektiivide neutrumis lüheneb vokaal ja muutelõpp on -tt:

a) adjektiivid, mis lõpevad rõhulise vokaaliga, nagu:

fri /fri:/ - fritt /fritt/ 'vaba'
ny /ny:/ - nytt /nytt/ 'uus'
blå /blo:/ - blått /blott/ 'sinine'
grå /gr:/ - grått /grott/ 'hall'
slö /slö:/ - slött /slött/ 'tuim'

b) adjektiivid, mis lõpevad rõhulise vokaaliga + d (d kaob):

god /gu:d/ - gott /gott/ 'hea'
glad /gla:d/ - glatt /glatt/ 'rõõmus'
röd /rö:d/ - rött /rött/ 'punane'

c) adjektiivid, mis lõpevad rõhulise vokaaliga + t:

söt /sö:t/ - sött /sött/ 'magus'
het /he:t/ - hett /hε tt/ 'kuum'
våt /vo:t/ - vått /vott/ 'märg'

Märkus: Võõrsõnad rõhuliste lõppudega -at, -et, -ut jäävad neutrumis muutusetä: privát, konkrét, absoluút jt., näit.: en konkrét fråga 'konkreetne küsimus' - ett konkrét fall 'konkreetne juhus'.

2. Adjektiivid, mis lõpevad konsonandiga + t, jäävad neutrumis muutusetä:

svart /svaʈ/ 'must', kort /koʈ/ 'lühike', stolt 'uhke',
fast 'kindel', lätt /lɛtt/ 'kerge' jt., näit.:

en svárt penna 'must sullepea' - ett svárt bord
'must laud'.

3. Adjektiivid, mis lõpevad konsonandiga + d, kaotavad d neutrumi lõpu -t ees, näit.:

<u>ond</u> /und/	-	<u>ont</u> /unt/	'kuri'
<u>vild</u>	-	<u>vilt</u>	'metsik'
<u>hård</u>	-	<u>hårt</u>	'kõva'

4. Adjektiividel rõhuta lõpuga -en kaob -n- lõpu -t ees:

<u>mogen</u> /mù:gə n/	-	<u>moget</u> /mù:gə t/	'küps'
<u>vissen</u>	-	<u>visset</u>	'närtsinud; vilets'

Aga: rõhulise lõpuga gemén - gemént 'ühine'.

5. Adjektiividel, mis lõpevad kahekordse n'ga, kaob üks -n-:

<u>sann</u>	-	<u>sant</u>	'tõeline'
<u>tunn</u>	-	<u>tunt</u>	'õhuke, peenike'

6. Hääldamisel tuleb tähele panna helilise konsonandi muutumist helituks neutrumi lõpu -t ees, näit.:

<u>snabb</u> /-bb/	-	<u>snabbt</u> /snapt/	'kiire'
<u>snygg</u> /-gg/	-	<u>snyggt</u> /snykt/	'kena, korralik'
<u>grov</u> /gru:v/	-	<u>grovt</u> /gru:ft/	'jame, toores'

vahel koos pika vokaali lühenemisega neutrumis:

hög /hö:g/ - högt /hökt/ 'kõrge'

7. Järgmistel adjektiividel puudub neutrum:

vred 'vihane', snöd 'tühine, vilets', rädd 'kartlik, arg', fadd 'lääge, maitsetu', flat 'lame, madal', lat 'laisk';

puuduvaid vorme asendavad vajaduse korral sünonüümsete sõnade neutrumid, näit.:

en vréd människa 'vihane inimene'. -
ett vrédgat änsikte 'vihane nägu';

en rädd häre 'arg jänes' -
ett skýggt djúr 'arg loom';

en lát pojke 'laisk poiss' -
ett láttjefullt lív 'laisk elu, jõudeelu'.

Muutumatud adjektiivid

869. Rootsi keeles leidub adjektiive, mis jäävad deklinaerimisel muutumatuks (mõned neist langevad kokku adverbidega):

1. Adjektiivid, mis lõpevad vokaalidega -a või -e:
bra 'hea', noga /nù:ga/ 'täpne', èxtra 'ekstra, eriline',
stilla 'vaikne', sàkta 'tasane', ringa 'tühine', ùdda
'paaritu', ènstaka 'üksik', lika 'sarnane', olika /ù:li:ka/
'mitte sarnane, erinev', àkta 'ehtne', òakta 'mitte ehtne',
òlaga /ù:la:ga/ 'ebaseaduslik', òde 'tühi, lage', gýllene
'kuldne, kuld-', gàngse /jèŋsə/ 'üldtarvitatav';

ainult atributiivselt: nära 'lähedane', sàmtida
'samaaegne' (ja teised liitsõnad lõpposaga -tida), àlle-
handa 'mitmesugused' (ja teised liitsõnad lõpposaga
-handa);

ainult predikatiivselt: ènse 'ühel nõul'.

Näiteid:

en brá kárl 'hea mees' - ett brá svár 'hea vastus';
i en nára frántid 'lähemas tulevikus';
ett údda tál 'paaritu arv';
en ákta máttá 'ehtne vaip'.

2. Mitmed konsonantlõpulised adjektiivid: útrikes
/u:tri:kəs/ 'välismaa-', inbördes 'omavaheline',
fjärran 'kauge', lågom /lå:gom/ 'paras';

ainult atributiivselt: stäckars 'vaene', ídel 'puha,
selge', gammaldags /gammaldaks/ 'vanamoodne' (ja teised
liitsõnad lõpposaga -dags);

ainult predikatiivselt: sams 'ühel nõul', slákt
/slé kt/ 'sugulane', kvitt 'tasa', slut 'lõppenud' jt.

Näiteid:

en útrikes resa 'välismaareis';
inbördes kríg 'kodusõda';
ett fjärran lánd 'kauge maa';
ett lågom mátt 'paras mõõt';
ett stäckars bárn 'vaene laps';
av ídel ávundsjúka 'puhtast kadedusest';
vi är sáms 'me oleme ühel nõul';
vi är kvitt 'me oleme tasa';
de är slákt 'nad on sugulased';
sòmmaren är slút 'suvi on läbi (lõppenud)'.

Adjektiivi määratu vormi kasutamine

§ 70. Adjektiivi määratut vormi kasutatakse nii
atributiivselt kui ka predikatiivselt (õeldistäitena).
Lähemad reeglid määratu vormi kasutamiseks on järgmised:

1. Adjektiivivi määramatu vorm a t r i b u u d i n a
- määratletav substantiiv on samuti määramatus vormis:

a) määramatu artikli en, ett järel:

en ung pójke 'noor poiss';
ett lített bárn 'väike laps';

b) kui ühendi adjektiiv + substantiiv ees puudub määratlev artikkel, arvsõna või pronoomen, näit.:

färsk fiak 'värske kala';
färskt bröd 'värske leib';
Här finns gött vátten 'siin leidub head vett'.

Märkus: Kõnetluses ja pärisnime ees kasutatakse aga adjektiivivi määratud vormi, vt. § 72:6,7.

c) kui adjektiivile eelnevad interrogatiiv- või indefiniitsed pronoomenid: vilken (vilket, vilka) 'milline', någon (något, några) 'mõni', ingen (inget, inga) 'ei ükski', mången (månget, många) 'mitu, palju', all (ållt, ålla) 'kõik', vårje (ainult ainsuses) 'iga', flåra (ainult mitmuses) 'paljud, mitmed' jt.

Vilken härlig mörögön /möröron/! 'milline ilu hommik!'
Vilket tungt öde! 'milline raske saatus!'
någon gammal män 'mõni vana mees';
vårje ný studéönt 'iga uus üliõpilane';
vårje nýtt år 'iga uus aasta';
ållt möjligt 'koik võimalik';

ka mitmuses on substantiiv määramatus vormis:

några gammal män 'mõned vanad mehed';
många unga pójkar 'palju noori poisse';

d) kui adjektiivile eelneb demonstratiiv-pronoomen sådan (sådant, sådana) 'selline; milline';

En sådan härlig sölnedgång! 'Selline (milline) ilus päikeseloojak!'

e) kui adjektiiv seisab määratletava substantiivi järel: Et rum, värmt och söligt, att hyra 'soe ja päikesepaisteline tuba välja üürida'.

2. Adjektiivi määramatu vorm ö e l d i s t ä i t e - n a - subjektina esinev substantiiv võib olla nii määratud kui ka määramatus vormis:

a) stölen (en stöl) är röd 'tool on punane';
bördet (ett bord) är rött 'laud on punane';
Konsten är lång, livet är kört 'kunst on igavene, elu on lühike'.
Bäst att smida, medan järnet är värmt 'tao rau-da, nii kaua kui tuline'.

b) rootsi grammatikas loetakse adjektiivi öeldis-täiteks ka mitmesuguste muutust, tundmust ja arvamust väljendatavate verbide järel, näit.:

jag blev gläd 'ma muutusin rõõmsaks';
fågeln blir rädd 'lind hakkab kartma' (muutub kartlikuks);
han målade bördet brunt och stölarne gula 'ta värvis laua pruuniks ja toolid kollaseks';
lúften känns káll 'õhk tundub külmana';
han kände sig húngrig 'ta tundis end näljasena'.

Mõned verbid seostatakse määramatu adjektiiviga - öeldistäitega prepositsiooni för abil:

jag tóg hans úrsákt för gód 'ma võtsin ta vabanduse vastu';

jag ánsér honom för fúllt pálitlig 'ma loen teda täiesti usaldusväärseks';

c) määramatut vormi kasutatakse ka nn. predikatiivse atribuudi puhul, mis seisab adverbile lähedal ja mida võib vahel adverbiga asendada, näit.:

glád och múnter (glátt och múntert) gick han till arbetet 'rõõmsalt ja heas tujus läks ta tööle';

han gick bedrövad bort 'ta läks kurvalt minema';
han står ensam i världen 'ta seisab üksinda siin maailmas';

de stod stärka och käcka kvar på sin post 'nad jäid tugevatena ja vapratena oma (vahi)postile';

d) kõnekeeles kasutatakse toitude kohta (üldises tähenduses) ainsuse neutrumit gott /gott/ tähenduses 'hea, maitsev':

håvregrynsgröt är gött 'kaerahelbepuder on hea (maitsev)';

banåner är gött 'banaanid on head (maitsevad hästi)';

Aga mingi kindla toidu (roa) kohta:

den här gröten är göd /gu:d/ 'see puder on hea (maitseb hästi)';

Adjektiivivi määratud vormi kasutamine

Adjektiivivi määratud vormi kasutatakse ainult atribuu-
dina (täiendina) või substantiveeritud adjektiivina
(§ 76). Määratletav substantiiv võib olla kas määratud
või määramatus vormis:

§ 71. Adjektiivivi määratud vorm + substan-
tiivivi määratud vorm:

1. Üldreeglina on nii atributiivne adjektiiv kui ka
määratletav substantiiv mõlemad määratud vormis juhul,
kui adjektiivile eelnevad määratud vaba artikkel ("adjek-
tiivivartikkel") den (det, de) või demonstratiivpronoo-
menid den här 'see (siin)', den där 'see (seal)':

den

den här

den där

} stora staden '(see) suur linn'

de
de här } stora städerna '(need) suured linnad'
de där }

det
det här } höga huset '(see) kõrge maja'
det där }

de
de här } höga husen '(need) kõrged majad'
de där }

2. Mõningatel juhtudel on atributiivne adjektiiv ja määratletav substantiiv mõlemad määratud vormis, kuigi puudub määratud vana artikkel ("adjektiivartikkel"):

a) kui adjektiiv koos substantiiviga moodustab mingi nimetuse, näit.:

Finska viken 'Soome laht';
Svårta havet 'Must meri';
Frånka revolutionen 'Prantsuse revolutsioon';
Förénta ståterna 'Ühendriigid';
Röda kórset 'Punane Rist';
Trèttjáríga kríget 'Kolmekümneaastane sõda';

b) mõningates kindlates väljendites, näit.:

svénska fólkét (språket) 'rootsi rahvas (keel)';
rèna sánningen 'puhas tõde';
súnda förståndét 'terve mõistus';
i fríla lúften 'vabas õhus';
på svårta tåvlan '(mustal) tahvil';

c) väljendites adjektiividega hèla 'kõgu', hålvá 'pool':

hèla (hålvá) dágen, våren, världen, lándet 'kogu (pool) päev(a), kevad(et), maailm(a), maa(d)';

d) adjektiividega, mis tähistavad kohta (pärisnimi jääb deklinaerimata):

nõrra (sõdra, õstra, västra) délen 'põhja- (lõuna-, ida-, lääne-) osa';

i sòdra Éstland 'Lõuna-Eestis';

i mellersta Svéridge /svärja / 'Kesk-Rootsis';

nédre väningen 'alumine korrus';

högra (vänstra) sidan 'parem (vasak) pool';

på (den) vänstra sidan av gatan 'vasakul pool tänavat';

e) pealkirjades:

Andra kapitlet 'teine peatükk';

"Röda rummet" "Punane tuba";

f) kõnekeeles, eriti emotsionaalses kõnes, näit.:

täck för kärkomna brevet 'tänan kalli kirja eest'.

§ 72. Adjektiiv m ä ä r a t u d vorm + substantiivi m ä ä r a m a t u vorm:

1. Genitiivi ja possessiivpronoomeni järel:

Kärls nya bok 'Karli uus raamat';

hüsets nya ägare 'maja uus omanik';

min färs goda vän 'mu isa hea sõber';

hans (hennes, deras) intressanta brev 'tema (naiss. tema, nende) huvitav kiri';

min (din, vår, er) röda penna 'minu (sinu, meie, teie) punane sullepea';

mitt lilla barn 'mu väike laps'

Erandid: 1) Adjektiiv egen (ëget, ëgna) 'oma' on genitiivi ja possessiivpronoomeni järel määramatus vormis: min egen bok 'mu oma raamat', mitt ëget hús 'mu oma maja', mitmuses: våra ëgna barn 'meie omad lapsed'.

2) Hulka tähistava genitiivi järel seisab adjektiivimääramatu vorm: två dagars besvärlig resa 'kahepäevane raske reis'.

2. Personaalpronoomeni järel:

jäg ärma människa! 'ma vaene inimene!
du lilla barn 'sa väike laps'.

3. Demonstratiivpronoomenite denna (detta, dessa) 'see' ja samma '(see)sama' järel:

denna göda människa 'see hea inimene';
detta stora hus 'see suur maja';
dessa göda människor 'need head inimesed';
dessa stora hus 'need suured majad';
samma gamla kostym 'sama vana ülikond';
samma länga väg 'seesama pikk tee'.

4. Determinatiivselt kasutatud pronoomeni den (det, de) 'see' järel (s.t. kui järgneb relatiivlause):

den unga flicka, som du ser där borta '(see) noor tüdruk, keda sa seal näed'.

Vrd.: den unga flickan kommer hit 'noor tüdruk tuleb siia' (§ 71:1).

5. Relatiivpronoomeni järel:

Han är en människa, vars göda smak man kan lita på 'ta on inimene, kelle head maitset võib usaldada'.

6. Kõnetluses ja hüüdluses:

Snälla mamma, får jag gå på bio? 'pai ema, kas ma võin kinno minna?

Kära barn! 'kallis laps!'

Gamle vän! 'vana sõber!'

7. Pärinime ees:

lilla María 'väike Maria';
Tjöcka Margaréta 'Paks Margareeta';
gamle Fritz 'vana Frits'.

Kokkuvõtlik ülevaade: määratlussõna + adjektiiv + substantiiv (vrd. § 98)

§ 73. Määratlussõnad võime jaotada kolme gruppi:

- I - määratud vaba artikkel den (det, de);
demonstratiivpronoomenid den här, den där;
- II - määramatu artikkel en (ett);
interrogatiivpronoomenid vad (för), vilken,
hurudan;
indefiniitsed pronoomenid: någon, ingen, mången,
all, varje, flera jt.;
demonstratiivpronoomen sådan;
- III - genitiivvormid: Kärls, stádens jt.;
possessiivpronoomenid: min, din, hans, sin jt.;
personaalpronoomenid: jag, du jt.;
demonstratiivpronoomenid: denna ja samma;
determinatiivpronoomen: den (det, de);
relatiivpronoomenid: vilken ja vars.

I grupi määratlussõnade järel on nii adjektiiv kui ka substantiiv määratud vormis;

II grupi määratlussõnade järel on nii adjektiiv kui ka substantiiv määramatus vormis;

III grupi määratlussõnade järel on adjektiiv määratud, substantiiv aga määramatus vormis.

Kui tähistada määratud vormi plussiga (+) ja määramatut vormi miinusega (-), saame alljärgneva koondtabeli

sõnajärjendi määratlussõna + adjektiiv + substantiiv tarvitamise kohta:

Määratlussõna	Adjektiiv	Substantiiv
I grupp	+	+
II grupp	-	-
III grupp	+	-

Adjektiivi komparatsioon (võrdlusastmed)

§ 74. Adjektiivil on kolm võrret: positiiv (algvõrre), komparatiiv (keskvõrre) ja superlatiiv (ülivõrre).

1. Suurem osa rootsi adjektiive moodustab **k o m p a r a t i i v i** sufiksi -are ja **s u p e r l a t i i v i** sufiksi -ast abil, mis lisatakse adjektiivi algvõrdele. Nimetatud sufiksitega komparatiivi ja superlatiivi hääldatakse muusikalise liitrõhuga (graaviseiga), kui sõnarõhk on esimesel silbil:

<u>värm</u> 'soe'	<u>värmare</u> 'soojem'	<u>värmast</u> 'kõige soojem'
<u>stärk</u> 'tugev'	<u>stärkare</u>	<u>stärkast</u>
<u>ny</u> 'uus'	<u>nyare</u>	<u>nyast</u>

Märkus 1: Kui adjektiivi algvõrde lõpus on -el, -en või -er, langeb neis -e- välja:

<u>ädel</u> 'õilis'	<u>ädlare</u> 'õilsam'	<u>ädlast</u> 'õilsaim'
<u>trógen</u> 'ustav'	<u>trógnare</u>	<u>trógnast</u>
<u>vácker</u> 'ilus'	<u>váckrare</u>	<u>váckrast</u>

Märkus 2: Kui adjektiiv lõpeb -a-ga, on sufiks -re ja -st; saadud vormid on liitrõhuga:

<u>ringa</u> 'vähene'	<u>ringare</u>	<u>ringast</u>
<u>sákta</u> 'tasane'	<u>sáktare</u>	<u>sáktast</u>

2. Mõned substantiivid moodustavad komparatiivi ja superlatiivi sufiksitega -re ja -st, kusjuures võib esineda metafoonia (umlaut), kui see on võimalik (o > ö, u > y,

ä > ä). Komparatiivi vorme sufiksiga -re hääldatakse alati muusikalise lihtrõhuga (erandid vt. ülal punkt 1, märkus 2). Näit.:

<u>gróv</u> /grú:v/ 'jäme'	<u>gróvre</u> 'jämedam'	<u>gróvst</u> 'jämedaim'
<u>stór</u> 'suur'	<u>stórre</u>	<u>stórst</u>
<u>úng</u> 'noor'	<u>ýngre</u>	<u>ýngst</u>
<u>túng</u> 'raske'	<u>týngre</u>	<u>týngst</u>
<u>lång</u> 'pikk'	<u>långre</u>	<u>långst</u>
<u>trång</u> 'kitsas'	<u>trångre</u>	<u>trångst</u>
<u>låg</u> 'madal'	<u>lågare</u>	<u>lågst</u>
<u>hóg</u> 'kõrge'	<u>hógre</u>	<u>hógst</u>
<u>få</u> 'vähesed'	<u>fårre</u> 'vähem'	(puudub)
<u>små</u> 'väike(sed)'	<u>smårre</u> 'väiksem'	(puudub)

3. Järgmisi adjektiive kompareeritakse ebareeglipäraselt:

<u>gód</u> 'hea'	<u>bättre</u> 'parem'	<u>bást</u> 'parim'
<u>brá</u> 'hea'	"	"
<u>dålig</u> 'halb'	<u>sämre</u>	<u>sámst</u>
<u>ónd</u> /únd/ 'paha, halb'	<u>vårre</u>	<u>vårst</u>
<u>gåmmal</u> 'vana'	<u>äldre</u>	<u>äldst</u>
<u>liten</u> 'väike'	<u>mindre</u>	<u>minst</u>
<u>nåra</u> 'lähedane'	<u>nårmare</u>	<u>nårmast</u>
<u>mýcken</u> 'palju, rohke'	<u>mèra</u> /mè:ra/	<u>mést</u> /m é st/ (§ 37)
<u>mången</u> (många) 'palju(d)'	<u>flèra</u> /flè:ra/	<u>flést</u> /fl é st/ (§ 37)

Märkus: Reeglipäraselt kompareerimisel saavad mõned ülaltoodud adjektiividest teise tähenduse:

<u>gód</u>	-	<u>gódare</u>	-	<u>gódast</u>	'maitsev'
<u>dålig</u>	-	<u>dåligare</u>	-	<u>dåligast</u>	'etamoraalne'
<u>ónd</u>	-	<u>óndare</u>	-	<u>óndast</u>	'vihane'

4. Adjektiivide lõppudega -ad, -e või -isk (samuti partitsiipe - vt. § 77:2 ja § 78:3) kompareeritakse abi-sõnade mèra /mè:ra/ 'enam' ja mést /mést/ 'kõige enam' abil, näit.:

<u>gòdhjärtad</u> 'heasüdamlik'	<u>mèra gòdhjärtad</u>	<u>mést gòdhjärtad</u>
<u>òde</u> 'tühi, paljas'	<u>mèra òde</u>	<u>mést òde</u>
<u>práktisk</u> 'praktiline'	<u>mèra práktisk</u>	<u>mést práktisk</u>

Näit.: Nägonting mèra kómiskt har jag áldrig sétt 'midagi koomilisemat pole ma kunagi näinud'.

5. Mõnedel (peamiselt kohta tähistatavatel) adjektiividel puudub positiiv (algvõrre) ja nad esinevad ainult komparatiivis ja superlatiivis. Niisugustel sõnadel võib positiivi vasteks olla adverb ja nende superlatiivi kasutatakse nii adjektiivina kui ka adverbina. Näit.:

<u>frám</u> 'ees, ette'	<u>frámre</u> 'eespoolne'	<u>frámst</u> 'kõige eespoolsem; kõigepealt'
<u>ín</u> 'sisse'	<u>ínre</u> 'seespoolsem'	<u>ínnerst</u>
<u>út</u> 'välja'	<u>ýttre</u> 'väline'	<u>ýtterst</u> 'äärmine; äärmiselt'
<u>únder</u> 'all'	<u>úndre</u> 'allosev'	<u>únderst</u> 'kõige alumine'
<u>néd</u> 'alla'	<u>nédre</u> 'alumine'	<u>néderst</u>
<u>òvan</u> /ò:van/ 'üleval'	<u>òvre</u> 'ülemine'	<u>òverst</u> 'kõige ülemine'

§ 75. Komparatiivi ja superlatiivi muutevormidest ja kasutamisest:

1. Adjektiiv **k o m p a r a t i i v i s** ei muutu, s.t. ta jääb samaks määramatus/määratud vormis, utrumis/neutrumis ja ainsuses/mitmuses. Näit.:

Määramatu vorm:

en <u>väckrare</u> flicka	'ilusam tüdruk'
ett <u>väckrare</u> barn	'ilusam laps'
<u>väckrare</u> flickor (barn)	'ilusamad tüdrukud (lapsed)'

Määratud vorm:

den våkrare flickan 'ilusam tüdruk'
det våkrare barnet 'ilusam laps'
de våkrare flickorna (bårnen) 'ilusamad
tüdrukud (lapsed)'

Mårkus: Komparatiivvorm võib esineda genitiivis vaid juhul, kui ta on substantiveeritud (§ 76:3) või kui ta seisab atribuudina substantiivi järel, näit.:

Sten Sture den åldres styrelse 'Vanema Sten Sture valitsus'.

2. Millegagi võrdlemisel kasutatakse komparatiivi järel sidesõna ån 'kui', aga positiivi järel sidesõna som 'kui', vrd.:

Han är åldre ån jåg 'ta on vanem kui mina (minust vanem)'.

Ljåset är fårtare ån ljådet 'valgus on helist kiirem'.

Aga: han är lika gammal som jåg 'ta on sama vana kui mina';
han är inte så lång som jåg 'ta ei ole nii pikk kui mina'.

3. Adjektiivil superlatiivis võib olla määratu ja määratud vorm.

Määratu vorm, mida saab kasutada ainult predikaatiivselt (õeldistaitena), on lõputa ja jääb muutumatuks utrumis/neutrumis ja ainsuses/mitmuses:

han är åldst 'ta on kõige vanem';
detta hús är stårst 'see maja on suurim';
dessa blåmmor /blåmmur/ är våkrast 'need lilled on
kõige ilusamad'.

Vrd. punkt 7.

4. Superlatiivi määratud vormi kasutatakse nagu tavalist atributiivset adjektiivi (vt. § 63) harilikult koos vaba määratud artikliga ("adjektiivartikliga") den (det, de). Superlatiivi määratud vormi lõpuks on -e (kui sufiks on -ast) ja -a (kui sufiks on -st):

stärkast - den stärkast-e 'tugevaim'
äldst - den äldst-a 'vanim' (meessoost sõnade ain-
 suses ka: den äldst-e)

Näit.:

den värmaste sommaren 'kõige soojem suvi';
 det väckraste barnet 'ilusaim laps';
 de källaste nätterna 'külmimad ööd';
 den yingsta flickan 'noorim tüdruk';
 det äldsta barnet 'vanim laps';
 de bästa eleverna 'parimad õpilased'

5. Superlatiivi määratud vormi ees puudub vaba mää-
 ratud artikkel mõningates väljendites, vanasõnades, kõnet-
 lustes jm., näit.:

i främsta rummet 'esmajoones';
 till största delen 'suuremalt jaolt';
 i bästa (värsta) fall 'parimal (halvimal) juhul';
 efter bästa förmåga 'nii hästi kui võimalik' (parima
 oskuse järgi);
 med värmaste hälsningar 'parimate (kõige soojemate)
 tervitustega';
 med största nöje 'suurima heameelega';
 jag vét det ur bästa källa 'ma tean seda parimast allik-
 kast';
 I lugnaste vatten går de största fiskarna 'vaga vesi,
 sügav põhi' (kõige vaiksemas vees liiguvad
 suurimad kalad)
Bäste Brör! 'kallis sõber!' ("parim vend!" - kirja al-
 gus meessõprade vahel)
Käraste vännen min!, 'mu kallim sõber!'

6. Niihästi komparatiivi kui superlatiivi võib kasu-
 tada "absoluutses" tähenduses, s.t. ilma otsese võrdluse-
 ta:

- a) en större pënningssumma 'suurem rahasumma'
(= vördlemisi suur);
ett mindre sällskap 'väiksem seltskond' (vördle-
misi väike);
utan större missöden 'ilma suuremate viperusteta';
I går kväll tóg jag mig en långre promenád 'eile
õhtul tegin pikema jalutuskäigu'.
I mörse mötte jag en ýngre dám och en áldre hërre
'täna hommikul kohtasin ýht nooremat
daami ja vanemat härrat'.

b) absoluutse superlatiivi puhul tuleb silmas pidada, et määratletav substantiiv on tavaliselt määramatus vormis:

- jag hýser de állvarligaste fãrhãgor (pro: fãr-
hagorna) 'mul on kõige tõsisemad kartu-
sed ...';
De varmaste hälsningar till din famílj 'parimaid
(kõige soojemaid) tervitusi su perekon-
nale
med den största hëmlighetsfullhet 'suurima sala-
duskatte all';
Den mést förbittrade stríd úppstod 'algas kibe-
daim võitlus'.

7. Superlatiivi predikatiivsel kasutamisel võib esineda määramatu vorm ja ka määratud vorm:

a) määramatut vormi võib kasutada erinevate esemete või nähtuste vördlemisel, näit.:

Ànna är áldst bland bårnen 'Anna on laste seas kõige vanem';

ja ka siis, kui mingit eset võrreldakse iseendaga eri kohtades või eri aegadel, näit.:

Här är sjön /šönn/ djúpast 'siin on järv kõige sügavam'.

Viimasel juhul lisatakse sageli sidesõna som 'kui, nagu':

Nu är rösorna (som) väckrast 'praegu on roosid kõige ilusamad'.

När nöden är (som) störst, är hjälpen (som) närmast 'kus häda kõige suurem, seal abi kõige lähedam'.

b) superlatiivi määratud vormi võib kasutada ainult sel juhul, kui võrreldakse erinevaid esemeid või nähtusi, näit.:

Det här trädet är det högsta i skógen 'see puu on (selles) metsas kõige kõrgem'.

Húnden är den klökaste av húsdjuren 'koer on kõige targem koduloom'.

Märkus: Superlatiivi määratud vorm on obligatoorne, kui järgneb relatiivlause:

De^s blómmor är de vackraste, j a g h a r s é t t 'need lilled on kõige ilusamad, mis ma olen näinud'.

8. Erinevalt eesti keelest kasutatakse rootsi keeles superlatiivi ka juhul, kui on tegemist ainult kahe võrdlusobjektiga, näit.:

Vem är äldst av de båda bróderna? 'kumb neist kahest vennast on vanem?'

Den längsta av de två sýstrarna är den äldsta; hon är också den vackraste 'pikem nendest kahest õest on vanem; ta on ka ilusam'.

Substantiveeritud adjektiiv

76. Substantiveeritud adjektiivi kasutatakse nii määratud kui ka määramatus vormis:

1. M ä ä r a t u d vormi lõpuks on nagu tavalisel adjektiivilgi -a (meessoost sõnade ainsuses -e) ja seda kasutatakse koos vaba määratud artikliga den (det, de):

den visa (vise) 'tark';

det bästa du kan göra ... 'kõige parem, mida sa teha saad ...';

det nya i denna skildring 'uus selles kirjelduses';

det minsta du kan begära ... 'kõige vähem, mida sa võid nõuda';

de rika och de fattiga 'rikkad ja vaesed';

i det längsta 'nii kaua kui võimalik';

Den klöke har långa öron och kort tunga 'targal on pikad kõrvad ja lühike keel'.

2. M ä ä r a m a t u s vormis kasutatud substantiveeritud adjektiiv võib olla:

a) ainsuses koos määramatu artikliga en, ett, mitmuses ilma artiklita:

En dum kan fråga mycket, som en vis ej kan svära 'rumal võib küsida palju, millele tark ei oska vastata'.

Pöjkarna lekte indianer och vita 'poisid mängisid indiaanlasi ja valgeid'.

b) ainsuse neutrumis ilma artiklita:

Blått är hans älsklingsfärg 'sinine on ta lemmikvärv'.

Löna ej gött med önt /unt/! 'ära vasta heale halvaga'.

3. Substantiveeritud adjektiivid võivad moodustada genitiivi vormi lõpuga -s:

den gamles lilla stuga 'vanakese väike onn';

den stärkastes rätt 'tugevama õigus';

de yngas glädje 'noorte rõõm';

följ de äldres råd 'järgi vanemate (inimeste) nõuandeid'.

4. Mõned substantiveerunud adjektiivid on lähenenud niivõrd substantiivile, et neid võib kasutada lõppartikliga, näit.:

lillen (lillan) är sjuk 'väike poiss (väike tüdruk)
on haige';

kärasten 'kallim' (mehe kohta);

kärestan 'kallim' (naise kohta);

ällä kärestan min 'mu kõige kallim'.

5. Täielikult substantiveerunud on mõningad adjektiividest tuletatud rahvuste nimetused, näit.:

en svensk, -en, -ar 'rootslane' - vrd. en svensk
(adjektiiv) pojke 'rootsi poiss'.

Samuti dansk 'taanlane', tysk 'sakslane'.

6. Täielikult substantiveerunud on keelte nimetused:

Lärobok i svenska 'rootsi keele õpik' - vrd. svenska
(adjektiiv) språket 'rootsi keel'

Svenskan är ett vackert språk 'rootsi keel on ilus
keel'.

Hans svenska är utmärkt 'tema rootsi keel on suure-
pärase'.

Svenskans språkmelodí 'rootsi keele meloodia'.

Samuti: finska 'soome keel', estniska 'eesti keel',
ryska 'vene keel', danska 'taani keel', norska 'norra
keel', tyska 'saksa keel', engelska 'inglise keel',
franska 'prantsuse keel', italienska 'itaalia keel' jt.
(Rõhu kohta vt. § 27:4 märkus).

Adjektiivselt kasutatud partitsiip

I partitsiipi (preesensi partitsiipi) ja II partitsiipi (perfekti partitsiipi) kasutatakse sageli adjektiivitähenduses - nii atributiivselt kui ka predikatiivselt:

§ 77. 1. I partitsiip (preesensi partitsiip) (sufiks -ande või -ende, vt. § 124) adjektiivivi tähenduses jääb muutumatuks määramatus/määratud vormis, utrumis/neutrumis ja ainsuses/mitmuses:

a) atributiivselt:

en älskande moder 'armastav ema';
ett sövande barn 'magav laps';
den uppgående sólen 'tõusev päike';
det lående ansiktet 'naerev nägu';
de nüvarande lärarna 'praegused õpetajad';

b) predikatiivselt (öeldistäitena):

kölden är bitande 'külm on näpistav';
det här var förtjusande 'see oli kütkestav'.

2. I partitsiipi adjektiivivi tähenduses saab sageli kompareerida, kuid ainult abisõnade mära, mest abil (vrd. § 74:4):

Den där filmen var mära spännande 'see film oli põnevam.'

Den mést spännande tiden 'kõige põnevam aeg'.

§ 78. 1. II partitsiip (perfekti partitsiip) adjektiivivi tähenduses võib olla määramatus või määratud vormis ja muutub ka utrumis/neutrumis ja ainsuses/mitmuses. Ainsuse määramatu vormi sufiks on utrumis -ad, -d/-t, -dd ja -en, neutrumis vastavalt -at, -t, -tt ja -et; mitmuses ja määratud vormis lisandub lõpp -e või -a (vt. lähemalt § 125).

a) atributiivselt:

en stängd dörr 'suletud uks' (määramatu vorm)
ett stängt fönster 'suletud aken' " "
den stängda dörren 'suletud uks' (määratud vorm)
det stängda fönstret 'suletud aken' " "
stängda dörrar 'suletud ukсед (mitm. määramatu vorm)
de stängda dörrarna " " (mitm. määratud vorm)

b) predikatiivselt:

dörren är stängd 'uks on suletud'
fönstret är stängt 'aken on suletud'
dörrarna är stängda 'uksed on suletud'

2. Adjektiivse II partitsiibi määramatut ja määratud vormi koos määratlussõnaga kasutatakse samade reeglite kohaselt kui tavalist adjektiivi (vrd. § 73), näit.:

Vilken stängd dörr? 'milline suletud uks?'
den här stängda dörren 'see suletud uks'
denna stängda dörr 'see suletud uks'
detta stängda fönster 'see suletud aken'
vårt stängda fönster 'meie suletud aken'
de där stängda dörrarna 'need suletud uksed'

3. II partitsiibi adjektiivi tähenduses võib kompareerida abisõnade mära, mest abil (vrd. § 74:4):

Han är mära älskad än du 'ta on enam armastatud
kui sina',
det mest besökta kaféet 'kõige enam külastatud
kohvik'.

Märkus: Täielikult adjektiveerunud partitsiipe kompareeritakse tavaliselt sufiksrite -are ja -ast abil (vrd. § 74:1), näit.:

änsedd - änseddare - änseddast 'austatud, auväärt'
bestämd - bestämdare - bestämdast 'kindel'
erfaren - erfarnare - erfarnast 'kogenud'
lörd - lördare - lördast 'õpetatud, haritud'

Näit.: En av städens änseddaste (= mest änsedda)
människor 'linna üks austatumaid inimesi'.

Adjektiivivi rektsioon

§ 79. Adjektiivivi (ja adjektiivselt kasutatud partitsiipi) määratlevad sageli substantiiv või pronoomen üksi või koos prepositsiooniga:

1. Substantiiv põhikäandes (§ 44:1) või pronoomen objektiivis (§ 86) seisavad tavaliselt otseselt adjektiivivi (või partitsiibi) ees:

Han är sin lärare tillgiven 'ta on kiindunud oma õpetajasse'.

Han är mig bevågen 'ta on mulle (minu vastu) heatahtlik'.

Det är mig likgiltigt 'see on mulle ükskõik'.

Du är dig lik 'sa jääd iseendaks' (sa oled iseendaga sarnane).

Det hände mig övetaande 'see juhtus ilma minu teadmata'.

Aga:

Han är lik mig 'ta on minu moodi'.

Han är lik sin får 'ta on oma isa moodi'.

Jag är kvitt min sjukdom 'ma olen oma haigusest lahti'.

2. Kõige sagedamini määratlevad adjektiivivi (ja partitsiipi) substantiiv või pronoomen koos prepositsiooniga, näit.:

blék av förskräckelse 'hirmust (ehmatusest) kahvatu';
nyttig (skädlig) för hälsan 'kasulik (kahjulik) tervisele';

viktig för mig 'mulle tähtis';

düglig för allt 'kõigeks kõlbulik';

Han är rädd för hunden 'ta kardab koera'.

Var rädd om din hälsa! 'hoolitse oma tervise eest'.

Sjön /sönn/ är rik (fattig) på fisk 'järv on kalarikas (-vaene)'

Han är åvundsjuk (svärtsjuk) på mig 'ta on minu peale kade (armukade)'.

Jag är säker på det 'ma olen selles kindel'.
Han var trött av arbetet 'ta oli tööst väsinud'.
Han var trött på arbetet 'ta oli tööst tüdinud'.
Hon är liten till värten 'ta on kasvult väike'.
Vi är beredda till allt 'me oleme kõigeks valmis'.
Jag var gläd över presenten 'ma olin rõõmus kingi-
tuse üle'.

Jag är bekymrad över din hälsa 'ma tunnen su tervise
üle muret'.

Jag är förvånad över ditt talamod 'ma imestan su
kannatlikkust'.

Han är god (e)möt mig 'ta on mu vastu hea'.

Jag är vän vid det 'ma olen sellega harjunud'.

Märkus: Adjektiivivi võib määratleda ka kõrvallause:

Jag är inte medveten om, att ... 'ma pole selles
teadlik, et ... (ma ei tea, et ...)'

N u m e r a a l (arvsõna)

Põhiarvud

§ 80. Põhiarvud on rootsi keeles järgmised:

0	<u>noll</u> /noll/	30	<u>trètti(o)</u> /tr è tti(u)/
1	<u>en</u> / ɛ nn/, <u>ett</u>	40	<u>fyr̄ti(o)</u> /fȫtti(u)/
2	<u>två</u>	50	<u>fènti(o)</u>
3	<u>tre</u>	60	<u>sèxti(o)</u>
4	<u>fyra</u>	70	<u>sjutti(o)</u> /s̄utti(u)/
5	<u>fem</u> /fɛ mm/	80	<u>åtti(o)</u>
6	<u>sex</u>	90	<u>nitti(o)</u>
7	<u>sjū</u> /s̄ü:/	100	<u>(étt) hundra</u>
8	<u>åtta</u>	101	<u>hundraén, hundraétt</u>
9	<u>nio</u> /ni:u/ e. /ni:ə /	102	<u>hundra två</u>
10	<u>tio</u> /ti:u' e. /ti:ə /	200	<u>tvåhundra</u>
11	<u>elva</u>	300	<u>trèhundra</u>
12	<u>tolv</u> /tolv/	448	<u>fyr̄rahundrafyr̄ti(o)åtta</u>
13	<u>trèttan</u> /-ton/	705	<u>sjūhundrafem</u>
14	<u>fjōrtan</u> /fjū:ʔon/	1000	<u>(étt) tūsen</u> /tū:ssə n/
15	<u>femton</u>	1001	<u>(étt) tusenén, tusenétt</u>
16	<u>sèxtan</u>	2000	<u>två tūsen</u>
17	<u>sjūtton</u> /s̄ūtton/	1968	<u>étt tūsen sexti(o)åtta</u>
18	<u>årtan</u> /å:ʔon/ e. <u>åderton</u>	1968	<u>nittanhundrasexti(o)- åtta</u> (aastaarvuna)
19	<u>nittan</u>		
20	<u>tjugo</u> /çü:gu/ e. /çü:ga/	7539	<u>sjū tūsen fèmhundratret- ti(o)nio</u>
21	<u>tjugoén, tjugoétt</u>	100.000	<u>(étt) hundra tūsen</u>
22	<u>tjugotvå</u>	1.000.000	<u>(én) miljōn</u> /miljū:n/
23	<u>tjugotré</u>	2.000.000	<u>två miljōner</u>
		1 miljard	<u>(én) miljård</u>

Märkus: Põhiarvud alla 100 kirjutatakse kokku; hündera ja tüsen võib kokku või lahku kirjutada; miljón ja miljárd kirjutatakse lahku.

Mõningaid arve kirjutatakse ja hääldatakse mitut moodi, näit.: tjugo '20' /čù:gu/ e. /čù:ga/ või tjúgu /čù:gu/; miljón ja millión, miljárd ja milliárd; kümnelisi trettio '30', fýrtio '40' jne. hääldatakse ja ka kirjutatakse sageli tretti, fýrti jne., kusjuures neid võib hääldada niisasti muusikalise liit- kui lihtrõhuga, vrd. § 26:11.

(En) miljón ja (én) miljárd on substantiivid ja lõpevad mitmuses -er: tré miljóner, tvá miljárder;

ka (étt) hündera ja (étt) tüsen on substantiivid, kuid ei muutu mitmuses: tvá hündera, tré tüsen; tuleb silmas pidades, et hündera ja tüsen hääldatakse muusikalise lihtrõhuga (akuudiga), vrd. § 26:11.

§ 81. Põhiarvude kasutamisest:

1. Põhiarvud on muutumatud peale én 'üks', mille vasteks neutrumis on étt. En ja étt on seega sarnased määramatule artiklile, viimane on aga rõhutu (vrd. § 36).

Põhiarvu én saab kasutada ka adjektiivina määratud vormis lõpuga -a või -e (viimane lõpp esineb meessoost sõnade puhul), tavaliselt vastandades seda sõnale ändra 'teine', näit.:

Den éna är séx ár, den ändra är átta 'üks on kuus aastat vana, teine kaheksa';

min éna hánd 'mu üks käsí';

mitt éna öga 'mu üks silm';

å éna sídan, å ändra sídan 'ühelt poolt - teiselt poolt'.

2. én või étt?

a) étt - kasutatakse iseseisvalt, s.t. ilma järgneva substantiivita, näit. arvude üleslugemisel: étt, tvá, tré, fýra ... 'üks, kaks, kolm, neli ...', ka liitarvude koos-

tisosana: tjugoétt, tjugotvä ... '21, 22 ...', tretti(o)-étt '31', fyrty(o)étt '41' jne.;

étt kasutatakse ka arvutamisel, kellaegade ja aasta-
arvude puhul:

étt och étt är två 'üks ja üks on kaks';
én gång étt är étt 'üks kord üks on üks';
klockan är étt 'kell on üks';
år nittonhundrasexti(o)étt '1961. aasta';

b) én või étt olenevalt järgneva substantiivi soost :
'om én och en halv timme 'pooleteist tunni pärast';
för étt och ett halvt år sedan 'pooleteist aasta eest';

c) liitarvsõnade osana kasutatakse aga sageli -en ole-
nemata järgneva substantiivi soost, näit.:

tretti(o)én hús 'kolmkümmendüks maja' (vrd. étt hús
'üks maja'); siiski on reeglina -ett, kui järgneb år
'aasta':

tjugoétt år gammal 'kaksikümmendüks aastat vana';

d) ka liitsõnades kasutatakse vahel en neutrumi ees,
näit.:

en énrumslägenhet 'ühetoaline korter' (vrd. ett rum
'tuba')

Aga: en éttöring 'üheööriline' (raha) (ettöre 'üks
öör'), en éttåring 'üheaastane laps' (ett år 'aasta').

e) neutrumid on järgnevad substantiivid-arvsõnad :

ett par 'paar' (ett) hundra 'sada'
ett tjög /čó:g/ '20 tükki' (ett) túsen 'tuhat'
ett dússin 'tosin'

näit.: ett par vèckor 'paar nädalat', ett tjög ägg
'20 muna', ett dússin göda äpplen 'tosin häid õunu.'

3. två 'kaks' asemel kasutatakse mõningates väljendi-

tes vanemaid vorme tú ja tvënne (tre 'kolm' asemel vahel ka trënne):

ëtt, tú, tré! 'üks, kaks, kolm!' (näit. käskluses);
på tú man hánd 'kahekesi; nelja silma all';
gå itú (i tú) 'katki minema, pooleks minema';
gíva sjú för tú 'kuhjaga kätte tasuma' (andma seitse kahe eest);
tvënne gånger (två gånger) 'kaks korda';
trënne gånger (tré gånger) 'kolm korda'.

4. Arvsõnad iseseisval kasutamisel võivad moodustada genitiivi lõpuga -s:

de tios råd 'kümne nõukogu';
de ädertons förbünd 'kaheksateistkümne liit';
det är inte éns fél, att två tråta 'pole ühe süü,
kui kaks on riius'.

5. Liite -tal abil moodustatakse:

a) aastakümned ja sajandid, vt. § 85:2;

b) umbkaudsed arvud:

ett tíotal 'kümne ümber';

ett húndratat 'saja ümber';

näit.: ett tíotal gäster 'umbes kümme külalist';

c) arvsõnad liitega -tals tähistavad umbkaudset suurt hulka:

húndratals (túsentals) människor 'sadasid (tuhandeid) inimesi'.

6. Esimesest kaheateistkümnest põhiarvust (ja liitarvudest, mis lõpevad liidetega 1-9) saab moodustada substantiive lõpuga -a, mis käänduvad I deklinatsioonini järgi:

en ëtt/a, -an, -or 'üks; üheline';

en två/a, -an, -or 'kaks; kaheline';

samuti trèa '3', fýra '4', femma '5', sèxa '6', sjúa '7',
åtta '8', nía '9', tía '10', élva '11', tòlva '12';

tjugoötta '21; tretti(o)fem '35' jne.

Kasutatakse ka en nolla 'null; nulline'.

Neid sõnu tarvitatakse kaardimängus jms., rahatähtede, trammide, busside, rongide kohta jne., näit.:

Kan du låna mig en femma? 'kas sa võid mulle viielise (viiekroonise, -rublase jm.) laenata?'

Ta(g) tvåan! 'võta tramm (buss) nr. kaks'.

Sjutti(o)femman är försénad '(rong) nr. 75 on hilinenud'.

Jag bör i tretti(o)fýran 'ma elan (majas) nr. 34'.

Han kom (som) trëa 'ta tuli kolmandaks (kolmandale kohale)';

Han går i fýran 'ta käib neljandas (klassis)'.

7. Liidete -dubbel ja -faldig abil moodustatakse liitsõnad, mis tähistavad korduvat tegevust:

tvådubbel, -t e. tvåfaldig, -t 'kahekordne'
trëdubbel, -t e. trëfaldig, -t 'kolmekordne'

Näit.: et fýr(a)faldigt hurra 'neljakordne hurra'(on Rootsisis tavaline).

Märkus: Siin ei saa kasutada énfaldig, mis tähendab 'kohtlane, rumal', vaid 'ühekordse' tähistamiseks tuleb võtta sõna énkel.

8. Pandagu tähele järgmisi kasutusviise, mis erinevad eesti keelest:

han är två gånger så stór som jag
e. han är dubbelt så stór som jag 'ta on minust kaks korda suurem';

den är hälften så dyr 'see on kaks korda odavam (poole odavam)';

ställ er upp två och två 'seadke end kahekauparitta'.

9. 'mõlemad' on rootsi keeles båda ehk båge, ise-
seisvalt ka båda två, båge två; neid saab kasutada ka ge-
nitiivis:

enligt bådas (båges) vår önskan 'meie mõlema soovi
kohaselt';

genitiivis ka: båda tvås (båge tvås) önskan 'mõle-
ma soov'.

Vrd. § 97:4.

10. Põhiarvud arvutamisel:

2 + 3 = 5 två plus /plüss/ tre är fem e. två och
tre är fem

7 - 1 = 6 sju minus ett är sex
e. ett från sju är sex

3 x 4 = 12 tre gånger fyra är tolv

6 :: 2 = 3 séx delat (dividérat) med två är tre
e. séx genom två är tre

Vördsusmärki = võib väljendada mitut moodi: är 'on',
är lika med 'on vördne', gör 'teeb (välja)', blir 'jäab'.

Järgarvud

§ 82. Järgarvudest moodustatakse esimesed kaks suple-
tiivselt (eritüveliselt); 3., 4. 5., 6., 8., 11. ja 12.
ebareeglipäraselt vastavast põhiarvust; 7., 9., 10., 13.
ja kõik järgnevad järgarvud reeglipäraselt vastavast põhi-
arvust sufiksi -de või -nde lisamisega. Liitarvudes saab
ainult viimane arv järgarvu sufiksi.

1.	<u>första</u> (<u>förste</u> meessoost <u>sönade eel</u>) - lühend: <u>1:sta</u>
2.	<u>andra</u> (<u>andre</u> " " ") - " <u>2:dra</u>
3.	<u>trëdje</u> - lühend: <u>3:dje</u>
4.	<u>fjärde</u> <u>4:de</u>
5.	<u>fëmte</u> <u>5:te</u>
6.	<u>sjätte</u> (1) / <u>s è tt ä</u> / <u>6:te</u>
7.	<u>sjunde</u> <u>7:de</u>
8.	<u>ättonde</u> <u>8:de</u>
9.	<u>nionde</u> <u>9:de</u>
10.	<u>tionde</u> <u>10:de</u>
11.	<u>elfte</u> <u>11:te</u>
12.	<u>tölfte</u> <u>12:te</u>
13.	<u>trëttonde</u> <u>13:de</u>
14.	<u>fjörtonde</u> <u>14:de</u>
15.	<u>femtonde</u> <u>15:de</u>
16.	<u>sextonde</u> <u>16:de</u>
17.	<u>sjutttonde</u> <u>17:de</u>
18.	<u>artonde</u> (<u>ädertonde</u>) <u>18:de</u>
19.	<u>nitttonde</u> <u>19:de</u>
20.	<u>tjugonde</u> <u>20:de</u>
21.	<u>tjugoförst/a</u> (-e) <u>21:sta</u>
22.	<u>tjugoandra</u> <u>22:dra</u>
23.	<u>tjugötredje</u> <u>23:dje</u>
30.	<u>trëttionde</u> <u>30:de</u>
40.	<u>fjrtionde</u> /fö-/ <u>40:de</u>
50.	<u>femtionde</u> <u>50:de</u>
60.	<u>sextionde</u> <u>60:de</u>
70.	<u>sjuttionde</u> <u>70:de</u>
80.	<u>ättionde</u> <u>80:de</u>
90.	<u>nittionde</u> <u>90:de</u>
100.	<u>(ett)hundra</u> <u>100:de</u>
101.	<u>(ett)hundraförsta</u> <u>101:sta</u>
1000.	<u>(ett)tusende</u> <u>1000:d</u>
1001.	<u>(ett)tusenförsta</u> <u>1001:sta</u>
1475.	<u>étt tusen fyrahundra sjuttiofëmte</u> <u>1475:te</u>

§ 83. Järgarvude kasutamiseest!

1. Järgarve käsitletakse määratud vormis olevate adjektiviidenä ja seepärast peab nende ees tavaliselt olema määratud vaba artikkel den (den, de), näit.:

den första (trêdje, tjugofémte) augusti '1. (3., 25.) august';

för det första, för det ändra, för det trêdje jne. 'esiteks, teiseks, kolmandaks jne.'

Märkus: Vaba määratud artikkel jäetakse ära mõningates väljendites. näit.:

(för) första gången 'esimest korda';

första lektionen /lɛ ksu:nən/ 'esimene õppetund';

första kärleken 'esimene armastus';

ett ändra klåssens hotell 'teise klassi hotell';

Ta första tåg och kom út till oss 'võta esimene rong ja sõida meie juurde';

i första händ 'esmajoones'.

2. Järgarvud ei muutu, välja arvatud den första 'esimene' ja den ändra 'teine', mis meessoost sõnade ees asendatakse sageli vormidega den förste ja den ändre:

Gustav II (den ändre) Adolf 'Gustav II Adolf'

Märkus: Määramatu vorm först esineb ka predikatiivselt (õeldistaitena) või adverbi tähenduses:

Han kom först 'ta tuli esimesena'.

Gå du först 'mine sina esimesena'.

Jag hörde det först i går 'ma kuulsin seda alles eile'

Jag går först till posten och sedan till arbetet 'ma lähen esiteks (algul) postkontorisse ja siis tööle'

3. Järgarvud võivad moodustada genitiivi lõpuga -s:

Karl XII:s (den tölftes) död 'Karl XII surm'.

Erik XIV:s (den fjörtondes) regering 'Erik XIV va-
litsus'

4. Järgarvudest moodustatakse järgmised liitsõnad
(vrd. § 97:6):

varánnan, vartánnat 'iga teine';

var trèdje, vart trèdje 'iga kolmas' jne.

Näit.: varánnan människa 'iga teine inimene';

vartánnat är 'iga teine aasta, iga kahe aasta
järel';

vart trèdje är 'iga kolmas aasta';

var fènte minút 'iga viies minut'.

5. Erinevalt eesti keelest ei kasutata rootsi keeles
järgarve aasta-arvudest, lehekülgedest, paragrahvidest
jne., vaid asetatakse vastav põhiarv substantiivi järele:

är 1968 '1968. aasta';

sida(n) 35 '35. lehekülg';

kapítel 12 '12. peatükk';

band 2 '2. köide';

paragráf 23 '23. paragrahv'.

Murdarvud

§ 84. Murdarvud moodustatakse üldreeglina järgarvu-
dest liite -del lisamisega, välja arvatud 1/2.

1. Murdarvude nimetaja koosneb järgarvust ja liitest
-del, mis käändub nagu substantiiv del 'osa':

1/3 en trèdjedel

1/4 en fjärdedel

2/3 två trèdjedelar

5/6 fém sjättedelar

3/7 tré sjündedelar

Aga:

1/2 en hálva, en hálft, 3/2 tre hálva - substantiivina;
1/2 en hálv, ett hálvt, määratud vorm hálva - adjektiivina;

1 1/2 én och en hálv, étt och ett hálvt
e. halvánnan, halvánnat;

2 1/2 två och en hálv, två och ett hálvt
e. halvtrédje.

Näit.: en hálv líter 'pool liitrit';
ett hálvt bröd 'pool leiba';
hálva priset 'pool hinda';
én och en hálv månad 'poolteist kuud';
én och en hálv minút (e. minúter) 'poolteist minutit'.

2. Liitmurdarvude nimetajas väljendatakse '1' ja '2' põhiarvude abil:

1/21 en tjuugoéndel (seega: -en- pro: -första-)

1/32 en trettitvåéndel (-tvåen- pro: -andra-)

3. Kui järgarvu lõpus on -de, jäetakse see murdarvus harilikult välja (välja arvatud 1/4 enfjärdedel ja 1/7 en sjündedel):

1/8 en åttondel (e. åttandedel)

1/20 en tjugondel (e. tjugondedel)

1/100 en hundraedel (e. hundraedel)

1/1000 en tusendel (e. tusendedel)

4. 1/4 en fjärdedel asemel kasutatakse sageli en kvárt, samuti: 3/4 tre kvárt. Koos järgneva mõõtühikuga:

en kvárt timme e. en kvárts timme 'veerand tundi';

en kvárts mil 'veerand miili' (rootsi miil on 10 km!);

en kvárts líter 'veerand liitrit'.

5. Mõõtühiku ees kasutatakse murdarve üldreeglina genitiivis või põhikäandes koos prepositsiooniga av:

en fèmtedels mil 'viidendik miili';
tré och tré fjärdedels kilo /ki:lu e. ði:lu/ 'kolm ja kolmveerand kilo';
tré fjärdedels ár e. tré fjärdedelar av året 'kolm neljandikku aastat';
en fèmtedel av vinsten 'viidendik võidust';
en fjärdedel av året 'neljandik pärandusest'.

6. Kümnendikarve väljendatakse suuliselt sageli murdarvude abil:

2,08 två (hèla) och åtta hùndradelar (e. två komma noll åtta);

0,07 nóll hèla och sjú hùndradelar (e. nóll komma noll sjú);

0,1 % en tìondels procént (e. nóll komma én procént e. noll hèla en).

Arvsönad aastaarvudes, kuupäevades ja
kellaaegades

§ 85. Erinevalt eesti keelest moodustatakse rootsi keeles aastaarvud sadade abil, kusjuures kasutatakse ainult põhiarve (vrd. § 83:5):

1100 - èlva hùndra
1632 - sèxton hùndra trètti(o)två
1802 - årton hùndra två.

Võib ütelda: Han är född 1945 'ta on sündinud 1945.a.' -

e. Han är född i 1945 -

e. Han är född år 1945 (aga mitte: i år 1945!)

Näit.: År 1066 (tìohùndrasèxtioséx e. éttusensèxtioséx)
erövrades Éngland 'aastal 1066 vallutati Inglismaa'.

Han dóg 1901 (nittonhundraett) 'ta suri 1901.a.'

2. Liite -tal abil moodustatakse aastakümned ja sajandid, näit.:

på trètti(o)talet (30-talet) 'kolmekünnendail aastail';

sextonhundraålet (1600-talet) '17. sajand (!)' - (seda võib väljendada ka: sjüttonde århundradet), näit.:

Vi léver på nittonhundraålet (på 1900-talet) = Vi léver under tjugonde århundradet (20-de århundradet) 'me elame kahekünnendal sajandil'.

Han lèvde på sjüttonhundraålet (på 1700-talet) 'ta elas 18. sajandil'

3. Kuupäevi väljendatakse järgarvudega koos vaba määratud artikliga; järgarvu järel ei kirjutata punkti, kui järgnev kuunimetus on sõnadega välja kirjutatud (ka lühendatult):

Han är född den 23 augusti 1922 'ta on sündinud 23. augustil 1922'.

Tállinn den 9 novémer 1967 'Tallinn(as), 9. novembril 1967'.

Han ånlände den 17 okt. 'ta saabus 17. okt.'.

Lühemaid järgarve võib sõnadega välja kirjutada:

Han ånlände den trèdje januári 'ta saabus 3. jaanuaril'.

Det är den åndra márs i dag 'täna on 2. märts'

Kuude märkimiseks rootsi keeles rooma numbreid ei tarvitata; kasutatakse ainult araabia numbreid punktiga, näit.:

d. (den) 3. 4. 1968 (loe: den trèdje i fjärde 1968 e. den trèdje apríl 1968) 'kolmandal aprillil 1968'.

Tártu, måndagen den 27.6. (den tjugosjunde i sjätte) 'Tartus, esmaspäeval 27. VI (27. 06.)'.

4. Kellaaegu väljendatakse põhiarvudega:

Vad är klöckan? 'mis kell on?'

Hur mycket är klöckan? 'kui palju kell on?'

Klöckan är étt 'kell on üks';

halv två 'pool kaks';

tio (minüter) över tre 'kümme minutit
üle kolme';

(en) kvärt över fyra 'veerand viis'

(veerand üle nelja);

(en) kvärt i fyra 'kolmveerand neli'

(veerand enne nelja);

fém (minüter) i fém 'viie minuti pärast
viis.'

Klockan tólv på dagen (på nätten) 'kell kaksteist
päeval (öösel)'.

På sláget tré e. precis (klockan) tré

'täpselt kell kolm'.

Kl. 21.43 (= klockan tjugooett och fyrty(o)tré).

P r o n o o m e n (asesõna)

Personaalpronoomen (isikuline asesõna)

§ 86. Substantiivist erinevalt on personaalpronoomenil põhikäände (§ 44) asemel kaks käänet: nominatiiv ja objektiiv (objekti kääne); seega kokku kolm käänet:

1. nominatiiv;
2. objektiiv;
3. genitiiv.

Objektiivi kasutatakse akusatiivse ja datiiivse sihitisena ning prepositsiooni järel. Esimesel ja teisel isikul puudub genitiiv. Selle asemel esineb vastav possessiivpronoomen (omastav asesõna).

	Nominatiiv	Objektiiv	Genitiiv
<u>Ainsus:</u> 1. isik	<u>jag</u>	<u>mig</u>	(min)
2. "	<u>du</u>	<u>dig</u>	(din)
3. " mask.	<u>han</u>	<u>hõnom</u>	<u>hans</u>
fem.	<u>hon</u>	<u>hènne</u>	<u>hènnes</u>
utr.	<u>den</u>	<u>den</u>	<u>dess</u>
neutr.	<u>det</u>	<u>det</u>	<u>dess</u>
 <u>Mitmus:</u> 1. isik	 <u>vi</u>	 <u>oss</u>	 (vår)
2. "	<u>ni</u>	<u>er, éder</u>	(er, éder)
3. "	<u>de</u>	<u>dem</u>	<u>dèras</u>

Hääldamine:

jag rõhutatult /ja:(g)/, muidu /ja/
du " /dú:/ " /dü/
mig, dig /mɛi, dɛi/
han /hánn/, hans /háns/, honom /hõnom/
hon /húnn/
den /dɛnn/
det rõhutatult /dé:/, muidu /dɛ, dɛ/
de /dí:/, di/ e. kõnekeeles /domm/
dem /dɛmm/ e. kõnekeeles /domm/

§ 87. Personaalpronoomeni kasutamisest:

1. Maskuliini han 'tema' ja feminiini hon 'tema' tarvitatakse vastavalt meessoost ja naissoost isikute kohta, vahel ka loomade ja esemete kohta, vt. § 34.

den 'see' kasutatakse utrumi ja det 'see' neutrumi sõnade kohta:

Vår är bóken? - Den ligger på bórdet.

'kus on raamat?' - 'see lebab laual'

Vår är bläckhornet /blɛ kkhu:nət/? - Det står på bórdet.

'kus on tindipott?' - 'see seisab laual'

2. Kõnetamisel tarvitatakse du 'sina' sugulaste, lähemate sõprade ja tuttavate seltskonnas; omavaheline sinatamine on Rootsis väga tavaline ka töökaaslaste hulgas.

Pronoomenit ni 'teie' võib kasutada ühe või mitme isiku poole pöördudes. Ühe isiku poole pöördudes ei peeta pronoomenit ni teatud juhtudel eriti viisakaks, näit. oma ülemust või vanemaid inimesi kõnetades. Selle asemel kasutatakse kas tiitlit nimega või ilma (viimasel juhul on tiitel tavaliselt määratud vormis) või herr 'härra', fru /frü/ 'proua', fróken 'preili'; 'seltsimehe' vaste on rootsi keeles kamrát. Näit.:

Har profèssorn tíd om mándag? 'Sm. (hr.) professor, kas teil on esmaspäeval aega?'

Vill fru Andersson dricka en kópp té? 'Kas proua Andersson soovib tass teed juua?'

Har kamrát Pèttersson vèrit i Moskvá? 'Kas te olete olnud Moskvaa, sm, Pettersson?'

Kolmandas isikus kõnetatakse Rootsis sageli ka vanemaid sugulasi:

Vill fåster Elsa hjálpa mig? 'Kas sa aitaksid mind, tädi Elsa?'

Har färfar fått tidningen? 'Kas sa said ajalene, vana-
isa?'

Vad vill fär há? 'Mis sa soovid, isa?'

Formaalses kirjastiilis tarvitatakse tiitlit ainult pealkirjas, kuna tekstis esineb Ni 'Teie' ja Äder, (Er) 'Teie (oma), Teid, Teile', kirjutatud suure algustähega.

3. Vanemas keeles kasutati - ja praegugi kasutatakse vanamoodsas, pidulikus kõnes ja mõningates dialektides - ni asemel I (alati suure tähega), kusjuures verbi lõpp on -en.

4. Personaalpronoomenit o b j e k t i i v i s kasutatakse:

a) akusatiivobjektina:

Jag älskar dig 'ma armastan sind'.

Har du sétt honom? 'kas sa oled teda näinud?'

Vi känner dem inte 'me ei tunne neid'.

b) daativobjektina:

Gé mig böken! 'anna mulle raamat!'

Det förbjúder jag dig 'ma keelan sulle seda (teha)'

Han berättade oss en rölig história 'ta jutustas
meile naljaka loo'.

c) koos prepositsiooniga:

Jag vill tåla méd dig 'ma tahan sinuga rääkida'.

Han är kär i henne 'ta on temasse armunud'.

Vi väntar på er 'me ootame teid'.

Märkus 1: Ühendis prepositsioon + pronoomen on prepositsioon rõhuline, pronoomen aga rõhutu:

till honom 'temäle', méd mig 'minuga', éfter oss
'päraast meid'.

Märkus 2: Teatud konstruktsioonides võib pronoomen seista lause algul ja prepositsioon lause lõpul:

Det har jag inte tänkt på 'sellele ma pole mõtelnud'.

5. Daativobjekti rõhutamisel võib seda asendada prepositsiooniga ühendiga ; pandagu tähele sõnajärjestust:

Han gáv mig en bók = Han gav bóken át mig 'ta andis raamatu minule'.

Han vísade mig en bók = Han vísade bóken för mig 'ta näitas raamatut minule'.

Han sände mig en bók = Han sände bóken till mig 'ta saatis raamatu minule'.

Prepositsiooni at kasutatakse tavaliselt koos verbidega: giva (ge) 'andma' ja skänka /šèŋka/ 'kinkima',

för - koos verbidega: berätta 'jutustama', ömtala (tala öm) 'jutustama', förklára 'seletama', vísa 'näitama', änmäla 'teatama',

till - koos verbidega: sända 'saatma', skicka 'saatma', skriva 'kirjutama', säga 'ütleva', sälja 'müüma'.

6. Personaalpronoomen genitiivis (hans, hennes, déss, déras) jääb muutumatuks olenemata järgneva substantiivi geenusest, arvust ja käändest:

hans vän 'tema sõber' (vrd. en vän 'sõber');

hans rum 'tema tuba' (vrd. ett rum 'tuba');

hans vänner 'tema sõbrad';

hans fárs bók 'tema isa raamat'.

Personaalpronoomeni genitiivivorm tähistab tänapäeval ainult omamist, s.t. - ta esineb possessiivpronoomeni funktsioonis (vrd. § 91).

Genitiivi võib kasutada ka predikatiivselt (öeldis-täitena):

Bóken är hans (e. bóken tillhör honom) 'raamat on tema oma' (e. 'raamat kuulub temale')

§ 88. Neutrumi det 'see' esineb rootsi keeles paljudes konstruktsioonides, kus eesti keeles jääb 'see' tavaliselt väljendamata:

1. det impersonaalse (umbisikulise) subjektina:

a) impersonaalsete verbide koostisosana (vt. § 132),

näit:

det règnar 'sajab', det snöar 'sajab lund';

b) det + muud verbid:

Det ringer i telefonen (e. telefonen ringer) 'telefon heliseb'.

I alla fönster lyste det 'kõik aknad olid valgustatud'.

Det svindlar för mina ögon 'mul läheb silmade ees kirjuks'.

Nende hulgas paljud igapäevased väljendid, näit.:

Hur går det? 'kuidas läheb?'

Hur står det till? 'kuidas käsi käib?'

Hur kommer det sig, att ... 'millest see tulet, et ...'

Det räcker 'küllalt, aitab'.

c) det impersonaalse passiivi konstruktsioonis (vrd. § 128:5):

Det dånsades hela kvällen 'tantsiti kogu õhtu'.

I går dånsades det 'eile tantsiti'.

Det beständes, att alla skulle gå dit 'otsutati, et kõik pidid sinna minema'.

2. det subjekti korrelaadina (det kui formaalne subjekt):

Det var en gång en kung 'oli kord kuningas'.

Det har varit någon här och sökt er 'keegi oli siin ja otsis teid'.

Jag vét, att det inte kommer någon 'ma tean, et mitte keegi ei tule'.

Det stod tre studenter vid kröken (G. Fröding) 'kolm tudengit seisid käänakul'.

Märkus: det jääb ära, kui tegelik subjekt asetseb lauses enne predikaati:

Det stód tre studénter ... = Tre studénter stód ...
'kolm tudengit seisid ...'

3. Konstruksioonis det finns 'leidub':

Det finns älltid en útväg 'alati leidub väljapääs'.

Det finns över en miljón böcker i vårt biblioték
'meie raamatukogus on üle miljoni raamatu'.

Det finns ändra möjligheter öcksa 'leidus ka teisi võimalusi'.

Det har älltid funnits människor, som ... 'alati on leidunud inimesi, kes ...'.

4. Konstruksioonis det är 'on (olemas)':

a) det är + substantiiv:

Det är frédag i dág 'täna on reede'

Det var tórstag /tú:sda(g)/ i gár 'eile oli neljapäev'.

I dág är det den 10 novéber 'täna on 10. november'.

I dág är det min födelsedag 'täna on mu sünnipäev'.

b) det är + adjektiiv või adverb:

Det är kállt i dág 'täna on külm'.

Är det värmt úte? 'kas väljas on soe?'

Det var brá, att du kóm 'hea, et sa tulid'.

Det var ónt /únt/ om bränsle 'küttest oli puudus'.

Det är inte svárt att tåla svenska 'rootsi keelt rääkida pole raske'.

Märkus: väljendites, mis näitavad kõneleja suhtumist asjasse, eelistatakse minevikuvormi det var oleviku tähenduses, näit.:

Det var rõligt, att han är bättre 'tore, et tal (tervis) on parem'

Det var tråkigt, att du inte kan kómma 'kahju, et sa ei saa tulla'

Det var synd, att du inte kan stånna lángré 'kahju, et sa ei saa kauemaks jääda'

5. det võib viidata mitmesugustele lauseliikmetele ja tervetele lausetele; det esineb tavaliselt (akusatiiv-objektina või öeldistäitena) koos abiverbidega ja verbidega nagu trö /trú:/ 'arvama', veta 'teadma', fråga 'küsimine', tala om 'jutustama', höppas 'lootma', göra 'tegemea' jt., kui muu objekt või öeldistäide puudub, näit.:

Är han hemma? - Já, jag trör det.

'kas ta on kodus?' - 'Jah, ma arvan küll'.

Var bör han? - Det vet jag inte.

'kus ta elab?' - '(seda) ma ei tea'.

Varför frågar du det? 'miks sa seda küsid?'

Vem talade om det för dig? 'kes sulle sellest jutustas?'

Kommer han i morgon? - Jag höppas det.

'kas ta tuleb homme?' - 'ma loodan'.

Jag är mycket trött. - Det är jag också.

'ma olen väga väsinud' - 'mina ka (samuti)'.

Hän tycker om att resa, men det gör jag inte.

'ta armastab reisida, kuid mina mitte'.

6. det esineb rootsi keelele iseloomulikes lühivastustes:

a) konstruktsioon: det är det (inte)

Är det din bok? - Já, det är det. /já:, də é: də /

Néj, det är det inte. /nɛj, də

é: də intə /

'kas see on sinu raamat?' - 'on küll'

'ei ole'

Var du länge där? - Néj, det var jag inte.

'kas sa olid seal kaua?' - 'ei olnud'

b) teiste abiverbide puhul korratakse lühivastuses abiverbi:

Här du några tändstickor? - Néj, det här jag inte.

'kas sul tikke on?' - 'jah, on küll'

Vill du följa med? - Já, det vill jag.

'kas tahad kaasa tulla?' - 'tahan küll'

Kán du göra det? - Néj, det kán jag inte.

'kas saad seda teha?' - 'saan küll'

c) ülejäanud verbide puhul kasutatakse lühivastuses verbi göra 'tegema':

Tálar ni svenska? - Já, det gör jag.

Néj, det gör jag inte.

'kas te räägite rootsi keelt?' - 'jah, räägin küll'

Såg du mig inte? - Néj, det gjorde jag inte.

'kas sa ei näinud mind?' - 'ei näinud'

Skríver du till mig? - Já, det ska jag göra.

'kas sa mulle kirjutad?' - 'kirjutan küll'

7. det emfaatilises konstruktsioonis:

Mingi sõna eriliseks rõhutamiseks kasutatakse rootsi keeles sageli det är 'see on', det var 'see oli', millele võib lisanduda relatiivpronoomen som 'kes, mis'. Eesti keeles piisab tavaliselt vastava sõna rõhutamisest või sõnajärjestuse muutmisest.

Det är dú, som har gjort det 'seda oled sina teinud'.

Det var hán, som kom 't e m a tuli'.

Det är dárför, som jag inte kan göra det 's e e -

p ä r a s t ma ei saa seda teha'.

Är det här, du bör? 'kas sa siin elad?'

Det är óss, han talar om 'ta räägib m e i s t'.

Refleksiivpronoomen (enesekohane asesõna) ja
retsiprookne pronoomen (vastastikune asesõna)

§ 89. 1. Erinevalt eesti keelest viitab rootsi refleksiivpronoomen sig 'end, ennast' ainult 3. isikus olevale subjektile ainsuses või mitmuses:

Han tvättar sig 'ta peseb ennast'
De tvättar sig 'nad pesevad ennast'

Ülejäänud isikute puhul tuleb kasutada vastavat personaalpronoomenit objektiivis, seega kogu paradigma on järgmine:

Jag tvättar mig 'ma pesen ennast'
Du tvättar dig 'sa pesed ennast'
Han tvättar sig 'ta peseb ennast'
(hon, den, det)

Vi tvättar oss 'me peseme ennast'
Ni tvättar er 'te pesete ennast'
De tvättar sig 'nad pesevad ennast'

Näiteid refleksiivpronoomeni ja seda asendava personaalpronoomeni kasutamise kohta:

Jag lär mig svenska 'ma õpin rootsi keelt'.
Vi måste öva oss i att tala svenska 'me peame harjutama rootsi keelt'.
Han kände sig hungrig 'ta tundis end näljasena'.
Barnet har gjort sig illa 'laps on endale haiget teinud'.
Studenten förbereder sig till exåmina 'üliõpilane valmistub eksamiteks'.

Sätt dig! 'istul'

Sätt er! 'istuge'

Jag satte mig i soffan 'ma istusin sohvale'.

Vänd dig inte om! 'ära end pööra!'

Åkta dig! 'hoia end! (ole ettevaatlik)'

Tå er en köpp té! 'võtke endale tass teed'

Tuleb teha vahet refleksiiv- ja personaalpronoomeni vahel 3. isikus:

Han såg sig i spegeln 'ta nägi end peeglis'.

Vrd.: Han såg honom i spegeln 'ta nägi teda peeglis'.

2. Refleksiivpronoomenit sig kasutatakse ka umbisikulistes konstruktsioonides, kui subjektiks on indefiniitne pronoomen või mõeldav subjekt 3. isikus:

Man måste försvåra sig 'peab end kaitsma'.

Det är éns plikt att försvåra sig 'igaühe kohus on endkaitsta'.

Vrd.: Man måste försvåra honom (personaalpronoomen) 'teda peab kaitsma'.

3. Refleksiivpronoomenit ja personaalpronoomenit enesekohases tähenduses kasutatakse sageli prepositsiooniühendites, näit.:

Han tittade från sig 'ta vaatas enda ette'.

De såg en bil bakom sig 'nad nägid üht autot enda taga'.

Skall jag tá paraplý með mig? 'kas ma võtan vihma-varju (endaga) kaasa?'

Pandagu tähele järgmisi väljendeid prepositsiooniga på:

Jag har inga pengar på mig 'mul pole raha kaasas'.

Har du någon klocka på dig? 'kas sul on kell kaasas?'

Har ni cigaretter på er? 'kas teil on sigarette (kaasas)?'

Jag klär på mig 'ma panen end riidesse'.

Han har håtten och röcken på sig 'tal on kübar peas ja mantel seljas'.

Hon satte på sig gläsögonen 'ta pani endale prillid ette'.

4. Mõningates väljendites kasutatakse refleksiivpronoomeni tugevdamiseks pronoomenit själv 'ise', näit.:

Hon var alltid sig själv 'ta jäi alati iseendaks'.
Förlåt mig, jag är inte mig själv i dag 'vabandage,
ma olen täna endast väljas'.
Det säger sig självt att ... 'on iseenesestmõistetav,
et ...'.

§ 90. 1. Refleksiivpronoomenile on lähedane r e t -
s i p r o o k n e pronoomen (vastastikune asesõna)
varandra 'teineteist, üksteist', mis tähistab mitut isi-
kut. Ta ei või olla lauses subjektiks. Näit.:

När återser vi varandra? 'millal me näeme jälle tei-
neteist (üksteist)?'

De älskar varandra 'nad armastavad teineteist'.

Syskonen liknar varandra 'õed-vennad on üksteisele
sarnased'.

2. Retsiprookne pronoomen esineb ka genitiivis:

De tryckte varandras händer 'nad surusid teineteisel
kätt'.

De lånar varandras böcker 'nad laenavad teineteiselt
(üksteiselt) raamatuid'.

3. Sageli kasutatakse retsiprookset pronoomenit koos
prepositsioonidega:

Sju dagar efter varandra 'seitse päeva järjest'.

De bodde långt från varandra 'nad elasid teinetei-
sest (üksteisest) kaugel'.

"Lycka till", såde de till varandra. "Õnn kaasa",
soovisid nad teineteisele (üksteisele).'

4. Retsiprookset tähendust saab vahel edasi anda ka
depoonensverbiga (vrd. § 130:2):

Vi träffade varandra på gatan - Vi träffades på
gatan 'me kohtusime tänaval'.

Pöjkarna slår varandra - Pöjkarna slåss 'poisid
löövad üksteist -- kaklevad'.

Possessiivpronoomen ja refleksiivne possessiiv-
pronoomen

(omastav ja enesekohane omastav asesõna)

§ 91. 1. Possessiivpronoomen väljendab omamist ja
käändub nagu adjektiiv olenevalt järgnevast substantiivist.
3. isikus puudub tavaline (s.t. mitterefleksiivne) posses-
siivpronoomen ja siin tarvitatakse vastava personaalpronoo-
meni genitiivivormi, mis aga ei muutu (vrd. § 87:6):

(jag) --	<u>min</u>	<u>mitt</u>	<u>mina</u>	'minu'
(du) --	<u>din</u>	<u>ditt</u>	<u>dina</u>	'sinu'
(han) --		h a n s		'tema' (mask.)
(hon) --		h è n n e s		'tema' (fem.)
(den) --		d e s s		'selle' (utr.)
(det) --		d e s s		'selle' (neutr.)
(vi) --	<u>vår</u>	<u>vårt</u>	<u>våra</u>	'meie'
(ni) --	<u>er</u>	<u>ert</u>	<u>era</u>	'teie'
(de) --		d è r a s		'nende'

Näit.:

min bók 'minu raamat' (min, sest en bok);
mitt barn 'minu laps' (mitt, sest ett barn);
mina böcker 'minu raamatud';
mina barn 'minu lapsed'

Han skåkade min hånd 'ta raputas mu käät'. Er ert
rúm stórt? 'kas te tuba on suur?' Vårt brév var lúngt
'meie kiri oli pikk'.

Märkus: Mitmuse 2. isikus tarvitatakse pidulikumas
keeles pikemaid vorme éder, édert, èdra, kirjades suure
algustähega, näit.: Edert brev 'Teie kiri'. Mõningate
tiitlite ees tarvitatakse vorme Eders või Ers, näit.:
Ers majestát 'Teie majesteet'.

2. Possessiivpronoomenit saab rootsi keeles tarvitada
juhtudel, kui eesti keeles tuleb lisada 'oma':

a) predikatiivselt (öeldistäitena):

Den här böken är min 'see raamat on minu oma'.

Det här bördet är mitt 'see laud on minu oma'.

De här böckerna är mina 'need raamatud on minu omad'.

b) substantiivi ärajätmisel:

Min bil är äldre än din, och déras är äldre än min
'minu auto on vanem kui sinu oma ja nende oma on vanem
kui minu oma'.

Ért rum är större än mitt 'teie tuba on suurem kui
minu oma'.

Det är inte vårt, det är déras 'see pole meie, vaid
nende oma'.

Jag har gjort mitt 'ma olen teinud oma (osa)'.

3. Possessiivpronoomenit tarvitatakse vahel halvustavas või ka naljatlevas tähenduses, näit.:

Din ödåga! 'sa saamatu!'

Era dümbommar! 'teie rumalad!'

Din lyckliga öst /üst/! 'sa õnneseen!'

4. Possessiivpronoomeni juurde kuulub sageli tugevdav egen, ëget, ëgna /è:gna/ 'oma':

min egen hätt 'mu oma kübar';

mitt ëget barn 'mu oma laps';

mina ëgna barn 'mu omad lapsed'.

5. Possessiivpronoomen asendatakse teatud juhtudel ühendiga prepositsioon + personaalpronoomen objektiivis. Näit.:

En vän till mig 'üks mu sõber', vrd.: én av mina
vänner 'üks mu sõpru'.

Det är en släkting till oss 'see on (üks) meie sugulane'.

Barnet sitter i knäet på honom 'laps istub tal süles'.

Rösten stöckade sig i halsen på honom 'hää! jäi tal kurku kinni'.

§ 92. 1. R e f l e k s i i v n e possessiivpronoomen (enesekohane omastav asesõna) sin, sitt, sina (tema) oma viitab, erinevalt eesti pronoomenist 'oma', a i n u l t 3. isikule ainsuses ja mitmuses. Ülejäänud isikutes tarvitatakse enesekohases tähenduses tavalisi possessiivpronoomeneid; kogu paradigma on seega järgmine:

jag	läser	<u>min</u>	bók	'ma loen <u>oma</u> raamatut'
du	"	<u>din</u>	"	'sa loed <u>oma</u> raamatut'
han, hon	"	<u>sin</u>	"	'ta loeb <u>oma</u> raamatut'
(den, det)				
vi	"	<u>vår</u>	"	'me loeme <u>oma</u> raamatut'
ni	"	<u>er</u>	"	'te loete <u>oma</u> raamatut'
de	"	<u>sin</u>	"	'nad loevad <u>oma</u> raamatut'

Näit.:

Tá(g) méd dig dina böcker! 'võta oma raamatud kaasa!
Glöm inte era skrivböcker! 'ärge unustage oma vihikuid!'

2. Refleksiivne possessiivpronoomen sin (sitt, sina) viitab üldreeglina lause subjektile 3. isikus:

Han såg sin får på gätan 'ta nägi oma isa tänaval' -
vrd. han såg hans får på gätan 'ta nägi tema isa tänaval'
(siin hans ei viita lause subjektile).

Mannen (han) tóg sin hätt och gick 'mees (tema) võt-
tis oma kübara ja läks'.

Flickan (hon) stód och tälade med sin får 'Tüdruk
(tema) seisis ja rääkis oma isaga'.

De har inte sétt sina föräldrar på flera ár 'nad pole
oma vanemaid palju aastaid näinud'.

Ka juhul, kui subjektiks on indefiniitne pronoomen
(umbmäärane asesõna) man:

Man bör göra sin plíkt 'tuleb täita oma kohust'.

Man skall hålla sitt órd 'tuleb oma sõna pidada'.

3. Mõningates väljendites ei viita sin (sitt, sina) lause subjektile (alusele), vaid mõnele muule sõnale:

a) Gé honom sin bók 'anna talle tema raamat' --
vrd. Gé honom hans bók - võib mõista: 'anna talle tema
(kellegi kolmanda isiku) raamat'.

Vi måste lämna dem åt sitt öde 'me peame neid jätma
(nende oma) saatuse hooleks'.

b) lühendatud võrdlevas kõrvallauses, et vältida
kahemõttelisust:

Hon är ýngre än sin sýster 'ta on noorem kui ta õde'
vrd.: Hon är ýngre än hennes sýster 'ta on noorem kui
ta (kellegi kolmanda isiku) õde'.

Han är bättre än sitt rykte 'ta on parem kui ta kuul-
dus (kuuldus ta kohta)'.

c) alati ühenduses sõnaga var 'iga':

Lägg vár sák på sin pláts 'pane iga asi oma kohale'.

De spráng vár sin väg 'nad jooksid igauks oma teed'.

Vi gáv honom vár sin slánt 'igauks meist andis talle
rahatüki'.

Han gáv oss vár sin slánt 'ta andis meile igauhele
rahatüki'.

3. Pronoomenit sin (sitt, sina) tarvitatakse ka palju-
des väljendites, nagu:

Det kóstar på sin höjd 50 rúbel 'see maksab kõige
rohkem 50 rubla'.

Det kan ma få sé på sina håll 'seda võib siin ja seal
näha'.

På sín tid ansågs det fint att ... 'omal ajal loeti
peeneks, et ...'.

Mõnes väljendis esineb vana käändevorm sinom:

Du ska få veta det i sinom tid 'küll sa seda omal
(õigel) ajal teada saad'.

4. Possessiivpronoomeni ja refleksiivse possessiiv-
pronoomeni mitmuse vorme koos vaba määrava artikliga kasu-

tatakse selleks, et tähistada perekonnaliikmeid tervikuna, näit.:

Alla de mina har rést bört 'kõik minu omad on ära sõitnud'.

Hälsa de dina! 'tervita omasid!' (oma perekonda)

En av de våra 'üks meie omadest'.

Man mäste tänka på de sina 'peab mõtlema omade peale'.

Ka genitiivis:

Man mäste tänka på de sinas bästa 'peab mõtlema omade käekäigu peale'.

Märkus: Ei kasutata: de era.

Demonstratiivpronoomen (näitav asesõna)

§ 93. Demonstratiivpronoomenid on: den 'see', den här 'see (siin)', den där 'see (seal)', denna 'see', densamma 'seesama', samma 'sama', sådan 'selline', dylik 'selline', slik 'säärane', likadan 'samasugune'. Demonstratiivpronoomenitel on kolm põhivormi: utrum, neutrum ja mitmus; vahel ka eraldi vorm meessoos kohta. Demonstratiivpronoomeneid võib tarvitada nii adjektiivselt kui ka substantiivselt (iseseisvalt).

1. den (det, de) /dén n(dé:; dí: e. dóm)/ 'see' erineb personaalpronoomeni 3. isikust selle poolest, et on rõhuline.

a) adjektiivsel tarvitamisel demonstratiivpronoomen ei käändu; järgnev substantiiv on määratud vormis:

Dén boken är intressant 'see raamat on huvitav'.

Det svåret tycker jag om 'see vastus meeldib mulle'.

De böckerna kan du behålla 'need raamatud võid endale jätta'.

Väljendites:

på det sättet 'sel viisil';
vid det laget 'praegu, selleks ajaks'.

Nu talar vi inte mer om den saken 'sellest asjast me enam ei räägi'.

b) substantiivsel tarvitamisel käändub den (det, de) nagu personaalpronoomen (vt. § 86):

Dem tycker jag mest om 'need meeldivad mulle kõige enam'.

Jag har läst den böken och jag tycker mycket om dess innehåll 'ma lugesin seda raamatut ja mulle meeldib selle sisu'.

2. den här (det här, de här) 'see (siin)' ja den där (det där, de där) 'see (seal)' on kõige tavalisemad demonstratiivpronoomenit kõnekeeles:

a) adjektiivsel tarvitamisel on järgnev substantiiv määratud vormis:

Den här tavlan är vackrare än den där 'see maal on ilusam kui see seal'.

Tå inte de där äpplena, de här är bättre 'ära võta neid õunu (seal), need siin on paremad'.

Väljendis: på det här sättet 'sel viisil, sel moel'.

b) erinevalt demonstratiivpronoomenist den (det, de), vt. ülal, ei käändu den här (där) substantiivsel tarvitamisel:

Jag tycker inte om de här (mittē: dem här) 'need mulle ei meeldi'.

De här får du behålla 'need võid sa endale jätta'.

3. denna (detta, dessa) 'see' on kirjakeele vorm, mis kõnekeeles tavaliselt asendatakse pronoomeniga den här (där), vt. ülal.

a) adjektiivsel tarvitamisel on järgnev substantiiv määramatus vormis:

denna bók 'see raamat' (vrd. den här boken)

detta hús 'see maja' (det här húset)

dessa bárn 'need lapsed' (de här bárnén)

b) substantiivsel tarvitamisel võib denna (dénne) esineda ka genitiivis:

den 7 (sjunde) dénnes = den 7 i denna månad '7. selle kuu päeval (skp.)'.

Märkus: meessoost isikute kohta tarvitatakse sageli dénne: Vem är dénne män? 'kes see mees on?'

Han ville träffa direktören, men dénne var borta 'ta tahtis direktoriga kokku saada, kuid teda polnud kohal'.

4. Demonstratiivpronoomeni ainsuse neutrumivorme tarvitatakse niihästi ainsuse kui mitmuse kohta näitavas (deiktilises) tähenduses.

Vad är det här? 'mis see on?'

Vad är det här för människor? 'mis inimesed need on?'

Dét är en klöcka 'see on kell'.

Är det dina bárn? 'kas need on sinu lapsed'.

Dét är min fár 'see on mu isa'.

Dét är (var) lüstiga människor 'need on (olid) lõbusad inimesed'.

Det här är min sön 'see on mu poeg'.

Det här är mina sýstrar 'need on mu õed'.

Detta är min mór 'see on mu ema'.

Detta är mina bröder 'need on mu vennad'.

5. Pronoomenit detta 'see' kasutatakse ka a) tagasi viitavalt (anafooriliselt) terve lause või lauseosa kohta ja b) etteviitavalt. Näit.:

a) Flenderna försökte erövra lándet, men detta misslyckades 'vaenlased püüdsid maad vallutada, kuid see ebaõnnestus'.

Han har lämnat sin anställning och detta utan att

säga ett ord till någon 'ta lahkus töölt ilma kellelegi ütle mata'.

b) Våd som har sköttur endast detta: ... 'see, mis juhtus, on ainult see (järgmine): ...'

Pronoomenit detta kasutatakse ka ühendis:

före detta (lühendatult f. d.) 'endine', näit.:

f. d. lektor Karlsson 'end. lektor Karlsson'.

6. densamma (densamme - mask.), detsamma, desamma 'seesama' tarvitatakse tavaliselt ainult substantiivselt (iseselsvalt), kuna samma (samme) 'sama' esineb ainult adjektiivses kasutuses koos määratus vormis substantiiviga. Näit.:

a) Han är alltid densamme 'ta on alati seesama'.

Väljendites: i detsamma 'kohe, samal silmapilgul';

det gör detsamma 'see on ükskõik'.

Gótt nytt år! - Täck, detsamma 'head uut aastat!

- Tänan, soovin sama'.

b) Vi kán ju gå samma väg 'me võime ju sama teed minna'.

Det är samme mán, jag såg i går 'see on sama mees, keda ma eile nägin'.

De gick i samma kláss 'nad käisid samas klassis'.

I samma ögonblick hände det 'samal silmapilgul juhtus see'.

Samma regler gäller även i detta fáall 'samad reeglid kehtivad ka sel juhul'.

Väljendites:

med samma (med detsamma) 'kohe';

det är sák samma 'see on ükskõik'.

7. Pronoomenid sådan (sådant, sådana) (kõnekeeles sageli lühendatult sån, sánt, sána) ja dýlik (dýlikt, dýlika) tähendavad mõlemad 'selline, säärane' ning neid

tarvitatakse nii adjektiivselt kui ka substantiivselt, tavaliselt koos eelneva määramatu artikliga en, ett.

a) adjektiivselt:

En sådan vän som du 'selline sõber nagu sina'.

Sådan herre, sådan dräng 'nii nagu isand, nõnda ka sulane'.

Sånt (sådant) är livet 'nii on elu'.

En dylik upplevelse hade han aldrig förr haft 'sellist elamust polnud tal varem kunagi olnud'.

Sageli esineb sådan hüüdlausestes tähenduses 'milline':

(En) sådan väcker dag! 'milline ilus päev!'

Ett sådant mod! 'milline julgus!'

Sådana idéer! 'millised ideed!'

b) substantiivselt:

En sådan som du kan inte känna till saken 'selline nagu sina seda niikuinii ei tea'.

Sådant händer 'seda juhtub'.

Något sådant hade jag inte väntat 'midagi säärast polnud ma oodanud'.

Något dylikt har jag aldrig hört 'midagi säärast (selletaolist) pole ma kunagi kuulnud'.

Sådana örd som 'här', 'där', 'nu' o. d. (= och dylika) kallas adverb 'Selliseid sõnu nagu 'siin', 'seal', 'nüüd' jms. nimetatakse määrsõnadeks'.

o. d. = o. dyl. = och dylikt (och dylika) 'ja muud sellesarnast (jms.)'

e. d. = eller dylikt 'või muud sellesarnast (vms.)'

8. Mõningates väljendites esinevad vanemad vormid slik (slikt, slika) 'selline, säärane' ja så 'selline':

ett slíkt illdåd 'säärane kuritegu';

Jag inlåter mig icke med en slík 'ma ei tee säärase
(inimesega) tegemist'.

I så måtto har han rätt 'selles suhtes on tal õigus'.
på så sätt (e. på det sättet) 'sel viisil'.

9. Demonstratiivpronoomenite hulka loetakse ka
likadan (likadant, likadana) 'samasugune, ühesugune':

Tvillingarna hade likadana kläder 'kaksikutel olid
ühesugused riided'.

Han är likadan trots allt 'ta on kõigele vaatamata
(ikka) samasugune'.

Determinatiivne pronoomen (piiritlev asesõna)

§ 94. Kui demonstratiivpronoomen viitab järgnevale
relatiivlausele, infinitiivile või prepositsiooniga ühen-
dile, nimetatakse seda rootsi keele grammatikas d e -
t e r m i n a t i i v s e k s pronoomeniks. Determi-
natiivsed pronoomenid esinevad niihästi adjektiivselt kui
substantiivselt (iseseisvalt).

1. Determinatiivselt võib kasutada kõiki demonstra-
tiivpronoomeneid, peale substantiivse dénne.

a) järgneb relatiivlause:

Känner du den där mannen, som står där? 'kas sa tun-
ned seda meest, kes seal seisab?'

Det där du såde i går var alltså sånt 'see, mis sa
eile ütlesid, oli seega õige'.

Det du säger är inte sånt 'see, mis sa ütled, pole
õige'.

Den som tiger han såntycker 'see, kes vaikib, on
nõus' (vaikimine tähendab nõusolekut).

Jag tycker synd om dém, som lätt blir sjösjuk 'mul on kahju neist, kes jäävad kergesti merehaigeks'.

Ett hjärtligt tack till alla dém, som hyllat mig på min 50-årsdag 'südamlik tänu kõigile (neile), kes mind mu 50. sünnipäeval õnnitlesid'.

Bland dém, som gratulérade honom, var hans chéf 'nende hulgas, kes teda õnnitlesid, oli ta šeff'.

b) järgneb infinitiiv:

Jag har den äran att gratuléra 'mul on au õne soo-vida'.

Han upplevde den glädjen att få återse sina föräldrar 'talle sai osaks rõõm oma vanemaid jälle näha'.

c) järgneb prepositsiooniga ühend:

Den bästa städsdelen är dén omkring tórgét 'parim linnaosa on see, mis asub turu ümber'.

Bland kavájerna var dé med tre knäpparna populärast 'kuubedest olid kolmenööbilised kõige populaarsemad'.

2. Determinatiivne pronoomen den (det, de) erineb samakujulisest demonstratiivpronoomenist selle poolest, et:

a) substantiivsel tarvitamisel on determinatiivse pronoomeni utrumi genitiiv dens (ja mitte dess nagu demonstratiivpronoomenil, vt. § 93: 1b), näit.:

Det är déns fél, som inte kóm 'see on selle süü, kes ei tulnud'.

Det är déns skýldighet, som lånar en bók, att återlämna den 'see, kes laenab raamatu, on kohustatud selle ka tagasi andma'.

Mitmuse genitiiv on dénas nagu demonstratiivpronoomenilgi:

Du skulle ha sétt deras änsikten, som såg på 'sa oleksid pidanud nende nägusid nägema, kui pealt vaatasid'.

b) adjektiivsele determinatiivsele pronoomenile järgnev substantiiv on määratu vormis, kui järgneb relatiivlause, mille abil tahetakse substantiiviga tähistatavat eset lähemalt piiritleda, s.o. eraldada teistest samasugustest. Sel juhul öeldakse, et relatiivlause on vajalik ehk vältimatu. Näit.:

Dén bók, som du frågade efter, finns inte i biblioteket 'seda raamatut, mida sa küsisid, ei leidu raamatukogus'.

Vem var dén män, (som) du talade med? 'kes oli see mees, kellega sa rääkisid?'

Jag gör det på dét villkor, att du hjälper oss 'ma teen seda (sel) tingimusel, et sa meid aitate'.

Dét träd, som vi fälldes, var en tall 'see puu, mille me maha võtsime, oli männ'.

De tidskrifter, som mamma hade köpt honom, hade han redan läst 'neid ajakirju, mis ema talle ostis, oli ta juba lugenud'.

Determinatiivsele pronoomenile järgnev adjektiiv on aga määratud vormis (vrd. § 72:4):

Dét gamla hus, som ligger vid sjön, skall rivras 'see vanä maja, mis seisab järve kaldal, lammutatakse'.

Märkus: kui relatiivlause annab ainult lisaselgitust juba varem piiritletud mõiste kohta, nimetatakse seda "vabaks" relatiivlauseks; eelnev substantiiv on sel juhul määratud vormis:

a) ilma determinatiivse pronoomenita den (det, de), kui substantiivile ei eelne adjektiivi (või partitsiipi):

Han förargade sig över lärmets, som störde hans nättre 'ta pahandas lärmi üle, mis segas ta öörahu'.

b) koos determinatiivse pronoomeniga, kui substantiivile eelneb adjektiiv (partitsiip):

I de förvirrade unionsstriderna, som räsade under

femtonhundralet, förstördes många städer ... 'segastes
unioonisõlades, mis möllasid 16. sajandil, hävitati palju
linna ...'

Kõnekeeles ei tehta ranget vahet vajalike ja vabade
relatiivlausete vahel ja tarvitatakse sageli substantiivi
määratud vormi ka vajalike relatiivlausete puhul, näit.:

Båtarna (dé båtar), som ligger i hämmen, är sègel-
klara 'laevad, mis seisavad sadamas, on sõiduvalmis'.

Interrogatiivpronoomen (küsiv asesõna)

§ 95. Interrogatiivpronoomenid on:

a) ainult substantiivselt tarvitataavad:

vem 'kes', genitiiv vems 'kelle';

b) substantiivselt ja adjektiivselt tarvitataavad:

vad 'mis' (muutumatu);

vad för (en, ett, èna) 'mis, missugune';

vilken (vilket, vilka) 'kes, mis, milline', genitiiv
lõpuga -s;

vilkendera (vilketdera, vilkadera) 'kumb', genitiiv
lõpuga -s;

hürudan (hürudant, hürudana) 'missugune, milline'
(kõnekeeles ka: hürdan, -t, -a).

Substantiivselt tarvitataavad interrogatiivpronoomenid
esinevad subjekti, predikatiivi ja objekti funktsioonis;
genitiiv on olemas ainult pronoomenitel vem, vilken ja
vilkendera.

Näiteid ja reegleid tarvitamise kohta:

1. Vem är dét? 'kes see on?'

Vem mötte du på gatan? 'keda sa kohtasid tänaval?'

Vem tillhör den här böken? 'kellele kuulub see raamat?'

Vems tūr är det nú? 'kelle (järje)kord nüüd on?'

Vems böcker är det där? 'kelle raamatud need seal on?'

Vems är den där böken? 'kelle oma on see raamat (seal)?'

Märkus: mitmuses tarvitatakse sageli vilka tähenduses 'kes':

Vem (e. vilka) av er såg mig? 'kes teist nägi mind?'

Vem (e. vilka) av er kan svåra? 'kes teist saab vasta-
ta?'

Vilka är borta i dag? 'kes täna puudub (puudevad)?'

2. Vad är det? 'mis see on?'

Vad hände då? 'mis siis juhtus?'

Vad heter han? 'mis ta nimi on?'

Vad betyder det? 'mis see tähendab?'

Vad säde /sá:/ du? 'mis sa ütlesid?'

Ka adjektiivselt:

Vad nytta har du av det här? 'mis kasu sul sellest on?'

Vad nytt? 'mis uudist?'

3. Vad för en bok läser du? 'mis raamatut sa loed?'

Vad för ett djur är det här? (= Vad är det här för ett
djur?) 'mis loom see on?'

Vad för människor är de? 'mis inimesed nad on?'

Vad är du för en? 'mis (kes) sina niisugune oled?'

Vad är det för dag i dag? 'mis päev täna on?'

Vad är det för någonting? 'mis (asi) see on?'

Vad säde /sá:/ du för något? 'mis (asja) sa ütlesid?'

Vad för något? (kõnekeeles) 'mis? kuidas?' (ka: hur
'kuidas?'; hur sá? 'mida sa ütlesid (te ütlesite)?'; va fälls? 'kuidas, palun?'; Förlåt!
'vabandage!' e. Förlåt, jag hörde inte!
'vabandage, ma ei kuulnud').

Vad för slag? 'mida? mis asja?'

Vad för slags bläck önskar ni? 'mis sorti tinti te soovite?'

Vad för slags fólk är det? (= Vad är dét för slags fólk?) 'mis laadi rahvas (inimesed) need on?'

4. Vilken bók mènar du? 'missugust raamatut sa mõtled?'

Vilket tåg tänker du tå? 'millist rongi sa mõtled võtta?' (millise rongiga sa mõtled sõita?)

Vilka õrdböcker behöver du? 'milliseid sõnaraamatuid sa vajad?'

Vilken är nästa hållplats? 'milline on järgmine peatus?'

Tähenduses 'kes?' (vrd. ülal punkt 1 märkus):

Vilka är dina bästa vänner? 'kes on sinu parimad sõbrad?'

Vilkas bárn kómmer? 'kelle lapsed tulevad?'

Tähenduses 'kes (neist)?'

Vilken (kõnekeeles: vem) av er har gjört det? 'kes teist tegi seda?'

Tähenduses 'kumb?':

Här är två hundar. Vilken är dín? 'siin on kaks koera, milline (kumb) neist on sinu oma?'

Tähenduses 'mitmes?':

Vilken lektiön är det här? 'mitmes (õppe)tund see on?'

Märkus: adjektiivselt tarvitatud vilken ei saa genitiivi lõppu -s: Vilken flickas hátt? 'millise tüdrukü kübar?'

5. Pronoomeni vilkendera 'milline neist' järel on substantiiv määratud vormis:

Vilkendera háttén (= vilkendera av háttarna) týcker du óm? 'milline nendest kübaratest sulle meeldib?'

Vilketdera tåget reser du méd? 'millisega nendest rongidest sa sõidad?'

Vilkendera týcker ni bäst óm? 'milline nendest teile kõige rohkem meeldib?'

6. Hür(u)dan var pjäsen /pjé:ssän/ ? 'kuidas oli näidend?'

Hür(u)dan hätt häde hon? 'milline kübar tal oli?'

Hür(u)dant var vädret i förra vëckan? 'kuidas ilm oli eelmisel nädalal?'

Hür(u)dant väder har vi i däg? 'milline ilm on meil täna?'

7. Interrogatiivpronoomeniga algavas küsilause esineb rootsi kõnekeeles sageli emfaatiline (rõhuline) det är ('see on'), millele võib järgneda som ('kes, mis'), vrd. § 88:7. Näit.:

Vem knäckar? -- Vem är det som knäckar? 'kes (see on, kes) koputab?'

Vad vill du há? -- Vad är det du vill há? 'mis sa tahad saada?'

Vem vár det du hälsade på? 'keda sa tervitasid' (kes see oli, keda sa tervitasid?)

8. Interrogatiivpronoomeni juurde kuuluv prepositsioon asetatakse tavaliselt lause lõppu:

Om vem tålar ni? -- Vem tålar ni om? 'kellest te räägite?'

Vem har jag den äran att tåla med? 'kellega on mul au kõnelda?'

Vad tänker du på? 'mille peale sa mõtled?'

Vad berór det på? 'millest see oleneb?'

Vad handlar den om? 'millest on seal juttu?'

Vad är det frågan om? 'milles seisneb asi?'

Adjektiivsel tarvitamisel seisab aga prepositsioon tavaliselt interrogatiivpronoomeni ees:

Med vad rätt ånklagar ni honom? 'mis õigusega te teda süüdistate?'

Av vad skäl säger du så? 'mis põhjusel sa nii ütled?'

I vād mǎn gǎller detta mǐg? 'mil mǎäral puutub see
minusse?'

I vilket lǎnd föddes han? 'mis maal ta sündis?'

9. Interrogatiivpronoomile, mis on kaudse küsilause subjektiks, lisandub pronoomen som (vrd. § 96:7):

Sé éfter, vem som ringde 'vaata järele, kes helistas.'

Aga: Jag ündrar, vem det är 'ma imestan (tahaksin teada),
kes see on' (siin on vem öeldistáide).

Jag vét inte, vad som hände 'ma ei tea, mis juhtus.'

Aga: Jag vét inte, vad (lause objekt) jag skulle göra
'ma ei tea, mida ma peaksin tegema.'

Kan du säga, vilken färg som passar mig bäst? 'kas
sa vöid ütelda, milline värv mulle kõige paremini
sobib?'

Aga: kan du säga, vilken färg (lause objekt) jag borde
välja? 'kas sa vöid ütelda, millise värvi ma peak-
sin valima?'

10. Interrogatiivpronoomeneid tarvitatakse ka hüü-
lausetes, näit.:

Áck, vad det är skönt! 'ah, mis ilus!'

Vad det är skönt här! 'kui ilus siin on!'

Vad för en stór kárl! 'milline suur mees!'

Vilken härlig mörgon! 'milline tore hommik!'

Vilket tungt öde! 'milline raske saatus!'

Vilka vackra blómmor! 'millised ilusad lilled!'

(Vrd. § 93:7a)

Relatiivpronoomen (siduv asesõna)

§ 96. Relatiivpronoomenid on:

a) ainult substantiivselt tarvitatavad:

som 'kes, mis', vars 'kelle, mille', vad 'mis';

b) nihästi substantiivselt kui adjektiivselt tarvitatavilken (vilket, vilka) 'kes, mis, milline', genitiiv lõpuga -s.

Näiteid ja reegleid tarvitamise kohta:

1. som on kõige tavalisem relatiivpronoomen, seda tarvitatakse nii ainsuses kui ka mitmuses kõigi geenuste kohta nominatiivi ja objektiivi funktsioonis (vt. § 86):

a) Mannen, som står där ... 'mees, kes seisab seal...'
Mannen, som går där ... 'mehed, kes seal lähevad...'
Trädet, som ni sér därbörta 'puu, mida te seal näete...'

b) sageli pärast pronoomeneid:

Jäg, som är din vän ... 'mina, kes (ma) olen su sõber ...'

Ni, som känner mig ... 'teie, kes (te) tunnete mind...'

Du är dén, som känner mig bäst 'sina oled see, kes mind kõige paremini tunneb.'

Det, som du kan göra i dag, skall du inte uppskjuta till i morgon '(see,) mida sa võid täna teha, ära lükka edasi homse peale.'

Ingen, som en gång har sétt det, kan någonsin glömma det 'see, kes seda on üks kord näinud, ei unusta seda kunagi.'

Han bör i samma hús som jäg 'ta elab samas majas, kus minagi.'

Märkus: erinevalt eesti keelest ei tarvitata rootsi keeles interrogatiivpronoomenit vem 'kes' relatiivpronoomeni funktsioonis; vem säilib aga kaudses küsimuses, vt. § 95:9.

2. Pronoomenil som puudub genitiiv, seda asendab vars 'kelle, mille', mitmuses vilkas 'kelle(de), mille(de)':

Han är en män, vars örd man inte glömmér 'ta on mees, kelle sõnu ei unustata.'

Dessa män är flygare, vilkas möd hänför älla 'need mehed on lendurid, kelle julgus vaimustab kõigi.'

Kõnekeeles välditakse pronoomeneid vars ja vilken ning tarvitatakse teisi konstruktsioone, näit.:

Man kán inte kòpa en bók, som man har glómt bórt títeln på (= ... en bók, vars títel man har glómt bórt) 'ei saa osta raamatut, mille pealkiri on ununenud'.

3. vad 'mis, mida' on muutumatu ja esineb ainult kahel juhul:

a) pärast korrelaati allt 'kõik', kusjuures vad võib ka välja jääda:

Det är allt, vad jag vét om sáken 'see on kõik, mis ma asjast tean'.

Allt (vad) han gör lýckas 'kõik, mis ta teeb, õnnestub (hästi)'.

b) tähenduses 'see, mis':

Vad du gör, gör snárt 'see, mida sa teed, tee kiiresti (varsti)'.

Jag hörde inte, vad han sá(de) 'me ei kuulnud (seda), mis ta ütles'.

Han säger, vad han tänker 'ta ütleb, mis ta mõtleb'.

4. Pronoomenit vilken tarvitatakse vähe, tavalisem on som (vt. ülal punkt 1). Kirjakeeles esineb vilken nn. vabades relatiivlausetes, s.o. siis, kui relatiivlause ei piiritle täpsemalt korrelaati, vaid viib lihtsalt jutustust edasi (vrd. § 94:2 märkus), näit.:

Det äntas, att någon övan arbetare händskats översamt med en granát, vilken därvid explodérat 'arvatakse, et keegi vilumatu tööline käsitses granaati ettevaatamatult. mis sealjuures lõhkes'.

Pronoomen vilken on aga ainuvõimalik järgmistel juhtudel:

a) kui korrelaadiks on terve lause, esineb neutr. vilket:

Han har äntligen vunnit en fást änstállning, vilket

(=något som) gläder mig 'ta on lõpuks leidnud endale kindla töökoha, mis mind rõõmustab'.

b) adjektiivsel tarvitamisel ühenduses substantiivi või adjektiiviga, näit.:

Jag har fått Strindbergs Röda rummet, vilken intresanta bok jag länge har önskat mig 'ma sain Strindbergi "Punase toa", millist huvitavat raamatut ma endale ammu igatsesin'.

5. Prepositsioon võib seista ainult pronoomenite vilken ja vars ees, teistel juhtudel seisab prepositsioon lause lõpus:

Mannen, med vilken vi tälade (=vilken vi tälade med) 'mees, kellega me rääkisime'.

Dén mán, i vars hús jag bör 'see mees, kelle majas ma elan'.

Åga: Vém var dén mán, som du tälade med? 'kes oli see mees, kellega sa rääkisid?'

Dén sák, som du tälade om ... 'see asi, millest sa rääkisid ...'

Dén sjukdom, som han plågades av 'haigus, mille käes ta vaevles'.

Vi tittar efter i en tidning, så får vi sé, vad vi här att välja på 'me vaatame järele ajalehest, siis näeme, mida meil valida on'.

Állt, vad vi förr glätt oss át, var nu borta 'kõik, mis meid enne rõõmustas, oli nüüd kadunud'.

Märkus: prepositsioon võib relatiivlauset otse sisse juhatada, sel juhul võib prepositsioon seista relatiivpronoomeni ees:

Tänk på vad du gör 'mõttele sellele, mis sa teed'.

Efter vad jag har hört kommer han snart hém 'nagu ma kuulnud olen, tuleb ta varsti koju'.

6. Kui relatiivpronoomen on objektiks, võib ta välja jääda, näit.:

a) Han är den trävligaste människa, (som) jag känner 'ta on kõige toredam inimene, keda ma tunnen'.

Han kan inte köpa alla böcker, han skulle vilja ha 'ta ei saa osta kõiki raamatuid, mida tal oleks tarvis'.

Det är det minsta, ni kan göra 'see on ainuke, mida te võite teha'.

Det (som) du säger, är inte sant 'see, mis sa ütled, pole õige'.

b) relatiivpronoomen jääb välja juhul, kui prepositioon seisab lause lõpus (vrd. ülal punkt 5):

Vem var den, (som) du talar med 'kes oli see mees, kellega sa rääkisid?'

Här är boken, (som) du talar om 'siin on raamat, millest sa rääkisid'.

c) reeglina jääb relatiivpronoomen välja emfaatilises konstruktsioonis ühendiga det är (vt. § 88:7), kui relatiivpronoomen oleks objektiks. Kui korrelaadiks on personaalpronoomen, seisab see objektiivis (§ 85). Näit.:

Vem är det, jag talar med '(kes see on), kellega ma räägin?'

Det är du, han är önd på 'ta on s i n u peale pahane'.

Det är oss, han talar om 'ta räägib m e i s t'.

Det var honom, jag fann där 'ma leidsin t e m a sealt'.

Ka väljendites nagu:

Det är här jag bör 'ma elan s i i n'.

Det är där ni stiger av 's e a l te väljute'.

Aga: relatiivpronoomen ei või välja jääda, kui see on subjektiivis:

Det är du, som har gjort det 's i n a oled seda teinud'.

7. Kui vad 'mis' ja vilken 'kes, mis, milline' on kõrvallause subjektiks, peab neile tingimata lisanduma pronoomen som (vrd. § 95:9);

Jag vét inte, vad som är rätt 'ma ei tea, mis on õige'.

Aga: Han gjorde, vad han kunde 'ta tegi, mis ta võis' (siin on vad objektiks).

Teisi näiteid:

Han kunde inte förklära, vad som hade hänt 'ta ei suutnud seletada, mis oli juhtunud'.

Det var allt, (vad) som inträffade 'see oli kõik, mis juhtus'.

Jag måste tala om för dig, vilken ötur som jag har haft 'ma pean sulle jutustama, milline ebaõnn mind tabas'.

Märkus: mõningates väljendites võib som välja jääda, kuigi relatiivpronoomen on subjektiks, sel juhul aga muudetakse kõrvallause sõnajärjestust:

Jag vét inte, vad rätt är (= vad som är rätt) 'ma ei tea, mis on õige'.

8. Vanemas keeles ja praegugi laulekeeles tarvitatakse relatiivpronoomenina den (det, de) ja dén där (rõhuga den peal), näit.:

Åskurs söner, som böja knä för gudar, dém jag föraktar (E. Tegnér) 'Askuri pojad, kes põlvitavad jumalate ees, keda ma põlgan'.

Dén där icke är mot oss, han är med oss 'see, kes pole meie vastu, on meiega'.

9. Eri grupi moodustavad nn. üldised relatiivpronoomenid, mis moodustatakse än või helst lisamisega:

Vad du än gör, kom inte för sent till tåget 'mis sa ka ei tee, ära rongile hiljaks jää'.

Vilken väg ni än får ... 'millist teed te ka ei sõidaks ...'

Han hade ständig frångång, vad helst han tóg sig för 'tal oli pidevalt edu, mida ta ka poleks ette võtnud'.

Kui relatiivpronoomen on kõrvallause subjektiks, esi-
neb (vem, vad, vilken) som helst, som:

De sålde sina våror till vém som helst som ville kôpa dem 'nad müüsid oma kaupu kõigile, kes aga ainult tahtsid neid osta'.

Indefiniitne pronoomen (umbmäärane asesõna)

§ 97. Indefiniitsed pronoomenid on:

a) ainult substantiivselt tarvitataavad:

ållting 'kõik'

någonting 'midagi'

ingenting 'ei midagi'

man umbmäärane subjekt; vastab tavaliselt eesti umbisiku-
listele lõppudele -takse, -(d)akse, ja -ti, -di

en 'keegi, üks'

vår och én, vårt och ett 'igauks'

envår 'igauks'

varénda en, varénda ett 'igauks, viimane kui üks'

b) ainult adjektiivselt tarvitataavad:

var, vart 'iga'

varje 'iga'

varénda, varténda 'iga, viimane kui üks'

c) niihästi substantiivselt kui adjektiivselt tarvi-
tataavad:

all, allt, ålla 'kõik'

båda e. bågge 'mõlemad'

ånnan, ånnat, åndra 'teine, muu'

någon, något, några 'mõni'

sömlig, sömligt (=somt), sömliga 'mõni'

ingen, intet (kõnekeeles: inget), inga 'ei keegi, ei ükski'

varånnan, vartånnat 'iga teine'

någondera, någotdera 'embkumb; keegi neist'

ändera, ättdera 'embkumb; üks neist'
ingenderä, intetdera 'ei kumbki; ei keegi neist'
värdera, värtdera 'kumbki; igauks neist'
själv, självt, själva 'ise'
mÿcken, mÿcket, mÿckna 'palju'
mängen, mänget, mänga 'mitu, palju'
litet ja föga 'vähe'
få 'vähe, vähesed'

Indefiniitsete pronoomenite hulka loetakse rootsi keele grammatikas erisuguseid määratlussõnu, mis vormi poolest võivad olla muutumatud pronoomenid või käänduvad ja osalt isegi kompareeruvad adjektiivid, mõned on sisuliselt lähedased numeraalidele (arvsõnadele). Neil on kõigil oma iseärasused, mistõttu on põhjust nende kasutamisevõimalusi eraldi vaadelda:

1. man kasutatakse ainult umbmäärase subjekti funktsioonis, näit.:

Man bygger ett hús 'ehitatakse maja'.

Man byggde ett hús 'ehitati maja'.

Man kán vad man vill 'inimene saab, kui ta tahab'.

Så får man inte bära sig át 'nii ei tohi käituda'.

Det går lättare om man är två 'läheb kergemini,
kui ollakse kahekesi'.

Puudevaid käändevorme asendab pronoomen en:

Man kan aldrig véta, vad som kan hända én 'ei või kunagi teada, mis kellegagi võib juhtuda'.

Ens tid räcker inte till allt '(inimesel) ei jatku kõigeks aega'.

Märkus: kõnekeeles tarvitatakse pronoomeni man tähenduses ka de 'nemad', folk 'rahvas' jms. Näit.:

De säger (folk säger), att han är mÿcket snål 'räägitakse, et ta on väga ihnus'.

Pronoomeni man puhul arvab kõneleja tavaliselt iseennast ka sinna hulka.

2. Adjektiivsed var, vårje, varénda tähendavad 'iga- (üks)' ja esinevad ainult ainsuses:

Vår (vårje) dåg 'iga päev'.

Vårt (vårje) år 'iga(l) aasta(l)'.

Var tionde minut 'iga kümnes minut'.

Det här regnat varénda dåg den här veckan 'iga päev
sel nädalal on vihma sadanud'.

Pronoomenil var võib esineda genitiivivorm:

Det är i vår (e. vårs) mans mún 'see on iga mehe suus'
(s.t. kõik räägivad sellest).

Substantiivselt tarvitatakse envår, vår och én,
varénda én tähenduses 'igaüks':

Envår får svåra för sig 'igaüks peab ise enda eest
vastutama'.

Det här borde vår och én veta 'seda peaks igaüks
teadma'.

De har gått varénda én 'nad on kõik (viimane kui
üks) läinud'.

Genitiivis:

Det är vårs och éns énsak 'see on igaühe oma asi'.

Märkus: vår sin, vår sitt, mitm. vår sina tarvita-
takse järgmist laadi väljendites:

De fick vår sin ný (e. nya) bók 'nad said igaüks
uue raamatu'.

Barnen fick vår sitt rött (e. röda) äpple 'lapsed
said igaüks punase õuna'.

Vi sått på vår sin (mitte: var vår) stól 'me istu-
sime igaüks oma toolil'.

3. all ja allting 'iga, kõik':

All början är svår 'iga algus on raske'.

Täck för allt besvär 'aitäh kõige vaeva eest'.

Allt eller intet 'kõik või mitte midagi'.

Det är icke guld allt som glimmar 'kõik pole kuld,
mis hiilgab'.

Alla gòda tìng är tré 'kõiki häid asju on kolm'.
En för alla och alla för én 'üks kõigi eest ja kõik
ühe eest'.

Allting har sin tìd 'igal asjal on oma aeg'.
sätta allting på spél 'kõik mängu panema'.

Genitiivis:

Allas krìg mot alla 'kõigi sõda kõigi vastu'.

Väljendites:

i alla fáll 'igal juhul';

utan all tvëkan 'ilma kõhklemata';

Täck sa mycket! - För äll dël. 'Palju tänu! - Palun
väga.'

när ällt kommer omkring 'lõppude lõpuks';

ällt som ällt 'kokkuvõttes';

av ällt att döma 'kõigi järgi otsustades'.

Vanade käändevormidega mõningates väljandites:

Det är ej ällom givet 'see pole kõigile antud';

i ällö 'igas asjas, igas suhtes'.

Substantiiv pronoomeni alla järel võib olla määratud
või määratus vormis, vt. § 42:10.

4. båda ja bägge 'mõlemad':

båda två (bägge två) var ònse 'mõlemad olid ühel
nõul';

de båda (bägge) bröderna 'mõlemad vennad';

Vilken av de båda? 'kumb neist kahest?'

Det går brá på bägge sätten 'mõlemat moodi kõlbab'.

båda (bägge) delarna 'mõlemaid; mõlemat sorti'.

Genitiivis:

Enligt bådas (bägges) mènìng 'mõlemate arvates'.

Det är bådas vår önskan 'see on meie mõlema soov'.

Märkus: kui båda (bägge) seisab koos adjektiiviga,
tuleb lisada määratud vaba artikkel de ette või taha;
substantiiv on määratud vormis:

De båda (e. Båda de) unga männen är konstnärer
'mõlemad noored mehed on kunstnikud'.

Kui adjektiiv puudub, võib ka vaba määratud artikkel puududa; substantiiv on määratud vormis:

(De)båda barnen 'mõlemad lapsed'.

Substantiiv on määramatus vormis, kui båda kõrval esineb mõni teine määratlussõna, mis nõuab substantiivi määramatut vormi, näit.:

Mina båda (e. båda mina) syster 'mu mõlemad õed'.

Samuti üksikutes väljendites nagu:

en väg med diken på båda sidor 'maantee, millel on mõlemas ääres kraavid'.

5. ännan 'teine, muu' käändub nagu tavaline adjektiiv: määramatud vormid on ännan ja ännat, määratud vorm ja mitmus ändra. Genitiiv esineb ainult substantiivselt tarvitatud vormidel ännan ja ändra. Näit.:

Jag skall göra det en ännan gång 'ma teen seda mõni teine kord'.

Det var en ännan sak 'see on teine asi' (see muudab asja).

Det får ordnas på ännat sätt 'seda tuleb teistmoodi korraldada'.

på ändra sidan vägen 'teisel pool teed';

det vill med ändra ord säga 'teiste sõnadega'.

Ändra tider, ändra sèder 'teised ajad, teised kombed'.

Dén som gräver en gróp at ändra fäller ofta självdärí 'kes teisele auku kaevab, langeb (sageli) ise sisse'.

Genitiivis:

Han brýr sig ínte om någon ännans mènning 'ta ei hooli kellegi teise arvamusest'.

Man skall ínte lägga sig í ändras affärer 'ei maksa end teiste (inimeste) asjadesse segada'.

Väljendites:

bland annat 'muuseas';

Vi tälade om étt och annat 'me rääkisime ühte -
teist'.

Jag künde inte annat än skräтта 'ma ei saanud tei-
siti kui naerda'.

Vastandades en - annan:

En dricker öl, en annan föredrar vätten 'üks jooß
ölut, teine eelistab vett'.

på étt eller annat sätt 'ühel või teisel viisil';
å éna sidan - å ändra sidan 'ühelt poolt - teiselt
poolt';

både det éna och det ändra 'nii üht kui teist';
den éna dāgen är den ändra lik 'ükd päev on teise
sarnane';

Han stännade én eller annan vëcka 'ta jäi (siia,
sinna) üheks või kaheks nädalaks'.

av én eller annan anledning 'ühel või teisel põhju-
sel'.

6. varānnan, varānnan, vartānnat 'iga teine'

(vrd. § 83:4):

Han är ledig varānnan dāg 'ta on (töölt) vaba iga
teine päev'.

Vartānnat är 'iga teine aasta'.

.Vrd.: var tredje dāg 'iga kolmas päev';
vart fjärde är 'iga neljas aasta'.

7. Nāgon, något, några ja nāgonting 'mõni, keegi'
(kõnekeeles: nānting) 'midagi':

Kóm tillbāka nāgon annan dāg 'tule mõni teine päev
tagasi'.

Han tälade svenska med nāgon brýtning 'ta rääkis
rootsi keelt teatava aktsendiga'.

Har nāgon varit här? 'kas keegi (mõni) on siin ol-
nud?'

Nāgon av pójkarna 'keegi poistest'.

Några av mina vänner 'mõned minu sõpradest'.

Något är bättre än intet 'midagi on parem kui mitte midagi'.

Det måste ha hänt honom något 'tal on arvatavasti midagi juhtunud'.

Genitiivis:

Det här måste vara någons fél 'see peab olema kellegi viga'.

Någonting (e. något) har hänt 'midagi on juhtunud'.

Här saknas någonting 'siin puudub midagi'.

Gé mig någonting annat 'anna (andke) mulle midagi muud'.

Märkus: Teatavates väljendites jääb någon eesti keelde tõlkimata:

Här du någon brór? 'kas sul on vend?'

Néj, jag här inte några syskon (e. jag här inga syskon) 'ei mul pole õdesid-vendi'.

Jag skulle vilja låna en penna. Här du någon? 'ma tahaksin laenata sulle pead, kas sul on?'

Här du (någon) klöcka på dig? 'kas sul on kell kaasas?'

Här du några pengar? 'kas sul on (natuke) raha?'

Några pengar hade han inte 'raha tal polnud'

Vad för något? 'mida (sa ütlesid)?'

Vad är han för något? 'mis ta on?' (mis amet tal on?)

Vad är det för något? 'mis (asi) see on?'

8. sömlig, sömligt (somt), sömliga tähendab umbes sama, mis någon 'mõni', kuid tarvitatakse ainsuses ainult ainenimetuste ja abstraktsete substantiivide juures; mitmuses sömliga 'mõned, mõningad' juurde mõeldakse tavaliselt 'mitte teised'. Näit.:

Sömlig frukt måste kastas 'mõned puuviljad tuli ära visata'.

Sömligt arbete undviker han 'mõnest tööst ta hoidub eemale'.

Han är så pedantisk i sömligt 'ta on mõnes asjas nii pedantne'.

Sömliga sätt, ändra stöd 'mõned istusid, teised seisid'.

Väljendis: i sömliga föll 'mõningatel juhtudel'.

9. ingen, intet (kõnekeeles: inget), inga 'ei keegi, ei ükski, ei miski' ja ingenting 'ei midagi':

Där fanns ingen människa 'seal polnud ühtki inimest'.

Jag har ingen lust till det 'mul pole selleks mingit isu'.

Har ingen ringt till mig, medan jag var ute? 'ega keegi pole mulle helistanud, kui väljas olin?'

Ingen var hemma 'kedagi polnud kodus'.

Ingen är profet i sitt fädernesland 'ükski pole prohet oma kodumaal'.

Inget svar behövdes 'polnud mingit vastust tarvis'.

på intet sätt 'ei mingil moel'.

Inga nyheter är goda nyheter 'ei mingeid uudiseid tähendab häid uudiseid'.

Det är ingenting att skratta åt 'siin pole midagi naerda'.

Någonting är bättre än ingenting (e. Något är bättre än intet) 'midagi on parem kui mitte midagi'.

Jag har ingenting annat att bjuda på 'mul pole midagi muud pakkuda'.

Det blev ingenting av med resan 'reisist ei tulnud midagi välja'.

Ingenting nytt under sólen 'pole midagi uut päikese all'.

Märkus: kõnekeeles asendatakse ingen sageli ühendiga inte någon, eriti kui inte kuulub nii predikaadi kui ka någon juurde, näit.:

Vét ingen (=inte någon) av er, vår han är? 'ega teist keegi ei tea, kus ta on?'

Han så(de) att han hade inga pengar (=att han inte hade några pengar) 'ta ütles, et tal pole raha'.

Samuti asendatakse ingenting sageli ühendiga inte
någonting:

Har du ingenting glömt? (=Har du inte glömt någonting?)
'ega sa pole midagi unustanud?'

10. -dera-lõpulised:

Någondera (èndera) bröderna = Någondera (èndera) av
bröderna 'embkumb (keegi) vendadest'.

Någotdera (èttdera) barnet 'keegi lastest'.

Vi väntar honom èndera dagen 'me ootame teda lähema-
tel päevadel'.

Någondera måste ha sagt det 'keegi neist ütles seda'.

Ettdera av de båda länderna 'üks neist kahest maast'.

De fick vårdera sin ändel 'nad said igauks oma osa'.

I vårtdera fället 'kummalgi juhul'.

Ingendera vågade lita på den andra 'ükski neist ei
julgenud teist usaldada'.

Genitiiv lõpuga -s:

Vårderas lön är 100 rubel 'igauhe (neist) palk on
100 rubla'.

11. själv, självt, själva 'ise':

Han själv har (e. Han har själv) skrivit brevet
'ta isekirjutab kirja'.

Pojken har skrivit brevet själv 'poiss kirjutab
kirja ise (ilma abita)'.

Vi gjorde det själva 'me tegime selle ise'.

Föräldrarna var öroliga, men barnet självt tog saken
lúgnt 'vanemad olid rahutud, kuid laps ise võttis asja
rahuga'.

Det skådar bara honom själv och ingen annan 'see
kahjustab ainult teda ennast ja ei kedagi teist'.

Resultaten talar för sig själva 'resultaadid räägi-
vad ise enda eest'.

Detta säger sig självt 'see on iseenesestmõistetav'.

Hon ville våra för sig själv en stund 'ta tahtis
olla üks hetk omaette'.

Jag tänkte för mig själv ... 'na mätlesin endamisi...'

Märkus: etteasetatult tähendab själva 'iseenesest' või 'isegi', näit.:

Själva tänken är inte ny 'möte pole iseenesest uus'.

Själva (e. självaste) kungen kunde inte há det bättre 'isegi kuningal ei saaks parem olla'.

Väljendis: i själva verket 'tegelikult'

12. mýcken ja mången tähendavad mõlemad 'palju'.

Viimast tarvitatakse loendatavate esemete puhul.

mýcken käändub nagu adjektiiv: utrum mýcken, neutrum mýcket /mýkka/, määratud vorm mýckna:

mången, neutrum månget, mitmus många:

med mýcken möda 'suure vaevaga';

hans mýckna besvär 'tema suur vaev';

all den mýckna snön 'kõik see suur hulk lund';

det mýckna stillasittandet 'palju kohalistumist';

mången gång 'palju kordi; nii mõnigi kord';

månget kárt besök 'nii mõnigi kallis külastus';

Mången (e. många) tror, att ... 'nii mõnigi arvab (paljud arvavad), et ...';

Många människor 'palju inimesi, paljud inimesed';

Många äldre personer 'paljud vanemad isikud';

Så många huvuden, så många sinnen 'kui palju päid, nii palju tahtmisi'.

13. mýcken ja mången 'palju' juurde kuuluvad komparatiivi vormid mër(a) ainsuses ja flër(a) mitmuses:

mër(a) smör 'rohkem võid';

flër(a) smörgåsar 'rohkem võileibu';

flër än två 'rohkem kui kaks'.

Lühend: m. fl. (=med flëra) 'jm. (ja muud), jt. (ja teised)'

Ainult mitmuses tarvitatavate substantiividega (vt.

§ 59:3) seisab mër(a):

mér péngar 'rohkem raha';
m r grönsaker 'rohkem aedvilja'.

14. fler(a) tarvitatakse ka tähenduses 'palju' (vastandava t hendusvarjundiga: "mitte nii vähe", "rohkem kui kaks" jne):

Jag har s tt det fl ra gånger 'ma olen seda palju kordi (korduvalt) näinud'.

St den har fl ra väckra p rker 'linnas on mitmed ilusad pargid'.

'Vi var fl ra st cken där 'meid oli seal mitu tükki'.

R san blir billig om man  r fl r(a) i sällskap 'reis tuleb odav, kui ollakse mitmekesi (palju, rohkem) grupis'.

15. Superlatiivivorm de flesta 'enamjagu, suurem osa':

de flèsta av oss 'suurem osa meist';

De  llra flesta tr r, att ... '(kõige) suurem osa arvab, et ...'.

Genitiivis:  nligt de fl stas m ning 'suurema osa arvamuse järgi'.

Han fick de flèsta r sterna (o. han fick fl st r ster) 'ta sai suurema osa h altest'.

Järgnev substantiiv võib olla m aratud või m aramatus vormis, vt. 42:10.

16. Ainenimetustega ja abstraktsete substantiividega tarvitatakse tavaliselt m cket /m kka/ 'palju' ja litet 'litt', f ga 'vähe' muutumatul kujul, näit.:

m cket sn  'palju lund';

litet sn  'vähe lund';

m cket v tten 'palju vett';

litet (e. f ga) v tten 'vähe vett' (litet rõhutada);

Vrd.: litet v tten 'natuke vett' (litet rõhuta);

m cket s rger och bek mmer 'palju kurbust ja muret';

mycket fólk 'palju rahvast'.

Kõnekeeles ka: det var mycket bilar på tórget 'väl-
jakul oli palju autosid'.

mycket adverbina tähenduses 'väga' vt. § 139.

17. Mitmus pronoomenist litet 'vähe' on få:

Få människor 'vähe inimesi (vähesed inimesed)'.

Dessa få órd må förklára állt 'need vähesed sõnad
peavad kõike seletama'.

Tåg går med få minúters mellanrum 'rongid lähevad
iga mõne minuti tagant'.

Väljendis: i få órd 'mõne sõnaga'.

Komparatiiv pronoomenist få on färre 'vähem':

Ju färre människor, desto bättre 'mida vähem inimesi,
seda parem'.

Kokkuvõtlik ülevaade: pronoomen + substantiiv

§ 98. 1. Adjektiivselt tarvitatavoid pronoomeneid võime jaotada kolme gruppi:

I - demonstratiivpronoomenid dén, den här ja den där;
indefiniitsed pronoomenid båda, själva ja -dera-
löpulised;

II - indefiniitsed pronoomenid ålla ja de flèsta;

III - kõik ülejäänud pronoomenid.

I grupi pronoomenite järel on substantiiv m ä ä r a -
t u d vormis (vrd. § 42:8,9; § 93:1,2; § 97:4,10,11);

II grupi pronoomenite järel on substantiiv m ä ä r a -
t u d vormis, kui see on piiritletud, ja m ä ä r a -
m a t u s vormis, kui see on piiritlemata (§ 42:10 ja
§ 97:3,15);

III grupi pronoomenite järel on substantiiv m ä ä r a -
m a t u s vormis (§ 43:5,6).

2. Indefiniitsed pronoomenid båda (båge) ja ålla
allutatakse teistele pronoomenitele ja substantiivi vorm
määratakse teiste pronoomenite järgi, näit.:

båda systerarna

Aga: mina båda systerar = båda mina systerar

ålla pöjkarna i klässen.

Aga: ålla mina pöjkar

ålla dessa pöjkar

3. Pronoomen ännan käitub nagu tavaline adjektiiv,
millel võib olla määratud ja määramatu vorm; substantiivi
vorm määratakse reeglite järgi § § 70 - 73.

4. Sõnajärjendi pronoomen + adjektiiv + substantiiv
kohta vt. ülevaade § 73.

V e r b

Verbi vormid

§ 99. 1. Rootsi verbil on:

a) kolm moodust (kõneviisi):

indikatiiv (kindel kõneviis).

konjunktiiv (seotud kõneviis).

imperatiiv (käskiv kõneviis).

Konjunktiivi asendab kõnekeeles tavaliselt konditsionaal (tingiv kõneviis).

b) kolm nominaalvormi:

infinitiiv (tegevusnimi),

partitsiip (kesksõna),

supinum;

c) kaks verbigeenust (tegumoodi):

aktiiv,

passiiv.

d) kaks lihtaega:

preesens (olevik),

imperfekt (lihtminevik).

ja kolm lihtaega:

perfekt (täisminevik),

pluskvamperfekt (enneminevik).

futuurum (tulevik).

2. Kõnkeeles ja uemal ajal ka kirjakeeles on rootsi verbil igas ajavormis ainult üks vorm kõigi isikute kohta nii ainsuses kui mitmuses, näit. verbist tåla 'rääkima':

preesens: jag, du, han, hon, den	} <u>tålar</u>
vi, ni, de	
'mina räägin, sina räägid jne.'	

3. Varem tarvitati ja praegugi tarvitatakse pidulikumas keeles eri vorme ainsuse ja mitmuse kohta:

mitmuse vorm langeb preesensis kokku infinitiiviga, näit.: vi, ni, de täla 'meir räägime, teie ... jne.', välja arvatud verb 'olema': jag, du, han är 'mina olen, sina ... jne.', vi, ni, de äro 'meie oleme, teie jne.';

tugevate verbide imperfektis on mitmusevormis lõpp -o /-u/ koos tüvevokaali muutusega või ilma, näit.:

jag skrev 'ma kirjutasin' - vi skrèvo 'me kirjutasime';
jag var 'ma olin' - vi võro 'me olime';
(vrd. §111:1)

Vanamoodsas ja pidulikumas keeles tarvitatakse ka eri vormi lõpuga -en koos mitmuse 2. isiku personaalpronoome-niga I (vrd. §87:3):

I tälen 'teie räägite'.

Verbi konjugatsioon

§ 100. 1. Rootsi keeles on neli konjugatsiooni (pöördkonda): kolme esimesse kuuluvad nn. n õ r g a d verbid, mis moodustavad imperfekti erilise lõpu abil, ja neljandas- se nn. t u g e v a d verbid, millel puudub imperfek- tis lõpp ja selle asemel esineb tüvevokaali muutus (ablaut). Peale selle on olemas sega konjugatsioon ja grupp ebareeg- lipäraseid verbe.

2. Verbi konjugeerimiseks aktiivis on vaja teada neli p õ h i v o r m i:

infinitiiv.

preesens.

imperfekt.

supinum.

Verbi vormide moodustamisel on vaja teada verbi tüve, mille saame, kui eraldame infinitiivil sufiksi -a (näit.: täl-a 'rääkima', kõp-a 'ostma', skriv-a 'kirjutama'). III konjugatsioonil puudub infinitiivil sufiks -a ja tüvi on seega võrdne infinitiiviga (näit.: tro 'arvama', sy 'õmblema'). Vrd. § 121:2a.

Põhivormide lõpud lisatakse verbi tüvele. Preesensi, imperfekti ja supiinumi lõpud on eri konjugatsioonidel järgnevad:

I konjugatsioon:	<u>-ar</u>	<u>-ade</u>	<u>-at</u>
II konjugatsioon:	<u>(-er)</u>	<u>-de/-te</u>	<u>-t</u>
III konjugatsioon:	<u>-r</u>	<u>-dde</u>	<u>-tt</u>
IV konjugatsioon:	<u>(-er)</u>	lõputa	<u>-it</u>

Futuurum moodustatakse abiverbi skõla 'saama' (§ 105:4) ja infinitiivi abil, mineviku liitajad perfekt ja pluskvamperfekt abiverbi ha(va) 'omama' (§ 107:6) ja supiinumi abil.

3. Näide verbi täla 'rääkima' konjugeerimisest aktiivi ajavormides:

Preesens:	jag <u>tälar</u>	'ma räägin'
	du "	'sa räägid'
	han, hon "	'ta räägib'
	vi "	'me räägime'
	ni "	'te räägite'
	de "	'nad räägivad'

Imperfekt: jag tälade 'ma rääkisin'
(du, han etc. ")

Perfekt: jag har tälat 'ma olen rääkinud'
(du, han etc. ")

Pluskvamperfekt: jag hade tälat 'ma olin rääkinud'
(du, han etc. ")

Futuur: jag skall täla 'ma räägin (tulevikus)'
(du, han etc. ")

§ 101. I k o n j u g a t s i o o n .

infinitiiv	preesens	imperfekt	supiinum
<u>täl-a</u>	'rääkima' <u>täl-ar</u>	<u>täl-ade</u>	<u>täl-at</u>

I konjugatsiooni kuulub suurem osa rootsi verbe.

Näit.: källa 'kutsuma', röpa 'hüüdma', fråga 'küsimä',
svåra 'vastama', börja 'algama', slüta 'lõpetama',
öppna 'avamä', träffa 'kohtama', täcka 'tänamä', spëla
'mängimä', våkna 'ärkamä', vänta 'ootama', önska 'soo-
vima', visa 'näitama', pråta 'rääkima, vestlemä', kåsta
'viskamä', kösta 'maksma', titta 'vaatama', bilda 'moo-
dustama', gründa 'asutama', låna 'laenamä', räkna 'ar-
vutama, arvestama', tvätta 'pesemä', stånna 'seisma
jäämä', ålska 'armastama', sköja 'naljatama', årbeta
'töötama', studëra 'öppimä, uurimä', berätta 'jutusta-
mä', skýnda(sig) 'kiirustama'.

§ 102. II k o n j u g a t s i o o n .

a) <u>ring-a</u>	'helistama'	<u>ring-er</u>	<u>ring-de</u>	<u>ring-t</u>
b) <u>köp-a</u>	'ostma'	<u>köp-er</u>	<u>köp-te</u>	<u>köp-t</u>
c) <u>hör-a</u>	'kuulma'	<u>hör</u>	<u>hör-de</u>	<u>hör-t</u>

II konjugatsiooni kuuluvad verbid moodustavad im-
perfekti lõpuga -de, kui verbi tüvi lõpeb helilise kon-
sonandiga, ja lõpuga -te, kui tüve lõpus on helitu kon-
sonant (k,p,t,s).

Verbid, mille tüvi lõpeb häälikuga -r- (mõnel juhul
ka -l-), moodustavad preesensi paljast tüvest ilma lõpu-
ta -er.

II a konjugatsiooni kuuluvad näit.:
bõja 'käänama, keerama', fõlja 'järgima', ställa 'asetama', hånga 'rippuma, riputama', stänga 'sulgema',
duga 'kõlbama', bygga 'ehitama';

II b konjugatsiooni kuuluvad näit.:
rësa 'reisima', läsa 'lugema', röka 'suitsetama', lëka
'mängima', söka 'otsima', besöka 'külastama', försöka
'proovima', väcka 'äratama', trycka 'trükkima, suruma',
åka 'sõitma', týcka 'arvama';

II c konjugatsiooni kuuluvad näit.:
lära 'õpetama', hyra 'üürima', köra 'sõitma', röra
'liigutama', störa 'segama', begära 'nõudma' jt. ning
järgmised verbid tüvelõpuga -l-: måla 'jahvatama', gåla
'kirema', tåla 'taluma, kannatama'.

Märkused:

1. Kui verbi tüve lõpus on -mm- või -nn-, kirjutatakse imperfektis ja supiinumis ainult üks m või n, näit.:

<u>glömm-a</u>	'unustama'	<u>glömm-er</u>	<u>glöm-de</u>	<u>glöm-t</u>
<u>känn-a</u>	'tundma'	<u>känn-er</u>	<u>kän-de</u>	<u>kän-t</u>

2. Kui tüve lõpus on -d- või -t- eelneva vokaaliga, toimub imperfektis ja supiinumis vokaali lühenemine; supiinumis d + t annab -tt, näit.:

<u>lyd-a</u>	'sõna kuulma'	<u>lyd-er</u>	<u>lyd-de</u>	<u>lyt-t</u>
/y:/		/y:/	/y/	/y/
<u>möt-a</u>		<u>möt-er</u>	<u>möt-te</u>	<u>möt-t</u>
/ö:/		/ö:/	/ö/	/ö/

Samuti pöörduvad lèda 'juhatama', betýda 'tähen-
dama', tràda 'astuma', býta 'vahetama', màta 'mõõtma',
stòta 'lukkama' jt.

3. Kui tüve lõpus on -d- või -t- eelneva konsonan-
diga, siis sulab imperfekti ja supiinumi lõpp nendega
kokku:

<u>sànd-a</u>	'saatma'	<u>sànd-er</u>	<u>sànde</u>	<u>sànt</u>
<u>míst-a</u>	'kaotama'	<u>míst-er</u>	<u>míste</u>	<u>míst</u>

Samuti: hànda 'juhtuma', tànda 'süütama', vànda
'pöörama', ànlanda 'saabuma', lýfta 'tõstma', vàlta
'ümber ajama', kummutama', gifta sig 'abielluma' jt.

4. Mõningad verbid, mille tüvi lõpeb -n-'ga, moodus-
tavad imperfekti ja supiinumi lõppudega -te ja -t-:

<u>kròn-a</u>	'kroonima'	<u>kròn-er</u>	<u>kròn-te</u>	<u>kròn-t</u>
---------------	------------	----------------	----------------	---------------

Samuti: brýna 'pruunistama', ròna 'saama, leidma,
tundma' (näit.: ròna fòrstàelse 'arusaamist leidma',
ròna glàdje 'rõõmu tundma'), sýnas 'tunduma' (depoo-
nens, vt. § 129), begýnna (begýnte, begýnt) 'algama'.

5. Peaaegu kõigil II konjugatsiooni verbidel on tü-
vevokaaliks eesvokaal (e, i, y, ä, ö - vt. § 1). Erandid:
befàlla 'käskima', gnàga 'närima', ràda 'nõu andma',
tàla 'taluma',

§ 103. III k o n j u g a t s i o n .

<u>tró</u>	'uskuma'	<u>tró-r</u>	<u>trò-dde</u>	<u>tró-tt</u>
/trú:/		/trú:r/	/trúddə/	/trutt/.

III konjugatsiooni kuulub väike grupp verbe, millede
tüvi lõpeb vokaaliga. Infinitiivi sufiks puudub. Need
on peamiselt ühesilbilised verbid: bo /bú:/ 'elama,

asuma', ro /rú:/ 'aerutama', glo /glú:/ 'jõllitama',
gro /grú:/ 'idanema, tärkama', sy 'õmblema', fly 'põ-
genema', bry 'vaevama, tülitama', gry 'koitma, valge-
nema', sky 'kartma, pelgama', spy 'sülitama', mâ 'end
tundma' (hur mâr du? 'kuidas end tunnend? kuidas läheb?),
nâ 'jõudma, saavutama', sâ 'külvama', flâ 'nülgima',
klâ 'küünistama, kriimustama', spâ 'ennustama';

ning seda tüüpi verbidest tuletatud mitmesilbilised
verbid nagu: âvsky 'vastikust tundma, vihkama', fõrmâ
'suutma, jaksama', âtrâ 'igatsema', vârsko /-sku/
'hoiatama'.

§ 404. IV konjugatsioon.

IV ehk "tugeva" konjugatsiooni verbid moodustavad
imperfekti ilma erilise lõputa ainult tüvevokaali muutuse
(ablaudi) abil; supinumini lõpp on alati -it, kusjuures ka
siin võib esineda tüvevokaali muutus.

Tüvevokaali muutuse järgi võib IV konjugatsiooni
verbid jaotada järgmistesse rühmadesse (vanemas kirja-
keeles tarvitatud imperfekti mitmuse erivormid lõpuga -o
on toodud imperfekti ainsusevormide järel):

1) i - e - i

<u>bîta</u> 'hamustama'	bîter	bêt, bèto	bîtit
<u>blî(va)</u> 'jääma'	blî(ve)r	blév, blèvo	blîvit
<u>drîva</u> 'ajama'	drîver	drév, drèvo	drîvit
<u>glîda</u> 'libisema'	glîder	gléd, glèdo	glîdit
<u>gnîda</u> 'hõõruma'	gnîder	gnéd, gnèdo	gnîdit
<u>grîpa</u> 'haarama'	grîper	grép, grèpo	grîpit

<u>kliva</u>	'ronima'	kliver	klév, klèvo	klivit
<u>knipa</u>	'pigistama'	kniper	knép, knèpo	knipit
<u>kvida</u>	'vinguma'	kvider	kvéd, kvèdo	kvidit
<u>lida</u>	'kannatama'	lìder	léd, lèdo	lìdit
<u>niga</u>	'kniksu tegema'	nìger	nég, nègo	nìgit
<u>pipa</u>	'piuksuma'	pìper	pép, pèpo	pìpit
<u>rida</u>	'ratsutama'	rìder	réd, rèdo	rìdit
<u>riva</u>	'rebima'	rìver	rév, rèvo	rìvit
<u>skina</u>	'paistma'	skìner	skén, skèno	skìnit
<u>skrida</u>	'samauma, libisema'	skrìder	skréd, skrèdo	skrìdit
<u>skrika</u>	'karjuma'	skrìker	skrèk, skrèko	skrìkit
<u>skriva</u>	'kirjutama'	skrìver	skrèv, skrèvo	skrìvit
<u>slita</u>	'rebima'	slìter	slèt, slèto	slìtit
<u>smita</u>	'ära hiilima'	smìter	smèt, smèto	smìtit
<u>svida</u>	'valutama'	svìder	svéd, svèdo	svìdit
<u>svika</u>	'petma'	svìker	svèk, svèko	svìkit
<u>vika</u>	'käänama'	vìker	vèk, vèko	vìkit
<u>vina</u>	'vinguma'	vìner	vèn, vèno	vìnit
<u>vrida</u>	'väänama'	vrìder	vréd, vrèdo	vrìdit

Erijuhud: giva (gè) 'andma' - vt. § 107:6;

sprida 'levitama',

strida 'võitlema' - " § 107:4;

ligga 'lamama',

tiga 'vaikima' - " § 108:2.

2) i - a - u

<u>binda</u>	'siduma'	bìnder	bánd, bündo	bündit
<u>brinna</u>	'põlema'	brìnner	bránn, brünnno	brünnit
<u>brista</u>	'murduma'	brìster	brást, brüsto	brüstit
<u>dricka</u>	'jooma'	drìcker	dráck, drücko	drückit
<u>fìnna</u>	'leidma'	fìnner	fánn, fünno	fünnit
<u>förninna</u>	'teada, saama'	förnìnner	förnám, förnümno	förnünnit
<u>försvinna</u>	'kaduma'	försvìnner	försvánn, försvünno	försvünnit

<u>hinna</u>	'jõudma'	hinner	hänn, hünno	hünnit
<u>riina</u>	'jooksma'	rinner	ränn, rünno	rünnit
<u>sitta</u>	'istuma'	sitter	sätt, sütto	süttit
<u>slinka</u>	'lotendama'	slinker	slánk, slünko	slünkit
<u>slippa</u>	'pääsema'	slipper	slápp, slüppo	slüppit
<u>spinna</u>	'ketrama'	spinner	spänn, spünno	spünit
<u>spricka</u>	'lõhkema'	spricker	spráck, sprücko	sprückit
<u>springa</u>	'jooksma'	springer	spráng, sprüngo	sprüngit
<u>sticka</u>	'pistma'	sticker	stáck, stücko	stückit
	(vrd. § 107:5)			
<u>stinga</u>	'pistma'	stinger	stáng, stüngo	stüngit
<u>svinna</u>	'kaduma'	svinner	svánn, svünno	svünnit
<u>vinna</u>	'võitma'	vinner	vánn, vünno	vünnit

Erijuhud: simma 'ujuma' ja
tvinga 'sundima' - vt. § 107:3.

3) ä - a - u

<u>bära</u>	'kandma'	bär	bár, büro	bürit
<u>skära</u>	'lõikama'	skär	skár, sküro	skürit
<u>stjala</u>	'varastama'	stjäl	stál, stülo	stülit

Erijuhud: skälva 'väriseama',
vära 'kasvama' - vt. § 107:4;
svära 'vanduma' - " § 107:6;
smälta 'sulama,
sulatama',
svälta 'nälgima,
näljutama' - " § 107:5.

4) y - ö - u

<u>bryta</u>	'murdma'	bryter	bröt, bröto	brütit
<u>drypa</u>	'tilkuma'	dryper	dröp, dröpo	drüpit
<u>flyga</u>	'lendama'	flyger	flög, flögo	flügit
<u>flyta</u>	'voolama'	flyter	flöt, flöto	flütit
<u>frýsa</u>	'külumama'	frýser	frös, fröso	früsit
<u>knýta</u>	'sõlmima'	knýter	knöt, knöto	knütit

<u>krýpa</u>	'roomama'	krýper	kröp, kröpo	krüpit
<u>rýta</u>	'kiljuma'	rýter	röt, röto	rütit
<u>skrýta</u>	'hooplema'	skrýter	skröt, skröto	skrütit
<u>smýga</u>	'hiilima'	smýger	smög, smögo	smügit
<u>snýta</u>	'nuuskama'	snýter	snöt, snöto	snütit
<u>strýka</u>	'maha kriipsutama'	strýker	strök, ströko	strükit
<u>trýta</u>	'puuduma'	trýter	tröt, tröto	trütit

Erijuhud: dýka 'sukelduma',
klýva 'lõhestuma',
nýpa 'pigistama',
nýsa 'aevastama',
rýka 'suitsema',
rýsa 'väriseama'

- vt. § 107:4.

5) u - ö - u

<u>bjüda</u>	'pakkuma'	bjüder	bjöd, bjödo	bjüdit
<u>gjüta</u>	'valama'	gjüter	göt, göto	gjütit
<u>hügga</u>	'raiuma'	hügger	högg, höggo	hüggit
<u>ljüda</u>	'kõlama'	ljüder	ljöd, ljödo	ljüdit
<u>ljüta</u>	'kaotama, kannatama'	ljüter	ljöt, ljöto	ljütit
<u>njüta</u>	'nautima'	njüter	njöt, njöto	njütit
<u>sjüda</u>	'keetma'	sjüder	sjöd, sjödo	sjüdit
<u>sjünga</u>	'laulma'	sjünger	sjöng, sjöngo	sjüngit
<u>sjünka</u>	'vajuma'	sjünker	sjönk, sjönko	sjünkit
<u>skjüta</u>	'laskma, lükka'	skjüter	sköt, sköto	skjütit
<u>slüta</u>	'sulgema, järel dama'	slüter	slöt, slöto	slütit

(vrd. § 107:5)

<u>süga</u>	'imema'	süger	sög, sögo	sügüt
<u>süpa</u>	'jooma, napsitama'	süper	söö, söpo	süpüt
<u>tjüta</u>	'ulguma'	tjüter	tjöt, tjöto	tjütit

6) a - o - a

<u>drá</u> (ga)	'tõmbama'	drá(ge)r	dróg, drògo	drágit
<u>fára</u>	'sõitma'	far	fór, fòro	fárit
<u>tá</u> (ga)	'võtma'	tá(ge)r	tóg, tògo	tágit

Erijuhud: begráva 'matma'gála 'kirema' - vt. § 107:4;vára 'olema; kestma' - § 107:5.7) a (ä) - ö - a (ä)

<u>fälla</u>	'kukkuma'	fäller	föll, föllo	fällit
<u>hälla</u>	'hoidma'	häller	höll, höllo	hällit

8) ä - ä - ä

<u>gräta</u>	'nutma'	gräter	grät, gräto	grätit
<u>lätta</u>	'laskma'	läter	lät, läto	lätit

9) ä - a (ä) - ä

<u>kväda</u>	'luuletama, laul-	kväder	kvád, (kvádo)	kvädit
	ma			
<u>äta</u>	'sööma'	äter	ät, äto	ätit

10) kõigis vormides o /o/ või /o:/

<u>kõmma</u>	/-o-/ 'tulema'	kõmmer	kóm, kõmmo	kõmmit
<u>sõva</u>	/-o:-/ 'magama'	sõver	söv, sõvo	sõvit

Konjugatsiooni erijuhud

§ 105. Segakonjugatsioon.

Mõned verbid konjugeeruvad erinevate konjugatsioonide järgi:

1. Kombinatsioon I ja II konjugatsioonist:

<u>hêta</u>	'nimetatama'	hêter	hêtte	hêtat
<u>lêva</u>	'elama'	lêver	lêvde	lêvat

(ka: lêvt)

2. I ja IV konjugatsioon:

<u>lîgga</u>	'lamama'	lîgger	lâg, lâgo	lêgat
<u>tîga</u>	'vaikima'	tîger	têg, tègo	têgat

3. III ja IV konjugatsioon:

<u>bê(dja)</u>	'paluma'	bêr	bâd, bâdo	bêtt
<u>dô</u>	'surema'	dôr	dôg, dôgo /-u:-/	dôtt
<u>fâ</u>	'saama; tohtima'	fâr	fîck, fîngo	fâtt
<u>gâ</u>	'minema, käima'	gâr	gîck, gîngo /j-/	gâtt
<u>le</u>	'naeratama'	ler	lóg, lògo /-u:-/	lett
<u>se</u>	'nägema'	ser	sâg, sâgo	sett
<u>slâ</u>	'lööma'	slâr	slóg, slògo /-u:-/	slâgit
<u>stâ</u>	'seisma'	stâr	stód, stòdo /-u:-/	stâtt

4. Segakonjugatsiooni kuuluvad ka nn. preteeritopreesensid, mille praegune preesensivorm on vana lõputa minevikuvorm:

<u>küna</u>	'võima'	kán	künde	künnat
<u>skõla</u>	'saama'	ská(11)	skülle	skõlat

(abiverb - vrd. § 100:2)

<u>vêta</u>	'teadma'	vét	visste	vêtat
<u>vilja</u>	'tahtma'	víll	ville	vêlat

Märkus: bevîlja 'lubama' käändub I konj. järgi.

5. Abiverb vára 'olema' moodustab preesensi suplettiivselt (eritüveliselt):

<u>vára</u>	'olema'	är, äro	var, voro /vü:ru/	várit
-------------	---------	---------	----------------------	-------

(vrd. § 108:2)

§ 106. II konjugatsioon tüvevokaali muutusega.

Tüvevokaal muutub (nn. "ümberpööratud umlaut") mõnede II konjugatsiooni verbide imperfektis ja supinumis:

1. ä - a (ä), kusjuures tüvelõpuline -j- kaob imperfektis ja supinumis:

<u>dväljas</u>	'vlíbima'	dvälj(e)s	dváldes	dválts
----------------	-----------	-----------	---------	--------

(depoonens - vt. § 129)

<u>välja</u>	'valima'	väljer	válde /a:/	vált /a:/
<u>vánja</u>	'harjutama'	vánjer	vánde /a:/	vánt /a:/

(vánja sig vid ngt 'millegagi harjuma')

<u>svälja</u>	'neelama'	sväljer	sválde /a:/	svált /a:/
			e. sväljde	e. sväljt
<u>támja</u>	'taltsutama'	támjer	támde /a:/	támt /a:/
			e. támde /ɛ:/	támt /ɛ:/
<u>sälja</u>	'müüma'	säljer	sálde /o/	sált /o/

-j- kaob ka preesensis järgmistel verbidel:

<u>glädja</u>	'rõõmustama'	gláder	gládde	glátt
<u>stádja</u>	'palkama'	stád(j)er	stádde	státt

2. ö - o; -j- kaob imperfektis ja supinumis:

<u>dölja</u>	'varjama'	döljer	dölde /o:/	dólt /o:/
<u>smörja</u>	'määrima'	smörjer	smörde /u:/	smórt /u:/
<u>spörja</u>	'küsima'	spörjer	sporde /u:/	spórt /u:/

3. ö - o; -j- puudub üldse:

<u>böra</u>	'pidama'	bör	börde /u:/	bórt /u:/
<u>göra</u>	'tegema'	gör	gjörde /ju:/	gjórt /ju:/
<u>töras</u>	'julgema'	törs	tördes /u:/	tórts /u:/

(deponens - vt. § 129)

4. ä - a; -j- puudub:

<u>sätta</u>	'asetama'	sätter	sätte	sátt
--------------	-----------	--------	-------	------

5. ä - a; imperfektis kaob tüvelõpuline -g(g)-:

<u>lätta</u>	'panema, asetama'	lätger	lá(de)	lágt /lákt/
<u>sätta</u>	'ütleva'	säger	sá(de)	ságt /sakt/
	/s i i a/	/s i i r/		

§ 107. Paralleelvormidega verbid.

1. Mõningad I konjugatsiooni verbid võivad moodustada paralleelvorme imperfektis ja supinumis II konjugatsiooni lõppudega -te ja -t; viimased esinevad peamiselt kõne- ja ka luulekeeles. Näit.:

<u>täla</u>	'rääkima'	tälar	tälade tälte	tälat tált
<u>mëna</u>	'arvama'	mënar	mënade mënte	mënat mënt

Samuti järgmised verbid:

betäla 'maksma', spëla 'mängima';
föreäna 'ühendama', läna 'laenama', löna 'tasuma', mäna
 'manitsema', sköna 'säästma, hoidma', tjäna 'teenima',
betjäna 'teenindama';

kõka /-u:-/ 'keetma', õka 'suurendama, suurenema';
rõpa /-ü:-/ 'hüüdma', skäpa 'looma';
tjüsa 'võluma, veetlema', vüsa 'näitama'.

Verbil bringa on paralleelvormid tüvevokaali muutu-
 sega imperfektis ja supiinumis:

<u>bringa</u> 'tooma, viima'	bringar	bringade	bringat
		brägte	brágt

2. Üksikutel II konjugatsiooni verbidel on paralleel-
 vormid preesensis ja imperfektis I konjugatsiooni lõppu-
 dega -ar, -ade:

<u>fästa</u> 'kinnitama'	fäster	fäste	fäst
	fästar	fästade	

Samuti: gnäga 'närima', lyfta 'tõstma', mista 'kao-
 tama', rüsta (rüsta) 'raputama, üles kloppima' (vrd. all
 punkt 5), sprätta 'lõhki lõikama; lahti harutama'.

3. Järgmistel I konjugatsiooni verbidel on imperfek-
 tis ja supiinumis harvemini tarvitataavad IV konjugatsioo-
 ni vormid:

<u>simma</u> 'ujuma'	simmar	simmade	simmat
		sám, sümmo	sümmit
<u>tvinga</u> 'sundima'	tvingar	tvingade	tvingat
		tváng, tvúngo	tvúngit

4. Järgmistel II konjugatsiooni verbidel on imper-
 fektis ja supiinumis vanemad ja tänapäeval harvemini tar-
 vitataavad paralleelvormid IV konjugatsiooni järgi:

<u>begráva</u> 'matma'	begráver	begrávde	begrávt
		begróv, -o	(begrávit)
<u>dýka</u> 'sukelduma'	dýker	(dýkte)	dykt
		dök, döko	-
<u>gála</u> 'kirema;	gál	gálde	gált
kukkuma'	gáler	gól, gòlo	gálit

<u>klýva</u>	'lõhkuma'	klýver	klývde klõv, klõvo	klývt klüvit
<u>nýpa</u>	'pigistama'	nýper	nýpte nõp, nõpo	nýpt nüpít (nýpit)
<u>nýsa</u>	'nuuskama'	nýser	nýste nõs, nõso	nýst nüsít (nýsit)
<u>ryka</u>	'suitsema'	ryker	rykte rõk, rõko	rykt rükít (rykit)
<u>rysa</u>	'värisema'	ryser	ryste rõs, rõso	ryst rysít
<u>skälva</u>	'värisema'	skälver	skälvde skälv, skälvo	skälvt -
<u>sprida</u>	'levitama'	sprider	spridde spréd, sprèdo	spritt spridít
<u>strida</u>	'võitlema'	strider	stridde stréd, strèdo	stritt stridít
<u>växa</u>	'kasvama'	växer	växte -, vùxo	växt vùxít

Järgmistel verbidel on IV konjugatsiooni paralleel-
vormid vananenud, kuid neid võib kohata vanemas kirjakee-
les:

<u>dräpa</u>	'tapma'	dräper	dräpte dráp, drápo	dräpt drápít
<u>hjälpä</u>	'aitama'	hjäelper	hjälppte hålp, hùlpo	hjälppt hùlpít
<u>háva</u>	'tõstma'	håver	håvde hõv, hõvo	håvt håvít
<u>lõpa</u>	'jooksma'	lõper	lõpte lõpp, lõpo	lõpt lõpít

5. Mõnedel verbidel kaasnevad paralleelvormidega eri
tähenused:

<u>ýra</u> I konj.:	ýrar	ýrade	ýrat	'sonima'
II "	: ýr	ýrde	ýrt	'tuiskama'

<u>slüta</u> I:	slütar	slütade	slütat	'lõppema, lõpetama
	IV: slüter	slöt, -o	slütit	'sulgema
<u>sticka</u> I:	stickar	stickade	stickat	'kuduma
	IV: sticker	stäck, stücko	stückit	'pistama, torkama
<u>våra</u> I:	vårar	vårade	vårat	'kestma
	IV: är, äro	var, vöro	vårit	'olema
<u>smälta</u> II:	smälter	smälte	smält	'sulama, sulatama
	IV: smälter	smält, smülto	smültit	'sulama
<u>svälta</u> II:	svälter	svälte	svält	'näljutama
	IV: svälter	svält, svülto	svültit	'nälgima

6. Verbid lühemate ja pikemate vormidega; lühemaid vorme eelistatakse kõnekeeles ja uuemas kirjakeeles:

<u>bëdja</u>	'paluma'	bëder	bád, bádö	bëtt
<u>bé</u>	"	bér	"	"
<u>bliva</u>	'jääma'	(bliver)	blév, blëvo	blivit
<u>bli</u>	"	blir	"	"
<u>dråga</u>	'vedama'	(dråger)	drög, drögo	drågit
<u>drå</u>	"	drår	"	"
<u>giva</u>	'andma'	giver	gáv, gávö	givit
<u>gé</u>	"	gér	"	gett
<u>håva</u>	'omama' (108:1)	(håver)	håde /håddä /	haft
<u>há</u>	"	hår	"	"
<u>klåda</u>	'riietama'	klåder	klådde	klått
<u>klå</u>	"	klår	"	"
<u>svårja</u>	'vanduma'	svårjer	svor, svüro	svürit
<u>svåra</u>	"	svår	"	"
<u>tåga</u>	'võtma'	(tåger)	tóg, tógo	tågit
<u>tå</u>	"	tår	"	"

Abiverbid

§ 108. Rootsi keeles on kolme liiki abiverbe:

1) t e m p o r a a l s e d abiverbid:

håva (há) - preesens har, imperfekt hade /háððə /, supiinum

haft (vrd. § 107:6) - moodustab koos supiinumiga perfekt ja pluskvamperfekti, näit.:

jag har tålat 'ma olen rääkinud'

vi har tålat (vi ha tålat - § 110:1) 'me oleme rääkinud'

jag (vi) hade tålat 'ma olin (me olime) rääkinud'

skåla /skù:la/ - prees. skall (a. ska), imperf. skulle, supiinum skølat - moodustab koos infinitiiviga futuurumi ja konditsionaali (§§ 115:2b ; 119):

jag ska(ll) tåla 'ma räägin' (tulevikus)

jag skulle tåla 'ma räägiksin'

ja koos II infinitiiviga II futuurumi ja II konditsionaali (§§ 114:2, 119):

jag ska(ll) ha tålat 'ma olen rääkinud' (tulevikus)

jag skulle ha tålat 'ma oleksin rääkinud'

2) p a s s i i v i abiverbid:

bliva (bli) 'saama' - prees. blir, imperf. blev (mitm. blévo),

blivit - moodustab koos perfekt ja partitsiibiga passii-
vi (§ 127), näit.:

húset blir byggt 'maja ehitatakse' (saab ehitatud)

vårda (vananenud) 'saama, olema'; - prees. vårder, imperf.

(mitm. vòrdo /vù:ðu/), supiinum puudub; tänapäeva
kõnekeeles tarvitatakse vahel imperfektivormi vart,
näit.: han vart

håvånad 'ta imestas'

våra 'olema' - prees. är / ɛ:/ e. /ä:r/ (mitm. äro /ä:ru/), imperf. var (mitm. voro /vù:ru/, supinum vårit - moodustab koos perfekti partitsiibiga passiivi (statiivi) ja intransitiivsete verbidega ka mineviku liitajad (§§ 125:5, 127):
 húset är byggt 'maja on ehitatud';
 våren är kómmen 'kevad on tulnud';

abiverb våra esineb ka koopulana: han är sjuk
 'ta on haige'.

3) m o d a a l v e r b i d , mida tarvitatakse koos põhiverbi infinitiiviga (ilma infinitiivimärgita att): böra, få, kunna, låta, må, månde, måste, sköla, tör, vilja - vt. § 109.

Märkus 1: abiverbid võivad esineda ka iseseisvate verbidena, kuid siis on neil teine tähendus; ha(va) 'omama', bli(va) 'jääma, muutuma', våra 'olema, viibima', få '(kätte) saama', kunna 'oskama', låta 'kuulduma, kõlama' jne. Näit.:

Jag har två systerar 'mul on kaks õde'.
Bliv, där du är 'jää sinna, kus sa oled'.
 Vad får du för det? 'mis sa selle eest saad?'
 Vad får vi till middag? 'mis meil on lõunaks?'
 De kan ingenting 'nad ei oska (suuda) mitte midagi'.
 Det lät som ett pistölskott 'see kõlas nagu püstoli-pauk'

Märkus 2: lühivastuses korratakse abiverbi, näit.:

Har han kómmit hém? 'kas ta on koju tulnud?'
 -- Já, det hår han 'jah, on küll'.
 -- Néj, det hår han inte 'ei ole'.

Vill du tå en promenåd með mig? 'kas sa tahad minuga jalutama tulla? -- Já, det vill jag gärna 'jah, heameelega' (vrd. § 88:6)

{ 109. Modaalverbide kasutamise eest.

1) böra 'pidama' - preesens bör, imperfekt borde
/bù:də /, supinum bort /but/ - tähistab:

a) kohustust:

Man bör göra sin plikt 'tuleb oma kohust täita'.
Du borde gå dit 'sa peaksid sinna minema'.

b) oletust:

Han bör vara ganska trött 'ta peaks päris väsinud olema'.

2) få 'saama, võima, tohtima' - får, fick (mitm. fingo), fått - tähistab:

a) luba, tohtimist või sundi:

Får man röka här? 'kas siin tohib (võib) suitsetada?'
Så får du inte göra 'sa ei tohi nii teha'.
Jag fick vänta i en timme 'ma pidin tund aega ootama'.

b) võimalust või juhuslikkust:

Har du fått söva ordentligt i natt? 'kas sa said täna öösel korralikult magada?'

Den som léver får sé 'kes elab, see näeb'

Vi får väl sé hur det kan bli 'eks näe, kuidas olukord kujuneb'.

Jag fick veta det genom min brór 'ma sain sellest kuulda venna kaudu'.

c) viisakuslausetes:

Får jag störa dig ett ögonblick? 'kas võib sind (hetkeks) tülitada?'

Får det vara en cigarétt? 'kas võib teile pakkuda sigaretti?'

Får jag be om räkningen? 'palun arve'.

Jag får tacka sa mycket 'ma tänan väga'.

Vi får härmed möddela... 'käesolevaga teatame...'

3) künna 'võima, saama' - kan, künde, kunnat - tähistab:

a) võimalikkust, tõenäosust:

Jag kán inte kómma i mörgon 'ma ei saa homme tulla'
Från tórnet /tú:n:et/ künde vi sé långt 'tornist
võisime kaugemale nähe'

Berättelsen kan våra sánn 'jutustus võib tõeline olla'

b) võimet, oskust:

Kan du inte få úpp dörren? 'kas sa ei saa ust lahti?'
Pójken kunde tåla éngelska 'poiss oskas inglise keelt rääkida'

Kan ni tåla svénska? 'kas te oskate rootsi keelt rääkida?'

c) oletust:

Bóken kan vål kösta omkring tío krönor 'raamat võib maksta umbes kümme krooni'

Vår kan han ha blívit áv? 'kuhu ta võis kaduda?'

4) låta 'laskma' - låter, låt (mitm. låto), låtit - tähistab:

a) 'lubama, laskma':

Låt sig hjálpá dig! 'las ma aitan sind'

b) kutsu:

Kúnigen låt kålla tíll sig minístrarna 'kuningas laskis ministrid enda juurde kutsuda'

c) koos refleksiivpronoomeniga:

Han låt inte övétsla sig 'ta ei lasknud end veenda'

Det låter lånka sig 'see on mõeldav'

d) imperatiivis (vrd. § 120:2):

Låt oss ståna en stund 'jääme hetkeks seisma'

e) väljendites nagu:

Låt bli att göra det! 'jätta järele!'

Låt mig bli! 'jätta mind rahule!'

Låt så vara 'las olla'

5) lär - esineb ainult preesensis ja tähistab võimalikkust (umbes sama, mis tör, torde, vt. allpool), mida eesti keeles väljendatakse tavaliselt kaudse kõneviisi abil:

Han lär vara sjuk 'ta olevat haige'

Det lär gå en brå film där 'seal jooksvat hea film'

Såken lär (=tör e. torde) förhålla sig så 'asi olevat nii, asi on vist nii'

6) må - ainult preesens må ja imperfekt mätte:

a) kirjeldavas konjunktiivis (§ 115:3); vastab eesti käskiva kõneviisi tunnustele -gu /-ku:/

Det må vara härmed hur som helst 'olgu sellega, kuidas on'

Jå, må han leva uti hundraåre! 'ta elagu sada aastat!' (tervituslaulu sõnad)

b) tähenduses 'võima, pidama':

Du må tro vi hade röligt 'usu (sa võid uskuda), meil oli tore (lõbus)'

Jag må (måste) säga att ... 'ma pean ütleva, et ...'

Du mätte ha dåligt minne 'sul peab küll halb mälu olema'

7) månde 'võiks' ainult preesensis:

Vad månde detta betydå? 'mida see võiks tähendada?'

8) måste 'peab, pidi': preesensis ja imperfektis

ühine vorm mäste, supiinum mäst (infinitiiv ainult dialektaalselt masta; tavaliselt asendatakse ühendiga vara tvungen 'sunnitud olema') tähistab:

a) sundi:

Han mäste gòra det 'ta peab seda tegema'.

Han mäste (=var tvungen att) gòra det 'ta pidi seda tegema'

Jag mäste gå hém nu 'nu pean nüüd koju minema'.

Jag har mäst tåla offéntlígt 'mul on tulnud avalikult esineda (kõnega)'

Elliptiliselt, välja jäetud põhiverbiga:

Vi mäste till stån i mörگون 'me peame homme linna minema'.

b) tõenäosust, võimalikkust:

Han mäste ha varit sjúk när han skrév brévet 'ta pidi haige olema, kui ta selle kirja kirjutas'.

9) skòla /skù:la/ 'saama, pidama' - skall (ska), skulle, skòlat - (temporaalse abiverbina rutuurumi moodustamisel vrd. § 108:1) tähistab:

a) kavatsust, lubadust:

Jag skall åldrig mera gòra så 'ma ei tee enam kunagi nii'.

Jag ska slùta ròka 'ma jätan suitsetamise maha'.

Ska(11) ské, kaptén! 'saab tehtud, kapten!'

(sõjaväes).

Elliptiliselt, ilma põhiverbita:

Jag ska med bússen 'ma sõidan bussiga'.

Jag ska in till stån i mörگون 'ma lähen homme linna'.

b) käsku, ettepanekut:

Du skall gòra så! 'sa pead nii tegema!'

En mán skall stå vid sitt órd 'mees peab oma sõna pidama'.

Vad skulle han göra där? 'mida ta pidi seal tegema?'

c) võimalikkust (vrd. lär, tör), mida saab väljendada eesti kaudse kõneviisi abil:

Han skall (=lär) våra rik 'ta olevat rikas'.

Det ska våra en brå film 'see olevat hea film'.

d) mitmesugustes viisakuslausetes:

Ska(11) det våra ett glås vîn? 'kas soovite klaas veini?'

Ska(11) det våra lite mèra té? 'kas soovite veel teed?'

Skulle det småka med en köpp kåffe? 'kas teile meeldiks üks tass kohvi?'

Jag skulle råda dig att ... 'ma soovitaksin sulle ...'

10) tör - ainult preesens tör ja imperfekt törde /tù:də/ - (infinitiiv puudub) tähistab:

a) võimalikkust:

Han tör (e. torde) våra här när som hêlst 'ta peaks iga silmapilk siia saabuma'.

Han torde våra den fråmste expèrten på sitt område 'ta peaks olema suurim asjatundja oma erialal'.

b) viisakuslausetes:

Ni torde årsåkta, men ... 'te vabandate, aga ...'
Låsaren torde observéra att ... 'lugeja peaks märkama, et ...'

11) vilja 'tahtma, saama' - vill, ville, vèlat - tähistab:

a) soovi, tahtmist:

Han vill há ett glås våtten 'ta tahab klaas vett saada'.

Elliptiliselt:

Vad vill ni? 'mida te tahate (soovite)?'

Om du vill kan du gå dít 'kui sa tahad, võid sa sinna minna'.

Han får ållt vad han vill 'ta saab kõik, mida ta tahab'.

b) käsku või viisakat ettepanekut:

Vill du gënast stänga äv rádion! 'pane kohe raadio kinni!'

Vill ni läsa vîdare? 'lugege (palun) edasi'.

c) viisaku-lausetes:

Skulle ni vilja tá äv er háttén? 'kas te võtaksite kübara peast'.

Skulle ni vilja hjälpa mig? 'kas te võiksite (tahaksite) mind aidata?'

Jag skulle gärna vilja göra det 'ma teeksin seda heameelega'.

d) väljendites:

Vad vill det här säga? 'mida see peaks tähendama?'
som du vill (=gärna för mig) 'nagu soovid' (minugi poolest)'

kösta vad det kösta vill 'maksku, mis maksab'.
om det vill sig väl 'kui kõik läheb hästi'.

Indikatiivi ajavormid

Verbi konjugatsioonitüüpide juures, vt. §§ 101-107, on kirjeldatud ka ajavormide erijuhte. Alljärgnevalt on toodud aktiivi ajavormid ja nende tarvitamine, passiivi kohta vt. §§ 127-128.

§ 110. P r e e s e n s .

1. Preesens moodustatakse lõppudega -ar, -er, -r, mis lisatakse verbi tüvele (mille saame, kui eraldame infinitiivi lõpu -a; III konjugatsioonis on infinitiiv võrdne tüvega).

I	konjugatsioon:	<u>-ar</u>	-	<u>täl-ar</u>	'räägin, räägid, jne.'
II	"	<u>-er</u>	-	<u>rīng-er</u>	'helistan'
III	"	<u>-r</u>	-	<u>trō-r</u>	'arvan, usun'
IV	"	<u>-er</u>	-	<u>skriv-er</u>	'kirjutan'

Vanemas ja pidulikumas kirjakeeles tarvitatakse mitmuse isikute kohta eri vorme, mis on võrdsed infinitiiviga vrd.:

jag täl-ar 'ma räägin' - aga: vi täl-a 'me räägime',
 samuti ni täl-a 'teie räägite', de täl-a 'nemad räägivad';
 jag skriv-er 'ma kirjutan' - vi skriv-a 'me kirjutame';
 jag gār 'ma lähen' - vi gā 'me läheme';
 jag kan 'ma võin' - vi kūnna 'me võime';
 jag har 'mul on' - vi ha(va) 'meil on';
 jag blir 'ma jään' - vi bli(va) 'me jääme';
 jag ska(ll) 'me saan, pean' - vi skōla /skū:la/ 'me saame, peame'.

Abiverb vāra 'olema' moodustab preesensi supletiivselt:
 jag ār /ä:/ e. /ä:r/ 'ma olen' - vi āro /ä:ru/
 'me oleme'.

2. Preesens väljendab:

a) seda, mis juhtub käesoleval ajal või mis toimub alati, näit.:

Jag sitter vid mitt skrivbord och skriv-er 'ma istun oma kirjutuslaua taga ja kirjutan'.

Föreläsningarna börjar klockan åtta om morgnarna 'loengud algavad kell 8 hommikul'.

Jörden gār rünt omkring sölen 'Maa keerleb ümber Päikese'.

b) tulevikku, kui aeg on mainitud või mõeldud, eriti liikumist tähistavate verbide ja verbi bli(va) 'saama, muutuma' puhul:

Han kõmmer i mõrgon 'ta tuleb homme'.
Täget gär om en kvärt 'rong läheb veerand tunni
pärast'.

Det blir mõrkt om en liten stund 'hetke pärast läheb
(ilm) pimedaks'.

c) minevikku, et teha kujutlust elavamaks ("jalooline
minevik"):

Men kan du tänka dig vad som hände i går: bäst vi
sitter med vara kaffekoppar, så knäckar det på dörren, och
in träder - Gustav ... 'kuid mõtle ometi, mis eile juh-
tus: meie istume parajasti oma kohvitasside taga, siis ko-
putatakse uksele ja sisse astub - Gustav ...'

§ 111. I m p e r f e k t .

1. Imperfekt moodustatakse lõppudega (sufiksitega)
-ade, -de/-te, -dde või ilma lõputa, kuid tüvevokaali muu-
tusega:

I	konjugatsioon:	<u>-ade</u>	-	<u>täl-ade</u>	'rääkisin, rääkisid, jen.'
II	"	<u>-de/-te</u>	-	<u>ring-de</u> <u>lås-te</u>	'helistasin' 'lugesin'
III	"	<u>-dde</u>	-	<u>trö-dde</u>	'arvasin, usku- sin
IV	"	(lõputa)	-	<u>skrév</u>	'kirjutasin'

IV ("tugeva") konjugatsiooni verbid moodustavad vanemas
ja pidulikumas kirjakeeles eri mitmuse vormid lõpuga -o /-u/,
vahel koos tüvevokaali muutusega (vt. IV konjugatsiooni ver-
bide nimistut § 104). Mõned näited:

jag <u>var</u>	'ma olin'	-	vi <u>voro</u> /vù:ru/	'me olime'
jag <u>gick</u>	'me läksin'	-	vi <u>gingo</u>	'me läksime'
jag <u>fick</u>	'ma sain'	-	vi <u>fingo</u>	'me saime'
jag <u>tóg</u>	'ma võtsin'	-	vi <u>tögo</u>	'me võtsime'
jag <u>fór</u>	'ma sõitsin'	-	vi <u>föro</u>	'me sõitsime'

jag gäv 'ma andsin' - vi gävo 'me andsime'
jag blév 'ma jäin' - vi blévo 'me jäime'

Märkus: lohakamas kõnekeeles jäetakse I konjugatsiooni verbide imperfektis sageli ära lõpp -de, näit.:

Han vänta (=väntade) nästan varje dag på mej och jag gilla (=gillade) det inte 'ta ootas mind peaaegu iga päev ja see ei meeldinud mulle' (M. Weiss, Jänken, Stockholm 1967, lk. 5).

2. Imperfekt väljendab:

a) tegevust minevikus, mis pole olevikuga seoses või mille seost olevikuga ei rõhutata; imperfekti tarvitatakse koos minevikku väljendavate sõnadega, nagu i går 'eile', i mörse 'täna hommikul', förra året 'eelmisel aastal', för en vecka sedan (sén) 'nädala eest' jne., jutustavas stiilis või mingi nähtuse kirjeldamisel, mis kunagi minevikus oli tavaline; näit.:

Han var inte hemma i går 'ta ei olnud eile kodus'.

Jag såg honom för fyra år sedan 'ma nägin teda neli aastat tagasi'.

Det var länge, sedan jag såg dig 'see oli ammu, kui ma sind viimati nägin'.

Svenskarnas vikingafärder gick mest i österväg 'rootslaste viikingisõidud suundusid enamasti itta'.

b) olevikku emotsionaalse värvinguga lausetes ja hüülausetes, näit.:

Det var bra, att du kommer 'hea, et sa tuled'.

Det var tråkigt, att du inte kan komma 'kahju, et sa ei saa tulla'.

Det var roligt att få träffa er 'tore teid kohata'.

Det var snällt av dig att ringa 'tore (see on sinust kena), et sa helistasid'.

Det där var vackra tavlor! 'need on alles ilusad pildid!'

Det var synd! 'kahju!'

Det var brå! 'hästi (tehtud)!'

Det föttades bär! 'see veel puudus!'

Det var en annan sak! 'see on teine asi!' (see muudab asja).

Märkus: sünniaja nimetamisel tarvitatakse imperfekti surnud isikute, kuid preesensit elavate isikute kohta, näit.:

August Strindberg föddes 1849 i Stöckholm 'August Strindberg sündis 1849.a. Stokholmis'.

När är du (ni) född? 'millal sa oled (te olete) sündinud?'

Jag är född i 1922 'ma olen sündinud 1922.a.'

Han är född den 12 mars 1950 'ta on sündinud 12. märtsil 1950'.

§ 112. P e r f e k t .

1. Perfekt moodustatakse abiverbi ha(va) preesensi ja põhiverbi supiinumi abil; supiinumi lõpud (sufiksids) on -at, -t, -tt, -it:

I	konjugatsioon:	<u>har täl-at</u>	'olen (oled jne.) rääkinud'
II	"	<u>har ring-t</u>	'olen helistanud'
III	"	<u>har trö-tt</u>	'olen arvanud, uskunud'
IV	"	<u>har skriv-it</u>	'olen kirjutanud'

Vanemas ja pidulikumas kirjakeeles on mitmuse isikute puhul abiverb mitmuses, supiinum aga jääb muutumatuks, näit.:

jag har tälät -- vi ha(va) tälät
'ma olen rääkinud' 'me oleme rääkinud'

2. Perfekti tarvitatakse siis, kui tahetakse väljendada eelnevust olevikule või mingit muud seost olevikuga. See võib väljenduda mitmel erineval viisil, näit.:

a) tegevus algas minevikus, kuid kestab kuni kõnemo-
mendini või toimub olevikus edasi; eesti keeles tarvitata-
kse sellistel juhtudel täisminevikku ja vahel ka olevikku:

Hur länge har ni värit här? 'kui kaua te olete siin
olnud?'

Jag har (redan) värit här en månad 'ma olen siin
(juba) kuu aega olnud' (ma olen siin juba kuu aega).

Jag har bött här i tré år 'ma olen siin kolm aastat
elanud'.

Vi har läst svenska i tré månader 'me oleme rootsi
keelt kolm kuud õppinud'.

Jag har väntat på dig en hälv timme 'ma olen sind
pool tundi oodanud' (ma ootan sind juba pool tundi).

Har ni väntat länge på mig? 'kas te olete mind kaua
oodanud?' (kas te juba ammu ootate mind?)

Märkus: prepositsiooniühendiga sedan + ajamõõt esineb
preesens, näit.:

Jag bör här sedan tré år 'ma elan siin (juba) kolm
aastat'.

b) tegevus toimub täielikult minevikus (s.t. on kõnemo-
mendiks lõpetatud), kuid lauses esinev ajamäärus hõlmab ka
kõnemomenti; eesti keeles on siin tavaliselt lihtminevik:

Jag har värit där i år 'ma olin seal tänavu'.

Var har du värit hela det här året 'kus sa olid (oled
olnud) kogu käesoleva aasta?'

Präsidenten H. har i däg på mörgonen ävlidit 'presi-
dent H. suri täna hommikul'.

Aga: Präsidenten H. ävled (imperfekt) i går morse 'pre-
sident H. suri eile hommikul' (vrd. § 111:2a).

c) tegevus toimub täielikult minevikus, kuid selle taga-
järjed säilitavad aktuaalsuse olevikus, s.t. on mingil moel
seotud olevikuga:

rootsi keeles perfekt - eesti keeles lihtminevik:

Har ni sövit gött i nått? 'kas te täna öösel hästi magasite?' (kuigi aeg minevikus on määratletud, vrd. § 111:2a, mõeldakse siin tegevuse tagajärgi olevikus, näit. enese-tunnet).

Vem har upfunnit telefonen? 'kes leiutas telefoni?'
Vem har lärt dig det? 'kes sulle seda õpetas?'
Vår har du kópt den här bóken? 'kust sa selle raamatu
ostsid?'

rootsi keeles perfekt - eesti keeles täisminevik:

Har ni sétt den nya filmen? 'kas te olete seda uut
näinud?'

Néj, det har vi inte húnnit med 'ei, me pole veel
jõudnud'.

Aga: Vi såg (imperfekt) den i_går (§ 111:2a) 'me
nägime seda eile'

Perfekti tarvitatakse ka adverbidega någonsin 'kunagi'
ja åldrig 'ei kunagi, iialgi'; eesti keeles on täisminevik:

Har ni någonsin sétt något sådant förút? 'kas te
olete kunagi varem midagi sellist näinud?'

Jag har åldrig vårit där 'ma pole seal kunagi olnud'.

d) tegevus minevikus vastandatakse formaalselt tegevu-
sele olevikus (kui pealauses on preesens, siis eelnevat te-
gevust väljendavas kõrvallauses on perfekt, eesti keeles
aga tavaliselt lihtminevik):

Sedan han har kömmit hit, har man ingen ró 'pärast
seda kui ta siia tuli, pole meil kellelgi rahu'.

Sedan jag har börjat läsa (=lära mig) svenska,
lyssnar jag gärna på svensk musik 'pärast seda, kui ma
hakkasin rootsi keelt õppima, kuulan ma heameelega ka root-
si muusikat'.

e) perfekti tarvitatakse ka siis, kui tahetakse väljen-
dada tulevikus lõpetatavat tegevust (II futuurumi asemel,
vt. § 114:2); eesti keeles on täisminevik.

När jag har läst böken, skall du få den 'kui ma olen raamatu läbi lugenud, võid sa ta saada'.

Jag har nog slütat, när du är färdig 'ma olen kindlasti (selleks ajaks) lõpetanud, kui sa valmis saad'.

Om ett par månader har du nog glömt bort det 'paari kuu pärast oled sa selle juba ära unustanud'.

3. Rootsi kirjakeelele (mitte kõnekeelele) on iseloomulik perfekti (ja pluskvamperfekti, vt. § 113:3) abiverbi ärajätmine kõrvallauses, näit.:

Här skickar jag dig en liten bok, som jag (har) skrivit i sömmar 'siin saadan ma sulle ühe väikese raamatu, mille ma kirjutasin suvel'.

När du (har) läst den, kan du gärna tåla om, vad du tycker om den 'kui sa oled selle läbi lugenud, võid sa mulle öelda, mis sa sellest arvad'.

§ 113. P l u s k v a m p e r f e k t .

1. Pluskvamperfekt moodustatakse abiverbi ha(va) imperfekti ja supiinumi abil:

I	konjugatsioon:	<u>hade tål-at</u>	'olin (olid jne.) rääkinud'
II	"	<u>hade ring-t</u>	'olin helistanud'
III	"	<u>hade tró-tt</u>	'olin arvanud, uskunud'
IV	"	<u>hade skriv-it</u>	'olin kirjutanud'

2. Pluskvamperfekt väljendab:

a) tegevust, mis eelneb teatud momendile minevikus; eesti keeles - õnneminevik:

Han hade gått redan klöckan tré 'ta oli juba kell kolm ära läinud'.

b) tegevust, mis eelneb teisele tegevusele minevikus, mida väljendatakse imperfektiga; eesti keeles väljendatakse sageli mõlemaid tegevusi lihtminevikuga:

Han hade varit i Danmark, innan han kóm till Tyskland 'ta oli (olnud) Taanis, enne kui ta tuli Saksamaale'.

Efter att jag hade fått ditt brév, ringde jag upp min vän 'pärast seda, kui ma olin saanud (sain) su kirja, helistasin ma oma sõbrale'.

Kriget hade varit slút länge, då detta hände 'sõda oli ammu lõppenud, kui see juhtus'.

Detta inträffade, sedan han hade kommit 'see juhtus pärast seda, kui ta tuli'.

3. Pluskvamperfektis (nagu perfektiski, vrd. § 112:3) jäetakse kirjakeeles sageli abiverb ära:

Sedan jag (hade) slütat skòlan, begáv jag mig till universitétet 'kui ma olin kooli lõpetanud, läksin ma ülikooli'.

§ 114. F u t u u r u m .

Formaalselt on rootsi keeles võimalik eristada nelja liiki futuurumit, mis moodustuvad abiverbi skòla ja infinitiivi abil: preesens abiverbist skòla + I või II infinitiiv ning imperfekt abiverbist skòla + I või II infinitiiv. Seega:

I futuurum: ska(11) tåla 'räägin räägid jne.'
(tulevikus)

II futuurum: ska(11) ha tålat 'olen rääkinud'
(tulevikus)

III futuurum: skulle tåla 'pidin rääkima'

IV futuurum: skulle ha tålat 'pidin rääkinud olema'

Vanemas ja pidulikumas kirjakeeles on I ja II futuurumi mitmuse isikute puhul tarvitusel abiverbi skòla preesensi mitmus, näit.:

jag ska(11) tåla - vi skòla tåla
'ma räägin' 'me räägime'(tulevikus)

jag ska(11) ha tålat - vi skòla ha tålat
'olen rääkinud' 'oleme rääkinud'(tulevikus)

1. I f u t u u r u m tähistab tegevust tulevikus, kuid sellel on tavaliselt modaalne kõrvaltähendus (väljendab kavatsust, lubadust, soovi jne., vrd. sköla modaalverbina - § 109:9):

Jag ska(11) rësa i mörgon till Stöckholm 'ma sõidan homme Stokholmi' (mul on kavatsus).

Du ska(11) få pëngarna i mörgon 'sa saad homme raha kätte' (ma luban).

Jag hõppas du ska lyckas 'ma loodan, et sul asi õnnestub' (ma väljendan soovi).

Märkus: tulevikku puhtal kujul, s.t. (enam-vähem) ilma modaalsete kõrvaltähendusest, väljendab rootsi keeles ühendkõmma att + infinitiiv I:

Jag kömmër att rësa i mörgon till Stöckholm 'ma sõidan homme Stokholmi'.

Jag trör det kömmër att bli régn 'ma arvan, et tuleb vihma'.

Tulevikku väljendatakse sageli ka preesensi abil (vrd. § 110:2b):

Jag rëser i mörgon till Stöckholm 'ma sõidan homme Stokholmi'.

2. II f u t u u r u m (futurum exactum), mis esineb harva, väljendab lõpetatud tegevust tulevikus, näit.:

Om ett par månader ska(11) du ha glömt bört det 'paari kuu pärast oled selle ära unustanud'.

II futuurum asendatakse tavaliselt perfektiga (vrd. § 112:2e):

'Om ett par månader har du glömt bört det 'paari kuu pärast oled selle ära unustanud'.

3. III f u t u u r u m (futurum praeteriti) väljendab "möödunud tulevikku", s.o. tegevust, mis oli eelseisev mingil ajalõigul minevikus, näit.:

Han visste att han skulle behöva hjälp 'ta teadis, et tal läheb abi vaja'.

Vi skulle just sätta oss till bords då han kóm 'me pidime just lauda istuma, kui ta tuli'.

III futuurum esineb alati kaudses kõnes, kui saatelause on minevikuline ja vastavas otseses kõnes väljendataks tegevust tulevikus, näit.:

Han sá(de), att han skulle rësa till Stöckholm 'ta ütles, et ta sõidab Stokholmi'.

Vrd.: Han sá(de): "Jag skall rësa (kommer att rësa, rëser) till Stöckholm." 'Ta ütles: "Ma sõidan Stokholmi."'

III futuurum langeb vormilt kokku I konditsionaaliga, mille tähendus on aga erinev, vt. §§ 115:2b ja 119.

4. IV f u t u u r u m , mis esineb harva, väljendab tegevust, mis oli eelseisev ning pidi lõpetatama mingil ajalõigul minevikus, näit.:

Han skulle ha àvrest redan i gár, men det gjörde han inte 'ta oleks pidanud juba eile ära sõitma ("ära sõitnud olema"), kuid ta ei sõitnud'.

IV futuurum võib esineda kaudses kõnes, kui saatelause on minevikuline ja otseses kõnes seisaks II futuurum, näit.:

Han sá(de), att om ett par månader han skulle ha glömt bort det 'ta ütles, et paari kuu pärast on ta selle juba ära unustanud' (vrd. ülal punkt 2).

IV futuurum langeb vormilt kokku II konditsionaaliga, vt. §§ 115:2b ja 119.

Konjunktiiv

§ 115. Tänapäeva rootsi keeles on olemas kahte liiki konjunktiive: liht- ja liitkonjunktiivid.

1. Lihtkonjunktiivid väljendavad ainult olevikku või tulevikku:

a) P r e e s e n s - k o n j u n k t i i v vastab eesti käskiva kõneviisi tunnustele -gu/-ku ja moodustatakse infinitiivi tüvest sufiksi -e lisamisega, näit.:

<u>lèv-a</u>	'elama'	- konjunktiiv I:	<u>lèv-e</u>	'elagu'
<u>lås-a</u>	'lugema'	- "	<u>lås-e</u>	'lugegu'

Erandid:

<u>gå</u>	'minema'	-	<u>gånge</u>	'mingu'
<u>stå</u>	'seisma'	-	<u>stånde</u>	'seisku'

b) I m p e r f e k t - k o n j u n k t i i v väljendab tänapäeval ainult olevikku või tulevikku ja vastab eesti tingiva kõneviisi olevikule või (ka sdes kõnes) kaudsele kõneviisile (tuleksin, tulevat). Imperfekt-konjunktiivi moodustamisel tuleb silmas pidada järgmist:

"Nõrga" (I, II ja III) konjugatsiooni verbidel on imperfekt-konjunktiiv võrdne indikatiivi imperfektiga, näit.:

(om) jag	<u>tålade</u>	'(kui) ma räägiksin'
(om) vi	<u>ringde</u>	'(kui) me helistaksime'

"Tugeva" (IV) konjugatsiooni verbidest moodustatakse imperfekt-konjunktiiv sufiksi -e lisamisega indikatiivi imperfekti mitmuse vormi tüvele, näit.:

vi	<u>blèv-o</u>	'me jääme'	-	<u>blèv-e</u>	'jääksin, jääksid jne.'
vi	<u>fång-o</u>	'me saime'	-	<u>fång-e</u>	'saaksin, saaksid jne.'
vi	<u>vår-o</u>	'me olime'	-	<u>vår-e</u>	'oleksin, oleksid jne.'

2. Liitkonjunktiivid (analüütilised vormid):

a) Pluskvamperfekt - konjunktiiv langeb vormilt kokku indikatiivi pluskvamperfektiga (hade + supinum) ja väljendab minevikku üldiselt, s.t. mitte ainult enneminevikku, näit.:

jag hade gjórt det, om ... 'ma oleksin seda teinud, kui ...'

b) skulle - konjunktiiv ehk konditsionaal, mis moodustatakse abiverbi sköla imperfekt-konjunktiivist + I või II infinitiiv, sellele vastavalt on skulle-konjunktiivil ehk konditsionaalil kaks vormi:

skulle + I infinitiiv ehk I konditsionaal, mis väljendab olevikku või tulevikku:

jag skulle gá, om ... 'ma läheksin, kui ...'

skulle + II infinitiiv ehk II konditsionaal, mis väljendab minevikku:

jag skulle ha gátt, om ... 'ma oleksin läinud, kui...

skulle-konjunktiivid (I ja II konditsionaal) langevad vormilt kokku vastavalt III ja IV futuuriga, vt. § 114:3 ja 4.

3. Liitkonjunktiivide hulka võib lugeda ka modaalverbide má ja mátte ühendid infinitiiviga, mis väljendavad soovi:

a) má - konjunktiiv: abiverb (modaalverb) má + I infinitiiv väljendab umbes sama, mis preesens-konjunktiiv; má vastab eesti käskiva kääneviisi tunnustele -gu/-ku või sõnale 'las':

Má han lèva 'ta elagu, las ta elab'.

Má du lýckas i ditt företag 'õnnestugu sul su ettevõtte'.

Det má vara hänt 'juhtugu; olgu peale'.

Harva esineb má + II infinitiiv, mis väljendab minevikku:

Må han ha läst 'las ta olla lugenud'.

b) m å t t e - k o n j u n k t i i v : abiverb
(modaalverb) mätte + I infinitiiv vastab tavaliselt eesti
tingivale kõneviisi olevikule + 'ometi' ('tuleks ta
ometi' jne):

Mätte jag bli frisk! 'saaksin ma ometi terveks!'

Mätte det gå dig väl! 'peaks sul (ometi) hästi mine-
ma!'

Mätte det vara sánt! 'peaks see (ometi) tõsi olema!'

Harvemini esineb mätte + II infinitiiv, mis väljendab
minevikku:

Mätte ingen ölycka ha träffat honom! 'peaks tal mitte
mingi õnnetus juhtunud olema!'

Konjunktiivitarvitamisest

§ 116. P r e e s e n s - k o n j u n k t i i v
väljendab soovi või ettepanekut ja esineb tänapäeval ainult
teatud väljendites, näit.:

Han leve! e. Lëve han! 'ta elagu!'

Man lägge märke till detta 'pandagu seda tähele'.

Rädde sig den som kan 'päästku end, kes saab'.

Väre därmed hur som helst 'olgu sellega, kuidas tahes'.

Konjunktiiv I esineb sagedamini kiriku- ja seadusekee-
les, näit.:

Den som har öron att höra, han höre 'kellel on kõr-
vad, see kuulgu'.

Frid väre med eder! 'rahu olgu teiega!'

Det stånde honom frött ... 'ta võib ...' (kohtukeeles).

Märkus: preesens-konjunktiiv esineb tavaliselt ainult

3. isikus, harva kohtab ainsuse 2. isiku vorme:

Du blive vår förbild! 'saagu sa meile eeskujuks!'

2. isik asendatakse tavaliselt imperatiiviga või må-
konjunktiiviga (§ 115:3).

§ 117. Imperfekt - konjunktii v tähistab ainult olevikku või tulevikku ja seda tarvitatakse:

1) ebareaalsetes tingimuslausetes (tingimus on võimalu või ebakindel), näit.:

Om jag finge rësa på ländet, blève jag glád 'kui ma saaksin (võiksin) maale sõita, oleksin ma rõõmus'.

Du händlade inte ännorlunda, om du vöre i hans ställe 'sa ei käituks teisiti, kui sa oleksid tema asemel'.

Tingimust võib väljendada ka adverbiaaliga:

Ötan dig vöre jag förlórad 'ilma sinuta oleksin ma kadunud'.

Pealauses asendatakse imperfekt-konjunktii v sageli skulle-konjunktii viga (konditsionaaliga), vt. § 119:1.

2) võrdluslausetes konjunktii viga som om '(nii) nagu':

Jag minns det så väl, som om det vöre i dag 'ma mäletan seda nii hästi, nagu oleks see (olnud) eile'

Han går, som om han vöre berúsad 'ta käib, nagu oleks ta purjus'.

3) ebareaalsetes või emfaatilistes soovlausetes:

Áck, om jag vöre úng igen! 'ah, oleksin ma jälle noor!'

Ó, att jag blève frísk! 'oh, kui ma saaksin terveks!'

Áck, om jag kunde spëla fiól /fiú:l/ 'ah, kui oskaksin viiulit mängida!'

Áck, om det snárt blève is! 'ah, kui varsti tuleks jää!'

4) vahel sihitlausetes, mis väljendavad soovi:

Jag önskar att det äldrig blève höst 'ma soovin, et sügist ei tulekski'.

5) mõningates viisakuslausetes:

Ville ni kánske hjälpa mig? 'kas te tahaksite (võiksite) mind aidata?'

Kunde du visa mig vägen? 'kas sa võiksid mulle teed näidata?'

Imperfekt-konjunktiiv asendatakse siin sageli skulle-konjunktiiviga (konditsionaaliga), vt. § 119.

6) imperfekt-konjunktiiv võib kirjakeeles esineda vahel kaudses kõnes ja vastab siis eesti kaudsele kõneviisile, näit.:

Han så (de), att här vore fråga om någonting helt annat 'ta ütles, et küsimus seisvat hoopis milleski muus'.

7) kõnekeeles ja uuemas kirjakeeles esineb imperfekt-konjunktiiv harva, peamiselt ainult verbist våra 'olema': vøre /vù:rə/ 'oleksin, oleksid jne'. Imperfekt-konjunktiivifunktsioonis tarvitatakse kõnekeeles tavalist indikatiivi imperfekti (mis "nõrkade", s.o. I, II ja III konjugatsiooni verbide puhul niikuinii langeb kokku konjunktiiviga), näit.:

Om jag fick (=finge), så för (=före) jag med samma 'kui ma saaksin (võiksin), sõidaksin ma kohe'.

Jag vore gläd, om jag låg (=låge) i min egen sång 'ma oleksin rõõmus, kui ma lamaksin omaenda voodis'.

Jag önskar, att det åldrig blev (=bleve) höst 'ma soovin, et kunagi ei tuleks sügist'.

Åck, om sommaren åldrig tog (=toge) slút 'ah, peaks suvi üldse mitte lõppema!'

§ 118. Pluskvamperfekt - konjunktiiv esineb:

1) üldreeglina samades tingimustes, kui imperfekt-konjunktiiv, kuid väljendab minevikku (kuna aga imperfekt-konjunktiiv väljendab olevikku või tulevikku, vrd. § 117):

Hade du varit (=om du hade varit) här i går, hade ölyckan inte inträffat 'oleksid sa eile siin olnud, poleks õnnetust juhtunud'.

Han var så glád, som om han hade vunnit första priset
'ta oli nii rõõmus, nagu oleks ta esimese auhinna võitnud'
Áck, om sömmaren áldrig hade tagit slút! 'ah, poleks
(ometi) suvi kunagi lõppenud!'

Pealauses võib pluskvamperfekt-konjunktiiv asendada
II konditsionaal, vt. § 119.

2) sageli koos adverbiga så när 'peaaegu (et)',

Jag hade sa när kömmit för sént 'ma oleksin peaaegu
hiljaks jäänud'.

Det hade jag så när glömt 'ma oleksin selle peaaegu
unustanud'.

3) pluskvamperfekt-konjunktiiv esineb sageli modaal-
verbidest, millele järgneb I infinitiiv, näit.:

Jag hade gärna vèlat resa till Helsingfors i sömras
'ma oleksin meeleldi tahtnud möödunud suvel Helsingisse
sõita'.

Det hade man kunnat vänta áv dig 'seda oleks võinud
sinust oodata'.

Selliseid konstruktsioone on sageli võimalik asendada
paralleelkonstruktsiooniga: modaalverbi imperfekt-konjunk-
tiiv (mis vormilt langeb kokku indikatiiviga) + II infini-
tiiv, näit.:

Han hade vèlat gå = han vìlle ha gått 'ta oleks taht-
nud minna'.

Han hade kunnat hitta vägen själv = han kunde ha
hittat vägen själv 'ta oleks võinud teed ise leida'.

Det hade vi bort /but/ tänka på = det börde /buda/ vi
ha tänkt på 'me oleksime pidanud sellele mõtlema'.

4) pluskvamperfekt-konjunktiiv abiverb hade jäetak-
se vahel kõrvallauses välja (nagu indikatiivi pluskvamper-
fekti puhul, vrd. § 113:3):

Om jag (hade) haft mèra tíd, så hade jag försökt att

gõra det bättre 'kui mul oleks olnud rohkem aega, oleksin katsunud seda paremini teha'.

Jag hade fått ståna lángré, om jag (hade) vèlat 'ma oleksin võinud kauemaks jääda, kui ma oleksin tahtnud'.

§ 119. s k u l l e - k o n j u n k t i i v ehk k o n d i t s i ó n a a l on kaasaja rootsi keele kõige levinum konjunktiiv liik:

skulle + I infinitiiv (I konditsionaal) väljendab olevikku või tulevikku ja võib asendada imperfekt-konjunktiiv:

jag skulle våra glád ... (=jag vøre glád ...) 'ma oleksin rõõmus';

skulle + II infinitiiv (II konditsionaal) väljendab minevikku ja võib asendada pluskvamperfekt-konjunktiiv:

jag skulle ha vårt glád ... (=jag hade vårt glád...) 'ma oleksin olnud rõõmus'.

skulle-konjunktiivi (konditsionaali) tarvitatakse väga mitut laadi lausetes:

1) ebareaalse tingimuslause (konditsionaallause) juurde kuulavas pealuses imperfekt- ja pluskvamperfekt-konjunktiiv asemel; kõrvallauses väljendatud tingimus on võimatu või ebakindel, näit.:

Om jag hade tíd, så skulle jag gå dít (=så ginge jag dít) 'kui mul oleks aega, siis ma lähaksin sinna'.

Hade jag háft tíd, så skulle jag ha gått dít (= så hade jag gått dít) 'kui mul oleks olnud aega, oleksin ma sinna läinud'.

Kõnekeeles esineb kõrvallauses sageli tavaline indikatiiv, vt. § 117:7.

Märkus. skulle võib esineda ka tingimusluses (s.t. kõrvallauses) endas, nimelt siis, kui tingimus ei tarvitse olla ebakindel või võimatu; skulle esineb siin modaal-

verbina tähenduses "peaksin, peaksid, peaks jne.":

Jag vét inte, vad som skulle hända, om han skulle försöka "ma ei tea, mis juhtuks, kui ta prooviks (seda teha)" (kui ta peaks proovima seda teha).

Om han skulle komma på besök, så säg, att jag är tillbåka om en timme "kui ta peaks külla tulema, siis ütle, et ma olen tunni aja pärast tagasi".

Om det skulle börja regna, sa tá in sákerna "kui peaks vihna sadama hakkama, too asjad sisse".

2) mitmesugustes määrus- ja sihitislausetes (ka kaudses kõnes):

Det ser út, som om det skulle bli regn "paistab, nagu tuleks vihma".

Han üppför sig, som om han skulle vara hërre i húset "ta käitub, nagu oleks ta peremees majas".

Mödern önskade, att pojken skulle komma gënast "ema soovis, et poiss tuleks kohe".

Men üppsköt prövningen, så att han skulle få tíd att förbereda sig "arvestus (eksam) lükati edasi, et tal jääks aega ettevalmistuseks".

Hon befälld, att han gënast skulle komma "ta käskis, et ta kohe tuleks".

3) viisakuslauses ja tagasihoidlikus soovlauses, tavaliselt modaalverbidega kunna "võima" ja vilja "tahtma":

Jag skulle vilja ha några vükort "ma tahaksin saada (osta) mõned postkaardid".

Skulle ni vilja hjälpa mig? "kas te tahaksite (võiksite) mind aidata?".

Skulle du kunna (e. vilja) visa mig vägen? "kas sa võiksid mulle teed näidata?".

Skulle du ha kunnat visa mig vägen? "kas sa oleksid võinud mulle teed näidata?".

Jag skulle(gärna) vilja resa till Stöckholm "ma tahaksin (meeleldi) sõita Stokholmi".

4) emotsionaalsetes lausetes:

Skulle détta vara möjligt? 'kas see võib võimalik olla?'

Hur skulle jag ha kunnat drömma om en sådan kärlek? 'ma poleks võinud unistadagi sellisest suurest armastusest!'

5) abiverb ha jäetakse vahel välja ühendis skulle + II infinitiiv (II konditsionaal), näit.:

Vem skulle (ha) trött det? 'kes oleks võinud seda arvata!'

Jag skulle gärna (ha) vèlat rèsa till Stöckholm i sömras 'ma oleksin meeleldi tahtnud sõita Stokholmi eelmisel suvel'.

Imperatiiv (käskiv kõneviis)

§ 120. Imperatiivi moodustamisest ja tarvitamisest:

1. Rootsi uemas kirjakeeles on ainult üks imperatiivvorm 2. isiku jaoks nii ainsuses kui mitmuses; see on I ja III konjugatsiooni ning IV konjugatsiooni ühesilbilistel verbidel võrdne infinitiiviga ja ülejäänud verbidel võrdne infinitiivi tüvega (s.t. infinitiiv ilma lõputa -a):

- I tåla 'rääkima' : tåla! 'räägi! rääkige!'
II ring-a 'helistama' : ring! 'helista! helistage!'
III tró 'arvama', 'uskuma' : tró 'arva! arvake!'
IV skriv-a 'kirjutama' : skriv! 'kirjuta! kirjutage!'

Imperatiiv väljendab käsku, õhutust või palvet, näit.:

Tåla högre! 'räägi (rääkige) kõvemini!'

Vänta ett ögonblick! 'oota (oodake) üks silmapilk!'

Hälsa honom! 'tervita (tervitage) teda!'

Öppna dörren! 'ava (avage) uks!'

Stäng fönstret! 'sulge (sulgege) aken!'

Säg /s e i/, att jag är upptagen 'ütte (ütelge), et ma
olen kinni'.

Sätt dig! 'istu!' Sätt er! 'istuge'

Sitt när! 'istu (istuge) (maha)'

Glöm inte att ... 'ära unusta ((ärge uhustage), et ...'

Gör det själv! 'tee (tehke) seda ise!'

Gé mig en penna! 'anna (andke) mulle sullepead!'

Tä(g) plats! 'vöta (vötke) istet!'

Kom hit! 'tule (tulge) siia!'

Gå bort! 'mine (minge) ära!'

Förlåt! 'vabanda! vabandage!'

Söv gött! 'maga (magage) hästi!'

Var så god! 'ole (olge) nii hea' (palun).

Var så vänlig (e. snäll) och gör det 'ole (olge) nii lahke
ja tee (tehke) seda'.

Märkus: subjekt võib esineda koos imperatiiviga vastandamise või sõbraliku õhutuse korral, näit.:

Gå du till höger, så går jag till vänster 'mine sina paremale, siis mina lähen vasakule'.

Försök ni, det går nog 'tehke aga proovi, küll läheb'.

2. Mitmuse 1. isikus tarvitatakse ühendit lät oss ('lase meid') + infinitiiv, näit.:

Lät oss gå hem! 'lähme koju!'

Lät oss börja! 'alakem!' (algame!)

Vanemas kirjakeeles esineb mitmuse 1. isikus imperatiiv sufiksiga -om:

Sjüngom! 'laulgem!'

Lätom oss fröjdas! 'röömustagem!'

3. Vananenud on mitmuse 2. isiku vorm sufiksiga -en; seda võib kohata veel kirikukeeles, näit.:

Söken, sa skolen I fìnna! 'otsige ja te leiate!'

Vananenud on samuti vorm sufiksiga -er:

Täger och äter! 'võtke ja sööge!'

4. 3. isikus asendab imperatiivi preesens-konjunktiiv (§ 116):

(Han) lève! '(ta) elagu!'

5. Sageli hoidutakse otsesest käskivast kõnest ja tarvitatakse selle asemel pehmendavaid väljendeid, näit. skulle-konjunktiivi, må-konjunktiivi, modaalverbide ühendeid jm. (§§ 115:3, 119:3):

Skulle ni vilja hjälpa mig? 'kas te võiksite mind aidata?' (vrd.: hjälp mig! 'aita (aidake) mind!')

Vill du vara så god och hjälpa mig! 'kas sa oleksid nii lahke ja aitaksid mind!'

Han må gå! 'ta võib minna, ta mingu'

Får jag be om räkningen! 'palun arve!'

Välkete laste poole pöördudes tarvitatakse sageli infinitiivi imperatiivi asemel:

Bära sé, men inte röra! 'ainult vaadata, mitte puutuda!'

Inte gråta! 'ära nuta!' (mitte nutta).

Infinitiiv

§ 121. Infinitiivi liigid ja moodustamine.

1. Rootsi keeles on kolm infinitiivi:

I n f i n i t i i v (preesens-infinitiiv):

(att) tåla 'rääkima'

(att) skriva 'kirjutama'

II i n f i n i t i i v (perfekt-infinitiiv):
 (att) ha(va) tälät 'rääkinud olema'
 (att) ha(va) skriivit 'kirjutanud olema'

III i n f i n i t i i v (infinitivum futurum),
 mis esineb harva:

skola täla = komma att täla 'rääkima'
 (tulevikus)

I ja II infinitiivile eelneb tavaliselt infinitiivi
 märk att (vt. allpool, § 122:1).

Vastavalt kolm infinitiivi on olemas ka passiivis,
 vt. § 127.

2. I infinitiivi moodustamisest:

a) I, II ja IV konjugatsiooni verbidel on infinitiivi lõpp (sufiks) -a, III konjugatsiooni verbidel aga puudub infinitiivi lõpp ja infinitiiv on võrdne verbi tüvega, mis lõpeb mingi rõhulise vokaaliga, näit.:

I konjugatsioon:	<u>täl-a</u>	'rääkima'
II	"	<u>ring-a</u>
III	"	<u>tró</u>
IV	"	<u>skriv-a</u>
		'helistama'
		'arvama, uskuma'
		'kirjutama'

b) I infinitiiv on võrdne verbi tüvega ka mõningatel ühesilbilistel segakonjugatsiooni verbidel (§ 105) ja mõningate verbide lühematel paralleelvormidel (§ 107:6) ning nende tuletistel, näit.:

<u>se</u>	'nägema'	<u>be</u>	'paluma'
<u>dö</u>	'surema'	<u>ge</u>	'andma'
<u>slä</u>	'lööma'	<u>ütge</u>	'välja andma'
<u>dra</u>	'vedama, tõmbama'	<u>mèdege</u>	'möömma' jt.

c) Leidub verbe, mille tüvi lõpeb vokaaliga, kuid mis siiski moodustavad infinitiivi lõpuga (sufiksiga) -a; need

verbid kuuluvad kõik I konjugatsiooni, tähtsamad on:

<u>día</u> 'imema'	<u>róa</u> 'lõbustama'
<u>fría</u> 'vabastama; abielu- ettepanekut tegema'	<u>ðroa</u> 'rahatuks tegema'
<u>befría</u> 'vabastama'	<u>slóa</u> 'laisklema'
<u>förnya</u> 'uuendama'	<u>snóa</u> 'lund sadama'
<u>krýa</u> 'pá sig' 'tervenema'	<u>skría</u> 'kisendama'
	<u>tóa</u> 'sulama'

d) Mõnedel modaalverbidel puudub infinitiiv: lär, tör,
má, máste - vt. § 109.

3. II infinitiiv moodustatakse abiverbi ha(va) ja su-
piiniumi abil ja II infinitiiv esineb peamiselt ühendites,
millel on modaalne tähendus:

Hon skall ha varit en stór skönhet 'ta olevat olnud
suur iludus'.

Ni máste ha fátt fél númer 'te olete ilmselt saanud
vale numbri' (telefonis).

Koos prepositsiooniga éfter väljendab infinitiiv II
eelnenud tegevust:

Efter att ha spelat ténis tóg vi en dúsch 'pärast
seda, kui olime tennist mänginud, võtsime dušši'

II infinitiiv esineb ka modaalverbidega pluskvamper-
feki paralleelvormides:

Jag kunde ha varit úppe hela natten (=jag hade kunnat
vra úppe hela natten) (vrd. § 118:3)

4. III infinitiiv moodustatakse abiverbi sköla ('saa-
ma') või sagedamini komma att ('tulema') ja I infinitiivi
abil; see väljendab tegevust tulevikus, näit.:

Tävlingen trós komma att äga rúm i morgon 'arvatakse,
et võistlus toimub homme'

§ 122. Infinitiiv sõnaga att.

Suuremal osal juhtudel eelneb infinitiivile att, mida kõnekeeles hääldatakse sageli /o/ (seega samuti nagu och 'ja'). Tuleb aga silmas pidada, et kui att on konjunktsiooni funktsioonis ja tähendab 'et', siis võib teda hääldada ainult /att/, näit.: Han sade, att ... /att/ 'ta ütles, et ...'.

Infinitiivimärgi att ja infinitiivi vahel võib seista adverbiaal, näit.:

Följande sidor åvser att i största korthet gé några upplysningar om staden 'järgmistel lehekülgedel kavatakse anda lühidalt (i största korthet) mõningaid teateid linna kohta'.

Infinitiivile eelneb att, kui infinitiivi tarvitatakse:

1) s u b s t a n t i i v i atribuudina:

Konsten att skriva är gammal 'kirjutamise kunst on vana'.

Har du tid att göra det? 'kas sul on aega seda teha?'

Jag har ingen lust att arbeta 'mul pole lusti töötada'.

Rim att hyra 'tuba välja üürida'.

2) a d j e k t i i v i ja a d v e r b i laiendina:

Filmen är värd att se 'film on väärt, et seda vaadata'.

Din handstil är rätt svår att läsa 'sinu käekirja on raske lugeda'.

Er fråga är omöjlig att besvara 'teie küsimusele on võimatu vastata'.

Hon var nära att gråta 'ta pidi peaaegu nutma hakkama' (tal oli nutt kurgus).

3) p r e d i k a t i i v i n a (öeldistäitena)

verbidega våra 'olema', ha(va) 'omama', bli(va) 'jääma', få 'saama', finnas 'leiduma' jt.:

Han är inte att leka med 'temaga ei saa mängida'.

Jag har mycket att tänka på 'mul on palju (asju), mille peale mõelda'.

Det är ingenting att skratta åt 'siin pole millegi üle naerda'.

Här finns det mycket att göra 'siin on (leidub) palju teha'.

Jag har ett brev att skriva 'mul on vaja üks kiri kirjutada'.

4) v e r b i objektina või määrusena:

Han lövade att komma 'ta lubas tulla'.

Förtsätt att skriva 'jätka(ke) kirjutamist'.

Vi lå(de) oss att vila 'me heitsime puhkama'.

Kui infinitiiv väljendab eesmärki, seisab sageli infinitiivi märk prepositsiooniga för (vrd. allpool punkt 5):

Han reste till Itálien för att studera musik 'ta sõitis Itaaliasse, et õppida muusikat'.

Han spráng för att inte komma för sént 'ta jocksis, et mitte hilineda'.

5) p r e p o s i t s i o o n i järel:

Hon har svårt för att lära sig språk 'tal on raske keeli õppida'.

Är du röad av att åka skidor? 'kas sulle meeldib suusata?'.

Professorn nöjde sig med att ställa några enkla frågor 'professor piirdus mõnede lihtsate küsimuste esitamisega'.

Han gjorde det utan att tänka 'ta tegi seda ilma järele mõtlemata'.

Jag övar mig varje dag i att ma 'ma harjutan iga päev ujumist'.

Genom att bromsa fick vi bilen att stanna 'pidurdamisega saime auto seisma'.

Efter att ha ätit middag gick hon upp på sitt rum
'kui ta oli lõunat söönud, läks ta üles oma tuppa'.

6) tavaliselt ka s u b j e k t i n a :

Att fåla är mänskligt 'eksimine on inimlik'.

Att våra eller icke våra, det är frågan 'olla või mitte olla, see on küsimus'.

Vahel ka ilma infinitiivimärkita, eriti vanemates väljendites ja vanasõnades, näit.:

Täla är silver, tiga är guld 'rääkimine on hõbe, vaikimine kuld'.

Bättre fråga än vilse fåra 'parem küsida, kui eksida'.

Sageli seisab infinitiiv subjektina predikaadi järel, kusjuures lause algab korrelaadiga det (§ 88:2). Sel juhul ei või infinitiivimärk ära jääda:

Det är roligt att studera språk 'keeli õppida (uurida) on tore'.

Det var mycket behagligare att flyga än att fåra 'lennata oli palju mõnusam kui sõita'.

7) mõningates väljendites, nagu:

Av händstilen att döma är brevskrivaren en äldre män 'käekirja järgi otsustades on kirja kirjutaja vanem mees'.

Av allt att döms har det hänt en olycka 'kõige järgi otsustades on juhtunud õnetus'.

Till att börja med bör det sägas att ... 'kõigepealt tuleks ütelda, et ...'.

Sanningen att säga ... 'tõtt öelda...'

§ 123. Infinitiiv ilma infinitiivi märkita att:

1) modaalverbidega sköla 'saama, pidada' (ka temporaalne abiverbina futuumumi ja skulle-verbide moodustamisel), böra 'pidama', få 'saama, võima',

küna 'võima', lata 'laskma; lubama', lär ja tör (kaudse kõneviisi väljendamiseks), mä 'võima, pidama', mände 'võiks', mäste 'peab, pidi', vilja 'tahtma' (vrd. § 109).

Erandina lisatakse infinitiivile att, kui få tarvita-
takse tähenduses 'saavutama, sundima, panema', näit.:

Han fick mig att skrätta 'ta pani mu naerma'.

2) verbiga bruka 'tavatsema', pläga
'tavatsema', synas 'paistma', täckas 'paistma, tunduma';

tavaliselt verbidega behöva 'tarvitsema', börja 'al-
gama, alustama', hoppas 'lootma', nödgas 'sunnitud olema',
råka 'juhtuma, sattuma', tänka 'mõtlemata, kavatsema',
våga 'julema', önska 'soovima';

ja sageli verbidega begynna 'algama', besluta 'ot-
sustama', förma 'sundima, saavutama', försöka 'proovima,
katsuma', förtjäna 'teenima, väärt olema', glömma 'unus-
tama', hinna 'jõudma', löva 'lubama', lyckas 'õnnestuma',
lära 'õpetama', lära sig 'õppima', slippa 'pääsema',
sluta 'lõpetama', söka 'proovima, katsuma', vågra 'keel-
duma', ämna 'kavatsema'.

Mõningaid näiteid:

När brukar du äta middag? 'millal sa tavatsed lõunata-
da?' (millal sa tavaliselt lõunatad?)

Det plägar ofta gå så 'see juhtub tihti nii'.

Hon týcks ha glömt alltsammans 'ta paistab kõik unus-
tanud olevat'.

Du behöver inte svåra om du inte vill 'sa ei tarvitse
vastata, kui sa ei taha'.

Han har börjat översätta en roman 'ta on hakanud tõlki-
ma üht romaani'.

Jag tänkte (ämnade) just gå út 'ma mõtlesin (kavatse-
sin) just välja minna'.

Han har slutat röka 'ta on suitsetamise maha jätnud'.

Det har slutat (att) regna 'vihm on üle jäänud'.

Du kan försöka (att) läsa en svensk bok 'sa võid katsuda lugeda üht rootsi raamatut'.

Märkus: kui nendel verbidel on isikuline objekt, on infinitiivi ees att:

Han lovade honom att komma 'ta lubas talle, et ta tuleb'.

Det lyckades mig att tå mig från 'mul õnnestus edasi pääseda'.

3) konstruktioonides objekt infinitiiviga (vrd. ladina k. "accusativus cum infinitivo") ja subjekt infinitiiviga ("nominativus cum infinitivo") verbiga nagu sé 'nägema', höra 'kuulma', änse 'arvama, pidama (millekski)', känna 'tundma', mëna 'arvama', be(d)ja 'paluma', lätsas(s) 'teesk-
lema', såga 'ütleva', påstå 'väitma', försåkra 'kinnitama', tycka 'arvama', tró 'arvama, uskuma', vëta 'teadma, arvama':

a) objekt infinitiiviga; rootsi infinitiivile vastab eesti keeles infinitiivi seesütlev kääne (-mas), verbi kaudne kõneviis (-vat) või kõrvallause, näit.:

Jag såg honom komma 'ma nägin teda tulemas'.

Vi hörde henne sjunga 'ma kuulsime teda laulmas'.

Hon kände sitt hjärta kläppa 'ta tundis oma südant kloppivat'.

Jag trödde honom vara klökare 'ma arvasin ta olevat targema'.

Gör alltid dét, som du vét vara rätt 'tee alati seda, mida sa arvad õige olevat'.

b) objektiks on sageli refleksiivpronoomen; eesti keeles on sel juhul kaudne kõneviis (-vat) või kõrvallause:

Jag trór mig ha rätt 'ma arvan endal õiguse olevat'.

Han trödde sig våra ensam 'ta arvas end olevat üksi'.

Hon lätsade sig inte förstå 'ta tegi, nagu ei saaks
ta aru'.

Han påstod sig ha tåppat körkortet 'ta ütles end ole-
vat juhiloa kaotanud'.

c) subjekt infinitiiviga (passiivi konstruktsioonis);
eesti keeles sama, mis ülal punkt a:

Sképpet sågs sjúnka 'laeva nähti vajumas (vajuvad)'.

(Vrd. Jag såg sképpet sjúnka 'ma nägin laeva vajuvat'
- objekt infinitiiviga).

Mötet våntas pågå ett par dagar 'arvatakse (oodatakse),
et kokkutulek kestab paar päeva'.

Märkus: eesti infinitiiv verbi 'jääma' järel (jääb
seisma, istuma jne.) antakse rootsi keeles edasi I partit-
siibi abil (vrd. § 125:2b):

Han förblév stående (e. han stód kvår) 'ta jäi seis-
ma'.

Partitsiip (kesksõna)

§ 124. I p a r t i t s i i p (preesensi partitsiip).

1. I partitsiip (preesensi partitsiip) moodustatakse
sufiksi -ande abil, kui verbi infinitiiv lõpeb -a'ga, ja
-ende abil, kui infinitiiv lõpeb muu vokaaliga:

<u>tål-a</u> :	I partitsiip	<u>tål-ande</u>	'rääkiv; rääkides'
<u>skriv-a</u> :	"-	<u>skriv-ande</u>	'kirjutav; kirjutades'
<u>tró</u> :	"-	<u>tró-ende</u>	'uskuv; uskudes'
<u>stå</u> :	"-	<u>stå-ende</u>	'seisev; seistes'

Märkus: verbid paralleelvormidega, nagu bli(va) 'jää-
ma', ta(ga) 'võtma', be(dja) 'paluma' jt. (vt. § 107:6)
moodustavad I partitsiibi pikemast vormist:

<u>bliv--ande</u>	'jääv; jäädes'
<u>tåg--ande</u>	'vöttev; vöttes'
<u>bèdj--ande</u>	'paluv; paludes'

2. I partitsiip on muutumatu ja teda tarvitatakse peajasjalikult adjektiivina tähenduses *a t r i b u u d i - n a* või *p r e d i k a t i i v i n a* (öeldistäitena), vrd. § 77.

En älskande moder 'armastav ema'.
 Ett brinnande ljús 'põlev tuli'.
 Lüften var tryckande 'õhk oli lämmatav'.

I partitsiibi laiendid seisavad partitsiibi ees:

Med främsträckt hals och av över darrande vingar griper tågboxen biet (S. Lagerlöf) 'õieliaetud kaelaga ja ärevusest värisevate tiibadega haarab rasvatihane mesilase'.

3. I partitsiip võib esineda ka *v e r b i l a i e n d i n a*, näit.:

Hon svårade skrättande 'ta vastas naerdes'.

Eriti tuleb tähele panna I partitsiibi tarvitamist verbide kömma 'tulema', bli(va) ja förbli(va) 'jääma', hå(va) 'omama', finna 'leidma', sé 'nägema' järel:

a) kömma + I partitsiip; eesti keeles des-tegevusnimi:

Han kom ridande (springande, åkande) 'ta tuli ratsutades (joostes, sõites)'

Pójken kommer inrusande 'poiss tuleb tormates sisse'.

En liten flicka kom sjungande nedför trappan 'väike tüdruk tuli lauldes trepist alla'.

Rahvakeeles tarvitatakse vahel vorme lõpuga ns:

Han kom åkandes (springandes) 'ta tuli sõites (joostes)'.

b) bli(va) või förbli(va) + I partitsiip; eesti keeles ma-tegevusnimi:

Han föll och blev liggande på gólfvet 'ta kukkus ja jäi põrandale lamama'.

Där blev han stående 'seal jäi ta seisma'.

Hon blev (förblév) sittande (=hon sátt kvár) 'ta jäi istuma' (toolile).

c) hå(va), finna või se + I partitsiip; eesti keeles mas-tegevusnimi või tavaline lause:

Han hade tåvflan hängande på våggen 'tal rippus pilt seinal'.

Jag fånn det liggande på bórdet 'ma leidsin selle laualt' (laual lamamas).

Jag såg honom sittande till häst 'ma nägin teda hobuse seljas istumas'.

Verbiga se tarvitatakse aga sagedamini ühendit infinitiiviga, vt. § 123:3a.

4. Mõningaid partitsiipe tarvitatakse prepositsiooni funktsioonis, näit.:

iakttagelser betråffande våderleken 'vaatlused ilma kohta':

ångående denna sák är mènningarna delade 'selle asja suhtes on arvamused lahkuminevad';

vidkommande denna ångelågenhet 'selle asja suhtes' (mis sellesse puutub).

Jag såg ingen undantagandes ett bårn 'ma ei näinud kedagi peale ühe lapse (välja arvatud üks laps)'

5. I partitsiip võib esineda s u b s t a n t i -
v e e r u n u d kujul, kusjuures mitaust tähistatakse määratud vaba artikli (adjektiivartikli) de abil:

en tålande 'kõneleja' (määramatu vorm)

den tålande 'kõneleja' (määratud vorm)

de tålande 'kõnelejad'

En av de närvarande 'üks juuresolijaist'.

Mõned partitsiibid on täielikult substantiveerunud ja käänduvad VI deklinatsiooni järgi (vt. § 55c):

en résande 'reisija' - résande-n
(två) résande 'reisijad' - résande-na

Mõlemat liiki substantiveerunud partitsiibid moodustavad genitiivi lõpuga -s, näit.:

En döendes sista ord 'suriija viimased sõnad'.
De promenérandes skuggor 'jalutajate varjud'.

6. I partitsiip langeb vormilt kokku verbaalsubstantiividega, mis moodustatakse sufiksita -ande ja -ende abil; seda liiki verbaalsubstantiivid on ainsuse neutrumid (mitmusevormid puuduvad):

(ett) läsande 'lugemine'
(ett) springande 'jooksmine'

Det ídeliga rèsandet tröttar '(see) alaline reisimine väsitab'.

Han tycker om att resa för rèsandets skull 'tal meeldib reisida reisimise' (enese) pärast'.

7. I partitsiip esineb paljudes väljendites, näit.:

på rèsande fót 'reisides, reisi ajal';
i tålande stund 'just nüüd' (kui ma räägin);
för närvarande 'praegusel silmapilgul';
gå i väntande dagar 'last ootama (lähemal ajal)';
vara hävande 'rase olema';
gå hävande med en idé 'mingi küpse ideega ringi käima';
den springande punkten 'oluline, kõige tähtsam'.

§ 125. II partitsiip (perfekti partitsiip).

1. II partitsiip (perfekti partitsiip) muutub nagu tavaline adjektiiv, s.t. tal on kolm põhivormi: 1) ainsuse utrum, 2) ainsuse neutrum ja 3) mitmusevorm, mis on ühtlasi ainsuse määratud vorm. II partitsiibi sufiksids on järgmised:

I konjug.:	-ad	-at	-ade	
II "	-d	-t	-da	(kui tüvi lõpeb helil. kons.)
"	-t	-t	-ta	(" " " helitu ")
III "	-dd	-tt	-dda	
IV "	-en	-et	-na	

Näit.:

I	<u>käll-a</u>	'kutsuma'	:	<u>käll-ad</u>	<u>käll-at</u>	<u>käll-ade</u>
II	<u>stäng-a</u>	'sulgema'	:	<u>stäng-d</u>	<u>stäng-t</u>	<u>stäng-da</u>
	<u>köp-a</u>	'ostma'	:	<u>köp-t</u>	<u>köp-t</u>	<u>köp-ta</u>
III	<u>tró /trú:/</u>	'uskuma'	:	<u>tró-dd</u>	<u>tró-tt</u>	<u>tró-dda</u>
IV	<u>skriv-a</u>	'kirjutama'	:	<u>skriv-en</u>	<u>skriv-et</u>	<u>skriv-na</u>

Rootsi II partitsiip vastab olenevalt kasutusviisist eesti tud- või nud-partitsiibile; mõnel juhul tuleb teda tõlkida eesti keelde teiste sõnade abil.

II partitsiip transitivsetest verbidest väljendab passiivi, intransitivsetest verbidest aga aktiivi:

en plündrad stád 'rüüstatud linn';
en börtsprungen hünd 'ärajoosnud koer'.

Märkus: II partitsiipi ei saa moodustada mõnedest intransitivsetest verbidest nagu vära 'olema', lèva 'elama', ligga 'lamama', sòva /-o:-/ 'magama', sitta 'istuma', våka 'valvama', lyssna 'kuulama', tvivla 'kahtlema'; mõningatel juhtudel on II partitsiip võimalik selliste verbide liitvormidest, kus sõna saab teise tähenduse, näit.: förlégrad 'seiskunud', útvakad 'väsinud, magamata', för-súttén 'kaotsiläinud' (vt. allpool punkt 4).

2. II partitsiipi tarvitatakse peamiselt adjektiivide tähenduses *a t r i b u u d i n a* või *p r e d i k a - t i i v i n a*, vrd. § 78.

Näiteid:

Det tälade språket är lättare än det skrivna 'kõnekeel (kõneldud keel)' on kergem kui kirjakeel ('kirjutatud keel').

Båkom stängda dörrar 'suletud uste taga'.

Rökning är här förbjúden 'suitsetamine on siin keelatud'.

Är den här plåtsen úpptaget? 'kas see kohta on kinni?'

Númret är úpptaget '(telefoni)number on kinni'.

Våskorna är stállda i tambúren 'reisipaunad on asetatud esikusse'.

3. Rootsi grammatikas loetakse II partitsiipi predikatiiviks ka juhtudel, kui see esineb mõne iseseisva verbi *l a i e n d i n a*, näit.:

Du ser trött och útarbetad út 'sa need väsinud ja (tööst) kurnatud välja'.

Hon låg ávsvinnad på gólfvet 'ta lamas minestunult põrandal'.

Kõnekeeles esineb sageli konstruktsioon få 'saama' + II partitsiip, mida tuleb eesti keelde tõlkida iga sõna erineval viisil, näit.:

Jag fick min klöcka lågad 'ma sain oma kella lasta ära parandada' (sõna-sõnalt: ma sain oma kella ära parandatud).

Han fick sin ömskan úppfyild 'ta soov läks täide'.

Jag fick ingenting; gjórt 'ma ei saanud midagi tehtud'.

Han fick sina kläder förstörda 'riided läksid katki'.

Uuemale rootsi keelele on tüüpilised ka järgmised konstruktsioonid (E. Wellanderi järgi):

Tiden för programmen önskas ändrad (=Man önskar få ändra tiden för programmen) 'eeskavade aega soovitakse muuta'.

Man önskade saken debatterad i prässen 'asja sooviti arutada ajakirjanduses'.

Vi änsag ämnet slutbehandlat 'me lugesime küsimuse (teema) lõpetatuks'.

Man fänn försläget förhåstat 'ettepanek loeti järelemõtlematuks (liiga rutuliseks)'.

Samuti lauselühendites nagu:

Priset är 2.000 kröner, allt inräknat 'hind on 2.000 krooni, kõik kaasaarvatud'.

4. Osa II partitsiipe moodustavad nn. a d j e k - t i i v s e t e partitsiipide rühma. Siia kuuluvad:

a) partitsiibid, millel on teine tähendus võrreldes vastava verbi tähendusega, näit.:

en bildad persón 'haritud isik' - vrd. bilda 'kujundama, moodustama';

en förtjänt män 'teenetega mees' - förtjäna 'teenima';

en förlégrad vâra 'seiskunud kaup' - lîsga 'lamama'.

b) liitvormid, mida muidu pole võimalik moodustada vastavast verbist:

mälâten 'koitanud, koi söödu' - vrd. mal 'koi' ja âta 'sööma'; ka piltlikus tähenduses: han sér ganska mälâten út 'ta näeb võrdlemisi vilets välja';

en vâlkänd persón '(hästi)tuntud isik' - val 'hästi', kâna 'tundma' (puudub aga verb *vâlkâna);

ett nýbildat örd 'uus sõna (uuslooming)';

de söbelyste âlperna 'päikesepaistolised Alpid'

c) eitusvormid eelsilbiga o- /u:/:

Brévet är ödaterat 'kiri on dateerimata'.

En öppfostrad /-fustrad/ mån 'kasvatamatu mees'.

Jag har en gås öplockad méd dig 'mul on sinuga kana
kitkuda' (sõna-sõnalt: hani kitkumata).

5. Intransitiivsetest verbidest võib II partitsiibi ja abiverbi våra abil moodustada li i i t a e g u, mis tähistavad lõpetatud tegevust; nende tähendus on lähedane supiinumi abil moodustatud liitaegadele, vt. § 126:4.

Näit.:

Han är rést till Itálien 'ta on (ära) sõitnud Itaaliasse'.

Våren är kömmen 'kevad on tulnud (kätte jõudnud)'.

II partitsiibi ja abiverbide blíva ja våra abil moodustatakse ka rootsi keele p a s s i i v, vt. § 127.

6. II partitsiip esineb s u b s t a n t i v e e r u n u l t ja võib sel juhul moodustada genitiivi vormi lõpuga -s:

min älskade 'mu armsaim' ;

den älskades nåmn 'armastatu nimi' ;

de fållnas minne 'langenute mälestus' ;

ündertecknads adréss är ... 'allakirjutanu aadress on ...'

7. II partitsiip esineb paljudes väljendites, näit.:

Vålkömmen 'tere tulemast'

Såken är åvgjörd 'asi on otsustatud'.

Det är lättare sågt än gjört 'kerge ütelda, raske teha'.

Rättare sågt ... 'õigemini öeldud'.

Íngen nåmnd och íngen glömd 'kedagi nimetamata ja kedagi unustamata' (näiteks kirja lõpus ühistele tuttavatele tervituse saates).

s. k. (=så kallad) 'nn. (niinimetatud)',

Supinum

§ 126. 1. Supinum esineb ainult liitaegade moodustamisel koos abiverbiga ha(va). Supinum on välja kujunenud II partitsiibi neutrumi vormist ja ta on muutumatu. Eesti keele vasteks on nud-partitsiip.

Svpiinumi sufiksids on eri konjugatsioonide järgi:
-at, -t, -tt ja -it.

I konj.:	<u>täl-at</u>	'rääkinud'	, <u>fråg-at</u>	'küsinud'
II "	<u>ríng-t</u>	'helistanud'	, <u>köp-t</u>	'ostnud'
III "	<u>tró-tt</u>	'uskunud'	, <u>sý-tt</u>	'õmmelnud'
IV "	<u>skriv-it</u>	'kirjutanud'	, <u>kömm-it</u>	'tulnud'

Näit. liitaegades:

Jag här redan köpt biljetterna 'ma olen juba piletid ostnud' (perfekt).

Tåget hade gått, när jag kom till stationen 'rong oli läinud, kui ma jaama jõudsin' (pluskvamperfekt).

Jag skulle ha kömmit 'ma oleksin tulnud' (II konditsionaal).

2. Supinumile lisandub -s järgmistel juhtudel:

a) passiivis (§ 127):

Bóken har översatts av honom 'raamat on tema tõlgitud'.

b) deponensverbides (§ 129):

Vi hade höppats få sé dig 'me lootsume (olime lootnud) sind näha'.

c) impersonalsetes konstruktsioonides (§ 132):

Här har dånsats hela náttén 'siin tantsiti (on tantsitud) terve öö'.

3. Abiverb ha(va) jäetakse sageli kirjakeeles ära supiinumi ees kõrvallauses; supinum moodustab üksi pre-

dikaadi ja alles kontekstist ilmneb, kas predikaat väljendab perfekti või pluskvamperfekti:

Sedan han (hade) blivit pensionérad, bõsatte han sig i Närva 'pärast seda, kui ta pensionile läks, asus ta elama Narva'.

Om jag (hade) haft mæra tid, så skulle jag ha försökt att göra det bättre 'kui mul oleks olnud rohkem aega, siis oleksin katsunud seda paremini teha'.

Vrd. §§ 112:3, 113:3, 118:4.

4. Nii supiinum kui ka II partitsiip (liitaegades, vt. § 125:5) väljendavad lõpetatud tegevust. Erinevus nende vahel seisneb selles, et II partitsiip juhib rohkem tähelepanu tegevuse resultaadile (näitab tavaliselt, et tegevuse resultaat on alles, kuna aga supiinum jätab selle küsimuse lahtiseks), vrd.:

Han har kömmit (supiinum) 'ta tuli (on tulnud)'.

Han är kömmen (II partitsiip) 'ta tuli (ja on praegu siin)'.

Jag har rivit sönder (supiinum) min rök 'ma tõmbasin oma kuue katki'.

Min rök är sönderriven (II partitsiip) 'mu kuub on katki'.

Pandagu tähele sõnajärjestust abiverbi ha(va) järel:

Han hade skrivit (supiinum) ett brev 'ta oli kirjutatud ühe kirja'.

Han hade brevet skrivet (II partitsiip) 'tal oli kiri valmis kirjutatud'.

Passiiv

§ 127. Passiivi moodustamine.

Passiiv moodustatakse rootsi keeles kolme moodi:

1) lõpuga -s (s-passiiv):

affären stäng(e)s 'kauplus suletakse';

húset målas 'värvitakse maja';

- 2) abiverbi bli(va) + II partitsiibi abil (bli-passiiv):
 affären blir stängd 'kauplus suletakse (saab suletud)';
 húset blir målat 'värvitakse maja (saab värvitud)';
- 3) abiverbi vara + II partitsiibi abil (vara-passiiv):
 affären är stängd 'kauplus on suletud';
 húset är målat 'maja on värvitud'.

s-passiivi nimetatakse ka sünteetiliseks passiiviks, bli- ja vara-passiivi analüütiliseks või perifrastiliseks (üंबरütlevaks) passiiviks. vara-passiivi võib vaadelda ka nominaalse predikaadina.

s-passiivi ja bli-passiivi saab tavaliselt tõlkida eesti keelde umbisikulise tegumoe abil.

1) s - p a s s i i v i s lisatakse sufiks -s preesensile, imperfektile, supiinumile ja infinitiivile. Preesensis langeb lõpp -r välja; II ja IV konjugatsioonil verbidel, mis preesensis lõpevad -er, on passiivis -es või lühem vorm -s, mida eelistatakse kõnekeeles ja ka uuemas kirjakeeles. Näiteks s-passiiv verbidest:

I konjug.	<u>öppna</u>	'avama'
II "	<u>stänga</u>	'sulgema'

preesens:	<u>öppna-s</u>	<u>stäng-(e)s</u>
imperfekt:	<u>öppnade-s</u>	<u>stängde-s</u>
perfekt:	<u>har öppnat-s</u>	<u>har stängt-s</u>
pluskvamperf.:	<u>hade öppnat-s</u>	<u>hade stängt-s</u>
futuurum:	<u>skall öppna-s</u>	<u>skall stänga-s</u>
supiinum:	<u>öppnat-s</u>	<u>stängt-s</u>
infinitiiv:	<u>(att) öppna-s</u>	<u>(att) stänga-s</u>

Passiivis esineb ka II infinitiiv:

<u>(att) ha(va) öppnat-s</u>	<u>(att) ha(va) stängt-s</u>
------------------------------	------------------------------

mille abil saab moodustada II futuurumi ja II konditsionaali:

skall ha(va) öppnat-s skall ha(va) stängt-s
skulle ha(va) öppnat-s skulle ha(va) stängt-s

Harva esineb III infinitiiv (futuurumi infinitiiv):

(att) skola öppna-s (att) skola stänga-s

s-passiiv ei muutu soos ega arvus:

dörren öppnas 'uks avatakse';
fönstret öppnas 'aken avatakse';
dörrarna (fönstren) öppnas 'uksed (aknad) avatakse'.

2) b l i - p a s s i i v i s muutub abiverb bli(va) ajas:

preesens:	<u>blir öppnad</u>	<u>blir stängd</u>
imperfekt:	<u>blev öppnad</u>	<u>blev stängd</u>
perfekt:	<u>har blivit öppnad</u>	<u>har blivit stängd</u>
pluskvam- perf.:	<u>hade blivit öppnad</u>	<u>hade blivit stängd</u>
futuurum:	<u>skall bli(va) öppnad</u>	<u>skall bli(va) stängd</u>
infinitiiv:	<u>(att) bli(va) öppnad</u>	<u>(att) bli(va) stängd</u>

On võimalik moodustada ka II ja III infinitiiv:

(att) ha blivit öppnad (att) ha blivit stängd
(att) sköla bli(va) öppnad (att) sköla bli(va) stängd

ja II futuurum ning II konditsionaal:

skäll ha(va) blivit öppnad skäll ha(va) blivit stängd
skülle ha(va) blivit öppnad skülle ha(va) blivit stängd

Nagu näha, ei muutu II partitsiip küll ajas, kuid ta k o n g r u e e r u b subjektiga soos ja arvus:

dörren blir stängd 'uks suletakse';
fönstret blir stängt 'aken suletakse';
dörrarna (fönstren) blir stängda 'uksed (aknad) sule-
takse'

Märkus: abiverbi bli(va) tähenduses kasutati vanemas keeles ka abiverbi värda perifrastilise passiivi moodustamisel; praegu esineb see vorm ainult murdeliselt ja mõnes kõnekeele väljendis, nagu:

han vart förvänad (=blev förvänad) 'ta imestus'.

Peale selle kasutatakse vahel preesensi vormi ametlikus (pidulikus) keeles:

härmed varder kungjort /kunn-juṭ/ att ... 'sellega antakse teada, et ...'

3) v ä r a - p a s s i i v moodustatakse samal põhimõttel kui bli-passiiv; abiverb vära muutub ajas ja II partitsiip kongruueerub subjektiga soos ning arvus:

preesens: dörren är stängd 'uks on suletud'
fönstret är stängt 'aken on suletud'
dörrarna är stängda 'uksed on suletud'

imperfekt: dörren var stängd 'uks oli suletud'
fönstret var stängt 'aken oli suletud'
dörrarna var stängda 'uksed olid suletud' jne.

4) Rootsi keeles on võimalik moodustada kõiki kolme liiki passiivi ka siis, kui lauses on nimetatud t e g i - j a (agens). Need konstruktsioonid esinevad aga harva ja tavaliselt eelistatakse neil juhtudel aktiivi.

Tegijat väljendatakse passiivis prepositsiooni av kaasabil, näit.:

aktiiv

Pójken málar báten
'poiss värvib paati'

passiiv

Báten málas av pójken
'(paat värvitakse poisi poolt)'
Báten blir málad av pójken
'(paat värvitakse poisi poolt)'
Báten är málad av pójken
'paat on poisi värvitud'

Fienden intog stáden
'vaenlane vallutas lin-
na

Stáden intogs av fienden
'linn vallutati vaenlase poolt'
Stáden blev intagen av fienden
'linn vallutati vaenlase poolt'
Stáden var intagen av fienden
'linn oli vaenlase poolt valla-
tatud'

Kui tegijat väljendab personaalpronoomen, siis peab see prepositsiooni av järel olema objekti käändes, s.t. áv miá, áv dig jne. (§ 86). Näit.:

aktiiv: De dróg úpp gardínerna
'nad tõstsid kardínad üles'

passiiv: Gardínerna drógs úpp áv dem
'(kardínad tõsteti nende poolt üles)'

aktiiv: Hon har redan tvättat skjörtan
'ta on juba särgi ära pesnud'

passiiv: Skjörtan har redan tvättats áv henne
'(särg on juba tema poolt ära pestud)'

Märkus: kui aktiivis väljendatakse tegijat impersonaal-
se pronoomeniga man, siis kaob see passiivis; konstruktsi-
oonid on oma tähenduselt võrdsed, näit.:

aktiiv: Man stängde dörren 'uks suleti';

passiiv: Dörren stängdes 'uks suleti'.

§ 128. Passiivi kasutamine.

1. Rootsi keele kolme passiivi abil saab vajaduse korral eristada tähendusnüansse. Üldreeglina tähistab s-passiiv seda, mis on just teoksil, bli-passiiv rõhutab olukorra muutumist, kuna aga v-ara-passiiv väljendab lõpetatud tegevust ja seega muutumatut olukorda. Kõige selgemalt tuleb see vahe esile preesensis, näit.:

s-passiiv: húset býgg(e)s 'ehitatakse maja'
bli-passiiv: húset blir býgg 'maja saab ehitatud'
vara-passiiv: húset är býgg 'maja on (valmis) ehitatud'

Lähemad reeglid eri passiivide kasutamise kohta vt. allpool.

2. s - p a s s i i v i ja b l i - p a s s i i v i kasutamisest:

a) imperfektis, perfektis ja pluskvamperfektis kasutatakse mõlemaid vorme ilma tähendusvaheta (kõnekeeles eelistatakse bli-passiivi), näit.:

Kläderna syddes för händ 'riided õmmeldi käsitsi'.
(=blev sydda)

Brévet har lästs upp 'kiri on ette loetud'.
(=har blivit uppläst)

En gráv hade grávts i trädgården 'üks kraav oli aeda kaevatud'.
(=hade blivit grävd)

b) preesensis on s-passiivil tavaliselt oleviku, bli-passiivil aga tuleviku tähendus, vrd.:

Hon älskas 'teda armastatakse'.

Hon blir älskad (=hon kommer att bli älskad) 'teda hakatakse armastama'.

bli-passiiv võib (olenedes kontekstist) väljendada ka olevikku, eriti üldkehtivat fakti; sel juhul on bli-passiiv võrdne s-passiiviga, näit.:

Såden blir lätt skådad av fröst =

Såden skådas lätt av fröst 'vili saab kergesti külmast rikutud'.

c) konstruktsioon skall + s-passiiv tähistab soovi või käsku, skall + bli-passiiv väljendab lubadust, kinnitust:

Brévet skall skickas till Moskvá 'kiri tuleb saata Moskvasse'.

Han skall bli väl möttagen 'ta võetakse hästi vastu'
(me võtame, nad võtavad ta hästi vastu)

d) modaalverbid måste, bör, torde + s-passiiv väljendavad soovi või vajadust, kuna aga samad modaalverbid bli-passiiviga väljendavad võimalikkust:

Biljetterna måste hämtas klockan tólv 'piletid peab kell 12 ära tooma'.

Temat bör inlämnas på måndag 'kirjand tuleb esitada esmaspäevaks'.

Recensióner torde ävsändas till ündertecknad 'retensioonid tuleb saata allakirjutatule'.

Vrd.:

Tjúven måste förr eller sénare bli upptäckt 'varas peaks varem või hiljem selguma'.

Brévet torde bli ävsänt om en vècka 'kiri peaks nädala aja pärast ära saadetama'.

3. v à r a - p a s s i i v i kasutamisel on tähtis vahet teha nn. kursiivsete ja terminatiivsete verbide vahel:

kursiivsed verbid (förtgångsverb) väljendavad kestvat tegevust või olukorda, näit.: älska 'armastama', frükta 'kartma', leva 'elama', söva 'magama';

terminatiivsed verbid (övergångsverb) väljendavad üleminekut uude seisundisse või resultaadile jõudmist: börja 'algama', sluta 'lõpetama', tända 'süütama', glömma 'unustama' jne.

a) kursiivsetest verbidest on v^ära-passiiv ja s-passiiv võrdse tähendusega: .

Hon är älskad av älla = Hon älskas av älla
'ta on kõigi poolt armastatud'

Han var fruktad av ündersåtarna = Han fruktades
av ündersåtarna 'ta oli alamate poolt kardetud' (alamad kartsid teda).

b) terminatiivsetest verbidest moodustatud vāra-passiiv väljendab lõpetatud tegevust (näitab valmis resultaati), näit.:

Sāden är förstörd av tōrkan 'vili on rikutud pōua poolt'.

Siin vastab vāra-passiivi preesensile aktiivi perfekt:

Tōrkan har förstört sāden 'pōud on rikunud vilja'.

Vrd. s-passiivi preesens:

Sāden förstōrs av tōrkan 'vili rikutakse pōua poolt', millele vastab aktiivi preesens:

Tōrkan förstör sāden 'pōud rikub vilja'.

4. s - p a s s i i v i i n f i n i t i i v esineb sageli:

a) verbide se 'nāgema' ja hōra 'kuulma' järel lauselühendites, mis asendavad täielikku lauset predikaadiga passiivis, näit.:

Jag sāg denna pjās ūppfōras pā teātern 'ma nāgin seda näidendit esitatavat teatris'.

Vrd.: Jag sāg, att denna pjās ūppfōrdes pā teātern.

Vi hörde tālas om henne 'me kuulsime temast rāāgitavat'.

Vrd.: Vi hörde, att det tālades om henne.

Det har jag āldrig hört tālas om 'sellest pole ma kunagi kuulnud rāāgitavat'.

Vrd. Jag har āldrig hört, att det har tālats om det.

b) s-passiivi infinitiiv võib esineda ka verbiga lāta 'laskma, lubama', eriti kui sellele järgneb otseselt pro-noomen sig 'ennast', näit.:

Han ārbetade vidare utan att lāta sig stōras (=utan att lāta stōra sig) 'ta tōötas edasi, ilma et ta oleks lasknud end sejada'.

Han lät sig föras bort av strömmen 'ta laskis end
voolust edasi kanda'.

Det låter sig göras (=det låter göra sig) 'seda on
võimalik teha' - vastavas eitavas väljendis on aga tava-
liselt aktiivi infinitiiv:

Det låter sig inte göra 'seda pole võimalik teha'.

5. Rootsi keelele on iseloomulik i m p e r s o -
n a a l n e p a s s i i v pronoomeniga det; see vastab
eesti umbisikulisele tegumoele.

a) impersonaalne passiiv võib väljendada põhitegevust:

Det dansades hela kvällen 'tantsiti terve õhtu'.

Efter middagen spelades det kort /küt/ 'pärast lõunat
mängiti kaarte'.

b) impersonaalne passiiv sissejuhatavas pealauses:

Det påstås att han har gift sig 'väldetakse, et ta
olevat abiellunud'.

Det säges att han är rik 'räägitaakse, et ta olevat
rikas'.

c) sageli esineb konstruktsioon säges 'öeldakse',
påstås 'väldetakse', änses 'arvatakse, loetakse' jms.
+ aktiivi infinitiiv (punktis b toodud konstruktsiooni lü-
hendatud variant); siin puudub pronoomen det:

Han säges ha gift sig 'ta öeldakse olevat abiellunud'.

Han änses vara mycket begåvad 'teda loetakse väga an-
dekaks'.

Han tröddes komma 'arvati, et ta tuleb'.

Depoonens

§ 129. Rootsi keeles leidub hulk verbe, mis väliselt on
passiivid lõpuga -s, kuid tähenduse poolest aktiivid. Sellis-
eid verbe nimetatakse depoonensiteks. Suuren osa depoonen-
seid kuulub I ja II konjugatsiooni.

Depoonensite konjugeerimisel tuleb silmas pidada järgmist:

1) ajavormide, infinitiivi ja supiinumi moodustamisel säilib kõikjal lõpp -s, näit. verbidest höppas (I konjug.) 'lootma', trivas (II) 'end hästi tundma', bräs (III) 'sarnanema', finnas (IV) 'leiduma':

preesens: (jag) höppas, trivs, bräs, finns (finnes)

imperfekt: höppades, trivdes, bräddes, fänns

perfekt: har höppats, trivts, bråtts, fünnits

pluskvamp.: hade höppats, trivts, bråtts, fünnits

futuurum: skall höppas, trivas, bräs, finnas

infinitiiv: höppas, trivas, bräs, finnas

supiinum: höppats, trivts, bråtts, fünnits

Märkus: II, III ja IV konjugatsioonil deponensitel on preesens eelistatav lühike lõpp -s, mis teda võimaldab eraldada passiivist lõpuga -es, näit. verbis rivas 'küünistama' (vrd. riva 'riivima'):

Kätten rivs 'kass küünistab'.

Potätisen rives 'kartuleid riivitakse'.

Tuleb ka vahet teha järgmiste vormide vahel:

Põjkarna slåss /slóss/ 'poisid kaklevad'.

Gräset slås /sló:ss/ 'rohtu niidetakse'.

2) ainult üksikud deponensid moodustavad I partitsiibi ja sealjuures ilma lõputa -s, näit.:

äldras 'vananema' - en äldrände män 'vananev mees'.

Lõpp -s säilib verbil minnas 'mäletama, meelde tuletama', näit.: minnandes sitt löfte 'tuletades meelde oma lubadust', ja mõnes väljendis, nagu: vära till finnandes 'leiduma, kohal olema', höppandes på bättre tider 'lootes paremaid aegu'.

3) II partitsiip esineb samuti harva, kusjuures alati ilma lõputa -s, näit.:

lyckas 'õnnestuma' - en lyckad fést 'õnnestunud pidu'
äldras 'vananema' - ett äldrat änsikte 'vananenud nägu'
vrèdgas 'vihastuma' - ett vrèdgat svar 'vihane vastus'
inandas 'sisse hingama' - den inandade lúften 'sisse-
hingatud õhk'

- 4) deponensitest ei saa moodustada passivi;
5) mõnest deponensist on võimalik imperatiiv:
ändas djúpt! 'hinga(ke) sügavalt!'

6) peaaegu kõik deponensid on intransitiivsed verbid; transitiivsed on ainult minnas 'mäletama' ja ävundas 'kadestama'; peale selle võib otsese sihitisega kasutada ka verbi ändas 'hingama': ändas frísk lúft 'värsket õhku hingama'.

§ 130. Depoonensid võib jaotada kolme rühma:

1) tavalised deponensid, tähtsamad neist on järgmised:

I konjug.: ändas 'hingama', ävundas 'kadestama', bröttas 'maadlema', dågas 'koitma', fåttas 'puuduma', fèlas 'puuduma', färdas 'reisima, matkama', höppas 'lootma', håmnas 'kätte maksma', låtas 'laisklema', lyckas 'õnnestuma', låtsas 'teesklema', nålkas 'lähenema', svèttas 'higistama', vistas 'viibima, asuma', våsnas 'lärma', äldras 'vananema';

II konjug.: blygas 'häbenema', idas 'viitsima, vae-vaks võtma', minnas 'mäletama, meelde tuletama', nöjas 'rahul olema, leppima', synas 'paistma, näha olema', rådas 'kartma', trivas 'end hästi tundma', týckas 'näima, paistma', töras 'julgema', våmjas 'pööritud tundma, vastikust tundma';

III konjugatsioonid kuuluvad brås 'sarnanema', lèdas (lè-das) 'igavust tundma';

IV konjug.: finnas 'leiduma'.

Näiteid kasutamise kohta:

Jag hõppas att lückas i mitt företag 'ma loodan, et mu ettevõtmine õnnestub'.

Det gick sämre än man hade hoppats '(asi) läks halvemiini, kui loodeti'.

På dörren fêlades händtaget 'uksel puudus link'.

Han vistades på landet 'ta viibis maal'.

Jag iddes inte svåra på hans dumma frågor 'ma ei võtnud vaevaks vastata ta rumalatele küsimustele'.

Jag trivs mycket brå här 'ma tunnen end siin väga hästi, mulle meeldib siin väga'.

Jag minns inte vad han så(de) 'ma ei mäleta, mis ta ütles'.

Han mindes inte vår han hade lågt nýckeln 'ta ei mäletanud, kuhu ta oli võtme pannud'.

Vém brås pójken på? 'kellesse on poiss läinud? kellega poiss sarnaneb?'

Märkus: mõned deponensid esinevad nii isikulistes kui ka umbisikulistes konstruktsioonides, näit.:

Det fåttas några kröner i hundra 'paar krooni puudub sajast'.

Är du sjuk eller vad fåttas dig? 'oled sa haige või mis sul puudub (mis sul viga on)?'

Han lýcks vara försénad 'ta paistab olevat hilinenud'.

Det týcks mig att ... 'mulle tundub, et ...'

Om inte månen fånns (fúnnes), skulle det inte finnas något tìdvatten 'kui poleks olemas kuud, siis poleks ka tõusu ja mõõna'.

Han lýckades rädda henne (= det lýckades honom att rädda henne) 'tal õnnestus ta päästa'.

Försóket lýckades (fór honom) 'katse õnnestus (tal)'.

2) r e t s i p r o o k s e d (vastastikused) d e p o o n e n s i d , mis vastavad verbi aktiivi vormile + varáandra 'úksteist, teineteist', náit.:

tráffas = tráffa varáandra 'kohtuma'.

I konjug.: enas 'kokku leppima', mötas 'kohtuma', rákas 'kohtuma', tráffas 'kohtuma', rétas 'kiuslema', sámlas 'kojunema', skingras 'hajuma, laiali minema', skiljas 'lahku minema';

II konjug.: förlíkas 'ára leppima';
ebareeglipárased verbid sés 'úksteist nágema' ja sláss 'kaklema'.

Náiteid:

Deras blickar möttes 'nende pilgud kohtusid'.

De hade gjort upp att mötas utanför universitétet 'nad olid kokku leppinud, et nad kohtuvad úlikooli ees'.

De tráffades av en slúmp 'nad kohtusid juhuslikult'.

Vi har róligt när vi rákas 'meil on tore oíla, kui me kohtume (koos oleme)'.

Vi har inte sétts på länge 'me pole teineteist (úksteist) ammu näinud'.

Vi sés igen! 'nágemiseni!' (me náeme úksteist jälle)

mötas och skiljas är lívets gång 'kohtuda ja lahku minna on elu káik'.

De skildes som vänner 'nad lahkusid sópradena'.

3) a b s o l u u t s e d d e p o o n e n s i d vastavad transitiivsele verbile, mille objekt on mõeldav (kuid mitte välja öeldud):

I konjug.: nárras 'nárrima';

II konjug.: bránnas 'póletama', nýpas 'nápistama';

IV konjug.: bitas 'hammastama', rivas 'kúünistama', stíckas 'torkama' jé.

Näiteid:

Du närras väl inte? 'ega sa ei narri (mind)? (ega sa ei luiska?)

Nässlan bränns 'nõges kõrvetab'.

Kätten rívs 'kass küünistab'.

Hunden bíts 'koer hammustab'.

Nýps inte! 'ära näpista (mind)!'

Refleksiivne (enesekohane) verb

§ 131. Refleksiivseteks verbideks nimetatakse verbe, mida kasutatakse koos refleksiivpronoomeniga (vt. § 89).

Neid võib jaotada kahte rühma:

1) a l a l i s e d refleksiivsed verbid, mis esinevad ainult koos refleksiivpronoomeniga, näit.: förälska sig 'armuma', förívrá sig 'ägestuma', místa(ga) sig 'eksima', befinna sig 'acuma, asetsema';

2) j u h u s l i k u d refleksiivsed verbid, näit.: tvätta sig 'end pesema' (vrd. tvätta 'pesema'), råka sig 'habet ajama', förbereda sig 'ette valmistuma', känna sig 'end tundma', glädja sig 'rõõmustuma'; nende hulgas refleksiivsed liitverbid, nagu: klä på sig 'riietuma', ta(ga) av sig '(seljast, peast) ära võtma' jt.

Mõnedel refleksiivsetel verbidel on olemas samaständuslikud paralleelvormid - deponentsid:

låta sig = låtas 'laiskilema'

sånla sig = sånlas 'kogunema'

ångsla sig = ångslas 'muretsema; hirmu olema'

Üksikuteest refleksiivsetest verbidest saab moodustada II partitsiipi, kusjuures refleksiivpronoomen jääb ära:

Hon var fördjupad i sin roman 'ta oli süvenenud oma romaani' (vrd. fördjupa sig 'süvenema').

Han är upp över öronen förälskad i henne 'ta on kõrvuni temasse armunud' (vrd. förälska sig 'armuma').

Näiteid refleksiivsete verbide kasutamise kohta:

Om jag inte misstar mig, befinner han sig nu i Stöckholm 'kui ma ei eksi, asub ta praegu Stokholmis'.

Han lär sig svenska 'ta õpib rootsi keelt'.

Vi måste öva oss i att tåla svenska 'me peame harjutama rootsi keele kõnet'.

Jag glöder mig mycket (åt) att få träffa er 'me rõõmustan väga kontumise üle teiega'.

Tillåt mig att presentera mig 'lubage mul ennast (teile) tutvustada'.

Jag förbereder mig till exámina 'ma valmistun eksamiteks ette'.

Skýnda dig! 'kiirusta!' Skýnda er! 'kiirustage!'

Vi måste skýnda oss till stationen 'me peame kiirustama jaama'.

Akta dig! 'hoia end! ole ettevaatlik!'

Känner du dig bättre? 'kas tunned end paremini?'

Liitverbidega:

Jag klär på mig 'ma riietun'.

Hon sätte på sig hättan 'ta pani kübara pähe'.

Ta áv dig rocken! 'vota mantel maha!'

Han tog på sig gläsögonen 'ta pani prillid ette'.

Han tar áv sig gläsögonen 'ta võtab prillid ära'.

Vi slóg oss néd i skuggan 'me istusime varju'.

Vad ska vi tá oss till nu? 'mis me nüüd peale hakame?'

Samuti väljendites:

Hur kómmer det sig, att han inte gör några frámsteg? 'millest see tuleb, et ta ei tee edusamme?'

Det kómmer sig áv, att han är lät 'see tuleb sellest, et ta on laisk'.

Pandagu tähele verbide paare:

sätta sig 'istuma' (kuhu?) - sitta 'istuma' (kus?)

lägga sig 'pikali heitma' - ligga 'lamama'

Jag sätter mig på en bänk 'ma istun pingile' - vrd.:

Jag sitter på en bänk 'ma istun pingil'.

Sätt dig! 'istu!' Sätt er! 'istuge!'

Impersonaalne (umbisikuline) verb

§ 132. Rootsi keeles leidub verbe, mida saab kasutada ainult umbisikuliselt; formaalse subjektina esineb pronoomen det, mida eesti keelde ei tõlgita. Sellised verbid väljendavad ilmastikku:

det regnar 'sajab (vihma)', det snöar 'sajab lund',
det blåser 'puhub, on tuuline', det stormar 'on tormine',
det mörknar 'pimeneb', det ljusnar 'valgeneb' jt.

Näit.:

I går regnade det 'eile sadas vihma'.

Har det frusit i nattet? 'kas täna öösel külmetas?'

Ka muid verbe saab kasutada umbisikuliselt (§ 88:1 b),
näit.:

Det knäcker på dörren 'uksele koputatakse' ;

Sageli deponenseid (§ 130:1): det finns 'leidub',
det tycks 'tundub, näib' jt.;

impersonaalse passiivi konstruksioone (§ 128:5):

Det har tålats mycket om denna sák 'sellest asjast
on palju räägitud'.

Det dansades till långt på natten 'tantsiti hilja
ööni'.

Mönel juhul võib pronoomen det ka puududa, näit.:

Här har dansats hela natten 'siin tantsiti terve öö'.

Umbisikulisi konstruksioone saab moodustada ka pro-
noomeniga man (§ 97:1).

Liitverb

§ 133. Liitverbid koosnevad põhiverbist ja eesliitest; eesliiteks võivad olla:

a) prefiksids, prepositsioonid või adverbids: an-, av-, in- jt., näit.:

ankomma 'saabuma' (an- + komma 'tulema');

ävskilja 'eraldama' (av- + skilja 'lahutama');

inträda 'sisse astuma' (in- + träda 'astuma').

Prepositsioon või adverb eesliitena on tavaliselt oma algse tähenduse kaotanud, näit.:

inträffa 'toimuma, juhtuma' (vrd. adverb in 'sisse')

b) adjektiivids või substantiivid, näit.:

rödmåla 'punaseks värvima' (röd 'punane' + måla 'vär-
vima');

hushålla 'maja pidama, majapidamist juhtima'
(hus 'maja' + hålla 'hoidma, pidama').

Liitverbe konjugeeritakse samuti nagu vastavaids põhi-
verbe ilma eesliiteta:

bistå 'abistama, toetama' - imperf. bistod - perf.
har bistått,

vrd. stå 'seisma' - stod - har stått;

ävbrÿta 'katkestama' - ävbröt - har ävbrutit, vrd.
brÿta 'murdma' - bröt - har brütit.

Liitverbe jaotatakse kahte suurde rühma:

1) kindlad (lahutamatud) liitverbid, milles eesliidet
ei saa üheski muitevormis lahutada põhiverbist;

2) vabad (lahutatavad) liitverbid.

§ 134. K i n d l a d (lahutamatud) l i i t v e r -
b i d on:

1) liitverbid järgmiste prefiksitega: be-, ent-, er-,
före-, gen-, miss-, o-, sam-, um-, und-, van-, veder-, å-,
näit.:

betåla 'maksma', entlédiga 'vallandama', erkänna
'tunnustama', härstamma 'pärinema, põlvnema', misstänka
'kahtlustama', ögilla 'pahaks panema, laitma', ümgås 'suht-
lema', undkomma 'pääsema', vänställa 'moonutama', veder-
gälla 'tasuma; kätte tasuma', åskåda 'vaatlema'.

Lahutamatu liituvad tavaliselt ka prefiksidi: an-,
bi- ja för-, näit.:

ånklaga 'süüdistama', bifalla 'nõustuma', förklåra
'seletama';

nenne prefiksitega võib vahel esineda ka vaba (lahuta-
tav) liitverb, näit.:

Det går inte än 'see ei lähe, see ei kõlba'.

Dra(g) för gardinen! 'tõmba kardin ette!'

Om kräfterna står bi 'kui jõudu jätkub'.

Märkus: prefiksidi be-, ent- ja för- on alati rõhuta
ja vastavad verbid on muusikalise lihtrõhuga:

bevåsa 'tõestama', entlédiga 'vallandama', förstå
'aru sanna, mõistma',

aga: förbereda 'ette valmistama', förtutse 'ette nä-
gema' jt. kahekordsed liitverbid, vt. allpool punkt 4.

2) liitverbid, mille eesliiteks on adjektiiv või sub-
stantiiv, näit.:

gödkänna 'heaks kiitma', rådfråga 'nõu küsima',
lyckönska 'õnne soovima', skrinlägga 'kirstu panema';
piltlikult: 'kalevi alla panema', hemsöka 'karistama,
nuhtlema';

3) mõned liitverbid, mille eesliiteks on prepositsioon või adverb, nagu:

fråmbringa 'esitama, esile tooma', förebygga 'takistama, ära hoidma', genomskada 'läbi nägema', inverka 'mõjustama', undersöka 'uurima', undervisa 'õpetama', utmana 'välja kutsuma', uppoffra 'ohverdama', övertala 'veenma', översätta 'tõlkima';

4) kahekordsed liitverbid, mis koosnevad prepositsioonist või adverbist + prefiksiga liitverb, näit.:

inbegripa 'kaasa arvama', förbereda 'ette valmistama', överbevisa 'veenma', förbise 'kahe silma vahele jätma'.

Üksikud kahekordsed liitverbid võivad esineda ka eesliitest lahus, nagu: åvbetala 'ära maksma', inbetala 'sisse maksma', utbetala 'välja maksma':

inbetalade = betälade in 'maksis sisse'

§ 135. V a b a d (lahutatavad) l i i t v e r b i d .

1. Vabade liitverbide eesliiteks on tavaliselt kas prepositsioon või adverb:

av-, om-, på-, åt-, med-, till-, efter-, genom-, under-, över-;

in-, ut-, upp-, ned-, fram-, före-, dit-, hit-, undan-, åter-, igen-, ihop- jt.

Vabu liitverbe võib jaotada kolme alagruppi:

a) alati lahusolevate osadega liitverbid (välja arvatud II partitsiip, vt. allpool punkt 2 c), näit.: ta(ga) slút 'otsa saama, lõppema', tycka om 'meeldima', resa bört 'ära sõitma, ära reisima';

b) verbid, mis võivad ilma tähendusvaheta esineda kahel kujul: eesliitega seotult või eesliitest lahus, näit.:

mëdfölja = följa mëd 'kaasa tulema, järgnema';

fråmlägga = lägga fram 'esitama';

igénkänna = känna igén 'ära tundma' ;

börtkasta = kasta bört 'ära viskama' ;

understryka = stryka under 'alla kriipsutama'.

Vanemas kirjakeeles ja ametlikus stiilis kasutatakse lahutamatu liitverbi:

Tidningen utkommer én gång i vèckan 'ajaleht ilmub üks kord nädalas'.

Kõnekeeles ja vabamas kirjakeeles eelistatakse aga lahusolevate osadega liitverbe:

Tidningen kommer ut én gang i vèckan 'ajaleht ilmub üks kord nädalas'.

Teisi näiteid:

Hon inlämnade (= lämnade in) sin ävskedsansökan 'ta esitas oma lahkumisavalduse'.

De fråmkom (= kom fram) med ett förslåg 'nad tegid ühe ettepaneku'.

Skräddaren fåstsy (= syr fåst) knäppen 'rätsep õmbleb nõöbi kinni'.

Han åvtog (= tog åv) håtten 'ta võttis mütsi peast'.

c) verbid, mis esinevad kahel kujul, kuid teatava tähendusvahega; lahusoleva eesliitega variandil on tavaliselt konkreetsem tähendus, vrd.:

Han åvbröt sàmtalet 'ta katkestas kõneluse'.

Han bröt åv kåppen 'ta murdis kepi katki'.

Sageli esineb aga tähendusvahe, mille kohta kindlat reeglit ei saa anda; sõnade tähendused ja kasutusviisid tuleb leida sõnaraamatust. Mõned näited:

Det ångår dig inte 'see ei puutu sinusse'.

Det går ån 'see läheb küll, see kõlbab'.

Han påstår det 'ta väidab seda'.

Vad står på? 'mis siin toimub?'

Man bör åvåååå sig från rökning 'peab hoiduma suitsetamisest'.

Han ååååå mycket åv henne 'ta hoiab (armastab) teda väga'.

2. Vabade (lahutatavate) liitverbide kasutamisel tuleb silmas pidada järgmisi reegleid:

a) vabadel liitverbidel on rõhk alati eesliitel, näit.:

åvbryta = bryta åv 'katkestama; katki murdma'.

Vabu liitverbe tuleb lahus hoida verbidest, mida määrab prepositsioon; liitverbi eesliide on rõhuline, prepositsioon on aga tavaliselt rõhutu (välja arvatud pronoomeni ees):

Han såtte på rååååå 'ta pani raadio käima'.

Han såtte sig på ståååå 'ta istus toolile'.

Eriti tuleb lahus hoida sageli esinevat liitverbi tååå ååå '(ååå) rääkima, jutustama' liitverbist tååå + prepositsioon ååå, näit.:

Kan du inte tååå ååå för mig vååå som tryåååå dig? 'kas sa ei või mulle (ååå) rääkida, mis sind rõhub?'

Hon tååååå ååååå vååå ååååå kollåååå 'ta räärib alati head om kolleegide kohta'.

b) lahusolev eesliide asub alati verbi järel, näit.:
kåååå bårt 'ååå viskama' - presens: kååååå bårt - imperfekt: kåååååå bårt - supinum: kååååå bårt jne., ainult II partitsiibis on eesliide verbiga seotud, vt. allpool punkt d;

kui predikaadile järgneb objekt, asub eesliide tavaliselt objekti ees, näit.:

Håååååå trååååå, att hon skulle ge åååå å å å å å på flååååå 'mees arvas, et ta hoidab kohe hinge'.

Han ååå ååååå å å åååååååå 'ta võttis selle tema käest vastu'.

Ka refleksiivsete liitverbide eesliide eelneb tavaliselt refleksiivpronoomenile:

Hon språng in i sitt rum för att klä(da) om sig 'ta jooksis oma tuppa, et ümber riietuda'.

c) liitverbi I partitsiip on atributiivses kasutuses alati eesliitega seotud, näit.:

i nédstigande led 'laskuvas joones';
dågarnas àvtagande längd 'päevade kahanev pikkus'.

Lauselühendis on aga eesliide verbist tavaliselt lahus:

stigande néd för bérget 'mäest laskudes'.
Tågande àv håtten, stég jag åt sidan 'võttes mütsi peast, astusin ma kõrvale'.

d) II partitsiibis on liitverb alati oma eesliitega seotud - ka siis, kui teised vormid on lahutatavad, näit.:

Han är hènkommen 'ta on koju tulnud' - infinitiiv: hènkomma või komma hèm - preesens: hènkommer või kommer hèm jne.

En òmtyckt bók 'meeldiv (armastatud) raamat' - vrd.:
Han tycker om den här boken 'talle meeldib see raamat'.

Bílen är instállid i garáget 'auto on pandud garaazi' - vrd. Han har stállit in bílen i garáget 'ta pani (on pannud) auto garaazi'.

A d v e r b (mäársõna)

Rootsi keele adverbe kasutatakse nagu eesti keeleski teiste sõnade või terve lause laiendina. Rootsi keele adverbe võib jaotada kahte rühma: adverbid, mis 1) on tuletatud adjektiividest, 2) ei ole tuletatud adjektiividest. Viimaste hulka kuuluvad ka nn. pronominaalsed (asesõnalisel) adverbid. Adverbid on muutumatud soos ja käändes, kuid mõningaid adverbe võib kompareerida.

Adjektiividest tuletatud adverbid

§ 136. 1. Paljud adverbid tuletatakse adjektiividest sufiksi -t lisamisega; sellised adverbid langevad seega väliselt ühte adjektiivide neutrumi vormiga.

Vrd.:

Han tälade med högt och tydlig röst 'ta rääkis kõva ja selge häälega' (högt ja tydlig - adjektiivid).

Han tälade högt och tydligt 'ta rääkis kõvasti ja selgelt' (högt ja tydligt - adverbid).

2. Adjektiividest sufiksiga -lig saab moodustada adverbe:

a) sufiksiga -en: verkligen 'tõesti', möjligen 'võib-olla', juhuslikult, slutligen 'lõpuks', hjärtligen 'südamlikult', nyligen 'hiljuti' jt.,

mõnel selle rühma adverbil võib sufiksi -en kõrval esineda ka sufiks -t, näit.: plotsligen = plotsligt 'järsku, äkki',

b) sufiksiga -vis, mis lisatakse adjektiivi neutrumi vormile: möjligtvis 'võib-olla, juhuslikult', naturligtvis 'loomulikult'.

Näiteid:

Har ni möjligen sétt min hátt? 'kas te olete võib-olla (juhuslikult) mu kübarat näinud?'

Har ni möjligtvis en gårdagstidning kvar? 'ega teil juhuslikult pole järel eilset ajalehte?'

Han är visserligen äldre än jag, men han sér mycket yngre út 'ta on küll minust vanem, aga ta näeb palju noorem välja'.

Adverbid, mis ei ole tuletatud adjektiividest

§ 137. A e g a tähistavad adverbid; tähtsamad neist on järgmised:

<u>ä</u> lltid 'alati'	<u>när</u> 'millal'
<u>ä</u> ldrig '(ei) ialgi'	<u>nu</u> 'nüüd'
<u>ib</u> lånd 'vahel'	<u>dä</u> 'siis'
<u>sä</u> llan 'harva'	<u>ä</u> nnu 'veel'
<u>ö</u> fta 'sageli'	<u>fö</u> rr 'enne'
<u>dä</u> och <u>dä</u> 'vahetevahel'	<u>fö</u> rut 'varem'
<u>nä</u> gonsin (nänsin) 'kunagi'	<u>e</u> fteråt 'hiljem'
<u>rä</u> dan 'juba'	<u>dä</u> refter 'seejärel'
<u>gä</u> nast 'kohe'	<u>till</u> <u>sist</u> 'löpuks'
<u>strä</u> x 'kohe'	<u>sist</u> (sénast) 'viimati'
<u>sä</u> dan (<u>sén</u>) 'siis, seejärel'	<u>ä</u> lltjäm't 'järjest'
<u>ä</u> ter 'jälle'	<u>fö</u> rtfarande 'ikka, järjest'
<u>igä</u> n 'jälle'	<u>hittills</u> 'seni'
<u>lä</u> nge 'kaua'	<u>fö</u> rst 'alles'
<u>lä</u> ngesedan (-sen) 'ammu tagasi'	<u>fö</u> rst och <u>främ</u> st 'kõigepealt'
<u>nü</u> ligen 'hiljuti'	
<u>nü</u> ss 'hiljuti'	
<u>snä</u> rt 'varsti'	

Näiteid:

Bättre sént än äldrig 'parem hilja kui mitte kunagi'.

Det varade ganska länge 'see kestis üsna kaua'.

Det var längesedan jag såg honom 'see oli ammu tagasi, kui ma teda nägin'.

Täck för sénast (sist) 'tänan eelmise korra eest'.

När jag sénast såg honom, var han nyförlovad 'kui ma teda viimati nägin, oli ta just (hiljuti) kihlunud'.

Först ville han inte 'algul ta ei tahtnud'.

Först och främst vill jag båda 'kõigepealt tahan ma vanni võtta'.

Först i går fick jag veta det 'alles eile sain ma seda teada'.

Han kom älltjäm't med samma klågan 'ta tuli ikka (järjest) sama kaebusega'.

Han stod förtfarande kvar 'ta seisis ikka samal kohal'.

Förtfarande Inget svar? 'ikka veel pole vastust?'

Adverbi aldrig '(ei) ialgi' kasutatakse vahel em-
faatiliselt, näit.:

Det mènar du aldrig! 'kas tõesti?'

Han må vara aldrig så rik 'olgu ta nii rikas kui tahes.'

Aega tähistavad ka paljud prepositsioonühendid, vt. §146

§ 138. K o h t a tähistavad adverbid:

1) samatüvelised adverbid, mis vastavad küsimustele
'kus? kuhu? kust?'

v a r ? 'kus?'	v a r t ? 'kuhu?'	varifrån? 'kust?'
<u>här</u> 'siin'	<u>hit</u> 'siia'	<u>härifrån</u> 'siit'
<u>där</u> 'seal'	<u>dit</u> 'sinna'	<u>därifrån</u> 'sealt'
<u>uppe</u> 'üleval'	<u>upp</u> 'üles'	<u>uppifrån</u> 'ülevalt'
<u>nère</u> 'all'	<u>ner (ned)</u> 'alla'	<u>nèrifrån</u> 'alt'
		(<u>nèdifrån</u>)
<u>inne</u> 'sees'	<u>in</u> 'sisse'	<u>inifrån</u> 'seest'
<u>ute</u> 'väljas'	<u>ut</u> 'välja'	<u>utifrån</u> 'väljast'
<u>hemma</u> 'kodus'	<u>hem</u> 'koju'	<u>hèmifrån</u> 'kodunt'
<u>borta</u> 'mujal'	<u>bort</u> 'mujale, ära'	<u>börtifrån</u> 'mujalt'
<u>främme</u> 'ées'	<u>fram</u> 'ette'	<u>fràmifrån</u> 'eest (poolt)'

Kom hit! 'tule (tulge) siia!'

Gå inte dit! 'ära sinna mine (ärge sinna minge)!'

Sitt nér! 'istu (istuge)!'

Borta brá men hemma bäst 'vöörsil on hea, kuid kodus
on kõige parem' (rootsi vanasõna).

Gå hèm och lägg dig! 'mine koju magama!'

Fràmifrån sett tér sig húset välhållet 'eestpoolt vaa-
dates näeb maja korralik välja'.

Det är kállt ute 'väljas on külm'.

Stig in! 'astu (astuge) sisse!'

Han gick in i húset 'ta läks majja (sisse)'.

Han går in på en restaurang 'ta astub restorani
(sisse)'.

2) mõned adverbid võivad rootsi keeles tähistada kohalolekut ja vahel ka suunda:

inomlands 'kodumaal(e)', utomlands 'välismaal(e)',
någonstans 'kuskil(e)', ingenstans 'ei kuskil', överallt
'igal pool', nära 'lähedal', fjärran 'kaugel', långt
'kaugel(e)', långt borta 'kaugel' jt., näit.:

Han réser utomlands 'ta sõidab välismaale'.

Han vîstas utomlands 'ta viibib välismaal'.

Hur långt skall du gå? 'kui kaugemale sa lähed?'

Han var långt borta 'ta oli kaugel'.

Han stod långt därifrån 'ta seisis sealt kaugel'.

Samuti: till höger 'paremal(e)', till vänster 'vasakul(e)'.

3) osa adverbe tähistavad ainult suunda, s.t. vastavad küsimusele 'kuhu?'; neid moodustatakse lõppude -åt ja -ut abil, näit.:

fråmåt 'ettepoole', utåt 'väljapoole', bortåt 'eemale, poole', hemåt 'kodu poole';

nörrut 'põhja poole', söderut 'lõuna poole', våsterut 'lääne poole', österut 'ida poole';

båkåt, båkut ja båklänges tähendavad 'tagasi, tagurpidi', kuna tillbåka tähendab 'tagasi', näit.:

Han böjde sig båkåt 'ta painutas end tagasi'.

Det går båkut (båklänges) för honom 'tema asjad lähivad tagurpidi'.

Jag är snart tillbåka 'ma olen varsti tagasi'.

Han gick öroligt fråm och tillbåka på gólfvet 'ta käis põrandal rahutult edasi-tagasi'.

'edasi-tagasi' reisiripileti kohta: túr och retúr, näit.:
Stöckholm-Göteborg túr och retúr 'Stokholm-Göteborg edasi-tagasi (-pilet)'.

Märkus: erinevalt eesti keelest tuleb rootsi keeles kasutada kohta (mitte suunda) näitavaid adverbe järgmiste verbidega:

lägga 'panema, asetama', ställa 'panema, asetama',
sätta 'asetama', hänga 'riputama', lämna 'jätma', stanna
'jääma', bli(va) 'jääma', glömma 'unustama; näit.:

Ställ stólen där! 'pane tool sinna!'

Sätt dig här! 'istu siia!'

Lägg böken här! 'pane raamat siia!'

Vår har du hängt min hått? 'kuhu sa mu mütsi riputasid!'

Stanna här! 'jää siia!'

Lämna böken kvår på bordet 'jätä raamat lauale!'

Jag glömde péngarna hemma 'ma unustasin raha koju!'

Vårför blév (stannade) du inte här? 'miks sa siia ei
jäänud?'

§ 139. V i i s i ja m ä ä r a väljendavad adverb-
bid, mis vastavad küsimustele 'kuidas?', 'mil määral?' jms.:

hur(u) 'kuidas'

brå 'hästi'

väl 'hästi'

illa 'halvasti'

så 'nii'

gärna 'meeleldi'

någorlunda 'kuidagi'

ännorlunda 'teistmoodi'

ännars 'muidu'

någa 'täpselt'

måcket 'palju; väga'

lite(t) 'vähe'

fåga 'vähe'

ganska 'üsna, kaunis'

rätt 'päris'

tämligen 'võrdlemisi'

särdeles 'eriti'

tyvärr 'kahjuks'

förresten 'muidu'

rént av 'lihtsalt'

åtminstone 'vähemalt'

även 'ka, samuti'

också 'ka'

någ 'küll, küllalt'

lägom 'parajalt'

nåstan 'peaaegu'

närpå 'peaaegu'

båra 'ainult'

blótt 'ainult'

éndast 'ainult'

júst 'just'

precis 'täpselt'

älldeles 'täiesti'
knäppt 'vaevalt'
tillräckligt 'küllalt'
ännu 'veel'

alltför 'liiga'
för 'liiga'
ungefär 'umbes'
förstås /föstöss/ 'muidugi'

Näiteid:

Han rëste mycket i ütlandet 'ta reisis palju välismaal'.

Hon kan lägga mät mycket bra 'ta oskab väga hästi süüa teha'.

Täck så mycket 'palju tänu, tänan väga'.

Kom lite(t) närmare! 'tule natuke lähemale!'

Vill du låna mig lite(t) pengar 'kas sa võid mulle vähe raha laenata?'

Det visste han förstås inte 'seda ta muidugi ei teadnud'.

Märkus: också ja även 'ka' kasutatakse ainult jaatavas lauses, kuna eitavas lauses tuleb kasutada inte heller (heller inte) 'ka mitte', näit.:

Han har också varit i Stöckholm 'ta on ka olnud Stokholmis'.

Han har inte heller varit i Stöckholm 'ta pole ka olnud Stokholmis'.

Möningatel juhtudel kasutatakse 'ka' tähenduses prepositsiooni med, näit.:

Går du med hém? 'kas sa lähed ka koju?'

Det týcker jag med 'seda arvan ka mina'.

'veel' tähenduses kasutatakse teatavates väljendistes ännu kõrval ka än ja till, näit.:

Han har inte kömmit än 'ta pole veel tulnud'.

Än finns det nöpp 'veel on lootust'.

En gång till 'veel ükskord'.

Skall det vara en köpp kaffe till? 'kas võib veel pakuda tass kohvi?'

õ 140. Adverbid, mis väljendavad jaatust, eitust või kahtlust:

<u>ja</u> 'jah'	<u>tvärtóm</u> (tvärtom) 'vastu-
<u>jaha</u> 'jah, nii'	pidi'
<u>jó</u> 'jah, küllü	<u>minsánn</u> 'tõepoolest'
<u>nej</u> 'ei'	<u>i alla fáll</u> 'igal juhul'
<u>inte</u> 'mitte'	<u>kánske</u> 'võib-olla'
<u>icke</u> 'mitte'	<u>kanhánda</u> 'võib-olla'
<u>éi</u> 'mitte'	<u>knáppast</u> 'vaevalt'
<u>álls inte, inte álls</u> 'mitte	<u>för áll dél</u> 'palun väga'
sugugi'	<u>jásá</u> (jasá) 'ah nii'
<u>ingalunda</u> 'ei kuidagi'	
<u>inte éns</u> 'iseigi mitte'	

Näiteid:

Täck så mycket! 'tänan väga' - För áll dél! 'palun väga!'

Det förháller sig precis tvärtóm 'asi on täpselt vastu-
pidi.'

Det är minsánn inte så lätt 'see pole tõepoolest nii
kerge.'

Märkus: sõna ja kasutatakse rootsi keeles vastusena jaatavale küsimusele, kuna jo /ju:/ on vastuseks eitava küsimuse korral, näit.:

Vill du ha ett äpple? - Já, tack.
'kas sa soovid õuna? - jah, tänan'

Vill du inte ha ett äpple? - Jó, tack.
'ega sa ei taha õuna?' - tahan küll'

Peale selle kasutatakse sõna jo kõnekeeles sissejuhatava sõnana, näit.:

Vad är det där? 'mis asi see on?' - Jo, det är en datamaskin 'ah see? see on raal (elektronarvuti)'

§ 141. Pronominaalsed (asesõnalised)
adverbid.

Mõned adverbid võivad esineda pronoomeni (asesõna) funktsioonis ja neid nimetatakse vastavate pronoomenite järgi demonstratiivseteks, relatiivseteks, interrogatiivseteks või indefiniitseteks adverbideks:

1) demonstratiivsed adverbid on: här 'siin', där 'seal', hit 'siia', dit 'sinna', så 'nii', nu 'nüüd'; neljast esimesest võib moodustada liitadverbid prepositsiooni lisamisega, näit.: härmed 'sellega', härigenom 'selle läbi', därvid 'sealjuures', hitåt 'siiapoolse' jne.;

2) relatiivsed adverbid võivad olla: där 'kus', dit 'kuhu', var 'kus', vart 'kuhu', då 'kui', samuti liitadverbid, nagu: värefter 'mille järel', våröver 'mille üle' jne., näit.:

En stén visar platsen, där han stöpede 'üks kivi näitab seda kohta, kus ta langes'.

Där han kån, hjälper han ålltid 'kus ta saab, aitab ka alati'.

Gården, dit han kóm, låg åvsides 'talul, kuhu ta jõudis, asus teest eemal'.

var ja vart saab aga kasutada ainult kaudsões küsimuses:

Jag undrar vår han är 'ma imestan, kus ta on'.

Jag visste inte vårt jag skulle gå 'ma ei teadnud, kuhu ma pidin minema'.

Relatiivsed liitadverbid moodustatakse alati var- abil:

Hon kom först värefter de övriga följde 'ta tuli esimesena, seejärel (mille järel) tulid teised'.

Han ville veta, våróm det rörde sig 'ta tahtis teada, millest asi seisnes'.

Just då han kóm började det regna 'just siis, kui ta tuli, hakkas vihma sadama'.

3) interrogatiivsed (küsiavad) adverbid on: hur 'kuidas?', när 'millal?', var 'kus?', vart 'kuhu?', samuti liitadverbid vårför 'miks?', vårifrån 'kust?' jne., näit.:

När går tåget? 'millal läheb rong?'

Vårpå berör misstaget? 'millest tuli viga?'

4) indefiniitsed (umbmäärased) adverbid on: någonstädes (någonstans) 'kuskil', ännorlunda 'teisiti' jt., samuti var 'kus', när 'millal', hur 'kuidas' jt., sageli ühenduses sõnadega helst või än, näit.:

Jag har läst det någonstädes (någonstans) 'ma olen seda kuskil lugenud'

Sätt dig var du vill! (= varhelst) 'istu, kuhu tahad!'

Det går bra var som helst 'seda võib teha ükskõik kus kohas'

Gå vart du vill! 'mine kuhu tahes!'

Våre härmad hur som helst 'olgu sellega kuidas tahes'.

Hur det än går 'kuidas ka ei läheks'.

Märkus: liitadverbe moodustatakse adverbide här, där ja var + prepositsiooni abil, kuid kõnekeeles kasutatakse liitadverbide asemel ühendit prepositsioon + den (denna), det (detta) või vad (som), näit.:

Härav (= av detta) följer ... 'sellest järgneb ...'

Därigenom (= genom det) vinner vi ingenting 'selle läbi me ei võida midagi'.

Relatiivsete või interrogatiivsete adverbide juurde kuuluv prepositsioon asetatakse kõnekeeles tavaliselt lause lõpu (vrd. §§ 95:8, 96:5):

Vårpå (= på vad) berör det? = Vad berör det på? 'millest see oleneb?'

Põnnan, värmed jag skriiver = Põnnan, som jag skriiver
 med 'sulepea, millega ma kirjutatan'.

Adverbi komparatsioon (võrdlusastmed)

§ 142. Teatud adverbe, peamiselt selliseid, mis on adjektiividest tuletatud, saab kompareerida (võrrelda). Adverbi kompareeritakse samuti nagu adjektiive, vt. § 74.

Näit.:

positiiv	komparatiiv	superlatiiv
<u>snabbt</u>	<u>snäbbare</u>	<u>snäbbast</u>
'kiiresti'	'kiiremini'	'kõige kiiremini'
<u>långt</u>	<u>långre</u>	<u>långst</u>
'kaugel'	'kaugemal'	'kõige kaugemal'
<u>dåligt</u>	<u>sämare</u>	<u>sämst</u>
'halbasti'	'halvemini'	'kõige halvemini'

On võimalik kompareerida ka mõningaid adjektiive, mis ei ole tuletatud adjektiividest, näit.:

<u>ofta</u>	'sageli'	<u>oftare</u>	<u>oftast</u>
<u>fört</u>	'kiiresti'	<u>förtare</u>	<u>förtast</u>
/füt/			
<u>måcket</u>	'palju'	<u>mära</u>	'enam
			<u>mést</u> 'kõige enam'
<u>nära</u>	'lähedal'	<u>närmare</u>	<u>närmast</u>
<u>länge</u>	'kaua'	<u>långre</u>	<u>långst</u>
<u>väl, bra</u>	'hästi'	<u>bättre</u>	<u>bäst</u>
<u>illa</u>	'halbasti'	<u>värre</u>	<u>värst</u>
<u>gärna</u>	'meeleldi'	<u>hällre</u>	<u>hällst</u>

Superlatiivis esineb ainult lühike vorm, välja arvatud mõningates väljendites, nagu:

Han möttog oss på det hjärtligaste 'ta vöttis meid kõige südamlikumalt vastu'.

Han språng det förtaste, han kunde 'ta jooksis nii kiiresti, kui suutis'.

Teisi näiteid adverbilise komparatiivi ja superlatiivi kasutamise kohta:

Det är närmare tjugo grader varmt i dag 'täna on ligemale 20 kraadi sooja'.

Han kom sénare än du 'ta tuli hiljem kui sina'.

Jag vill inte höra på dig längre 'ma ei taha sind enam kuulata'.

Bättre sént än aldrig 'parem hilja kui mitte kunagi'.

Bättre en fågel i handen än tio i skögen 'parem lind peos kui kümme metsas' (parem varblane peos kui kümme pöösas).

Héllre dö än gé sig 'ennem surra kui alistuda'.

Han dricker héllre kaffe än té 'ta joob parema meelega kohvi kui teed'.

Vad vill du helst há, kaffe eller té? 'mis sa tahad parema meelega juua, kohvi või teed?'

Vilken lék tycker du bást om? 'milline mäng meeldib sulle kõige enam?'

Kõnekeele väljendites:

Inte så värst brá 'mitte eriti hästi'.

Hur mår du? - Inte så värst.

'kuidas läheb' - mitte eriti (hästi)'

Prepositsioon (eesõna)

Prepositsioonide liigid ja kasutamine

§ 143. Rootsi keele prepositsioonid võivad oma vormilt olla:

1) lihtprepositsioonid: av '-st, -lt', bland 'seas, hulgas', efter 'pärast, järel', från '-st, -lt' jt.;

2) liitprepositsioonid: ibland 'seas, vahel', bredvid 'kõrval', intill 'kuni' jt.;

3) ühendprepositsioonid (koosnevad mitmest lahkukirjutatavast sõnast): på grund av 'põhjused', i stället för 'asemel', i fråga om 'mis puutub ...', tack vare 'tänu (millelegi)' jt.

Prepositsiooni funktsioonis võib esineda ka partitsiip, näit.: ångående, beträffande 'suhtes', öaktat, öavsett 'vaatamata, hoolimata'.

Rootsi keele prepositsioon asub üldreeglina oma põhisõna ees; põhisõnaks võib olla *s u b s t a n t i i v* põhikäandes (§ 44:1) või *p r o n o o m e n* objekti käandes (§ 86). Kui prepositsioon asub substantiivi ees, siis on prepositsioon rõhutu ja substantiiv rõhuline; pronoomeni ees on aga prepositsioon rõhuline ja pronoomen rõhutu, näit.:

<u>med bröderna</u> 'vennaga'	<u>till staden</u> 'linna'
<u>med mig</u> 'minuga'	<u>till honom</u> 'temale'

§ 144. Üldreeglist esineb kõrvalekaldumisi prepositsiooni asendi ja põhisõna käände ning liigi suhtes:

1. Üksikuid prepositsioone kasutatakse põhisõna järel, näit.:

hela nättan igénom 'terve öö jooksul';
öss emellan 'meie omavahel';
detta öaktat 'sellele vaatamata'.

2. Kui prepositsiooni põhisõna on lauses esimene, siis asetatakse prepositsioon tavaliselt lause lõppu:

Hästar är han inte rädd för 'hobuseid ta ei karda'.
Det har jag inte tänkt på 'sellele ma pole mõelnud'.

Relatiivse pronoomeniga som on prepositsioon alati lause lõpus:

Papperet som jag skriver på 'paber, millele ma kirjutan'.

Prepositsioon asetatakse sageli lause lõppu ka interrogatiivpronoomenite puhul:

Vad pratar du om? 'millest sa räägid?'
Vad sysselar du med? 'millega sa tegeled?'
Vem berör det på? 'kellest see oleneb?'
Vilket land kommer ni ifrån? 'mis maalt te tulete (olete)?'

3. Mõnel juhul võib prepositsiooni põhisõna olla genitiivis või mõnes vanas käändevermis:

a) liitprepositsiooniga för ... skull on põhisõna genitiivis, näit.:

- för barnets skull 'lapse pärast';
- för hennes skull 'tema pärast'.

Märkus: personaalpronoomeni puuduvaid genitiivi vorme asendab possessiivpronoomen (vt. § 86):

för min (din, vår, er, sin egen) skull 'minu (sinu, meie, teie, tema/nende enda) pärast';

b) prepositsioon till, mis nõudis varem genitiivi, esineb nüüdki genitiiviga mõningates väljendites, nagu:

till fots 'jalgsi';
till sjöss 'merel(e)' (vrd. § 47:9);

c) prepositsiooni i järel kasutatakse mõningates aega tähistavates substantiivides lõppe -s, -se või -as, näit.:

i söndags 'eelmisel pühapäeval';
i mörse 'täna hommikul';
i vintras 'möödunud talvel' (vrd. § 146);

d) mõningates väljendites esineb vanu käändevorme, nagu:

till gödo 'heaks';
till sälu 'müügil';
för visso 'kindlasti' (vrd. § 44:2).

4. Prepositsioon võib peale substantiivi ja pronomeni määrata ka teisi sõnaliike ja väljendeid:

a) a d v e r b i , näit.:

Han skall stanna här för alltid 'ta jääb siia alati'.

b) i n f i n i t i i v i (sõnaga att):

Pojken är mycket intresserad av att läsa 'poiss on väga lugemisest huvitatud'.

Vi måste öva oss i att tala svenska 'me peame harjutama rootsi keele rääkimist'.

Genom att lära andra vinner vi själva kunskap 'õpetades teisi omandame ise teadmisi'.

c) üksikutel juhtudel määrab prepositsioon ka teist prepositsiooni ühendit, näit.:

Jag stannar här till om onsdag 'ma jään siia kolmapäevani'.

Sedan i sömras har jag inte hört av honom 'suvest peale pole ma temast midagi kuulnud' (pole mul temalt mingit teadet).

till på köpet 'pealekauba'.

d) prepositsioon määrab tervet lauset:

Han tänkte på att han snart skulle resa 'ta mõtles sellele, et ta varsti pidi ära sõitma'.

Han tänkte på hur han skulle få pengar till resan
'ta mötles selle üle, kuidas saada reisiks raha'.

Jag är övertygad om att han snart kommer tillbaka
'ma olen veendunud, et ta varsti tuleb tagasi'.

e) prepositsioon esineb järgmist laadi väljendites
med järel:

Jag vill ha en smörgås med ost på 'ma tahan saada
juustuga võileiba'.

Han kom in med överrocken på 'ta tuli sisse mantel
seljas'.

Ett fågelbo med ängar i 'pesa linnupoegadega'.

§ 145. Prepositsioonide tähendusi ja kasutusvõimalusi
tuleb leida sõnaraamatust. Alljärgnevalt on toodud valik
näiteid 20 kõige sagedamini esineva prepositsiooni (C. Hass-
ler-Göranssoni rootsi sagedussõnaraamatu järgi) kasutamise
kohta. Prepositsioonid on esitatud tähestikulises järje-
korras.

(Prepositsioonid aega ja kohta tähistavates väljendi-
tes, vt. §§ 146-148).

a v '-st, -lt, käest, poolt jm.':

Den här ringen är (gjord) av guld 'see sõrmus on
(tehtud) kullast'.

Hon grät av glädje 'ta nuttis rõõmust'.

Ett brev av den 20 augusti 'kiri 20. augustist'.

En del av publiken 'osa publikust'.

Jag fick boken av min bror 'ma sain raamatu oma ven-
nalt'.

Jag hörde av min bror om olyckan 'ma kuulsin õnnetu-
sest oma venna käest'.

Han träffades av blixten 'teda tabas pikne' (tegija
passiivikonstruktsioonis, vrd. § 127:4)

Ett drama av Strindberg 'Strindbergi draama' (geni-
tiivi asendajana).

Ågaren av huset 'maja omanik'.

b l a n d (ibland) 'hulgas, seas':

Han har många vänner bland journalisterna 'tal on palju sõpru ajakirjanike hulgas'.

Han är bland de bättre i klassen 'ta on klassi paremate hulgas'.

bland annat (lühendatult: bl. a.) 'muuseas'.

Mitt (i)bland ruinerna 'varemete keskel'.

é f t e r 'järel(e), pärast, järgi, kohaselt':

Han kommer efter mig 'ta tuleb minu järel'.

Efter regn kommer sòlsken 'pärast vihma tuleb päike'.

Hon är klädd efter senaste módet 'ta on viimase moe järgi riidetatud'.

Jag ringde efter dóktern 'ma kutsusin (telefoniga) arsti välja'.

efter min mening 'minu arvamuse järgi (kohaselt)'.

f r å n (ifrån) '-st, -lt, poolt':

Han är från Finland 'ta on Soomest (pärit)'.

Pójken kom från skòlan 'poiss tuli koolist'.

Ett minne från skòltiden 'mälestus kooliajast'.

Hälsa honom från mig! 'tervita(ge) teda minu poolt'.

från början till slút 'algusest lõpuni';

från mörgon till kväll 'hommikust õhtuni';

från och méd (lühendatult: fr. o. m.) den 1 juni 'alates 1. juunist'.

Han var àldeles ifrån sig 'ta oli täiesti endast väljas'.

Àllt ifrån bårndomen 'lapsepõlvest saadik'

f ö r '-le, jaoks, ees, ette, eest, kohta, -ks jm.':

Dét har jag gjórt för dig 'seda ma tegin sinule (sinu jaoks)'.

Jag tålade óm det för henne 'ma rääkisin sellest temale'.

Har ni något särskilt för er i dag? 'kas teil on midagi erilist ees täna?'

Hon satte en gardin för fönstret 'ta paal kardina akna ette'.

Jag köpte mig en rock för femtio rúbel 'ma ostsin endale mantli viiekümne rubla eest'.

Pöjken är stor för sin ålder 'poiss on oma vanuse kohta suur'.

Han kallas för Kalle 'teda kutsutakse Kalleks'.

Dagen för ärvresan är redan bestämd 'Ärasõidu päev on juba kindlaks määratud' (genitiivi asendajana).

för det första (andra, trädje) 'esiteks (teiseks, kolmandaks)';

för närvarande (lühendatult: f. n.) 'käesoleval ajal';

för övrigt (lüh.: f. ö.) 'muuseas, muide';

för min dél 'mis minusse puutub ...'.

g e n o m (igénom) 'läbi, kaudu':

Vi gick genom skögen 'me läksime läbi metsa'.

Han kom in genom fönstret 'ta tuli aknast sisse'.

Genom denna öförsiktighet röjdes plänen 'selle ettevaatamatuse läbi saadi plaanist teada'.

Genom min brór har jag hört att ... 'oma venna kaudu ma kuulsin, et ...'.

Än rinner mitt (i)genom stáden 'jõgi jookseb linna keskelt läbi'.

Sé (i)genom fingrarna med något 'millelegi läbi sõrmede vaatama'.

h o s 'juures' (ainult isikute kohta; vrd. vid):

Han bör hos sin fárfar 'ta elab oma vanaisa juures'.

Jag beställde en rock hos skräddaren 'ma tellisin endale mantli rätsepa juures (rätsepalt)'.

Skúlden ligger hos míg 'süü lasub minul' (rõhutatud míg).

Ördet förekommer hos Strindberg 'see sõna esineb Strindbergil (Strindbergi teostes)'.

i '-s, -sse, -st, sees, sisse jne.':

Jag bor i Tallinn 'ma elan Tallinnas'.

Han går i skolan 'ta käib koolis'.

Hon lade brödet i korgen 'ta pani leiva korvi (sisse)'.

Vi steg in i rummet 'me astusime tuppa (sisse)'.

Han var förälskad i henne 'ta oli temasse armuhud'.

Pojken klättrade upp i ett träd 'poiss ronis puu otsa'.

Han var klädd i fräck 'ta oli riietatud frakki'.

Hon dög i lüngsot (kräfta) 'ta suri tiisikusse (vähki)'.

Jag har läst det i tidningen 'ma lugesin seda ajalehest'.

Han tóg mig i handen 'ta võttis mul käest kinni'.

Bóken är inte i min smák 'raamat pole minu maitsejärgi'.

Lärobok i svenska 'rootsi keele õpik' (genitiivi asendajana).

Strunt i det! 'löö sellele käega! (ära pane tähele)'.

Aldrig i lívet! 'mitte ilmaski!'

Vt. ka §§ 146-148.

med '-ga, ühes, kaasas':

Han dansar med en flicka 'ta tantsib tüdrukuga'.

Flickan skriver med en penna 'tüdruk kirjutab sullepeaga'.

Jag réser med tåg (med búss, med båt, med flýg) 'ma sõidan rongiga (bussiga, laevaga, lennukiga)'.

Har du állt med dig? 'kas sul kõik kaasas?'

Han stód med háttén i handen 'ta seisis müts peos'.

Úpp med hánderna! 'käed üles!'

med ándra órd (lüh.: m. a. o.) 'teiste sõnadega'.

m è l l a n (eméllan) 'vahel(e), vahelt':

Bárnet sátt(e)méllan oss 'laps istus meie vahel'.

Bárnet sátté sig(e)méllan oss 'laps istus meie vahele'.

Nåtten (e)mellan lördag och söndag 'öö vastu püha-
päeva'.

läsa (e)mellan räderna 'ridade vahelt lugema';

tåla (e)mellan fyra ögon 'nelja silma vahel rääkima'.

Han höll något (e)mellan fingrarna 'ta hoidis midagi
sörmede vahel'.

Han sått mitt emellan två systerar 'ta istus (otse)
kahe õe vahel'.

öss emellan sagt ... 'omavahel öeldes'.

m o t (emöt) 'vastu, poole':

Han är god (e)möt mig 'ta on minu vastu hea'.

Har ni någonting (e)möt det? 'kas teil on midagi
selle vastu?'

Hon vände sig (e)möt mig 'ta pöördus minu poole'
(minu suunas).

Jag sått mitt emöt honom 'ma istusin otse ta vastas'.

o m '-st, kohta, ümber, pärast jm.':

Han tålade (berättade, skrev, visste) måcket om
vètenskapen 'ta rääkis (jutustas, kirjutas, teadis) palju
teadusest'.

Vändraren frågade mig om vägen 'rändur küsis mult
teed'.

Han hade en duk om halsen 'tal oli rätik kaelas'.

Jag band snöret om paketet 'ma sidusin nööri paki
ümber'.

Mannen försvann om hörnet 'mees kadus nurga taha'.

Jag bär om ordet 'ma palun sõna'.

Jag bär om ursäkt 'ma palun vabandust'.

Det gör mig ont om honom 'mul on temast kahju'.

nörr om staden 'linnast põhja pool';

till höger om huset 'majast paremal';

vid sidan om huset 'maja kõrval'.

Vt. ka §§ 146:2, 147:1,2,3.

p å -l, -le, peal, peale jm.:

Böken ligger på bordet 'raamat lebab laual'.
Lägg böken på bordet! 'pene raamat lauale!'
Han knäckade på dörren 'ta koputas uksele'.
Jag trycker på knappen 'ma vajutan nupule'.
Taket på huset 'maja katus' (genitiiv asendajana).
Titeln på böken 'raamatu pealkiri' "
En flicka på åtta år 'kaheksa-aastane tüdruk'.
Han skäkade på huvudet 'ta raputas pead'.
Han ryckte på axlarna 'ta kehitas õlgu'.
Har du någon klöcka på dig? 'kas sul kell kaasas?'
Jag har inga pengar på mig 'mul pole raha kaasas'.
Hon skrev brév på brév 'ta kirjutas kiri kirja järel'.
På äterseende? 'nägemiseni!'
Vt. ka §§ 146-148.

t i l l 'juurde, -sse, -le, -ni, -ks, kuni jm.:

Läraren gick till fönstret 'õpetaja läks akna juurde'.
Pojken gick till sin färfar 'poiss läks oma vanaisa juurde'.
Han reser till Stöckholm 'ta sõidab Stokholmi'.
Vi går till arbetet 'me läheme tööle'.
Hälsningar till din färfar 'tervitusi su isale'.
Jag skrev ett brév till min lärare 'ma kirjutasin kirja oma õpetajale'.
Till min kära vän (som minne) 'Oma kallile sõbrale (mälestuseks)'.
Kan du översätta det till svenska? 'kas sa saad (oskad) seda tõlkida rootsi keelde?'
Det här räcker till frédagen 'seda jätkub reedeni'.
Han våldes till ordförande 'ta valiti juhatajaks'.
Till täck för ditt besök 'tänuks su külaskäigu
est'.
Till minne av ditt besök 'sinu külaskäigu mälestu-
seks'.
Hon är liten till värten 'ta on kasvult väike'.

Han är lärare till yrket 'ta on elukutselt õpetaja'
tio till femton personer 'kümme kuni viisteist isikut'.

Författaren till boken 'raamatu autor' (genitiivi asendajana).

Han är en vän till mig 'ta on mu sõber'.
till och med (lüh.: t. o. m.) tisdag 'kuni teistpäevani (kaasa arvatud)';
till exempel (lüh.: t. ex.) 'näiteks (näit.)'.
Vt. ka § 146:4.

u n d e r 'all, alla, -s, -l':

Kåtten är under bordet 'kass on laua all'.
Blyertsen föll under bänken 'piliats kukkus pingi alla'.

Han arbetade under tystnad 'ta töötas vaikuses' (vaikides).

Boken är under tryckning 'raamat on trükkimisel'.
Hon är under medellängd 'ta on alla keskmist kasvu'.
Inget nytt under solen 'pole midagi uut päikese all'.
Vt. ka § 146:5.

u r '-st (välja), -lt':

Han kom ut ur rummet 'ta tuli toast välja'.
Pengarerna föll ur fickan 'raha kukkus taskust'.
Hon läste högt ur en bok 'ta luges kõvasti raamatust ette'.

Spädbarnet drack mjölk ur en flaska 'imik jõi pudelist piima'.

Gå ur vägen! 'mine (tee pealt) eest ära'.
ur denna synpunkt 'sellelt seisukohalt'.

u t a n 'ilma, -ta':

Han går utan hätt 'ta käib ilma kübarata'.
Jag är utan pengar 'ma olen ilma rahata'.

Hon gick utan att säga ett ord 'ta läks sõna lausumata'.

utan tvível 'kahtlemata'.

vid 'juures, juurde, ääres, äärde (ainult esemete kohta; vrd. hos) jm.' :

Eléven stod vid fönstret (vid bórdet) 'õpilane seis akna juures (laua ääres)'.

Han sätte sig vid fönstret 'ta istus akna juurde (äärde)'.

Skåpet står vid väggen 'kapp seisab seinä ääres'.

Han är anställd vid universitétet 'ta töötab ülikooli juures'.

Han tóg mig vid händen 'ta võttis mul käest kinni'.

En män vid namn Bäckman 'mees nimega Bäckman'.

Vi är väna vid det 'me oleme sellega harjunud'.

vid gånöresä 'läbisõidul'.

Vt. ka § 146:6.

åt '-le, poole, -sse, üle' :

Han gáv en bók åt systemen 'ta andis raamatu õele'.

Jag såde det åt honom 'ma ütlesin seda talle'.

Ett rum med utsikt åt söder 'tuba vaatega lõunasse'.

De gick åt stáden till 'nad läksid linna poole'.

Alla skrättade åt skämtet 'kõik naersid nalja üle'.

Mákten stiger åt huvudet 'võim läheb pähe'.

Ingenting att göra åt 'pole midagi teha'.

Det är rätt åt honom 'see on talle paras'.

över 'üle, kohal, läbi' :

Han gick över gátan 'ta läks üle tänava'.

Lámpen hänger över bórdet 'lamp ripub laua kohal'.

Han gick tvärs över parken 'ta läks otse läbi pargi'.

En kárta över Svérige 'Rootsimaa kaart' (genitiivi asendajana).

Prepositsioonid aega tähistavates väljendites

(vrd. § 85: Arvud aastaaegades, kuupäevades ja kellaegades)

§ 146. Järgmiste prepositsioonidega moodustatakse aega tähistavaid väljendeid:

1) prepositsiooniga i:

i dag (idag) /idá:(g)/ 'täna';

i går (igår) 'eile';

i morgon /imörron/ 'homme';

i övermorgon 'ülehomme';

i förrgår 'üleeile';

i morse = (i dag) på morgonen 'täna hommikul';

i förmiddags = (i dag) på förmiddagen 'täna enne lõunat';

i middag = (i dag) på middagen 'täna lõuna ajal';

i eftermiddag = (i dag) på eftermiddagen 'täna pärast lõunat';

i kväll = i åftron 'täna õhtul';

i natt 'täna öösel';

i morgon bitti(da) 'homme hommikul vara';

i morgon förmiddag (middag, eftermiddag, kväll e. åftron) 'homme enne lõunat (lõuna ajal, pärast lõunat, õhtul)';

i går morse = i går på morgonen 'eile hommikul';

i går förmiddag (middag, eftermiddag, kväll e. åftron) 'eile enne lõunat (lõuna ajal, pärast lõunat, õhtul)';

i dag för en vecka sedan (sen) 'täna nädala eest';

(i) förra veckan, 'eelmisel nädalal';

(i) den här veckan 'sel nädalal';

(i) nästa vecka 'järgmisel nädalal';

i år 'tänavu';

i fjöl /-u:-/ = i fjór /-u:-/ 'möödunud aastal';

i januári (månad) 'jaanuaris (jaanuari kuus)';

i 1968 = år 1968 (ilma prepos.!) '1968.a.';
i början (i slutet) av sextioailet 'kuuekümenedate
aastate alguses (lõpus)';
kõmma i tid 'õigel ajal tulema';
i sinom tid 'omal ajal';
mítt i vintern 'kesk talve';
i vinter '(tuleval) kevadel';
i vår, i sòmmar, i höst '(tuleval) kevadel, suvel,
sügisel'

Aega tähistades võib prepositsioon i esineda ka geni-
tiiviga; sel juhul osutab väljend äsja möödunud minevikule:

i vintras, i våras, i sòmras, i höstas 'möödunud
talvel, kevadel, suvel, sügisel';
i måndags, i tisdags, i önsdags 'eelmisel esmaspäe-
val, teisipäeval, kolmapäeval'.

2) prepositsiooniga om:

om (på, under) nåtten, dågen 'öösel, päeval';
Sólen lýser om dågen 'päike paistab päeval';
om (på) sòmmaren, hösten, vintern, våren 'suvel,
sügisel, talvel, kevadel';
om tre minúter, två veckor, fyra år 'kolme minuti,
kahe nädala, nelja aasta pärast'.

3) prepositsiooniga på:

på mörgonen, dågen, kvällen, nåtten, förmiddagen,
eftermiddagen 'hommikul, päeval, õhtul, öösel, enne lõu-
nat, pärast lõunat';

Väckarklockan rínger klockan sjú på mörgonen 'ära-
tuskell kõliseb kell seitse hommikul'.

på (om) mörgnarna, dagarna, kvällarna, nätterna,
förmiddagarna, eftermiddagarna 'hommikuti, päeviti, õhtu-
ti, ööseti, ennelõunati, pärastlõunati';

på tórsdagen, frédagen, lördagen, söndagen 'nelja-
päeval, reedel, laupäeval, pühapäeval';

på tórsdagarna, frédagarna 'neljapäeviti, reedeti';

på våren, sömmaren 'kevadel, suvel'.

Han blev student (på) våren 1968 'ta lõpetas keskkooli kevadel 1968'.

sént på kvällen 'hilja õhtul';

tidigt på morgonen 'vara hommikul';

på 1900-talet (på nittonhundratalet) = i tjugonde århundradet 'kahekümnendal sajendil';

på den tiden 'sel ajal (tol ajal)';

på (under) Gustav Adolfs tid 'Gustav Adolfi ajal'.

Minútvisaren går én gång runt ürtavlan på en timme 'osuti käib ühe tunniga ümber numbrilaua'.

4) prepositsiooniga till:

nåtten till lördagen 'õdvastu laupäeva';

till slutet av veckan 'nädala lõpuni';

Vänta till i morgon! 'oota homseni!'

Han skall ståna här till om måndag 'ta jääb siia esmaspäevani'.

Han skall börja skolan till hösten (=i höst) 'ta läheb sügiseks kooli'.

till sist (=till slut) 'lõpuks'.

5) prepositsiooniga under:

under medeltiden 'keskajal';

under de första (de sënaste) tre veckorna 'esimese (viimase) kolme nädala jooksul'.

Under sista veckan har ingenting hänt 'viimasel nädalal pole midagi juhtunud'.

Sitt stilla under måltiden (under lektionen)! 'istu vaikselt söögi ajal (tunni ajal)!'.

Under nåtten föll det mér snö 'öö jooksul sadas veelgi lund'.

Under pausen gick han út 'vaheajal läks ta välja'.

Under resan läser jag den här böken 'reisi ajal loen ma seda raamatut'.

under kríget 'sõja ajal';

musik under arbetet 'muusika töö ajal';
under tiden 'vahepeal'.

6) prepositsiooniga vid:

vid midnatt 'keskööl';

vid tölvtiden (=omkring klockan tolv) 'kella 12 paiku (umber kell 12)';

Han dög vid ättio års ålder 'ta suri 80-aastaselt'.

Han dög vid hög ålder 'ta suri kõrges vanuses'.

vid mitten av 1900-talet (nittonhundratalet) 'kahekümneenda sajandi keskel'.

Vid vilken tid träffas han? 'mis (kella) ajal võib temaga kokku saada?'

7) teiste prepositsioonidega:

för tre år sedan (sén) 'kolme aasta eest, kolm aastat tagasi'.

Huset blir färdigt inom två månader 'maja saab kahe kuu jooksul valmis'.

Du lär dig nog svenska med tiden 'küll sa aja jooksul rootsi keele selgeks õpid'.

mot slutet av år 1968 '1968.a. lõpu poole'.

Det blev lúgnt (e) mot kvällen 'õhtu poole muutus vaikseks'.

inomot klockan fyra 'kella nelja paiku'.

Det lúder (e) mot våren 'kevad läheneb'.

Det léd (fram) åt aftonen 'õhtu lähenes'.

Hon är över femtio år gammal 'täpn üle viiekümne aasta vana'.

Jag stännar över natten hós dig 'ma jään ööseks sinu juurde'.

§ 147. Pandagu tähele järgmiste aega tähistavate väljendite kasutamist:

1) om två år 'kahe aasta pärast';

om tré vèckor 'kolme nädala pärast';
för två år sèdan (sén) 'kahe aasta eest';
för tré vèckor sèdan 'kolme nädala eest'.

2) én gång, två gånger i sekúnden, i minúten, i timmen, i vèckan, i månaden 'üks kord, kaks korda sekundis, minutis, tunnig, nädalas, kuus';

én gång, två gånger om dågen, om nåtten, om året 'üks kord, kaks korda päevas, öö jooksul, aastas'.

3) Om (på) söndagarna (på söndagen) brúkar vi ha främmande 'pühapäeviti (pühapäeval) on meil tavaliselt külalised'.

Vi ska träffas på (om) söndag (= nåsta söndag) 'me kohtume (järgmisel) pühapäeval'.

Han rèste i söndags (= förra söndagen) 'ta sõitis ära möödunud pühapäeval'.

Vi har snö om (på) vintern (om vintrarna) 'meil on talvel (talviti) lumi maas'.

Jag skall fåra till Stöckholm i vinter (i höst) 'ma sõidan eeloleval talvel (sügisel) Stokholmi'.

4) Hon rèste i frédags mörse = på frédag mörgon 'ta sõitis reede hommikul'.

Hon rèste på frédagsmorgonen 'ta sõitis reede hommikul'.

Hon kómmer ígen på söndag mörgon (förmiddag, míddag, èftermiddag, kvåll) 'ta tuleb tagasi pühapäeva hommikul (enne lõunat, lõuna ajal, pärast lõunat, õhtul)'.

5) Vastates küsimusele 'kui kaua?' (minevikus) tuleb kasutada prepositsiooni i, mis vahel võib ka ära jääda:

Mötet vårade i två vèckor 'kokkutulek kestis kaks nädalat'.

De stånade (i) tré dågar 'nad jäid (siia) kolmeks päevaks'.

Vi spelade tenniss i fyra timmar 'me mängisime tennist neli tundi'.

Hon låg till sängs i två år (=i två års tid) 'ta lamas voodis kaks aastat'.

Vastates aga küsimusele 'kui kauaks?' kasutatakse prepositsiooni på:

Vi tänkte resa till Riga på en vecka 'me kavatsesime sõita Riiga nädalaks ajaks'.

Han reste bort på (=för) tre månader 'ta sõitis ära kolmeks kuuks'.

Prepositsiooni på kasutatakse ka vastates küsimusele 'kui kaua, mis ajast peale' eitavas lauses:

Jag har inte sett henne på flera år 'ma pole teda mitu aastat näinud'.

Jag har inte varit på bio på ett helt år 'ma pole terve aasta kinos käinud'.

Prepositsioonid kohta tähistavates väljendites

§ 148. Kohta tähistavate väljendite moodustamisel on kasulik meeles pidada järgmisi reegleid:

1. Vastates küsimustele 'kus?' või 'kuhu?' kasutatakse sageli prepositsioone i ja på. Ühendeid prepositsiooniga i tuleb tõlkida eesti keelde tavaliselt s i s e k o - h a k ä ä n e t e seesütleva ja sisseütleva abil, ühendeid prepositsiooniga på aga v ä l i s k o h a k ä ä - n e t e alalütleva ja alaleütleva abil. Näit.:

Han gick med händerna i fickan 'ta käis, käed taskus'.

Han stöppade handen i fickan 'ta pani käe taskusse'.

Tavlan hänger på väggen 'pilt ripub seinal'.

Häng tavlan på väggen! 'riputa pilt seinal!'

Märkus: västates küsimusele 'kuhu?' on prepositsioon till tavalisem; vrd.:

i affären 'kaupluses' - till affären 'kaupluses';
på arbetsplatsen 'töökohal' - till arbetsplatsen
'töökohale'.

2. Paljudes väljendites tuleb aga ühendeid prepositsiooniga i tõlkida eesti keelde v ä l i s k o h a k ä ä - n e t e, ühendeid prepositsiooniga på s i s e k o h a - k ä ä n e t e abil:

a) rootsi i = eesti -l, -le:

I fönstret står en blomma 'aknal on lill'.
Sätt blommorna i fönstret! 'pane lilled aknale!'
Sätt dig i stölen, i soffan! 'istu (tugi)toolile,
sohvale!'

Vrd.: Sätt dig på stölen! 'istu (tavalisele) toolile!'
Han slår näven i bordet 'ta lööb rusikaga lauale'.
Hon stöd i dörren 'ta seisis uksel'.

Jag bor i utlandet, i hemlandet, i England, i Frankrike, i Tyskland, i Ryssland 'ma elan välismaal, kodumaal, Inglismaal, Saksamaal, Venemaal'.

Vrd.: i Sverige, i Norge, i Danmark, i Finland, i Estland, i Sovjätuniõnen, i Amérika 'Rootsis, Norras, Taanis, Soomes, Eestis, Nõukogude Liidus, Ameerikas'.

b) rootsi på = eesti -s, -sse:

Han arbetar på ett biblioték, på ett kontör /kontú:r/,
på ett sjukhus 'ta töötab raamatukogus, kontoris, haiglas'.
Jag satt på bibliotéket 'ma istusin raamatukogus'.
Jag gick på bibliotéket 'ma läksin raamatukokku'.
Den böken finns på bibliotéket 'see raamat on olemas raamatukogus'.

Vrd.: Vi drack kaffe i bibliotéket 'me jõime kohvi raamatukogus (raamatukogu hoones)'.

Dén bóken finns i mitt biblioték 'see raamat on minu (isiklikus) raamatukogus olemas'.

Jag satt på kontóret 'ma istusin kontoris'.

Jag gick ín på kontóret 'ma läksin kontorisse (sisse)'.

Han arbetar på en fabrik 'ta töötab vabrikus'.

Vrd.: En rundvandring i fabriken 'ringkäik vabrikus (vabriku hoones)'.

Han ligger på sjukhus 'ta lamab haiglas'.

Han bodde på (ett) hotell 'ta elas hotellis'.

I går var jag på apotéket och köpte aspirín 'eile ma olin apteegis ja ostsin aspiriini'.

Vi var på bío, på besök, på restauráng, på teatern i går kväll 'me olime eile õhtul kinos, külas, restoranis, teatris'.

Ska vi gå på bío, på besök, på restauráng, på teatern i kväll? 'kas läheme täna õhtul kinno, külla, restorani, teatrisse?'

Vi befinner oss på statiónen, på konditoríet, på bröllopet, på stránden 'me viibime jaamas, kohvikus, pulmas, rannas'.

Han går på gymnásiet 'ta käib gymnaasiumis'.

Vrd.: Han går i skòlan, i fòlkskòlan, i mèllanskòlan 'ta käib koolis, algkoolis, keskkoolis'.

Han har studérat på högskòlan, på institútet 'ta on õppinud kõrgemas koolis, instituudis'.

Vrd.: Han studéerar (=ligger) vid universitétet 'ta õpib ülikoolis'.

Han är ánställd vid universitétet 'ta töötab ülikoolis'.

Han sitter på sitt rúm 'ta istub oma toas'.

Vrd.: Han har mattor på gòlvet i sitt rúm 'tal on toas vaibad põrandal'.

Jag lägger brévet på brévládan 'ma panen kirja postkasti'.

Han h ade h atten på huvudet, sk r på f tterna, en ring på fingret 'tal oli k bar peas, kingad jalas, s r-mus s rmes'.

Han s tte h atten på huvudet 'ta pani k bara p he'.

Vrd.: Han tog på sk rna 'ta pani kingad jalga'.

Han tog  v (sig) sk rna, h tten 'ta v ttis kingad jalast, k bara peast'.

På vilken g ta bör du? 'mis t navas sa elad?'

Vrd.: Jag bor på K ngsgatan i Stöckholm 'ma elan Kungsgatanil Stokholmis'.

3. Eesti keele s e e s t   t l e v a l e ja a l a l t   t l e v a l e koha t histamisel (kust? millest? millelt?) vastavad tavaliselt rootsi keele prepositioonid från (ifrån), ur, av, N it.:

Jag tog n r m ssan från kröken 'ma v tsin m tsi var-nast'.

B llret från g tan 'l rm t navalt'.

Hon kom  t ur sk gen 'ta tuli metsast välja'.

Han r ste ur l ndet 'ta sõitis maalt välja'.

Hon str k ringen av fingret 'ta tõmbas s rmuse s r-mest'.

De v k av v gen 'nad kaldusid teelt eemale'.

4. Teatud väljendites tuleb rootsi keeles küsida var? 'kus?', kuna aga eesti keeles on küsimus 'kust?':

a) koha t histamisel, kust otsitakse, leitakse või ostetakse midagi, näit.:

L ta p  g lvet! 'otsi p randalt!'

Vad hittade du p  m rken? 'mis sa maast leidsid?'

Jag k pte den i affären 'ma ostsin selle kauplusest'

b) eseme t histamisel, millest kinni haaratakse või hoitakse:

Jag t g henne i h nden 'ma võtsin tal käest kinni'.

Jag h ller dig i h nden, i fingret, i  rat 'ma hoian sul käest kinni, s rmest kinni, k rvast kinni'.

Hunden bét mig i bénet 'koer hammustas mind jalast'.
Polisen grép tjuven i krågen 'politseinik haaras vargal kraest kinni'.

c) raamatu, ajalehe, raadio jm. puhul, näit.:

Jag läste det i bóken, i tidningen, i ditt brév 'ma lugesin seda raamatust, ajalehest, sinu kirjast'.

Jag lyssnar på nyheterna i rádion 'ma kuulan raadiost päevauudiseid'.

Vrd.: läsa högt ur en bók 'raamatust kõvasti ette lugema'.

Märkus: pandagu tähele ka järgmisi väljendeid, kus eesti keele seestütlevale vastavad mitmesugused rootsi keele prepositsioonid või substantiiv põhikäändes:

Jag går úppför tråppan 'ma lähen trepist üles'.

Jag klättrar nédför stegen 'ma ronin redelist alla'.

Jag går út genom dörren 'ma lähen uksest välja'.

Tjuven kom in genom fönstret 'varas tuli aknast sisse'.

Tåget passéerar stationen 'rong möödub jaamast'.

4. Erinevalt eesti keelest tuleb rootsi keeles mõningatel juhtudel küsida var? 'kus?', kuna aga eesti keeles küsitakse 'kuhu?':

a) tähistades kohta, kuhu jäädakse või kuhu midagi jäetakse või unustatakse:

Han stannar kvar på sjukhuset 'ta jääb haiglasse'.

Lämna bóken kvar på bordet! 'jätä raamat lauale!'

Jag glömde pëngarna på bordet 'ma unustasin raha lauale'.

b) tähistades kohta, kuhu midagi pannakse või asetatakse, näit.:

Vår lägger du bóken? 'kuhu sa raamatu paned?'

Väskorna är ställda i tambüren 'kohvrid on pandud eeskotta'.

c) mitmesuguste väljendites, kus rootslane näeb kohalolekut, eestlane aga suunda, näit.:

Denna lilla bók rýms i fickan 'see väike raamat mahub taskusse'.

Jag skriver på távlan, i hértet 'ma kirjutan tahv-
lile, vihikusse'.

Jag knäckar på dörren 'ma koputan uksele'.

Jag sätter mig på stólen 'ma istun toolile'.

Han hänger bilden på väggen 'ta riputab pildi sei-
nale'.

Han gömmer sig bakom trádet 'ta peidab end puu
taha'.

Vrd. ka ülal punktid 1 ja 2.

K o n j u n k t s i o o n (sidesõna)

Rootsi keele konjunktsioonid (sidesõnad) jagunevad kahte rühma: 1) rinnastavad ja 2) alistavad konjunktsioonid.

Rinnastavad konjunktsioonid

§ 149. Rinnastavad konjunktsioonid seovad samaväärseid lauseid ja lauseosi. Rinnastavaid konjunktsioone võib jaotada järgmisteks alagruppideks:

1) kopulatiivsed (ühendavad) konjunktsioonid:

och 'ja, ning';

samt 'ning' (esineb peamiselt kirjakeeles);

både - och 'nii(hästi) - kui (ka)' (ainult kahe eseme kohta)

såväl - som 'niihästi - kui (ka)';

dels - dels 'niihästi - kui (ka)' (osalt - osalt);

än - än 'nii - kui' (kord - kord);

inte bära - utan öckså 'mitte ainult - vaid ka';

icke blött - utan även 'mitte ainult - vaid ka'

(kirjakeeles);

vare sig - eller 'ei - ega; (ükskõik) kas - või';

varken - eller 'ei - ega'.

Näiteid kasutamise kohta:

Köm och hjälp mig! 'tule ja aita mind!'

Möblerna och tavlorna samt bilen såldes 'mööbel ja pildid ning auto müüdi ära'.

Jag känner både honom och hans brór 'ma tunnen niihästi teda (ennast) kui ka ta venda'.

Såväl konst och litteratúr som vètenskap 'nii kunst ja kirjandus kui ka teadus'.

Húsen är byggda dels av stén, dels av trä 'majad on ehitatud osalt kivist, osalt puust'.

Än här, än där 'nii siin, kui seal' (kord siin, kord seal).

Konjunktsioon vårken - eller 'ei - aga' võib esineda ainult jaatavas lauses (vårken on ise eitav sõna ja rootsi keel ei tunne kahekordset eitust, nagu eesti keel). Näit.:

Hon sóver vårken dág eller nått 'ta ei maga ei päeval ega öösel'.

Kui lause on eitav, tuleb kasutada være sig - eller 'ei - aga', mis aga võib esineda ka jaatavas lauses tähenduses '(ükskõik) kas - või'. Näit.:

Jag vill inte rësa være sig i morgon eller sënare 'ma ei taha sõita ei homme ega hiljem'.

Han måste komma, være sig han vill eller inte 'ta peab tulema, (ükskõik) kas ta tahab või ei taha'.

2) disjunktiiivsed (eraldavad) konjunktsioonid:

eller 'või, ehk, kas - või';

ántingen - eller 'kas - või' (üks kahest).

Vill du inte, eller kán du inte? 'kas sa ei taha või sa ei saa?'

Nú eller aldrig! '(kas) nüüd või mitte kunagi'.

ántingen är han sjuk eller också har han kommit för sent till táget 'ta on kas haige või jäi ta rongile hiljaks'.

3) adversatiivsed (vastandavad) konjunktsioonid:

men 'aga, kuid' (erinevalt eesti keelest võib seista ainult lause algul);

utan 'vaid' (nagu eesti keeleski eitava lause järel).

Hon var förárgad, men visade det inte 'ta oli vihane, kuid ei näidanud seda välja (ei näidanud seda aga välja)'.

Hon var inte árg utan ledsen /l è ssän/ 'ta ei olnud kuri, vaid kurb'.

Mõningad adverbid adversatiivse konjunktsiooni tähenduses:

ändå, dock, líkväl 'siiski, ikkagi, kuid siiski';

emèllertid 'ometi, kuid, aga'.

En stór gádda, dock ìnte av de àllra stórsta 'suur havi, kuid siiski mitte kõige suuremate hulga'.

Det lät besynnerligt, emellertid var det verkligen sånt 'see tundus imelik olevat, kuid see oli tõesti tõsi'.

Så mycket är emellertid säkert att ... 'see on aga kindel, et ...'.

4) eksplanatiivsed (seletavad) konjunktsioonid:

för 'sest, sest et' (peamiselt kõnekeeles);

ty 'sest, sest et' (kirjakeeles).

Han kommer ìnte för (ty) han är sjuk 'ta ei tule, sest (et) ta on haige'.

Mõningad adverbid konjunktsiooni tähenduses:

alltså 'seega, siis, järelikult';

således 'seega';

nämligen 'nimelt';

därför 'seepärast';

följaktligen 'järelikult'.

Han våknade först sént på dagen - han hade nämligen glömt att dra upp väckarklockan 'ta ärkas alles päise päeva ajal - ta oli nimelt unustanud äratuskella üles keeramata'.

Alistavad konjunktsioonid

§ 150. Alistavad konjunktsioonid seovad kõrvallauset pealausega. Alistavad konjunktsioone võib jaotada järgmisteks alagrupideks:

1) üldised alistavad konjunktsioonid:

att 'et' ja selle ühendid, nagu:

utan att 'ilma et';

i dét att 'sellega et';

(däri)genom att 'seeläbi et';

Jag tror, att han blev gläd 'ma arvan, et ta röömustas.
Han sårade henne utan att han visste det 'ta solvas
teda, ilma et ta oleks seda teadnud'.

Märkus: konjunktsioon att jäetakse kaudses kõnes sa-
geli ära, näit.:

Han sá(de), (att) han skulle komma 'ta ütles, et ta
tuleb'.

Jag hoppas, (att) det måtte gå brá 'ma loodan, et see
läheb hästi'.

Man säger, (att) han är bortrest 'räägitakse, et ta
olevat ära sõitnud'.

Enfaatilistes väljendites kasutatakse att asemel som,
mis võib ka ära jääda:

Det är inte första gången som han gör så 'see pole
esimest korda, et ta nii teeb'.

Det är sällan (som) jag dricker kaffe 'see juhtub
harva, et ma joon kohvi'.

2) temporaalsed (aega määravad) konjunktsioonid:

då, när 'kui';

sedan 'kui, pärast seda kui';

innan 'enne kui';

förrän 'enne kui' (eitavate väljendite järel);

medan 'kuna, sel ajal kui';

under det (att), i det (att) 'sel ajal kui';

tills, till dess (att) 'kuni';

(just) som '(just siis) kui';

så länge (som) 'niikaua kui';

så snart (som) 'niipea kui';

bäst som 'parajasti (siis) kui'

jt.

Då (e. när) han kóm tillbaka, var húset tómt 'kui
ta tuli tagasi, oli maja tühi'.

Sedan jag kom hit, har jag inte rökt 'pärast seda kui ma siia tulin, pole ma enam suitsetanud'.

Släck lämpan, innan du går! 'kustuta tuli, enne kui sa lähed!'

Jag tror det inte, förrän jag får se det 'ma ei usu seda, enne kui ma olen seda näinud'.

Har det hänt något, medan jag var borta? 'kas midagi juhtus, (sel ajal) kui ma är olin?'

Bäst som vi satt och prätade, hördes en smäll 'parajasti kui me istusime ja vestlesime, kõlas pauk'.

3) kausaalsed (põhjendavad) konjunktsioonid:

därför att, för att 'seepärast et';

då, emédan, éftersom, som 'sest, kuna, et';

enär, ty '(ainult kirjakeeles) 'sest, kuna';

för (kõnekeeles) 'sest, kuna'.

Båten kom så sént, därför att (e. för att) det var stórm 'laev tuli nii hilja, sest oli torm'.

Han kómmér inte, för han är sjúk 'ta ei tule, sest ta on haige'.

Då (e. éftersom e. emédan) han var sjúk, kúnde han inte gå i skólan 'kuna ta oli haige, ei saanud ta kooli minna'.

Som det régnade, úppskóts ávfärden 'et vihma sadas, lükati árasóit edasi'.

4) konditsionaalsed (tingivad) konjunktsioonid:

om 'kui'

ifáll '(juhul) kui';

bàra, blótt, allénast 'kui (vaid), niipea kui';

såvida, såvitt, såfråmt, därést '(juhul) kui, niipalju kui'.

Om det régnar i mórgon, stännar jag hémma 'kui homme vihma sajab, jään ma koju'.

Jag mår illa, bàra jag tånker på det 'mul läheb süda pahaks, niipea kui ma mõtlen selle peale'.

Såvida (e. om e. ifall) ällt går efter beräkning, är vi främme i morgon 'kui kõik läheb plaani kohaselt, oleme homme kohal'.

Såvitt jag kan förstå, har han rätt 'niipalju kui ma aru saan, on tal õigus'.

Märkus: kui konditsionaallause on enne pealausset, võib viimane alata sõnaga så (peamiselt kõnekeeles), näit.:

Om han går, (så) följer jag méd 'kui ta läheb, (siis) lähen ma kaasa'.

5) finaalsed (sihilised) konjunktsioonid:

för att, på det att '(selleks) et' ;

att (ainult kirjakeeles) '(selleks) et' ;

så (att) (kõnekeeles) '(selleks) et' .

Jag stég upp tidigt, för att jag skulle avsluta mitt arbete 'ma tõusin vara üles, et lõpetada oma töö'.

Skýnda dig, så (att) du inte kommer för sent till tåget! 'kiirusta, et sa rongile hiljaks ei jää!'

6) komparatiivsed (võrdlevad) konjunktsioonid:

som, såsom 'kui, nagu' ;

som (om), liksom 'nagu' ;

än 'kui' ;

ju - desto (e. dess) 'mida - seda' .

Gör som (e. såsom) du vill! 'tee, nagu tahad!'

Detta är mér, än jag kan tåla 'see on enam, kui ma suudan taluda'.

Ju mér jag lär känna honom, desto (e. dess) bättre tycker jag öm honom 'mida rohkem ma teda tundma õpin, seda rohkem ta mulle meeldib'.

Ju mér du läser, dess tröttare blír du 'mida rohkem sa loed, seda rohkem sa väsid'.

7) konsekutiivsed (järeldavad) konjunktsioonid:

så att '(nii) et';

att 'et' (pealauses peab olema så või sådan).

Tåla högre, så att jag hör, vad du säger! 'räägi kõvemini, nii et ma kuuleksin, mida sa räägid'.

Han skrättade så, att han fick tårar i ögonen 'ta naeris nii, et tal tulid pisarad silma'.

8) kontsessiivsed (möönvad) konjunktsioonid:

fastän, även om, om än, om öck(så) 'kuigi, ehkki, olgugi et';
oaktat 'sellest hoolimata et';

ehuru, änskönt (ainult kirjakeeles) 'kuigi';

fast (kõnekeeles) 'kuigi, ehkki'.

Det var alldeles mörkt, fastän klöckan båra var fém 'oli täiesti pime, kuigi kell oli vaid viis'.

Jag går méd, fast jag är trött 'ma lähen kaasa, kuigi ma olen väsinud'.

9) interrogatiivsed (küsivad) konjunktsioonid:

om 'kas';

huruvida (kirjakeeles) 'kas'.

Min får frågade mig, om jag ville följa méd honom 'mu isa küsis minult, kas ma tahan temaga kaasa minna'.

Jag vét inte, om han är färdig 'ma ei tea, kas ta on valmis'.

Huruvida detta är sånt, vét jag inte 'kas see on tõsi, seda ma ei tea'.

I n t e r j e k t s i o o n (hüüdsõna)

§ 151. Interjektsioonid on muutumatud ja väljendavad tundmisi, kutsumist, peletamist ja loodushääli, näit.:

ack! 'ah!'

ahá! 'ahaa!'

ai! oi! 'ai!'

brávo! 'braavo!'

bom! /bumm/ 'põmm!'

brr! 'oi, (kui külm, kui kole jne.)!'

fy! 'ptüi!'

fý skám! 'häbi!'

hallá! 'halloo!'

hej! 'hei! tervist!'

héjšan! 'hõissa!'

hurrá! 'hurraa!'

hu! 'aih! oih!'

hut! 'häbi!' (koerale)

jahá! 'ahah!'

jasá! 'ah nii!'

kors! 'oh heldeke!'

kórs bevárs! 'tohoh!'

krasch! 'krahh!'

ná 'noh!'

paff! 'põmdi! kõmdi!'

pang! 'põmm! pauh!'

pladásk! 'plärtsti! prauhti!'

plums! 'sulpsti!'

ptro! /ptru:/ 'ptruu!'

st! 'tss! kuss! tasa!'

tja! 'noh!'

usch! 'ptüi! päh!'

ve! 'oh häda!'

vips! 'viuhti!'

Interjektsioonide hulka loetakse ka vandesõnu, nagu: för tusan! 'pagana pähata!' - sama leebemalt: för sjutton! för katten!

Interjektsioonid moodustavad harilikult ilma teiste lauseliikmeteta lauseid, kuid vahel võivad esineda ka koos laalenditega, näit.:

Vé mig! 'häda mulle!'

Mõned interjektsioonid võivad esineda substantiveeritult:

Det ljöd hurra på höjden 'kõrgendikul kõlas hurraa'.

Sõna järjestus

Otsene sõnade järjekord ja inversioon

Rootsi keeles võib esineda nii otsene sõnade järjekord kui ka inversioon (vastupidine sõnade järjekord).

§ 152. Otsene sõnade järjekord, s.t. kui subjekt eelneb predikaadile (alus eelneb öeldisele), esineb rootsi keeles järgmistel juhtudel:

1) pealauses, mis algab subjektiga või subjektile (subjektigrupile) otseselt eelneva rinnastava konjunktsiooniga (och, men, eller jt., vt. § 149):

Vi lär oss svenska 'me õpime rootsi keelt'.

All början är svar 'iga algus on raske'.

A. tälade, och B. hörde på 'A. rääkis ja B. kuulas'.

Märkus: disjunktiivse konjunktsiooni äntingen - eller järel on inversioon:

Äntingen är han sjuk eller också har han kommit för sént till tåget 'ta on kas haige või jäi ta rongile hiljaks'.

2) jaatavas hüüdlause, mis algab sissejuhatava sõnaga
(vad, vilken, så jt.):

Vad det är vackert här! 'kui ilus siin on!'

Vad brå du talar svenska? 'kui hästi sa rootsi keelt
räägid!'

Vilket förkrökligt väder det är i dag! 'milline kole
ilm on täna!'

Så våt du är! 'kui märg sa oled!'

3) kõrvallause:

Jag hoppas att han kommer 'ma loodan, et ta tuleb'.

Eriti tuleb tähele panna kõrvallauseid, mis väljenda-
vad kaudset küsimust; ka siin on otsene sõnade järjekord:

Säg mig, vad du gör 'üttele mulle, mis sa teed' - vrd.:

Vad gör du? 'mis sa teed?'

Jag kän inte förstå, vad den här meningen betyder
'ma ei saa aru, mida see lause tähendab' - vrd.:

Vad betyder den här meningen? 'mis tähendab see lause?'

Otsene sõnade järjekord on ka kõrvallauses, mis kuulub
küsilause koosseisu:

Hur länge är det, sedan det hände? 'kui palju aega on
sellest möödunud, kui see juhtus?'

Kõrvallauses säilib otsene sõnade järjekord ka konjunkt-
siooni ärajätmisel, välja arvatud tingliku konjunkttsiooni om
ärajätmisel, mis toob endaga kaasa inversiooni:

Jag hoppas (att) han kommer i morgon 'ma loodan, et
ta tuleb homme'.

Règnar det i morgon, stannar jag hemma 'kui homme sa-
jab, jään ma koju' - vrd.:

Om det règnar i morgon, stannar jag hemma'.

Märkus: kõnekeeles ja lohakamas kirjakeeles esineb kõr-
vallauses inversioon, kui adverbiaal (määrus) või mõni teine

kõrvallause asetatakse otseselt konjunktsiooni att järele, näit.:

Han sá(de), att på tré dâgar hade han inte fått någon mât 'ta ütles, et ta polnud kolme päeva jooksul süüa saanud' - parem:

Han sá(de), att han på tré dâgar inte hade fått någon mât.

Han sá(de), att såvitt han kunde finna, var priset billigt 'ta ütles, et tema arvates oli hind odav' - parem:

Han sá(de), att priset, såvitt han kunde finna, var billigt.

§ 153. Inversioon, s.t. kui subjektile eelneb predikaat (liitpredikaadi puhul abiverb), esineb järgmistel juhtudel:

1) küsilausestes, välja arvatud juhtudel, kui subjektiks on küsiv pronoomen või kui subjekti määrab küsiv pronoomen:

Rínger väckarklockan? 'kas äratuskell heliseb?'

Är han hemma? 'kas ta on kodus?'

När kómmer han? 'millal ta tuleb?'

Här han redan gått? 'kas ta on juba läinud?'

Skall du gå hém? 'kas sa lähed koju?'

Värför vill du inte göra det? 'miks sa ei taha seda teha?'

Vad heter han? 'mis ta nimi on?'

Vilket dátum är det i dâg? 'mis kuupäev täna on?'

Aga: Vem står där? 'kes seal seisab?'

Vilken bok ligger där? 'milline raamat seal on?'

Märkus 1: kui küsimus algab sõnaga månne 'kas' (esineb peamiselt vanemas keeles), on otsene sõnade järjekord:

Månne han kómmer i dâg? 'kas ta (ikka) tuleb täna?'

Kui aga männe on lause keskel või lõpus, toimub in-
versioon:

Har hon männe glömt alltsammans? '(ei tea,) kas ta
on kõik juba unustanud?'

Rägnar det männe? '(ei tea,) kas vihma sajab?'

Märkus 2: küsimust võib esitada ka tavalise jutusta-
va lause vormis otsese sõnade järjekorraga, kui vastus on
ettearvatav. Harilikult lisatakse siis sõnad ju 'ju',
väl 'küll' või küsimust rõhutavad väljendid eller hür?
'eks ole, (või kuidas)' või inte sänt? 'eks ole (tõsi)',
näit.:

Du har ju värit i Stöckholm? 'sa oled ju olnud Stok-
holmis?' - vrd.: Har du värit i Stöckholm? 'kas sa oled
olnud Stokholmis?'

Du hittade väl böken? 'sa leidsid raamatu?'

Ni har väl hört att han är sjuk? 'te olete ju kuulnud,
et ta on haige?'

Ni går (väl) hém nu, eller hür? 'te lähete nüüd koju,
eks ole?'

2) lausetes, mis algavad laiendiga:

a) objektiga:

V i n dricker han äldrig 'veini ta ei joo kunagi'
- vrd.: Han dricker äldrig vín 'ta ei joo kunagi veini'.

D e t h ä r b r é v e t har jag inte skrivit
'seda kirja pole ma kirjutanud' - vrd.:

Jag här inte skrivit det här brevet 'ma pole kirjuta-
nud seda kirja'.

b) adverbialliga (määrusega)à

N u går jag 'nüüd ma lähen' - vrd.:

Jag går nu 'ma lähen nüüd'.

K l o c k a n ä t t a börjar vi arbetet 'kell 8
me alustame tööd' - vrd.:

Vi börjar arbetet klockan åtta 'me alustame tööd kell
8'.

I d ä g har det regnat 'täna on vihma sadanud'
- vrd.:

Det har regnat i dag 'täna on vihma sadanud'.

P å g ö l v e t ligger en matta 'põrandal on
vaip' - vrd.:

Mattan ligger på golvvet 'vaip on põrandal'.

I s t ä l l e t f ö r k ä f f e vill jag ha
tē 'kohvi asemel tahan ma saada teed' - vrd.:

Jag vill ha tē i stället för kaffe 'ma tahan saada
teed kohvi asemel'.

I n t e behövde de göra det 'seda polnud neil
(küll) vaja teha' - vrd.:

De behövde inte göra det 'neil polnud vaja seda
teha'.

c) liitpredikaadi osa (infinitiv, supinum, öeldis-
täide):

S j ü n g a kan jag inte 'laulda ma ei oska' -
vrd.:

Jag kan inte sjunga 'ma ei oska laulda'.

Ä r b e t a t har jag (gjort) i hela mitt liv
'töötanud olen ma kogu oma elu' - vrd.:

Jag har arbetat i hela mitt liv 'ma olen kogu oma
elu töötanud'.

S j ú k har jag inte varit på länge 'haige pole ma
kaua olnud' - vrd.:

Jag har inte varit sjuk på länge 'ma pole kaua olnud
haige'.

Märkus: laiendiga algavas lauses võib esineda otsene sõnade järjekord vanemas keeles ja luulekeeles, näit.:

På bérget jag sítter,
rúnt om mig állt tíger,
i kvállen jag sjúnger för mig sjálv... (E.G. Geijer)

'mäel ma istun, minu ümber kõik vaikib, õhtul ma laulan iseendale'.

3) pealauses, millele eelneb kõrvallause:

När väckarklockan rínger, stíger jag úpp 'kui äratuskell heliseb, tõusen ma üles' - vrd.:

Jag stíger úpp, när väckarklockan rínger 'ma tõusen üles, kui äratuskell heliseb'

Innan du réser hém, máste du tráffa min brór 'enne kui sa koju sõidad, pead sa mu vennaga kohtuma' - vrd.:

Du máste tráffa min brór, innan du réser hém 'sa pead mu vennaga kohtuma, ennen kui sa koju sõidad'.

De bór i Stöckholm, trór jag 'nad elavad Stokholmis, arvan ma' 'vrd.:

Jag trór (att) de bór i Stöckholm 'ma arvan, et nad elavad Stokholmis'.

4) pealauses, millele eelneb tsitaat:

"Hur stár det tíll?" frågade Rólf 'kuidas käsi käib, küsis Rolf'.

"Táck, brá", svårade Ingrid 'tänan, hästi, vastas Ingrid'.

"Víll du", frågade han, "låna mig din cykel?" 'kas sa ei tahaks, küsis ta, laenata mulle oma jalgratast?'

5) sageli soovlausetes, nagu:

Mätte det lyckas! 'peaks see õnnestuma!'

Já, må han leva! 'jah, ta elagu!' (õnnitluslaulust)

Lève Fróden! 'elagu rahu!'

6) hüüdlausestes, milles peitub eitus:

Hur stárk är han ínte! 'kas ta pole tugev!' - vrd.:

Vad stárk han är! 'kui tugev ta on!' (vt. § 152:2)

7) käskivates lausestes, kui esineb subjekt (vrd. § 120:1, märkus):

Sóv dú nu! 'maga (sina) nüüd!'

Skót ní er, så skall jág sköta míg! 'hoolitsege teie enda eest, küll mina hoolitsen ise enda eest!'

Lauseosade asend omavahel

§ 154. Atribuudi (täiendi) asend.

1. Atribuut e e l n e b peasõnale üldreeglina siis, kui atribuudina esineb:

a) adjektiiv, pronoomen või numeraal:

en liten pójke 'väike pois';

min brór 'minu vend';

två vänner 'kaks sõpra';

b) substantiiv genitiivis:

bökens förfättare 'raamatu autor';

problémets lösning 'probleemi lahendus'.

2. Atribuut j ä r g n e b peasõnale:

a) kui atribuudina esineb prepositsiooniühend:

förfättaren till boken 'raamatu autor';

lösningen av problémet 'probleemi lahendus'

(vrd. § 47:8);

b) kui atribuudina esineb kohte tähistav adverb:

resan hit 'reis siia';

arbetet utomhus 'töö õues';

c) kui adjektiivivi kasutatakse apositsioonina:

Alexänder den Støre 'Aleksander Suur';

d) adjektiiv lilla (lille, små) võib esineda diminutiivses ja hellitavas tähenduses peasõna järel:

mamma lilla 'emake (kallis)';

Olle lille 'Olleke';

barn små 'lapsekesed';

e) mõningates kõnekeelelistes väljendites asub possessiivpronoomeniga väljendatud atribuut peasõna järel, näit.:

får min 'minu isa';

mör din 'sinu ema';

syster hans 'tema õde';

f) laienditega atribuut võib esineda peasõna järel, kusjuures laiendid järgnevad atribuudile:

På gåtorna vimlade det av människor klädda i
f å r g s t a r k a f ö l k d r ä k t e r 'tänav kihas
inimestest, kellel olid värvirikkad rahvarõivad seljas'.

Han sjunger den äna visan fålar ä n d e n
å n d r a 'ta laulab (üksteise järel) ühe viisi koledama
kui teise'.

Märkus: kui aga laiendiga atribuut esineb peasõna ees, on ka laiendid atribuudi ees, näit.:

en kédja av grå, v a r å n d r a lika vårdagar
'hallide, üksteisele sarnaste argipäevade ahel';

dessa fr å n fr ä m m a n d e s p r å k
översatta böcker 'need võõrkeeltest tõlgitud raamatud'.

3. Mitme atribuudi olemasolu korral:

a) hëla 'kogu' ja ålla 'kõik' eelnevale teistele atribuutidele:

hëla hans famílj 'kogu ta perekond'

ålla världens skåtter 'kõik maailma varandused';

b) adjektiivne atribuut järgneb reeglina teistele atribuutidele, näit.:

min färs göda vän 'mu isa hea sõber';
två unga pojkar 'kaks noort poissi';

c) mitme adjektiivse atribuudi puhul seisab peasõnale mõtteliselt lähem adjektiiv peasõnale lähemal, näit.:

den lilla svenska kolonien 'väike rootsi koloonia';
det knäppa dägliga brödet 'kehv igapäevane leib'.

§ 155. Objekti (sihitise) asend.

1. Neutraalses jutustavas lauses objekt järgneb predikaadile:

Han läser en svensk bok 'ta loeb rootsikeelset raamatut'.

Den handlar om ett tekniskt problem 'see käsitleb üht tehnilist küsimust'.

Tuleb eriti tähele panna, et liitpredikaadi puhul objekt järgneb liitpredikaadi viimasle osale - infinitiivile või supinumile - nii pealauses kui ka kõrvallauses, näit.:

Han skall läsa boken 'ta loeb raamatut (tulevikus)'.

Jag har läst boken 'ma olen raamatu läbi lugunud'.

Jag vill veta det 'ma tahan seda teada'.

Han har redan köpt biljetterna 'ta on juba piletid ostnud'.

Han så(de), att han redan hade köpt biljetterna 'ta ütles, et ta oli juba piletid ostnud'.

Objektina kasutatud ingenting 'ei midagi' kohta vt. § 157:2a. Objekti asendi kohta väljendites II partitiiviga vt. § 126:4.

2. Objekt võib olla lause algul, kusjuures toimub inversioon (§ 153:2a):

a) küsilause, kui objektina esineb küsiv pronoomen:

Vad gör du här? 'mis sa siin teed?'

Vem gáv du min bók? 'kellele sa andsid mu raamatu?'

b) objekti loogilisel rõhutamisel:

Románer láser han áldrig 'romaane ei loe ta kunagi'.

c) lause algul esineva objekti puhul asetatakse vajalik prepositsioon tavaliselt lause lõppu (vrd. § 144:1):

Vad hándlar det óm? 'millest see räägib? (millest siin juttu on?)'

Det ár jag säker på 'sellele ma olen kindel'.

3. Kui lauses on kaks objekti, siis prepositsioonita "kaudne objekt" (indirekt objekt) ehk "isikuobjekt" seisab enne "otsesest objekti" (direkt objekt) ehk "esemeobjekti" (vrd. § 46:4), näit.:

Mòdern gáv sin sòn en bók 'ema andis oma pojale raamatu'.

Hon gáv hònom den 'ta andis talle selle'.

Prepositsiooniga "kaudne objekt" asub aga "otsese objekti" järel:

Mòdern gáv en bók åt sin sòn 'ema andis raamatu oma pojale'.

Hon gáv den åt honom 'ta andis selle talle'.

§ 156. Adverbiaali (määruse) asend.

Adverbiaale võib sõnajärjestuse reeglite alusel liigitada kahte gruppi: 1) adverbiaalid, mille asend määratava sõna või lauseosa suhtes ei muutu olenevalt sellest, kas nad on pea- või kõrvallauses; 2) adverbiaalid, mille asend pea-

lauses ja kõrvallauses on erinev; selliseid adverbiaale nimetatakse "liikuvateks laienditeks", vt. § 157.

Esimese grupi adverbiaalide kohta kehtivad järgmised reeglid:

1. Kõik adverbiaalid, välja arvatud liikuvad laiendid (§ 157), järgnevad üldreeglina subjektile ja predikaadile nii pea- kui ka kõrvallauses. Sii kuuluvad esmajoones kohta, viisi või enamvähem täpset aega tähistavad adverbiaalid, näit.:

Han bör här 'ta elab siin'.

Jag vét, att han bör här 'ma tean, et ta siin elab'.

När kómmer han hém? 'millal ta koju tuleb?'

Vét du, när han kómmer hém? 'kas sa tead, millal ta koju tuleb?'

Läraren sá(de), att pójken läser brá men skríver ílla 'õpetaja ütles, et poiss loeb hästi, kuid kirjutab halvasti'.

Han sá(de), att han réser i morgon bitti 'ta ütles, et ta sõidab homme hommikul vara'.

Tuleb eriti silmas pidada, et ülalmainitud adverbiaalid järgnevad alati ka liitpredikaadile ega asetu liitpredikaadi üksikute osade vahele (võrreldagu analoogilist reeglit objekti asendi kohta - vt. § 155:1)

Hán s k a l l r è s a till Svérige 'ta sõidab Rootsi'.

Hán h a r r é s t till Svérige 'ta sõitis Rootsi'.

Vét du, att hán h a r r é s t till Svérige? 'kas sa tead, et ta sõitis Rootsi'.

Váttnet h a r f r ù s i t till följd av köld 'vesi on külma tõttu jäätunud'.

2. Adverbiaal võib olla lause algul, kui teda rõhutada või kui ta seob antud lauset eelneva jutustusega;

lause algusse paigutatud adverbiaal kutsub esile inversiooni (§ 153). Näit.:

Klockan sjú ákte han hém 'kell 7 sõitis ta koju'.

Värje dág árbetar han på kontóret 'iga päev töötab ta kontoris'.

I skógen vándrar jag gärna 'metsas jalutan ma meelel-di'.

Vid stránden stód en kòja 'kaldal seisis onn'.

Lause algul võivad esineda ka üldised lauseadverbiaalid, mis määravad kogu lauset, vt. § 157:2c.

3. Kui lauses esineb mitu adverbiaali, siis on neutraalses lauses (s.t. ilma üksikuid sõnu esile tõstmata) tavaline järjestus: koha-, viisi-, ajaadverbiaal. Näit.:

Kan du kómma hít i morgon? 'kas sa saad homme siia tulla?'

Ska vi gå på bíó i kváll? 'kas läheme täna õhtul kinno?'

Han sá(de), att han ínte hade vèrit där på tjúgo ár 'ta ütles, ta pole (olnud) 20 aastat seal olnud'.

Jag får till Tállinn med táget i kváll 'ma sõidan tänna rongiga Tallinna'.

Han fördes till sjúkhuset i ambuláns 'ta viidi kiirabiga haiglasse'.

Adverbiaalide asend omavahel võib muutuda üksikute adverbiaalide loogilise rõhutamise tagajärjel: rõhuline adverbiaal asetatakse kas lause algusse (vt. ülal punkt 2) või lause lõppu, näit.:

Han ávled fòrra áret i följd av en lángvarig sjúkdóm i sin fòdelsestad 'ta suri möödunud aastal kauakestva haiguse järel oma kodulinna'.

Sageli määrab adverbiaalide omavahelise järjekorra ka

lause rütm ja hea kõla, kusjuures lühemad adverbiaalid asetatakse tavaliselt pikemate ette, näit.:

Jag kóm med tåget från Tållinn för en timme sedan
'ma tulín tund aega tagasi rongiga Tallinnast'.

4. Adverbid, mis määravad adjektiivivi või teist adverbi, asetsevad määratava sõna ees:

Ett mycket stórt hús 'väga suur maja'.

Han är rått (gånska, tåmligen, mycket) begåvad 'ta on päris (kaunis, vördlemisi, väga) andekas'.

Han låser rått dåligt 'ta loeb vördlemisi halvasti'.

5. Nn. erilised lauseadverbiaalid (vrd. üldised lauseadverbiaalid - § 157:2c) asuvad harilikult antud lause mõtteliselt tähtsaima sõna ees. Selliste adverbiaalidena võivad esineda adverbid, nagu båra, blott, éndast 'ainult' (kaks viimast on kasutusel peamiselt kirjakeeles), fórst 'alles', óckså 'ka', kånske 'võib-olla', till och með 'isegi', åven 'ka, samuti', rédan 'juba', bra 'hästi, väga'.

Det var båra e n d r ö m 'see oli vaid unistus
(unenägu)'.

Båra h å n vét det 'ainult tema teab seda'.

Han skulle båra v å g a 'julgegu ta ainult!'

Han till och með r ö d n a d e 'ta isegi punastus'.

Han är bra t r ö t t efter rėsan 'ta on hästi
(väga) väsinud pärast reisi'.

Rėdan k l o c k a n s j ú var vi på bėnen
'juba kell 7 olime üleval'.

§ 157. Liikuvad laiendid.

Rootsi keeles on rida adverbe, mis muudavad oma asendit predikaadi suhtes olenevalt sellest, kas nad on pea- või kõrvallauses. Adverbiaali funktsioonis nimetatakse neid "liikuvateks laienditeks".

1. Liikuvate laiendite asendi kohta lauses kehtivad järgmised reeglid:

a) p e a l a u s e s ja iseseisvas lauses asuvad liikuvad laiendid p r e d i k a a d i j ä r e l, liitpredikaadi puhul konjugeeritava verbi (abiverbi, modaalverbi) järel, kuid liitpredikaadi muutumatu osa (infinitiivi, supiinumi, predikatiivi) ees:

Jag l ä s e r inte den där boken 'ma ei loe seda raamatut'.

Jag s k a l l inte l ä s a den där boken 'ma ei loe (tulevikus) seda raamatut'.

Jag h ä r inte l ä s t den där boken 'ma pole seda raamatut lugenud'.

Jag k ä n inte l ä s a den där boken 'ma ei saa seda raamatut lugeda'.

Den ä r inte i n t r e s s ä n t 'see pole huvitav'.

Inversiooni puhul asuvad liikuvad laiendid predikaadi ja subjekti järel; liitpredikaadi puhul konjugeeritava verbi ning subjekti järel, kuid liitpredikaadi muutumatu osa ees:

L ä s e r du inte den där boken? 'kas sa ei loe seda raamatut?'

H a r du inte l ä s t den där boken? 'kas sa pole seda raamatut lugenud?'

v í l l du inte l ä s a den där boken? 'kas sa ei taha seda raamatut lugeda?'

Ä r den inte i n t r e s s ä n t? 'kas see pole huvitav?'

b) k õ r v a l l a u s e s asuvad liikuvad laiendid otseselt subjekti järel ja p r e d i k a a d i e e s; liitpredikaadi puhul konjugeeritava verbi ees:

Du v é t, att jag inte l ä s e r den där boken 'sa tead, et ma ei loe seda raamatut'.

Du vét, att jag inte s k a l l l ä s a den där
 böken 'sa tead, et ma ei
 loe (tulevikus) seda raama-
 tut'.

" " " jag inte h a r l ä s t den där böken
 'sa tead, et ma pole seda
 raamatut lugenud'.

" " " jag inte k a n l ä s a den där böken
 'sa tead, et ma ei saa seda
 raamatut lugeda'.

" " " den inte ä r i n t r e s s ä n t 'sa
 tead, et see ei ole huvi-
 tav'.

Märkus: konstruksioonis "infinitiiv verbi objek-
 tina" (§ 122:4) asub infinitiivi juurde kuuluv laiend
att ja infinitiivi vahel, konjugeeritava verbi juurde kuu-
 luv laiend aga att ees:

Han lövade a t t inte s ä g a det 'ta lubas
 seda mitte ütelda'.

Han lövade a t t äldrig g ö r a ö m det
 'ta lubas mitte kunagi
 enam nii teha'.

Värdinnan bád honom a t t inte s t ä n n a
 till supén 'perenaine
 palus teda õhtusöögiks
 mitte jääda' - vrd.:

Värdinnan bád honom inte a t t s t ä n n a
 till supén 'perenaine
 ei palunud teda õhtusöö-
 giks jääda'.

2. Liikuvate laiendite funktsioonis esinevad:

a) eitavad adverbid inte, icke, ej 'ei, mitte'
 (kaks viimast on kasutusel peamiselt kirjakeeles), äldrig

'ei kunagi', ingalunda 'ei kuidagi' ja kirjakeeles ka ingenting 'ei midagi' objektina ning objekt, mille ees seisab eitus ingen, näit.:

pealauses:

Han résér inte 'ta ei sõida'

Han har äldrig vârit dâr
'ta pole seal kunagi
olnud'.

Det gör ingenting
'see ei tee midagi'

kõrvallauses:

Han sâger, att han inte résér
'ta ütleb, et ta ei sõida'.

Jag trôr, att han âldrig har
vârit dâr 'ma arvan, et ta
pole seal kunagi olnud'.

Han sâ(de), att det ingenting
gjôrde (kõnekeeles: ... att
det inte gjôrde någonting)
'ta ütles, et see ei tee mi-
dagi'.

Märkus: objekti eitus ingen muutub kõnekeeles ühendiks inte + någon pealauses liitpredikaadi puhul ning kõrvallauses alati: eitus inte allub üldreeglile liikuvate laien-dite asendi kohta, vt. ülal, punkt 1. Näit.:

Han har ingen rádio 'tal pole raadiot' - vrd.:

Han sâger att han inte har någon rádio 'ta ütleb, et
tal ei ole raadiot'.

Han har ingen rádio háft - parem:

Han har inte háft någon rádio 'tal pole olnud raa-
diot'.

Samuti muutub eitus ingenting objektina ühendiks inte + någonting:

Har du ingenting hört? - vrd.:

Har du inte hört någonting? 'kas sa pole midagi kuul-
nud?'

b) indefiniitsed (umbmäärased) aega tähistavad adverbid, nagu: alltid 'alati', ofta 'sageli', då 'siis', då och då 'vahetevahel', dågligen 'iga päev', alltjämt 'ikka, üha', förr, förut 'varem', strax, genast 'kohe' (viimane on kasutusel peamiselt kirjakeeles), redan 'juba', snart 'varsti', nyss 'äsjä', ständigt 'pidevalt' jt.; vahel ka sellised aega tähistavad adverbid nagu i dag 'täna', i går 'eile', följande dag 'eelmisel päeval', i morgon 'homme'; näit.:

pealauses:

Han kommer alltid för sént
'ta jääb alati hiljaks'.

Kommer hon ofta hit?
'kas ta tuleb sageli siia?'

Vi ska snart flytta
'me kolime varsti'.

Han har redan kommit
'ta on juba tulnud'.

Himlen är blå i dag = himlen är i dag blå 'taevas on täna sinine'.

kõrvallauses:

Jag tror inte, att han alltid kommer för sént 'ma ei usu, et ta jääb alati hiljaks'.

Han frågar, om hon ofta kommer hit 'ta küsib, kas ta tuleb sageli siia'.

De frågar, om vi snart ska flytta 'nad küsivad, kas me varsti kolime'.

Hon undrade, om han redan hade kommit 'ta imestas (küsis), kas ta on juba tulnud'.

c) üldised lauseadverbiaalid, mis määravad kogu lauset, nagu:

gärna 'meeleldi', kanske 'võib-olla', tyvärr 'kahjuks', väl 'küll', nog 'küll', möjligen 'vahest, ehk', säkerligen, säkert 'kindlasti', lyckligtvis 'õnneks', förmödligen 'arvatavasti', antagligen 'tõenäoliselt'; näit.:

pealauses:

Hon dricker gärna kaffe
'ta joob meeleldi kohvi'.

Jag kan kånске göra det
'ma saan seda võib-olla
teha'.

kõrvallauses:

Hon så(de), att hon gärna
dricker kaffe 'ta ütles,
et ta joob meeleldi kohvi'.

De undrar, om jag kånске
kan göra det 'nad küsi-
vad, kas ma võib-olla
saan seda teha'.

Märkus: üldised lauseadverbiaalid võivad esineda ka lause algul, ilma et nad eriti rõhutatud oleksid, näit.:

Förmödligen réser jag på måndag = jag réser förmödligen på måndag 'ma sõidan arvatavasti esmaspäeval'.

Lýckligtvis hånde ingenting 'õnneks ei juhtunud midagi'.

Tyvärr kan jag inte hjälpa dig 'kahjuks ma ei saa sind aidata'.

d) sageli on liikuvad ka adverbid, mis iseloomustavad verbi tegevust subjekti mingi omaduse alusel, näit.:
ärtigt 'viisakalt', bestämt 'kindlalt, otsustavalt',
beslútsamt 'otsustavalt', blygt 'aralt', förvånat
'imestunult', högmödigt 'kõrgilt, ülbel't', vånligt
'sõbralikult' jm.

De lýssnade ändaktsfullt på hans örd 'nad kuulasid hardumusega tema sõnu' - vrd. kõrvallauses:

Han var ömgiven av en skåra, som ändaktsfullt
lýssnade på hans örd 'teda ümbritses rahvahulk, kes hardumusega kuulas ta sõnu'.

§ 158. Objekti ja adverbialli omavaheline asend.

Neutraalses lauses on tavaline järjestus: liikuv laiend - objekt - muu adverbial. Näit.:

1) lihtpredikaadi puhul:

a) pealauses või iseseisvas lauses:

Han läser böcker i l ä s e s a l e n 'ta loeb raamatuid lugemissaalis'.

Han läser ö f t a böcker i l ä s e s a l e n 'ta loeb sageli raamatuid lugemissaalis'.

b) kõrvallauses:

Han säde, att han läser böcker i l ä s e s a l e n 'ta ütles, et ta loeb raamatuid lugemissaalis'.

Han säde, att han ö f t a läser böcker i l ä s e s a l e n 'ta ütles, et ta loeb sageli raamatuid lugemissaalis'.

2) liitpredikaadi puhul:

a) pealauses või iseseisvas lauses:

Han har läst böcker i l ä s e s a l e n 'ta on lugenud raamatuid lugemissaalis'.

Han har ä l l t i d läst böcker i l ä s e s a l e n 'ta on alati lugenud raamatuid lugemissaalis'.

b) kõrvallauses:

Han säde, att han hade läst böcker i l ä s e s a l e n 'ta ütles, et ta luges (oli lugenud) raamatuid lugemissaalis'.

Han säde, att han ä l l t i d hade läst böcker i l ä s e s a l e n 'ta ütles, et ta oli alati lugenud raamatuid lugemissaalis'.

Üksikute sõnade rõhutamisel lauses võib tavaline sõnade järjekord muutuda.

Kasutatud kirjandus

- N. Beckman, Svensk språklära, Stockholm 1955.
- Y.M. Biese, Opimme ruotsia, Porvoo - Helsinki 1959.
- Im. Björkhagen, Modern Swedish Grammar, Stockholm 1956.
- G. Danell, Svensk ljudlära, Stockholm 1952.
- C.-C. Elert, Phonologic Studies of Quantity in Swedish, Uppsala 1965.
- H. Gullberg, Skriva svenska, Stockholm 1955.
- H. Gullberg, G. Niklasson, Fraseologisk ordlista, Stockholm 1966.
- ▲. Haman (J. Tuldava), Lärobok i **estniska**: grammatik, övningar, parlör, Uppsala 1962.
- E. Hammer, Schwedische Grammatik für Deutschsprachige, Stockholm 1958.
- C. Hassler-Göransson, Ordfrekvenser i nusvenskt skriftspråk, Lund 1966.
- N.-G. Hildeman, A.-M. Beite, Lerne Schwedisch, Uppsala 1962.
- Illustrerad svensk ordbok, Stockholm 1958.
- N.-H. Lindberg, Lehrbuch der schwedischen Sprache, Tartu 1932.
- B. Malmberg, Svensk fonetik, Lund - Malmö 1959.
- E.A. Meyer, Die Intonation im Schwedischen, I, II, Stockholm 1937, 1953.
- J.S. Osvald, Swedish Phrase Book, London 1958.
- L. Pelkonen, K. ja E. Miettinen, Ruotsin kielioppi, Porvoo 1954.
- Svensk handordbok - konstruktioner och fraseologi, Stockholm 1966.
- Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, Stockholm 1959.
- E. Wellander, Riktig svenska: en handledning i svenska språkets vård, Stockholm 1955.

- G. Wieselgren, Rootsi keele õpik, Stockholm 1945.
- P. Wieselgren, P. Ariste, G. Suits, Rootsi-eesti sõnaraamat, Tartu 1939.
- G. Worgt, Wir lernen Schwedisch sprechen, Leipzig 1967.
- С.С. Маслова-Лашанская, Шведский язык, ч. I, Ленинград 1953.
- Д.Э. Миланова, Шведско-русский словарь, Москва 1962.
- Н.Е. Погодина, Практический курс шведского языка, Москва 1961.
- В.М. Сохацкий, Экспериментальное исследование тонического ударения "акут" и "грав" в шведском языке. - Вопросы языка и литературы, вып. 4, Москва 1964.

Tähestikuline sisuregister

(arvud viitavad lehekülgedele)

- Aastaarvud 131
Abiverb 197-204
Adjektiiv 93-120
- komparatsioon 108-114
- reksioon 119
Adjektiivartikkel 54
Adjektiivne partitsiip 239
Adverb 263-274, 277
- komparatsioon 273
Adverbiaal 314-323
Ajavormid (verb) 180, 182,
204-214
Aktiiv 180
Aktsent (rõhk) 30
Akusatiiv 65
Akusatiivobjekt 136
Akuut 30, 39-43, 122
Apositsioon 312
Atribuut 311-313
Artikkel 53-65
Arvsõna vt. numeraal
Asesõna vt. pronoomen

Daativ 65
Daativobjekt 136, 137
Deklinatsioon (substantiiv)
72-87, 92
Demonstratiivpronoomen 149-154
Depoonens 250-255, 257
Determinatiivne pronoomen
154-157
Diminutiiv 312
Dünaamiline rõhk 29, 33-39

Eessõna vt. prepositsioon
Eesvokaalid 5, 20
Enfaatiline konstruksioon
141, 165, 300
Enesekohane asesõna vt.
refleksiivpronoomen
Enesekohane verb vt. reflek-
siivne verb
Enneminestik vt. pluskvam-
perfekt

Feminiin 49
Foneemid 18-19
Futuuum 180, 182, 212-214

Geenus 49, 52
Genitiiv 65-67, 69-71, 95,
134, 137, 276 •
Graavis 31, 43-45, 122
Grammatiline sugu vt. geenus

Homonüümid 88
Hääldamine 5-7, 8-17, 19
Hüüdlause 161
Hüüdsõna vt. interjektsioon

Indikatiiv 180, 204-214
Imperatiiv 180, 223-225
Imperfekt 180, 181, 206-208
Impersonaalne passiiv 138
Impersonaalne subjekt 138
Impersonaalne verb 257-258

Indefiniitne pronoomen 167-178

Infinitiiv 155, 180, 181, 225-233, 277

Interjektsioon 304-305

Interrogatiivpronoomen 157-161, 276

Intonatsioon 29

Inversioon 305, 307-311

Isikuline asesõna vt. personaalproneomen

Järgarvud 126-129

Kaasrõhk 29, 37, 38

Kaudne kõne 214, 219, 222, 300

Kellaaeg 133

Kesksugu vt. neutrum

Kindel kõneviis vt. indikatiiv

Kirjavahemärgid 26

Kohanimed 45, 51, 59, 62

Komparatiiv 108, 110, 273

Komparatsioon 108-114, 273-274

Konditsionaal 180, 221-223

Konjugatsioon 183-196

Konjunktsioon 297-303

Konsonandid 5, 11-18, 20-22

Korrelaat 138

Kõnekeel 22-23

Käskiv kõneviis vt. imperatiiv

Käänamine vt. deklinatsioon

Küsi asesõna vt. interrogatiivpronoomen

Laensõnad 79, 80, 81, 88, Laiend 234, 238

Lihtrõhk 30, 39-43, 122

Liikuv laiend 317-322

Liitajad 182, 242

Liitrõhk 31, 43-45, 122

Liitverb 258-263

Lühendid 27-28

Liitsõnad 37, 38, 39, 43, 44, 75, 82

Maskuliin 49

Meessugu vt. maskuliin

Metafoonia vt. umlaut

Minevik vt. imperfekt, perfekt, pluskvamperfekt

Modaalverbid 198-204

Murdarvud 129-131

Muusikeline rõhk 29-36, 39 - pärisnimeses 45-46

Määramatu artikkel 53, 58

Määramatu deklinatsioon 93

Määramatu vorm 53, 55, 56, 61-65, 93, 103, 105, 115, 156

Määratlussõna 107

Määratud artikkel 54, 58-61

Määratud deklinatsioon 93

Määratud vaba artikkel 54

Määrsõna vt. adverb

Määrus vt. adverbiaal

Naissugu vt. feminiin

Neutrum 49, 51, 90

Nimisõna vt. substantiiv

Nominatiiv 65, 135

Numeraal 121-133

- Nullrõhk 29, 38, 39
- Nõrgad verbid 181, 183-186
- Näitav asesõna vt.
demonstratiivpronoomen
- Objekt 67, 313-314, 322-323
- Objektiiv 134, 136, 165
- Objektikääne vt. objektiiv
- Olevik vt. preesens
- Omadussõna vt. adjektiiv
- Omastav asesõna vt.
possessiivpronoomen
- Ortograafia 23-28
- Otsene sõnade järjekord
305-307
- Partitsiip 116-118, 180,
233-240
- Passiiv 139, 180, 197,
242-250
- Perfekt 180, 208-211
- Personaalpronoomen 135-141
- Piiritlev asesõna vt.
determinatiivne ase-
sõna
- Pluraliatantum 81, 89
- Pluskvamperfekt 180, 211-
212
- Possessiivpronoomen 145-
146
- Predikaat 313, 318-320,
323
- Predikatiiv 102-103, 234,
238
- Preesens 180, 181, 204-
206
- Prepositsioon 275-296
- aega tähistav 286-291
- kohta tähistav 291-296
- Prepositsiooniühend 137, 155,
165, 275
- Pronominaalne adverb 271
- Pronoomen 106, 134-179
- Põhiarv 121-126
- Põhikääne 65, 67, 68
- Põhivormid (verb) 181-182
- Pärisnimi 45, 46, 62, 107
- Pööramine vt. konjugatsioon
- Rahvusenimetused 75, 79, 81
- Refleksiivne possessiivpro-
noomen 145, 147-149
- Refleksiivne verb 255-257
- Refleksiivpronoomen 142-144
- Rektsioon 119
- Relatiivlause 154
- Relatiivpronoomen 161-167,
276
- Retsiprookne pronoomen 142,
144
- Rõhk 29-48
- pärisnimesed 45-46
- siduskõnes 46-48
- Segakonjugatsioon 191-196
- Skulle-konjunktiiv 221-223
- Sidesõna vt. konjunktsioon
- Siduskõne 46-48
- Siduv asesõna vt. relatiiv-
pronoomen
- Sihitis vt. objekt
- Singulariatantum 81, 89

- Substantiiv 49-92
 Sugu vt. geenus
 Superlatiiv 111-114, 178
 Supinum 180, 181, 182,
 241-242
 Suur algustäht 26
 Sõnade poolitamine 25
 Sõnajärjestus 142, 262,
 272, 305-323
- Tagavokaalid 5, 20
 Tugevad verbid 181, 186-
 190
 Tulevik vt. futuurum
 Tähestik 5
 Täiend vt. atribuut
 Täisminevik vt. perfekt
 Tüvi 182
- Umbisikuline verb vt. im-
 personaalne verb
- Umbmäärane asesõna vt. indefi-
 nitne pronoomen
 Umlaut 41, 76, 78, 81, 86, 90
 Utrum 49, 50, 90 .
- Vastastikune asesõna vt. ret-
 siprookne pronoomen
 Verb 180-263
 - ajavormid 204-214
 - konjugatsioon 183-196
 - põhivormid 181
 Vokaalid 5, 8-11, 18, 19
 Võrdlusastmed vt.
 komparatsioon
 Vältus 5-7
- Õigekirjutus vt.
 ortograafia
 Õeldis vt. predikaat
 Õeldistäide vt.
 predikatiiv

S I S U K O R D

Eessõna	3
Fõrord	4

I. F o n e e t i k a

1. Tähed ja häälikud (§§ 1-15)

Tähestik (§ 1)	5
Häälikute vältus (§§ 2-4)	6
Hääldamine (vokaalid § 5, konsonandid § 6)	8
Ülevaated häälikute ja hääldamise kohta (§§ 7-8)	18
Kõnekeele iseärasused (§ 9)	22
Ortograafia (§§ 10-14)	23
Mõningaid rootsi lühendeid (§ 15)	27

2. Rõhk (§§ 16-28)

Dünaamiline ja muusikaline rõhk (§§ 16-19)	29
Ülevaade rõhu- ja intonatsiooniskeemidest (§ 20)	35
Dünaamilise rõhu kasutamine (§§ 21-24)	36
Muusikalise lihtrõhu kasutamine (§ 25)	39
Muusikalise liitrõhu kasutamine (§ 26)	43
Muusikaline rõhk pärisnimedes (§ 27)	45
Rõhk siduskõnes (§ 28)	46

II. M o r f o l o o g i a j a s ü n t a k s

1. Substantiiv (§§ 29-61)

Grammatiline sugu (§§ 29-34)	49
--	----

Artikkel ja substantiivi määratu ja määratud vorm (§§ 35-40)	53
Artikli kasutamine (§§ 41-43)	58
Kääne (§§ 44-45)	65
Käänete kasutamine (§§ 46-47)	67
Mitmus ja deklinatsioonitüübid (§§ 48-61)	72

2. Adjektiiv (§§ 62-79)

Adjektiivi deklinatsioon (§§ 62-66)	93
Adjektiivi erivormid (§§ 67-68)	96
Muutumatud adjektiivid (§ 69)	99
Adjektiivi määratu ja määratud vormi kasutamine (§§ 70-73)	100
Adjektiivi komparatsioon (§§ 74-75)	108
Substantiveeritud adjektiiv (§ 76)	114
Adjektiivselt kasutatud partitsiip (§§ 77-78)	116
Adjektiivi reksioon (§ 79)	119

3. Numeraal (§§ 80-85)

Põhiarvud (§§ 80-81)	121
Järgarvud (§§ 82-83)	126
Murdarvud (§ 84)	129
Arvsõnad aastaarvudes, kuupäevades ja kella-aegades (§ 85)	131

4. Pronoomen (§§ 86-98)

Personaalpronoomen (§§ 86-88)	134
Refleksiiv- ja retsiiprookne pronoomen (§§ 89-90)	142
Possessiivpronoomen ja refleksiivne possessiivpronoomen (§§ 91-92)	145
Demonstratiivpronoomen (§ 93)	149
Determinatiivne pronoomen (§ 94)	154

Interrogatiivpronoomen (§ 95)	157
Relatiivpronoomen (§ 96)	161
Indefiniitne pronoomen (§ 97)	167
Pronoomen ja substantiiv (§ 98)	179

5. Verb (§§ 99-135)

Verbi vormid (§ 99)	180
Verbi konjugatsioon (§§ 100-107)	181
Abiverbid (§ 108)	197
Modaalverbide kasutamine (§ 109)	199
Indikatiivi ajavormid (§§ 110-114)	204
Konjunktiiv (§§ 115-119)	215
Imperatiiv (§ 120)	223
Infinitiiv (§§ 121-123)	225
I partitsiip (§ 124)	233
II partitsiip (§ 125)	237
Supinum (§ 126)	241
Passiiv (§§ 127-128)	242
Depoonens (§§ 129-130)	250
Refleksiivne verb (§ 131)	255
Impersonaalne verb (§ 132)	257
Liitverb (§§ 133-135)	258

6. Adverb (§§ 136-142)

Adjektiividest tuletatud adverbid (§ 136)	264
Tavalised adverbid (§§ 137-140)	264
Pronominaalsed adverbid (§ 141)	271
Adverbi komparatsioon (§ 142)	273

7. Prepositsioon (§§ 143-148)

Prepositsioonide liigid ja kasutamine (§§ 143-145)	275
Prepositsioonid aega tähistavates väljendites (§§ 146-147)	286

Prepositsioonid kohta tähistavates väljendi- tes (§ 148)	291
--	-----

8. Konjunktsioon (§§ 149-150)

Rinnastavad konjunktsioonid (§ 149)	297
Alistavad konjunktsioonid (§ 150)	299

9. Interjektsioon (§ 151)

Interjektsioonid (§ 151)	304
-------------------------------------	-----

10. Sõnajärjestus (§§ 152-158)

Otsene sõnade järjekord ja inversioon (§§ 152- 153)	305
Lauseosade asend omavahel (§§ 154-158)	311

*

Kasutatud kirjandus	324
Tähestikuline sisuregister	326
Sisukord	330

Иван Тухлава

ГРАММАТИКА ШВЕДСКОГО ЯЗЫКА

На эстонском и шведском языках
Тартуский государственный университет
СССР, г. Тарту, ул. Школьная, 18

=====
TRÜ rotaprint 1969. Paljundamisele antud 31. XII 1968.
Trükipoognaid 20,88. Tingtrükipoognaid 19,4. Arvestus-
poognaid 11,7. Trükiarv 800. Paber 30 x 42. 1/4.
MB 09639. Tell. nr. 798.

Hind 70 kop.

Hind 70 kop.